

Minna Pesonen

**AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINNON
SUORITTANEIDEN ARVIOT KOULUTUKSESTA
JA SEN ANTAMISTA TYÖELÄMÄVALMIUKSISTA**

**Koulutusaloittainen vertailu kaupalliselta,
tekniseltä sekä sosiaali- ja terveystalalta**

**Pro gradu –tutkielma
Kevätlukukausi 2001
Kasvatustieteen laitos
Jyväskylän yliopisto**

TIIVISTELMÄ

Pesonen, Minna. AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINNON SUORITTANEIDEN ARVIOT KOULUTUKSESTA JA SEN ANTAMISTA TYÖELÄMÄVALMIUKSISTA. Koulutusaloittainen vertailu kaupalliselta, tekniseltä sekä sosiaali- ja terveysalalta. Kasvatustieteen pro gradu –työ. Jyväskylän yliopiston kasvatustieteen laitos, 2001. 154 sivua. Julkaisematon.

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, millaisiksi ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet arvioivat koulutuksensa antamat työelämävalmiudet ja ovatko arviot riippuvaisia koulutusalaista (kauppa ja hallinto, tekniikka ja liikenne, sosiaali- ja terveysala). Lisäksi pyrittiin kartoittamaan ammattikorkeakoulusta valmistuneiden yleisiä arvioita koulutuksesta ja selvittämään eroavatko ne koulutusaloittain.

Tutkimuksessa käytettiin Jyväskylän yliopiston Koulutuksen tutkimuslaitoksessa, tutkimushankkeessa ”Ammattikorkeakoulututkinto yksilöllistyvän työmarkkinauran perustana” kerättyä survey-aineistoa. Kaupan ja hallinnon alan perusjoukon muodostivat 1.8.1996 - 31.7.1997 välisenä aikana kaupallisen alan ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet (suomenkieliset oppilaitokset). Tekniikan ja liikenteen koulutusalan kohderyhmän muodostivat puolestaan 1.8.1997 - 31.7.1998 välisenä aikana valmistuneet ammattikorkeakouluinsinöörit ja sosiaali- ja terveysalan perusjoukko koostui 1.8.1998 - 31.7.1999 välisenä aikana sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista (suomenkieliset oppilaitokset). Tutkimukseen osallistui 896 tradenomia, 1021 insinööriä ja 925 sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinnon suorittanutta.

Koulutuksen antamien työelämävalmiuksien mittaamisessa käytettiin apuna Väärälän (1995) kvalifikaatiotyyppiluokitusta. Muuttujien ryhmittely eri kvalifikaatiotyyppihin suoritettiin teoreettisena ryhmittelynä. Koulutusalojen välisten erojen selvittämisessä käytettiin apuna ristiintaulukointia ja tulosten tilastollinen merkitsevyys mitattiin χ^2 -testillä. Koulutusta koskevia arvioita kartoitettiin puolestaan sisällönanalyysin avulla. Aineistosta nostettiin esiin neljä tutkimusongelmaa valaisevaa teemaa: koulutuksen sisältö, opetus- ja opiskelumenetelmät, koulutuksen aikana saavutetut valmiudet sekä työelämään siirtyminen. Koulutusalojen väliset erot saatiin esiin laskemalla kunkin teeman sisältökomponenttien esiintymistiheydet koulutusaloittain.

Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet arvioivat parhaiten saavutetuksi kvalifikaatiotyyppikseen motivaatiokvalifikaatiot. Kriittisimmät arviot esitettiin puolestaan mukautumiskvalifikaatioihin kuuluvista valmiuksista. Koulutusalojen arviot saavutetuista työelämävalmiuksista erosivat toisistaan tilastollisesti erittäin merkitsevästi kaikkien kvalifikaatiotyyppien kohdalla. Tyytyväisimpiä koulutuksensa antamiin työelämävalmiuksiin olivat tradenomit. Koulutuksesta annettujen yleisten arvioiden perusteella voidaan sanoa, että ammattikorkeakoulut ovat saavuttaneet melko hyvin niille asetetut tavoitteet. Parantamisen varaa näyttäisi kuitenkin vielä olevan mm. työelämäyhteyksissä, kansainvälisyydessä sekä laaja-alaisuuden/erityisosaamisen välisessä suhteessa. Ylivoimaisesti kriittisimmin saatuun koulutukseen suhtautuivat sosiaali- ja terveysalalta valmistuneet.

Avainsanat: ammattikorkeakoulut, opiskelu, työelämä, kvalifikaatio, kaupallinen ala, tekninen ala, sosiaali- ja terveysala

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	5
2 YHTEISKUNTA, TYÖELÄMÄ JA KOULUTUS	7
2.1 Yhteiskunnan muutos	7
2.2 Muutokset työelämässä	8
2.3 Yhteiskunnan ja työelämän asettamat haasteet koulutukselle	12
3 AMMATTIKORKEAKOULUJÄRJESTELMÄN SYNTYVAIHEET	14
3.1 Ammattikorkeakoulukokeilun taustat ja tavoitteet	15
3.2 Ammattikorkeakoulukokeilujen eteneminen	16
3.3 Ammattikorkeakoulu suhteessa muuhun korkeakoulutukseen	17
3.4 Ammattikorkeakoulukokeilun arviointia	18
4 AMMATTIKORKEAKOULUJÄRJESTELMÄN VAKINAISTAMINEN	20
4.1 Koulutuksen tason nostaminen	20
4.2 Opetussuunnitelmat ja ammattikorkeakoulupedagogiikka	21
4.3 Monialaisuus	22
4.4 Opinnäytteet	23
4.5 Kansainvälisyys	24
4.6 Arviointitoiminta	24
4.7 Suomalainen ammattikorkeakoulumalli verrattuna muihin maihin	26
5 AMMATTIKORKEAKOULUN NYKYTILA JA TULEVAISUUDEN HAASTEET	27
5.1 Ammattikorkeakoulut tänään	27
5.2 Ammattikorkeakoulujen kehittämishaasteet	28
6 KOULUTUSALAKOHTAINEN TARKASTELU	30
6.1 Hallinto ja kauppa	30
6.2 Tekniikka ja liikenne	33
6.3 Sosiaali- ja terveysala	38
7 KVALIFIKAATIO JA KVALIFIKAATIOVAATIMUS	45
7.1 Kvalifikaatio-käsitteen määrittelyä	45
7.2 Kvalifikaatiotyypit	46
8 TUTKIMUSASETELMA JA TUTKIMUSONGELMAT	49
9 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	50
9.1 Tutkimuksen kohdejoukko	50
9.2 Tutkimuksen kulku	51

10 TULOKSET	52
10.1 Tutkimukseen osallistuneiden taustatiedot	52
10.1.1 Koulutusohjelmat	56
10.1.2 Työtilanne	57
10.2. Ammattikorkeakoulututkinnon antamat työelämävalmiudet	59
10.2.1 Tuotannollis-tekniset kvalifikaatiot	60
10.2.2 Motivaatiokvalifikaatiot	66
10.2.3 Mukautumiskvalifikaatiot	72
10.2.4 Sosiokulttuuriset kvalifikaatiot	78
10.2.5 Innovatiiviset kvalifikaatiot	81
10.3 Koulutusta koskevat arviot	85
10.3.1 Koulutuksen sisältö	85
10.3.2 Opetus- ja opiskelumenetelmät	88
10.3.3 Tutkinnon antamat valmiudet	93
10.3.4 Työelämään siirtyminen	95
11 DISKUSSIO	99
11.1 Ammattikorkeakouluista valmistuu motivoituneita moniosaajia	99
11.2 Tradenomit tyytyväisimpiä työelämävalmiuksiinsa	103
11.3 Ammattikorkeakoululle asetetut tavoitteet saavutettu melko hyvin	106
11.4 Kriittisimmin koulutukseen suhtaudutaan sosiaali- ja terveysalalla	109
11.5 Tutkimuksen luotettavuus	112
Lähteet	114
Liitteet	118

1 JOHDANTO

Ammattikorkeakoulujärjestelmä on toiminut Suomessa noin kymmenen vuoden ajan. Ammattikorkeakoulukokeilut käynnistyivät väliaikaisissa ammattikorkeakouluissa vuonna 1992. Ensimmäiset vakinaiset ammattikorkeakoulut aloittivat toimintansa syksyllä 1996 ja viimeiset ammattikorkeakoulut vakinaistettiin syksyllä 2000. Ammattikorkeakoulut antavat opetusta seitsemällä eri koulutusalueella, joista suurimmat ovat tekniikka ja liikenne, hallinto ja kauppa sekä sosiaali- ja terveysala. (Opetushallitus 1999.) Ammattikorkeakoulun tärkein tehtävä on tuottaa työelämälähtöistä käytännön osaamista sekä vankkaa teoreettista taitamista omaavaa työvoimaa maahan (Salminen 2000, 44). Ammattikorkeakoulun odotetaan ennakoivan työelämässä tapahtuvia muutoksia ja vaikuttavan tietoisesti näiden muutosten suuntaan. Ammattikorkeakoulujen rooli työelämän kehittämisessä on erityisen keskeinen siksi, että niissä koulutetaan työ- ja tuotantoelämän kehittämisen avainryhmiä, jotka toimivat oman alansa asiantuntija-, suunnittelu- ja johtotehtävissä. Näiden avainryhmien pätevyydestä ja toiminnan tuloksellisuudesta riippuu paljolti se, miten heidän alansa edistyy ja säilyttää kilpailukykyä. (Eteläpelto 1992, 19.)

Tämän tutkimuksen tarkoitus on selvittää millaisiksi ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet arvioivat koulutuksensa antamat työelämävalmiudet, miten saadut valmiudet vastaavat työelämän muuttuvia kvalifikaatiovaatimuksia sekä eroavatko kolmen suurimman koulutusalan (kauppa ja hallinto, tekniikka ja liikenne, sosiaali- ja terveysala) arviot koulutuksen antamista työelämävalmiuksista toisistaan. Lisäksi kartoitetaan valmistuneiden yleisiä arvioita koulutuksesta, selvitetään eroavatko ne koulutusaloittain ja arvioidaan miten ammattikorkeakoululle asetetut tavoitteet ovat täyttyneet. Tutkimuksessa käytetty survey-aineisto on osa Jyväskylän yliopiston Koulutuksen tutkimuslaitoksessa, tutkimushankkeessa ”Ammattikorkeakoulututkiminto yksilöllistyvän työmarkkinauran perustana” kerättyä aineistoa. Tutkimukseen osallistui 896 lukuvuonna 1996 – 1997 valmistunutta tradenomia, 1021 lukuvuonna 1997 - 1998 valmistunutta insinööriä sekä 925 lukuvuonna 1998-1999 valmistunutta sosiaali- ja terveysalan edustajaa. Koulutuksen antamien työelämävalmiuksien mittaamisessa käytettiin apuna Reijo Väärälän (1995) kvalifikaatiotyypiluokitusta. Koulutusalojen väliset erot saatiin esiin ristiintaulukoinnin avulla ja tulosten tilastollinen merkitsevyys mitattiin χ^2 -testillä. Koulutusta koskevia yleisiä arvioita kartoitettiin puoles-

taan sisällönanalyysillä. Aineistosta nostettiin esiin neljä tutkimusongelmaa valaisevaa teemaa: koulutuksen sisältö, opetus- ja opiskelumenetelmät, koulutuksen aikana saavutetut valmiudet sekä työelämään siirtyminen. Koulutusalojen väliset erot saatiin esiin laskemalla kunkin teeman sisältökomponenttien esiintymistiheydet koulutusaloittain.

Tutkimuksen teoreettisessa osiossa perehdytään yhteiskunnan ja työelämän muutoksiin, ammattikorkeakoulujärjestelmän syntyprosessiin, nykytilaan sekä tulevaisuuden haasteisiin sekä tutustutaan teknisen, kaupallisen ja sosiaali- ja terveysalan aikaisempiin tutkimuksiin. Näiden lisäksi työssä pyritään määrittämään kvalifikaatio-käsite sekä esitellään Väärälän (1995) kvalifikaatiotyypiluokitus. Tutkimuksen tulososuudessa tulokset käsitellään tutkimusongelmittain siten, että ensin keskitytään ammattikorkeakoulututkinnon antamiin työelämävalmiuksiin kvalifikaatiotyypeittäin ja tämän jälkeen siirrytään esittelemään koulutuksen yleisiä arvioita teemoittain.

2 YHTEISKUNTA, TYÖELÄMÄ JA KOULUTUS

Koulutusta kehitettäessä etsitään jatkuvasti vastauksia siihen, mitä haasteita yhteiskunta ja työelämä asettavat koulutukselle. Toisaalta pyritään pohtimaan myös miten koulutuksella voidaan vaikuttaa työhön, palveluihin ja ihmisenä kasvun monitahoisiin kysymyksiin. (Salminen 2000, 39-40.) Seuraavissa kappaleissa on esitetty yhteiskunnan ja työelämän yleiset muutostrendit sekä niiden asettamat haasteet ammattikorkeakoulun opetukselle.

2.1 Yhteiskunnan muutos

Elämme nopean muutoksen tietoyhteiskunnassa, jonka tulevaisuutta on vaikea ennustaa (Niemelä 1997, 175; Tuomisto 1997, 12). Uusia ammatteja syntyy ja vanhoja kuolee jatkuvasti. Ammattien elinkaaret lyhenevät ja yhä useampi joutuu luomaan työuransa monta kertaa uudestaan. Yksilöiden elämänskaari ei siis muodostu enää asetelmasta, jossa ensin opiskeltiin, sitten menttiin työhön ja lopulta siirryttiin eläkkeelle, vaan jatkumosta jossa työssäolo ja opiskelu vuorottelevat. (Eteläpelto 1992, 24, 26; Väärälä 1993, 56.) Myös työsuhteiden luonne on muuttunut. Vielä 1980-luvulla vallinneet normaalit työsuhteet (pysyvät työsuhteet, kokoaikatyö) ovat vaihtuneet osittain ei-tyypillisiin työsuhteisiin (määräaikaisten työsuhteet, osa-aikatyö). (Suikkanen 1993, 42).

Jokaisessa yhteiskunnallisessa kehitysvaiheessa muutoksen moottorina on toiminut korostetusti joko talous, teknologia tai ideologiset mullistukset (Niemelä 1997, 174). Nykyisessä muutosvaiheessa keskeinen asema on teknologialla, erityisesti uudella informaatio-teknologialla. Sen ansioista tietoa tulvii jatkuvasti joka puolelta, sitä on helppo hankkia, muokata ja lähettää. (Tuomisto 1997, 12.) Tekniikan kehitys on mahdollistanut myös automaation hyväksikäytön teollisessa tuotannossa (Niemelä 1997, 175). (Taulukko 1.)

Yksi näkyvimmistä yhteiskunnan muutoksista liittyy kansainvälistymiseen (Tynjälä & Nuutinen 1997, 182; Eteläpelto 1992, 25). Tietoyhteiskunnassa valtioiden välillä vallitsee keskinäisriippuvuus ja tarve rajat ylittävään kanssakäymiseen. Kansainvälistyvät markkinat ulottavatkin nyky-yhteiskunnassa vaikutuksensa kaikille elämänaloille. Teollisen yhteiskunnan hierarkkiset rakenteet ovat korvautuneet tietoyhteiskunnassa joustavilla ja tavoitteellisesti toimivilla työryhmillä, tiimeillä ja verkostoilla. Yhteiskunnallisen vallan

välineenä toimii henkinen pääoma. Henkisten voimavarojen kehittämistä on tullutkin yritysten ja yhteisöjen elinehto. Tiedonhallinnan ja tutkimuksen merkitys on suuri, mutta tiedon rinnalle kilpailutekijöiksi ovat nousseet myös tuotteiden ja palveluiden esteettisyys sekä kestävän kehityksen näkökulmat. (Niemelä 1997, 175.) (Taulukko 1.)

TAULUKKO 1. Yhteiskuntien kehitysvaiheet (Niemelä 1997, 174).

Maatalous-yhteiskunta	Teollinen yhteiskunta	Tieto-Yhteiskunta
perinteestä ohjautuva	suunniteltu muutos	kiihtyvä muutos
maatila	tehdas	tiedonhallinta
kulttuurialue	puitetalous	avoimet markkinat
työnteko	koneenkäyttö	automaatio
lähiyhteisöt	korporaatiot	yksilöt/ad hoc -ryhmät
patriarkaalinen	hierarkinen	verkostomainen
keskinäisviestintä	joukkoviestintä	interaktiivinen kommunikaatio
luonnonmukainen	luonnonvaroja riistävä	kestävä kehitys
maaomaisuus	pääoma/työvoima	henkiset voimavarat

2.2 Muutokset työelämässä

Unescon (1998, 12-13) korkeakoulutusta käsittelevässä maailman konferenssissa työmarkkinoiden ja työn yleismaailmalliset trendit määriteltiin seuraavasti:

- Työpaikat tulevat vähenemään maataloudessa sekä teollisen tuotannon sektorilla ja lisääntymään palvelusektorilla.
- Työpaikat vähenevät julkisella sektorilla ja lisääntyvät yksityissektorilla.
- Monissa maissa työmahdollisuudet suurissa yrityksissä tulevat heikentymään.
- Informaalin työn lisääntyminen.
- Lähes kaikissa ammateissa työn rakenteet ja pätevyysvaatimukset muuttuvat nopeasti.
- Työn vakaus ja turvallisuus katoavat (osa-aikatyö, määräaikaiset työsuhteet, alihankinta).
- Epävirallisuus työnantaja - työntekijä suhteissa lisääntyy.
- Rakenteellisen työttömyyden ja pitkäaikaistyöttömyyden lisääntyminen monissa maissa.
- Polarisatiotrendi koskien statusta, tuloja ja työolosuhteita sekä maan sisällä että maiden välillä.
- Työpaikkojen väheneminen alhaista formaalia koulutusta vaativilla aloilla.
- Tietojenkäsittelyyn sekä informaatio- ja kommunikaatioteknologiaan liittyvien taitojen korostuminen.
- Monialaista, korkeatasoista tietämystä vaativien töiden lisääntyminen.

Työelämää koskevien tutkimusten ja ennusteiden sisällöt tukevat em. trendejä. Yhteistyön tarve sekä organisaatioiden sisällä että niiden välillä tulee korostumaan tulevaisuudessa (Kautto-Koivula 1995, 176-177; Väärälä 1993, 58). Erilaisten toimialakohtaisten verkostojen määrä lisääntyy ja tämä muuttaa etenkin suurten ja pienten yritysten välisiä suhteita. Pienet yritykset tulevat toimimaan entistä useammin kiinteinä yhteistyökumppaneina ja alihankkijoina suuremmille yrityksille. (Kautto-Koivula 1995, 177.) Tuotanto hajautetaan joustavan tuotannon periaatteiden mukaisesti niin, että kukin yritys keskittyy niihin toimintoihin, joissa se pystyy parhaiten toteuttamaan omaa erityisosaamistaan ja kaikki vähänkin perifeerisimmät toiminnot siirretään ulkopuolisille hankkijoille (Kasvio 1997, 28). Uusien työpaikkojen ennustetaankin syntyvän etupäässä pienen ja keskisuuren teollisuuden piiriin ja korkeaa osaamista vaativille aloille, myös erilaiset palvelut tulevat lisääntymään. Yrittäjyys ja itsensä työllistäminen nähdään puolestaan merkittävänä keinoina vähentää työttömyyttä. (Kautto-Koivula 1995, 177.) Työmarkkinoilla pärjääminen vaatii työntekijöiltä yleensäkin entistä enemmän sisäistä yrittäjyyttä ja omatoimisuutta (Niemelä 1997, 180).

Yritystoiminnassa on nähtävissä siirtymistä perinteisestä tuotannosta laajempaan palvelutoimintaan. Tällä pyritään antamaan mahdollisimman suuri lisäarvo asiakkaille. Asiakkaiden arvon ymmärtäminen ja asiakkaiden tyytyväisyyden varmistaminen tulevat olemaan keskeisiä tekijöitä yritysten kilpailukyvyssä. (Eteläpelto 1992, 28; Kasvio 1997, 56; Kautto-Koivula 1995.) Yhä useammassa työssä työntekijä joutuu tekemisiin organisaation asiakkaiden kanssa, vaikka kyse ei olisikaan perinteisestä asiakaspalveluorganisaatiosta (Väärälä 1993, 58). Työntekijöiden palveluosaaminen tulee siis korostumaan tulevaisuudessa (Kasvio 1997, 56; Thayer 1997, 24; Tynjälä & Nuutinen 1997, 182). Erityisen tärkeitä kvalifikaatioita palvelutoiminnassa ovat työntekijöiden laaja-alainen osaaminen sekä sosiaaliset taidot (Kautto-Koivula 1995, 177).

Työelämän monimutkaistuminen sekä työn hallinta tietojärjestelmien ja abstraktien käsitteiden kautta edellyttävät tiukkojen ammatti- ja osaamisreviirien purkamista. Työntekijöiltä edellytetään ratkaisuja, jotka eivät sijoitu perinteisille, pääosin tieteenalakohtaisesti rakentuneille asiantuntemusalueille. Tarvitaan moniammatillista asiantuntijuutta, joka ylittää perinteisten tieteenalojen rajat. (Launis 1997, 125.) Työntekijöiden monitaitoisuuden avulla pystytään lisäämään huomattavasti yritysten toiminnallista joustavuutta (Kasvio 1997, 27; Suikkanen 1993, 42).

Tietotyön tehtävät vaativat työntekijöiltä älykkyyttä ja korkeaa koulutustasoa (Kautto-Koivula 1995, 178; Thayer 1997, 21). Työprosessit ovat yhä useammin välillisiä. Työtä hallitaan symbolisen tiedon, mallien ja abstraktioiden avulla, ilman että itse konkreettinen kohde ja kaikki prosessit olisivat näkyvillä. (Väärälä 1993, 57.) Päätöksenteko- ja ongelmanratkaisukyvyt korostuvat lähes kaikissa työtehtävissä. Työ tehdään yleensä ryhmissä, tiimi- tai verkostotyönä ja se on projektiluontoista. Tämä asettaa suuria vaatimuksia työntekijöiden yhteistyö- ja kommunikointitaidoille. (Kautto-Koivula 1995, 178; Niemelä 1997, 177-178, 189; Thayer 1997, 22.) Omat vaatimuksensa työntekijöiden viestintätaidoille asettavat myös kansainvälistyminen ja kulttuuri vuorovaikutuksen lisääntyminen (Eteläpelto 1992, 28; Thayer 1997, 23). Yksilötasolla työntekijöiltä odotetaan entistä suurempaa sitoutumista, itsenäisyyttä sekä teknologian soveltamiskykyä. Ajan niukkuus ja sen suuri merkitys kilpailukyvyille edellyttävät puolestaan tehokkuutta ja paineensietokykyä. Työelämän keskeisenä trendinä onkin pyrkiminen voimavarojen (esim. henkilöstö) mahdollisimman optimaaliseen käyttöön. (Kautto-Koivunen 1995, 177-178.)

Ammatillisen pätevyyden ylläpito edellyttää työntekijöiltä jatkuvaa uuden oppimista (Eteläpelto 1992, 29; Kautto-Koivula 1995, 178-179; Niemelä 1997, 177). Zuboff (1990) näkeekin informatisoidun organisaation oppimisen instituutiona. Yksi sen päätarkoituksista on tuottavuuden kannalta keskeisen tiedon laajentaminen. Oppiminen ei siis ole pois tuotantotyöstä, vaan oppiminen on tuottavan toiminnan ydin. Oppiminen on työn uusi muoto. Työntekijöiltä edellytetään myös reflektiivisyyttä. Reflektiiviseksi asiantuntijaksi voidaan kutsua työntekijää, joka kykenee aktiiviseen muutosten hallintaan ja joustavuuteen. Hän arvioi ja analysoi kriittisesti omaa työskentelyään, tarkastelee omaa toimintaansa uusien haasteiden valossa sekä pyrkii uuden tietämyksen hyväksikäyttöön oman toimintansa kehittämässä. (Eteläpelto 1992, 29.)

Rakenteellisesti muutos työelämässä näkyy hierarkkisen päätöksenteon ja organisaatorakenteen merkityksen pienentymisenä. Organisaatiot madaltuvat, rakenteet yksinkertaistuvat ja organisaatioiden toiminta sekä päätöksenteko hajautetaan. (Kautto-Koivula 1995, 177.) Työtehtävien älyllisen sisällön kasvu organisaation kaikilla tasoilla on murtautunut perinteiset johtaja - johdettava -suhteet. Uuden oppiminen edellyttää tasa-arvoisia suhteita työyhteisössä. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että kaikkien työyhteisön jäsenten oletetaan olevan samanlaisia suuntautumiseltaan, taipumuksiltaan ja kyvyiltään. Organisaatiossa annetaan paremminkin kullekin jäsenelle mahdollisuus oppia sen verran kuin hänen mielenlaatunsa ja kykynsä sallivat. Organisaation rakenteet ovat avoimia ja joustavat sitä mukaan kun jäsenet harjaantuvat oppimaan lisää toiminnastaan. (Zuboff 1990, 434-436.)

Kvalifikaatioita koskevissa ennusteissa on korostettu työelämässä vaadittavien kvalifikaatioiden rinnalla myös työelämän ulkopuolella vaadittavia oman elämän hallintaan kytkeytyviä kvalifikaatioita. Näitä kvalifikaatioita voidaan nimittää joko yksilön toimintakykyisyydeksi tai elämänhallintataidoiksi. Tulevaisuudessa vaadittavina yleisinä elämänhallintataitoina pidetään sellaisia yksilön persoonallisuuteen kiinnittyviä pätevyksiä kuin itseluottamus, joustavuus, itsenäisyys, uteliaisuus ja rohkeus. Nämä persoonalliset kvalifikaatiot ovat edellytyksenä oman identiteetin jatkuvalla rakennustyölle. (Eteläpelto 1992, 28-29.)

2.3 Yhteiskunnan ja työelämän asettamat haasteet koulutukselle

Koulutuksen asiakkaita ovat sekä yksilö, työelämä että yhteiskunta. Kaikki asiakasryhmät ovat tärkeitä, mutta ammatillisen koulutuksen kohdalla työelämä nousee näistä korostettuun asemaan. (Rauhala 1994, 76.) Työmarkkinoiden näkökulmasta koulutuksen keskeiset tehtävät ovat: 1) edistää yksilöiden tuottavuuden kasvua, 2) tarkentaa työnhakijoiden valikointia sekä 3) muokata kurinalaista, ennakoitavasti käyttäytyvää työvoimaa (Varila 1992, 30). Ammatillisen koulutuksen olemassaolo toimintana perustuu siis siihen, että se palvelee tuottamallaan tutkinnoilla ja pätevyyksillä yhteiskunnassa esiintyvää tuotannollista toimintaa (Salminen 1999, 33). Ammatillinen koulutus ei kuitenkaan vain myötäelä passiivisesti yhteiskunnassa ja työelämässä tapahtuvia muutoksia, vaan koulutus voi myös osaltaan vaikuttaa työelämän muutoksiin ja muokata tulevaisuutta (Ruohotie 1999, 5).

Työelämän kehittämisessä ja ammatillisessa koulutuksessa korostetaan nykyään yleisesti laaja-alaisuutta ja joustavuutta. Joustavuuden ja laaja-alaisuuden vaatimusten taustalla ovat yhteiskunnan, tuotantorakenteen ja ammattirakenteiden nopeat muutokset. Työntekijöitä ei kannata kouluttaa hallitsemaan vain jotakin suppeaa ammattialaa tai taitoa, koska koulutuksen jälkeen vastaavaa ammattialaa/työtehtäviä ei välttämättä ole enää olemassa. Nopeiden muutosten haasteisiin on koulutuksessa pyritty vastaamaan perinteisten oppimismallien lisäksi siirtämällä oppimisprosessit lähemmäs työelämää; usein itse työpaikalle. (Virtanen 2000, 153-154, 158.) Eri maiden työnantajat, korkea-asteen koulutusta suunnittelevat komiteat sekä tutkijat (Unesco 1998, 16) listasivat työelämän ja koulutuksen välisiä suhteita analysoidessaan valmiudet, joita edellytetään korkea-asteen tutkinnon suorittaneilta seuraavasti:

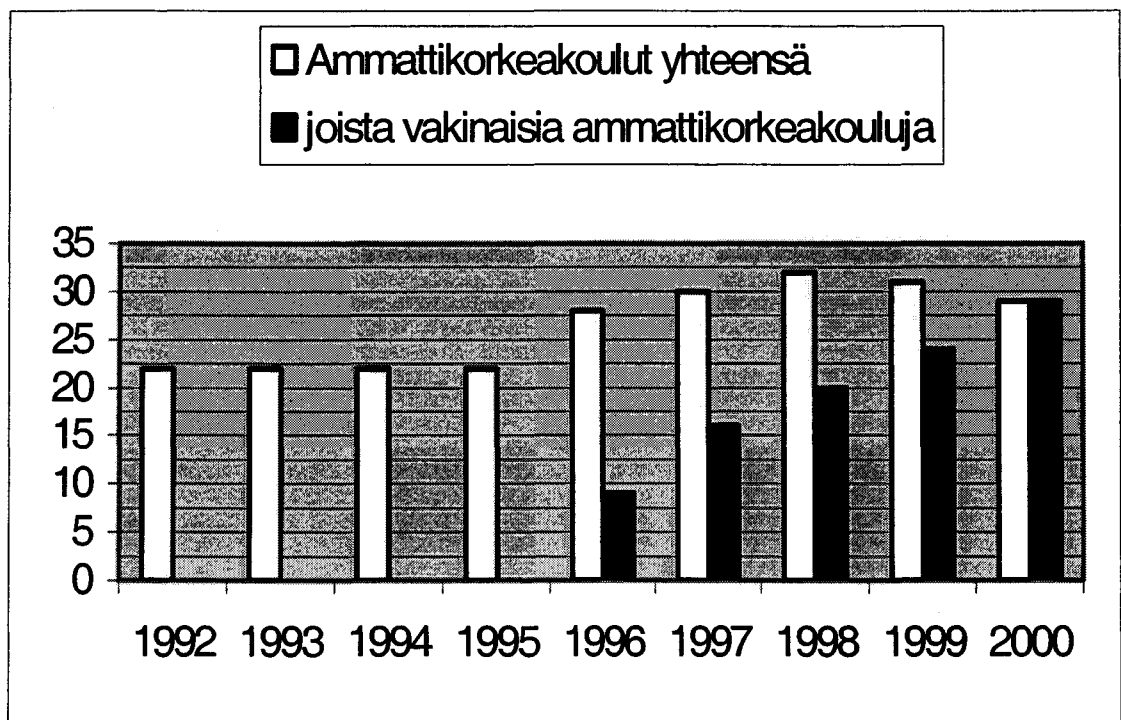
- joustavuus
- innovatiivisuus ja luovuus
- epävarmuuden sietokyky
- kiinnostus ja valmius elinikäiseen oppimiseen
- sosiaaliset vuorovaikutus- ja kommunikaatiotaidot
- tiimityöskentelyn taidot
- vastuunottokyky
- yrittäjäysvalmiudet

- valmiudet toimia kansainvälistyvillä työmarkkinoilla ja ymmärtää erilaisia kulttuureja
- monipuoliset, yli tieteenalojen menevät yleiset taidot

Työelämään siirtyvät nuoret sijoittuvat siis yhä useammin tehtäviin, jotka edellyttävät ajattelutyötä, vastuun kantamista ja johtamiskykyä. Heillä on vastuu omasta työllistymisestään sekä taitojensa ja osaamisensa jatkuvasta kehittämisestä. Heidän tulee myös soveltaa joustavasti osaamistaan ja kyitä yhteistyöhön. (Ruohotie 1999, 4.)

3 AMMATTIKORKEAKOULUJÄRJESTELMÄN SYNTY- VAIHTEET

Ammattikorkeakoulujärjestelmän luomista voidaan pitää merkittävimpänä koulutusrakenteen kokonaisuudistuksena sitten 1960- ja -70-lukujen keskiasteen tutkinon uudistuksen (Salminen 1996, 52). Ammattikorkeakoulukokeilut käynnistyivät 22 väliaikaisessa ammattikorkeakoulussa vuonna 1992. Toiminta laajeni vuonna 1995, kun valtioneuvosto päätti uusista kokeiluista. Ensimmäiset vakinaiset ammattikorkeakoulut (9 kappaletta) aloittivat toimintansa 1.8.1996. Siitä lähtien vakinaisten ammattikorkeakoulujen määrä on kasvanut tasaisesti. Viimeiset väliaikaiset ammattikorkeakoulut (5 kappaletta) vakinaistettiin 1.8.2000. Ammattikorkeakouluja on tällä hetkellä yhteensä 29 kappaletta. (Numminen, Lampinen, Mykkänen & Blom 1999, 63; Opetushallitus 1999.) (Kuvio 1.)

KUVIO 1. Väliaikaiset ja vakinaiset ammattikorkeakoulut vuosina 1992-2000 (Numminen ym. 1999, 63; Opetushallitus 1999).

3.1 Ammattikorkeakoulukokeilun taustat ja tavoitteet

Ammattikorkeakoulujen kehittäminen lähti käyntiin suomalaiseen koulutusjärjestelmään ilmaantuneista toimintahäiriöistä. 1970- ja 80-luvuilla muotoutunut keskiasteen koulutus rakenne alkoi kuvastaa jo väistynyttä elinkeinorakennetta. Koulujärjestelmä oli liian hierarkkinen ja sektoroitunut yhteiskunnassa, jossa pyrittiin matalampiin organisaatioihin ja monialaiseen osaamiseen. (Numminen ym. 1999, 15.) Keskiasteen koulutuksen ongelmina nähtiin mm. pidentyneet koulutusajat, keskeyttämisen lisääntyminen, päällekkäinen koulutus, yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen etäännyminen toisistaan, ylioppilassuma, opistoasteen koulutuksen sijoittuminen kansainvälisesti vertailtuna liian alas koulujärjestelmässä sekä koulutuksen yleinen jäykkyys vastata muuttuviin tieto- ja taitovaatimuksiin (Numminen & Piilonen 1992, 16; Salminen 1996, 48).

Opetusministeriön (1989) pyytämässä selvityksessä nuorisoasteen koulutuksen ja ammattikorkeakoulun kehittämisvaihtoehdoista, organisointitavoista ja kokeilumahdollisuuksista uudistuksen lähtökohdat määriteltiin seuraavasti:

- 1) Koulutuksellinen tasa-arvon lisäys ja eri väestöryhmien tasavertaisten mahdollisuuksien turvaaminen.
- 2) Koulutustason nostaminen, yleissivistyksen korostaminen sekä uudentyyppisten ammatitaitovaatimusten huomioon ottaminen koulutuksen sisällön kehittämisessä (pyrkiminen kapeista opintoalueista laajempiin ja joustavampiin kokonaisuuksiin).
- 3) Tiedonkäsityksen uudistaminen ja nykyaikaistaminen.
- 4) Joustavien, yksilöllisten opinto-ohjelmien kehittäminen sekä opetuksen tarjontamuotojen monipuolistaminen.
- 5) Peruskoulutuksen ja aikuiskoulutuksen tehtävien, sisällön ja työnjaon uudelleen arviointi sekä jatkuvan koulutuksen periaatteen soveltaminen.
- 6) Yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen raja-aitojen poistaminen, teoreettis-käytännöllisen/tieteellisen-ammattillisen jaon purkaminen.
- 7) Eri koulutusalojen ja -tasojen välisen yhteistyön lisääminen ja työnjaon selkiyttäminen.
- 8) Koulutusjärjestelmän kokonaisuuden arvioinnin ja suunnittelun vahvistaminen, kansainvälisen vertailun kehittäminen.

- 9) Väestön rakenteen ja työvoimatarpeen kehityksen huomioon ottaminen koulutuksen mitoituksessa.
- 10) Pyrkimys hajautetumpaan hallintoon ja joustaviin ohjaus- ja päätöksentekomenettelyihin.
- 11) Koulutusaikojen lyhentäminen ja koulutuspaikkojen käytön tehostaminen nuoruusiän koulutuksessa.

Ammattikorkeakoulukokeilun tarkoituksena oli siis selvittää, miten kohottaa koulutuksen tasoa sekä tyydyttää yhteiskunnan ja työelämän muuttuvia tieto- ja taitovaatimuksia. Tavoitteena oli kartoittaa mahdollisuuksia koulutuksen monipuolistamiseen, yksilöllisten opintojen muodostamiseen, koulutusjärjestelmän toimintakyvyn parantamiseen sekä hallinnon kehittämiseen. (Numminen & Piilonen 1992, 16.) Kokeilussa pyrittiin koulutuksellisen tasa-arvon lisäämiseen ja eri väestöryhmien tasavertaisten mahdollisuuksien turvaamiseen (Opetusministeriö 1989, 2). Ammattikorkeakoulujärjestelmän avulla haluttiin luoda laajemmat mahdollisuudet korkeakoulututkimuksen suorittamiseen. Tavoitteeksi asetettiin, että 65–70 % ikäluokasta pääsisi korkea-asteen koulutukseen. (Salminen 1996, 120.)

3.2 Ammattikorkeakoulukokeilujen eteneminen

Ammattikorkeakoulukokeilujen lähtökohtana voidaan pitää opetusministeriön 1989 julkaisema muistiota "Peruskoulun jälkeisen koulutuksen kehittäminen", jossa kritisoitiin maassa harjoitettua koulutuspolitiikkaa ja tehtiin ehdotuksia koulutuksen kehittämiseksi. Eduskunta käsitteli ammattikorkeakoulukokeiluja, annetun koulutuspoliittisen selonteon ja siitä käydyn keskustelun yhteydessä 22.5.1990. (Numminen & Piilonen 1992, 16.) Joulukuussa 1990 hallitus antoi eduskunnalle esityksen laiksi nuorisoasteen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen kokeilusta. Koulutuskokeiluja koskeva laki ja asetus annettiin 22.2.1991 ja ne tulivat voimaan 1.3.1991. (Salminen 1996, 58.)

Ammattikorkeakoulukokeilujen suunnittelu kokeilupaikkakunnilla alkoi keväällä 1990. Opetusministeriöön saapui useita kymmeniä kokeiluesityksiä, joista osalle annettiin jatkosuunnittelukehoitus kesäkuussa 1990. Jatkosuunnitelmien piti alunperin valmistua 1990 joulukuuhun mennessä, mutta lainsäädännön valmistelun vuoksi määräaikaa jatkettiin maaliskuuhun 1991 asti. Huhtikuussa 1991 valtioneuvosto antoi kokeiluluvan 19 ja lokakuussa vielä kolmelle ammattikorkeakoulukokeilulle. (Numminen & Piilonen 1992, 16.)

Kokeiluja voitiin käynnistää syksystä 1991 alkaen, aina vuoden 1999 loppuun saakka (Salminen 1996, 58).

Ammattikorkeakoulukokeilut rakentuivat jo olemassa olevan ammatillisen koulutuksen pohjalle. Väliaikaiset ammattikorkeakoulut muodostuivat yhdestä tai useammasta opistoasteen ja/tai ammatillisen korkea-asteen oppilaitoksesta, jotka sitoutuivat kehittämään koulutustaan sekä sisällöllisesti että rakenteellisesti. Ammattikorkeakoulukokeiluilla pyrittiin siis korvaamaan opistoasteen ja ammatillisen korkea-asteen koulutukset. (Salminen 1996, 40.)

3.3 Ammattikorkeakoulu suhteessa muuhun korkeakoulukseen

Ammattikorkeakoulukokeilujen käynnistyessä korostettiin sitä, että tiede- ja ammattikorkeakouluilla on erilaiset tehtävät ja tiedon tuottamistavat; yliopistot suuntautuisivat yhä enemmän tutkimukseen ja tieteelliseen jatkokoulutukseen ja ammattikorkeakoulut valmistaisivat puolestaan korkeatasoisia asiantuntijoita työelämään. (Opetusministeriö 1989, 29-30.) Tarkan työnjaon määrittäminen ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen välille on kuitenkin vaikeaa. Osa yliopistoissa annettavasta koulutuksesta (esim. lääkärien koulutus) tähtää ammattikorkeakoulujen tapaan käytännöllisten taitojen oppimiseen ja ammattikorkeakouluissa taas hankitaan yliopistojen tapaan uutta tietoa tieteellisen tutkimuksen kautta. (Lampinen 1995a, 16-18.)

Ammattikorkeakouluopetus on luokiteltu korkean asteen koulutukseksi, joka rinnastuu sellaisenaan korkeakouluopetukseen. Ammattikorkeakoulukokeilulainsäädännön mukaan väliaikaisissa ammattikorkeakouluissa suoritettavat tutkinnot ovat korkeakoulututkintoja. Korkeakoulututkintojen suhteita tarkennettiin maaliskuussa 1994 annetussa asetuksessa korkeakoulututkintojen järjestelmästä. Asetuksessa korkeakoulututkinnot jaettiin kolmeen ryhmään: 1) yliopistoissa ja muissa korkeakouluissa suoritettavat ylemmät ja alemmat korkeakoulututkinnot sekä jatkotutkintoina suoritettavat lisensiaatin tutkinnot, tohtorin tutkinnot ja erikoistumisopinnot, 2) väliaikaisissa ammattikorkeakouluissa suoritettavat ammattikorkeakoulututkinnot ja 3) puolustusvoimiin kuuluvassa korkeakoulussa suoritettavat korkeakoulututkinnot. (Lampinen & Savola 1995, 55-56.)

Merkittävin uhka ammattikorkeakoulujen, yliopistojen ja muiden korkeakoulujen rinnakkaisrakenteelle on academic drift -ilmiö. Tässä ilmiössä ammattikorkeakoulut alkavat jäljitellä yliopistolaitosta ja omaksuvat sen keskeisiä toimintatapoja. Pitkällä tähtäyksellä tällainen jäljittely voi johtaa ammattikorkeakoulujen omaleimaisuuden katoamiseen ja lopulta ammattikorkeakoulujen liittämiseen yliopistolaitoksen osaksi. Parhaana suojana ammattikorkeakoulujen yliopistomaistumista vastaan voidaan pitää em. dualistista tutkintorakennetta. (Lampinen 1998, 111, 112.)

Ammattikorkeakoulututkinnot ovat selvemmin ammatteihin ja niiden kehittämiseen painottuneita kuin muut korkeakoulututkinnot. Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet toimivat erilaisissa työelämän suunnittelu-, johto- ja kehittämistehtävissä. Heidän keskeinen ammattitaitonsa liittyy laajojen ammattikokonaisuuksien hahmottamiseen sekä toimimiseen osana laajoja järjestelmiä ja kansainvälisiä verkostoja. (Numminen & Piilonen 1992, 20; Opetusministeriö 1989, 29.)

3.4 Ammattikorkeakoulukokeilun arviointia

Koulu-uudistukset ovat aina kiinteässä yhteydessä yhteiskunnan yleiseen tilanteeseen. 1980 - 90 -lukujen vaihteessa, jolloin ammattikorkeakoulu-uudistusta suunniteltiin, uskottiin taloudellisen kasvun ja kehityksen jokseenkin tasaiseen jatkuvuuteen. 1990-luvun alun kriisi ja taloudellinen romahdus olivat vielä näkymättömissä. (Numminen ym. 1999, 18; Salminen 1996, 33, 39)

Taloudellinen kehitys kokeilun aikana oli siis epäsuotuisa. Lama pysäytti palvelujen kasvun ja supisti julkisten palvelujen sekä rahoituspalvelujen tuotantoa. Koulutuksessa säästöt tuntuivat voimakkaimmin vuosina 1993 - 1994. (Numminen ym. 1999, 18-19.) Laman vaikutuksesta koulutuksen kehittämisessä korostuivat erityisesti tuottavuuden ja laadun kysymykset (Salminen 1996, 63). Tärkein ulkoiseen ympäristöön liittyvä muutos oli Suomen liittyminen Euroopan Unioniin. Suomesta tuli yhä tiiviimpi osa yhteistä eurooppalaista markkina-aluetta. Koulutukseen Euroopan Unioniin liittyminen vaikutti erityisesti opiskelija- ja opettajavaihto-ohjelmien sekä sosiaali- ja aluerahastojen toiminnan kautta. (Numminen ym. 1999, 19.)

Ammattikorkeakoulukokeilu oli erittäin tärkeä vaihe suomalaisen ammattikorkeakoulujärjestelmän kehittämisessä. Kokeilu mahdollisti uudistusten vaiheittaisen käynnistymisen ja loi järjestelmälle uskottavuutta. Väliaikaisille ammattikorkeakouluille annetut aikaisempaa vapaammat kehittymisen edellytykset synnyttivät runsaasti uusia innovaatioita. Ilman kokeilutoimintaa ammattikorkeakouluista olisi tullut yhdenmukaisempia ja vähemmän uusia elementtejä sisältäviä oppilaitoksia kuin mitä ne nyt ovat. (Numminen ym. 1999, 11.)

Ammattikorkeakoulukokeiluista tehtiin laajan kotimaisen seurannan ohella myös useita kansainvälisiä arviointeja. Kaikki ulkomaiset arvioitsijat pitivät kokeilukautta hyödyllisenä. Useimmissa väliaikaisissa ammattikorkeakouluissa oli havaittavissa nopeaa kehitystä monilla keskeisillä alueilla. Selvimpinä puutteina arvioitsijat näkivät työelämäsuhteiden kehittymättömyyden ja kirjastolaitoksen laiminlyönnin. Arvioijat suosittelivat kuitenkin nopeaa siirtymistä kokeilukaudesta pysyvään ammattikorkeakoulujärjestelmään. (Lampinen & Savola 1995, 64.) Muita ammattikorkeakoulukokeilulle asetettuja tavoitteita, jotka eivät kokeilujen kuluessa erityisesti korostuneet tai tulleet painotetusti esille olivat tiedonkäsityksen uudistaminen ja nykyaikaistuminen, peruskoulutuksen ja aikuiskoulutuksen tehtävien, sisällön ja työnjaon uudelleen arviointi, jatkuvan koulutuksen periaatteen soveltaminen sekä väestön rakenteen ja työvoimatarpeen kehityksen huomioon ottaminen koulutuksen mitoituksessa (Salminen 1996, 123-127).

4 AMMATTIKORKEAKOULUJÄRJESTELMÄN VAKINAISTAMINEN

Vakinaista ammattikorkeakoulujärjestelmää koskevaa lainsäädäntöä alettiin valmistella kokeilukauden aikana (Numminen ym. 1999, 61). Laki ammattikorkeakouluopinnoista hyväksyttiin lopullisesti helmikuussa 1995 ja vahvistettiin saman vuoden maaliskuussa (Lampinen & Savola 1995, 72). Kesäkuussa 1995 päätettiin ensimmäisten yhdeksän ammattikorkeakoulun vakinaistamisesta 1.8.1996 alkaen (Salminen 1996, 59).

Vakinaista ammattikorkeakoulua koskevassa laissa ammattikorkeakoulujärjestelmän tavoitteet saivat entistä seikkaperäisemmän muodon. Ammattikorkeakoulun tavoitteita ovat sen mukaan: koulutustason kohottaminen, uusiin ammattitaitovalmiuksiin vastaaminen, ammatillisen koulutuksen vetovoiman lisääminen, ammatillisen koulutuksen kansainvälisen rinnastettavuuden parantaminen, ammatillisen koulutusjärjestelmän toimintakyvyn parantaminen, ammattikasvatushallinnon hajauttaminen sekä ammatillisen koulutuksen alueellisen vaikuttavuuden parantaminen. Keinoina näiden tavoitteiden saavuttamiseksi mainitaan oppilaitosten kokoaminen yhteen ammattikorkeakouluhyteenliittymiksi, tutkintojärjestelmän uudistaminen, opetuksen tason kohottaminen, opiskelumenetelmien kehittäminen, koulutuksen ja työelämän vuorovaikutuksen parantaminen, koulutuksen kansainvälistäminen sekä kirjasto- ja informaatiopalveluiden kehittäminen. (Ministry of Education 1998, 71-72; Numminen ym. 1999, 61.)

4.1 Koulutuksen tason nostaminen

Suomessa ammattikorkeakoulutuksen tason nostamisen lähtökohdaksi otettiin siellä toimivan opettajakunnan kehittäminen (Numminen ym. 1999, 73). Opettajien pätevyysvaatimuksia nostettiin siten, että ammattikorkeakoulujen lehtoreilta edellytetään maisterin tutkintoa ja yliopettajilta tieteellistä jatkotutkintoa. Opettajilla tulee olla myös pedagoginen koulutus sekä vähintään kolmen vuoden pituinen työkokemus opetusaltaltaan. (Opetushallitus 1999.) Kaikki ammattikorkeakoulut ovat tehneet henkilöstölleen kehittämissuunnitelmat, joissa on kartoitettu opettajien kelpoisuuksissa ilmenevät puutteet ja tehty toimintasuunnitelmat nii-

den täydentämiseksi. Monissa ammattikorkeakouluissa on otettu käyttöön myös opettajien henkilökohtaiset kehittämissuunnitelmat. Koulut ovat varanneet resursseja opettajiensa jatko- ja täydennyskoulutuksen mahdollistamiseen; toiset ovat järjestäneet opettajilleen sisäistä koulutusta, toiset ovat taas solmineet yhteistyösopimuksia yliopistojen ja korkeakoulujen kanssa. Ammattikorkeakoulujen opettajat ovat olleet hyvin tietoisia ammattitaitoonsa kohdistuvien vaatimusten kasvusta ja osallistuneet ahkerasti jatko- ja täydennyskoulutukseen. Koulutuksen tuloksena korkeakoulujen perustutkinnon sekä lisensiaatin ja tohtorintutkinnon suorittaneiden opettajien määrä on kasvanut tuntuvasti. (Numminen ym. 1999, 11, 74.)

4.2 Opetussuunnitelmat ja ammattikorkeakoulupedagogiikka

Ammattikorkeakouluihin siirryttäessä luovuttiin opetussuunnitelmien valtakunnallisesta säätelystä. Valtakunnan tasolla päätetään vain koulutusohjelmien perusratkaisuista. Opetussuunnitelmat laaditaan paikallisella tasolla. Opetussuunnitelmien tekoon voivat ammattikorkeakouluja koskevan lain mukaan osallistua myös opiskelijat, opettajat ja elinkeinoelämä (Lampinen & Savola 1995, 73). Oppilaitosten opetussuunnitelmat hyväksyy ammattikorkeakoulun johtoryhmä. Tällainen hajautetun hallinnon malli mahdollistaa ammattikorkeakoulujen erikoistumisen sekä alueellisten koulutustarpeiden huomioon ottamisen. (Numminen ym. 1999, 80.)

Ammattikorkeakoulupedagogiikassa oleellista on tutkimuksen, opetuksen sekä työelämän nivominen toisiinsa. Keskeisiksi opetusmenetelmiksi nousevat yhteiset tutkimus- ja kehittämishankkeet työelämän kanssa, sillä niissä voidaan toteuttaa ammattikorkeakouluopetuksen ydintä, teorian ja käytännön yhdistämistä. Oppimisprosesseissa opiskelijat, opettajat ja työelämän edustajat toimivat siis entistä kiinteämmin yhteistyössä toistensa kanssa. (Männikkö 1995, 171.)

Ammattikorkeakoulun pedagogisen toiminnan painopiste ei voi eikä saa olla oppimistuloksessa vaan oppimisprosessissa. Ammattikorkeakoulun päälinnainen koulutuksellinen haaste ei ole siis valmiiden vastausten tarjoamisessa jo tunnettuihin ammatillisiin ongelmiin, vaan sellaisen valmiuden tuottaminen opiskelijoissa, että he sekä haluavat että kykenevät ylläpitämään ja kehittämään omaa ammatillista osaamistaan. (Kurtakko 1995,

113.) Opettajan roolina tällaisessa ongelmakeskeisessä opetuksessa on toimia opiskelijoiden ohjaajana (Männikkö 1995, 171).

4.3 Monialaisuus

Ammattitaidon käsite on muuttunut viime vuosikymmeninä rajusti; ammattirajat ovat hämärtyneet, ammatteja on kadonnut ja uusia syntynyt tilalle. Työelämässä tarvitaan yhä enemmän monialaisia kokonaisuuksia hallitsevia, mutta samalla myös jonkun erityisalueen osaavia, korkean yleisen tietotason omaavia asiantuntijoita. Ammattikorkeakoulun koulutuksellinen tehtävä onkin sidottu jo suunnitteluvaiheesta alkaen asiantuntijuuskäsitteeseen. Tällä käsitteellä halutaan tehdä ero pelkkään ammatillisuuteen, joka ei ulotu laadullisesti yhtä korkealle tasolle. Toisaalta haluttuaan irrottautua myös specialistin käsitteestä, joka viittaa taas liian suppeaan alan hallintaan. Asiantuntijuuden edellyttämään monialaisuuteen on ammattikorkeakouluissa pyritty liittämällä useiden alojen oppilaitoksia yhteen sekä lisäämällä opiskelijoiden valinnan mahdollisuuksia. (Numminen ym. 1999, 81.)

Monialaisiin opintokokonaisuuksiin siirtyminen ei ole kuitenkaan tapahtunut täysin ongelmattomasti. Turkulainen (1999) analysoi monialaisuuden kehittymistä väliaikaisissa ammattikorkeakouluissa vuosina 1992 - 1996. Hän lähestyi ongelmaa opettajille ja työelämän edustajille suunnatuilla kyselyillä sekä havainnoimalla ammattikorkeakoulujen toimintaa. Tutkimuksen kohteina olivat Hämeen, Kajaanin, Lahden, Oulun, Pohjois-Karjalan ja Seinäjoen ammattikorkeakoulut. Suhtautuminen monialaisuuteen oli sekä opettajien että työelämän piirissä myönteistä. Työelämän edustajien näkemykset monialaisuuden tarpeista menivät kuitenkin huomattavasti pidemmälle ja olivat tarkempia kuin opettajien. Perustelut monialaisuuden tarpeelle lähtivät työelämän muutoksista. Tutkimuksessa mukana olleiden high-tech-yritysten monialaisuuden tarpeet liittyivät teknisen alan monipuoliseen hallintaan sekä tekniikan ja taloudellisen ajattelun yhdistämiseen. Yritysten edustajat pitivät tärkeinä myös ns. pehmeitä arvoja, kuten ihmissuhde- ja kommunikaatiotaitoja, jotka liitetään yleensä sosiaali- ja terveystaloille.

Opettajien käsitykset työelämän kokemista tarpeista olivat melko hatarat. Monialaisuus hyväksyttiin asenteiden tasolla, mutta pohjimmiltaan suhtautuminen monialaisuuteen oli varovaista ja omia professionaalisia reviierejä puolustelevaa. Yllättävää oli, että kaikkein varauksellisimmin monialaisuuteen suhtautuivat teknisen alan opettajat. (Turku-

lainen 1999, 13-14, 96-98, 119.) Myös Jaatisen (1999) Satakunnan ammattikorkeakoulua käsittelevässä väitöskirjassa ilmeni, että kriittisimmin monialaisuuteen suhtautuivat teknisen alan opettajat. Positiivisinta monialaisuuteen suhtautuminen oli sosiaaalialalla.

Monialaisuuden kehittämisen ongelmina opettajat näkivät opetussuunnitelmien jäykkyyden, organisaatio- ja opetuskulttuurien erot sekä monialaisten opintojen koordinoimisen vaikeuden. Ratkaisukeinoksi em. ongelmiin Turkulainen ehdottaa spontaania verkostoajattelua, joka perustuu opettajien, opiskelijoiden ja työelämän edustajien omaaloitteiseen kanssakäymiseen. Lisäksi olisi parannettava tietoisuutta ammattikorkeakoulujen ja opiskelijoiden toiminnassa sekä kartoitettava paremmin työelämän monialaisuuteen liittyviä tarpeita. Monialaisuuden kehittämistä voidaan edistää myös hallinnollisin ratkaisuin, kuten palkkausjärjestelmän muutoksilla ja joustavammilla organisaatorakenteilla sekä erilaisin teknisin ratkaisuin esim. opintojen ajallisella koordinoimalla. (Turkulainen 1999, 99, 106-108, 117-119.)

4.4 Opinnäytteet

Opinnäytetyöllä on keskeinen asema ammattikorkeakoulujen tutkintorakenteessa. Opinnäytetyön tavoitteena on, että opiskelija omaksuu ongelma-keskeisen ajattelutavan, syventää ammatillista osaamistaan sekä luo yhteyksiä työelämään. Opinnäytetyön tulisi edistää opetuksen monialaisuutta sekä tehdä koulutusohjelmia tunnetuksi työelämässä. Opinnäytetyö toimii myös opetuksen arvioinnin välineenä. (Numminen ym. 1999, 84).

Ammattikorkeakouluihin ei ole kuitenkaan vielä muodostunut yhtenäistä opinnäytetöiden käytäntöä. Opetusministeriön suorittaman seurantatutkimuksen mukaan ammattikorkeakouluissa vallitsee tällä hetkellä kaksi opinnäyte-kulttuuria, akateeminen ja käytännöllinen. Akateemisen työ-kulttuurin edustajille opinnäyte on lähes puhtaasti kirjallinen tutkielma, jota arvioidaan vakiintuneiden akateemisten kriteerien mukaan. Akateeminen kulttuuri on tyypillinen erityisesti kaupan ja hallinnon sekä sosiaali- ja terveydenhuollon aloilla. Käytännöllistä opinnäyte-kulttuuria kannattavien piirissä opinnäyte nähdään puolestaan keinona harjoittaa koulutusalan ja työelämän yhteistyötä. Käytännöllisen kulttuurin edustajat korostavat opinnäytteen asemaa työelämän ongelmien ratkaisijana sekä opiskelijan työelämään sijoittumisen keinona. Käytännöllinen opinnäyte-kulttuuri on ominainen kulttuurin, luonnonvara-alan sekä tekniikan ja liikenteen koulutusaloilla. (Stenvall 1999, 15-16, 32-37.)

Opetusministeriö on pyrkinyt korostamaan ammattikorkeakoulujen opinnäytteiden omaleimaisuutta suhteessa yliopistojen opinnäytteisiin. Tämä näkemys tukee käytännöllistä opinnäytetyökulttuuria. Opetusministeriön mukaan opinnäytteeltä ei kuitenkaan voida edellyttää aina tiettyä muotoa, vaan tärkeämpää on se, että työ sopii luontevasti koulutusalan luonteeseen sekä koulutuksen muihin tavoitteisiin. (Numminen ym. 1999, 85.)

4.5 Kansainvälisyys

Yksi ammattikorkeakoulujen tavoitealueista on kansainvälistymisen kehittyminen. Pitkän aikavälin tavoitteeksi on asetettu, että kolmannes ammattikorkeakouluista valmistuneista olisi opiskellut tai harjoitellut ulkomailla vähintään kolmen kuukauden jakson. Opettajavaihdon tavoitteena on, että 20 prosenttia opettajista työskentelisi ulkomailla vähintään kuukauden ajan. Kansainvälistymiseen pyritään opiskelija- ja opettajavaihdon lisäksi vieraskielisten ohjelmien ja vieraskielisen opetuksen avulla. Kansainvälistymistä koskevissa arvioinneissa on todettu ammattikorkeakoulujen kansainvälisen yhteistoiminnan olevan vielä melko kehittymätöntä, se on jäänyt eristetyksi saarekkeeksi oppilaitosten toiminnassa. Kansainvälisyys ei ole siis vielä integroitunut luontevaksi osaksi ammattikorkeakoulujen kulttuuria. (Numminen ym. 1999, 85, 88.)

4.6 Arviointitoiminta

Arviointia voidaan pitää uutena toiminnan ja toimintakulttuurin muotona ammattikorkeakouluissa. Opistoasteen oppilaitoksissa arviointi kohdistui perinteisesti oppilaisiin ja heidän opintomenestykseensä. Ammattikorkeakoulukokeilun yhteydessä arviointi laajeni kuitenkin yhteisöllisemmäksi. Alettiin arvioimaan koulutusohjelmia, instituutioita, koulutusaloja sekä koko ammattikorkeakoulujärjestelmää. (Numminen ym. 1999, 89.)

Ammattikorkeakoulujen onnistumista on seurattu laajalla seurantajärjestelmällä, jossa arviointi on kohdennettu seuraaviin kysymyksiin:

- 1) uusien opetusjärjestelyjen ja muotojen kehittäminen
- 2) oppilaitosten yhteisen opetuksen järjestäminen
- 3) harjoittelutoiminta ja yhteistyö työelämän kanssa
- 4) opiskelijoiden valinta

- 5) opettajien jatkokoulutuksen järjestäminen
 - 6) koulutuksen arviointijärjestelmien kehittäminen
 - 7) yhteistyö tiedekorkeakoulujen kanssa
 - 8) kansainvälinen opiskelijavaihto ja yhteistyö
 - 9) koulutusta tukevien hallinnollisten järjestelyjen ja menettelytapojen kokeileminen
- (Numminen ym. 1999, 26.)

Ammattikorkeakoulujen ulkoiset arvioinnit ovat ohjanneet keskeisesti oppilaitosten kehittymistä. Ulkoisten arviointien eteneminen voidaan jakaa kolmeen eri vaiheeseen:

- 1) *Pioneerivaiheessa* arvioinnit keskittyivät ammattikorkeakouluihin instituutioina ja arviointien suorittajina toimivat tavallisesti ulkomaiset asiantuntijaryhmät. Ensimmäiset pioneerivaiheen arvioinnit suoritettiin vuonna 1993. Institutionaalisen arvioinnin lisäksi alettiin vähitellen suorittaa myös alakohtaisia arviointeja, ensimmäinen arviointi tehtiin sosiaali- ja terveydenhuoltoalalla.
- 2) Arvioinnin toisen aallon muodostivat *toimilupa-arvioinnit*. Toimilupa-arviointeja voidaan pitää eräänlaisina lisensointeina, joissa määritellyt kriteerit täyttävät väliaikaiset ammattikorkeakoulut saivat pysyvän tai ehdollisen toimiluvan. Ensimmäiset toimilupa-arvioinnit suoritettiin vuonna 1995.
- 3) Arviointien kolmatta aaltoa kutsutaan arviointitoiminnan *monipuolistumisen vaiheeksi*. Ammattikorkeakoulujen institutionaalisesta arvioinnin ohella on ryhdytty arvioimaan koulutusohjelmia, koulutusaloja ja ammattikorkeakoulujen toimikenttiä. Arvioinnin kolmanteen vaiheeseen kuuluu myös arviointitoiminnan professionalisoituminen korkeakoulujen arviointineuvostossa. (Numminen ym. 1999, 89.)

Korkeakoulujen arviointineuvosto teki vuonna 1997 selvityksen ammattikorkeakoulujen arvioinnista ja totesi, että arviointi oli vakiintunut organisatoriseksi osaksi oppilaitosten toimintaa. Kaikki ammattikorkeakoulut suorittivat itsearviointeja. Monissa ammattikorkeakouluissa arviointi liittyi laatutyöskentelyyn sekä tavoite- ja tulosjohtamiseen. Selvityksen mukaan ammattikorkeakoulut pitivät arviointia keskeisimpänä palaute- ja kehittämisvälineenään. (Virtanen 1997, 10-11.)

4.7 Suomalainen ammattikorkeakoulumalli verrattuna muihin maihin

Ammattikorkeakoulujärjestelmä on hyvin yleinen Euroopassa. Tunnetuimpia ammattikorkeakouluja ovat Saksan Fachhochschulet, Norjan aluekorkeakoulut, Hollannin ammattikorkeakoulut sekä Ranskan teknisen alan ammattikorkeakoulut. (Numminen & Piilonen 1992, 20.) Suomalainen ammattikorkeakoulu muistuttaa sekä saksalaista Fachhochschulea että hollantilaista ammattikorkeakoulujärjestelmää. Suomen ja Saksan ammattikorkeakoulumallien samankaltaisuus selittyy suomalaisen ammattikorkeakoulun syntyhistorialla, niillä yhteyksillä ja tiedoilla mitä muiden maiden ammattikorkeakouluista tuolloin oli. Samankaltaisuus Hollannin järjestelmän kanssa on pikemminkin sattuma. Yhteinen piirre Suomen, Saksan ja Hollannin ammattikorkeakoulujärjestelmien perustamisissa on se, että ammattikorkeakoulun toteutuksessa oli kyse olemassa olevan koulutuksen tason kohottamisesta sekä tutkintojen kansainvälisen vertailtavuuden ja arvostuksen turvaamisesta. Rakenteellisilta ratkaisuiltaan järjestelmät eroavat kuitenkin toisistaan. Suomi, Saksa ja Hollanti edustavat maita, joissa korkea-asteen koulutuksen binaarijärjestelmä (yliopistollinen ja ei-yliopistollinen sektori) on säilynyt. Iso-Britannia ja Australia edustavat puolestaan maita, joissa yliopistollinen ja ei-yliopistollinen sektori ovat sulautuneet yhteen. (Salminen 2001, 64, 67-68.)

5 AMMATTIKORKEAKOULUN NYKYTILA JA TULEVAISUUDEN HAASTEET

Viimeiset viisi väliaikaista ammattikorkeakoulua vakinaistettiin 1.8.2000. Ammattikorkeakoulujen lukumäärä kokeilukauden päättyessä on 29 kappaletta. (Opetushallitus 1999.) Vaikka ammattikorkeakoulun kokeilukausi päättyi, ei koulutuksen kehittämistyö kuitenkaan lopu. Työelämän ja ammattitaitovaatimusten muutokset asettavat jatkuvasti uusia haasteita ammattikorkeakoulujen kehittämiseksi. Tulevaisuuden kehittämishaasteet liittyvät sekä koulutuksen järjestämiseen että koulutuksen sisältöön.

5.1 Ammattikorkeakoulut tänään

Ammattikorkeakoulut antavat opetusta yhteensä seitsemällä eri koulutusosalalla. Koulutusalat ovat: luonnonvara-ala, tekniikka ja liikenne, hallinto ja kauppa, matkailu-, ravitsemus- ja talousala, sosiaali- ja terveysala, kulttuuriala sekä humanistinen ja opetusala. Koulutusaloista suurimmat ovat tekniikka ja liikenne, hallinto ja kauppa sekä sosiaali- ja terveysala. (Opetushallitus 1999.) Ammattikorkeakoulututkintojen laajuudet vaihtelevat 140:stä 180:een opintoviikkoon ja niiden suorittaminen vie 3,5 - 4 vuotta (Perälä & Ponkala 1999, 23). Opintoihin sisältyy perus- ja ammattiopintoja, vapaasti valittavia opintoja, ammattitaitoa edistävää harjoittelua (vähintään 20 ov) sekä opinnäytetyö. (Opetushallitus 1999.)

Ammattikorkeakouluissa oli vuonna 2000 noin 24 000 aloituspaikkaa. Kolmella suurimmalla koulutusosalalla aloituspaikkoja oli seuraavasti:

- Tekniikka ja liikenne 7 925
- Hallinto ja kauppa 6 640
- Sosiaali- ja terveysala 5 030

(Opetushallitus 1999.)

5.2 Ammattikorkeakoulujen kehittämishaasteet

Koulutustarjonta. Vuonna 2004 ammattikorkeakoulut tulevat tarjoamaan aloituspaikan 25 000 opiskelijalle. Tavoitteena on, että samana vuonna ammattikorkeakoulututkintoja suoritettaisiin 19 000 kappaletta. Koulutuksen läpäisyä pyritään tehostamaan siten, että opiskelijoista 80 % pystyisi suorittamaan tutkintonsa normatiivisessa ajassa. (Opetusministeriö 2000, 9.)

Ammatillisen koulutuksen tarjontaa tulisi lisätä erityisesti kansantaloudellisesti merkittävillä ja työvoimapulasta kärsivillä aloilla. Tällä hetkellä merkittävä osa uusista työpaikoista syntyy tietotekniikan järjestelmien rakentamisen ja ylläpidon sekä sisältötuotannon alueille. (Opetusministeriö 2000, 5, 8.) Näillä alueilla kärsitään jo työvoimapulasta. Suurin pula on tietotekniikan insinööreistä. (Rauhala 1998, 229.) Ammattikorkeakoulujen tietoteollisuusalojen aloituspaikkoja onkin lisätty siten, että vuonna 1998 aloituspaikkoja oli 2 883, vuonna 1999 4 820 ja vuonna 2000 5 070 (Opetusministeriö 1999, 29).

Koulutuksen kansainvälisen kilpailukyvyn turvaaminen sekä työelämän muuttuvat osaamistarpeet edellyttävät ammattikorkeakoulujen jatkotutkintojen kehittämistä. Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneille tulee tarjota mahdollisuus palata täydennyskoulutukseen. Koulutus ja tutkimus vuosina 1999 - 2004 –kehittämissuunnitelman mukaan ammattikorkeakoulujen 40 - 60 opintoviikon laajuiset ammatilliset jatkotutkinnot tullaan käynnistämään asteittain muutamilla aloilla, joilla työelämän tarpeet sitä edellyttävät. Näistä kokeiluista saatujen kokemusten pohjalta tullaan myöhemmin tekemään ratkaisut jatkotutkintojärjestelmän laajentamisesta. (Opetusministeriö 2000, 19-21.)

Koulutuksen sisältö. Suomalaisen yhteiskunnan ja elinkeinoelämän kansainvälistyminen sekä lisääntynyt monikulttuurisuus asettavat vaatimuksia työntekijöiden kieli- ja viestintätaidoille, suvaitsevuukselle, kulttuurien tuntemukselle sekä yleissivistykselle. Näiden valmiuksien saavuttaminen edellyttää ammattikorkeakoulujen opetussuunnitelmien kansainvälistämistä, opetuksen ja tutkimuksen yhteistyöhankkeiden edistämistä sekä kansainvälisen henkilövaihdon lisäämistä. Myös opiskelijoille tarjottavan vieraskielisen opetuksen laatuun on kiinnitettävä huomiota. Kansainvälisen opiskelija- ja harjoittelijavaihdon tavoitteeksi on asetettu, että joka vuosi ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista noin 8000 olisi opiskellut tai harjoitellut ulkomailla. (Opetusministeriö 2000, 6.)

Ammattikorkeakoulujen opetusta tulisi kehittää siten, että työmarkkinoille siirtyvillä henkilöillä olisi laaja-alaiset ja ammatillisen liikkuvuuden edellyttämät valmiudet sekä nykyistä paremmat oppimistaidot elinikäisen oppimisen mahdollistamiseksi (Opetusministeriö 2000, 7). Väärälän (1995, 105) mukaan työhön kouluttaminen ja opettaminen ei voikaan olla enää työvoiman kouluttamista, vaan subjektin kouluttamista pärjäämään yhteiskunnassa, työmarkkinoilla ja työssä. Tämä edellyttää eri kvalifikaatiotyyppien (mukautumis-, motivaatio-, innovatiiviset, tuotannollis-tekniset sekä sosiokulttuuriset kvalifikaatiot) tasapainoista huomioonottamista koulutuksen sisällöissä.

Uusi tieto- ja viestintäteknikka avaa ammattikorkeakouluille uusia mahdollisuuksia kehittää opetustaan (Opetusministeriö 2000, 3). Ammattikorkeakouluissa onkin käynnistymässä laaja verkkopohjaisen opetuksen kehittämisprojekti. Resursseja on varattu sekä verkko- ja opiskeluympäristöjen kehittämiseen, tietoverkkojen rakentamiseen että opettajien tieto- ja viestintäteknikan valmiuksia parantavaan täydennyskoulutukseen. (Opetusministeriö 1999, 25.)

Työelämälähtöisyys. Ammattitaitovaatimusten muuttuessa ja työssä jaksamisen paineiden lisääntyessä työelämän ja opiskelun yhteydet tulevat yhä tärkeämmiksi. Yksi ammattikorkeakoulujen keskeisistä kehittämistavoitteista liittyykin yritystoiminnan ja yrittäjyyden edistämiseen. Työelämäyhteydet ja korkea laatu ovat keskeisiä tavoitteita myös tutkimus- ja kehitystyössä. Ammattikorkeakoulujen tutkimus- ja kehitystyön painopiste tullaan suuntaamaan alueelliseen kehittämiseen, pk-sektorin yritystoiminnan tukemiseen sekä hyvinvointipalvelujen kehittämiseen. (Opetusministeriö 2000, 3, 8, 21.)

6 KOULUTUSALAKOHTAINEN TARKASTELU

Tässä tutkimuksessa oli mukana ammattikorkeakoulun koulutusalosta kolme suurinta eli hallinto ja kauppa, tekniikka ja liikenne sekä sosiaali- ja terveysala. Seuraavassa esitellään tarkemmin näillä aloilla annettavaa koulutusta (esim. tutkinnot ja niiden laajuudet) sekä niistä tehtyjä tutkimuksia.

6.1 Hallinto ja kauppa

Hallinnon ja kaupan alan ammattikorkeakoulutus. Kaupan ja hallinnon alan ammattikorkeakoulututkinto on nimeltään liiketalouden ammattikorkeakoulututkinto. Tutkinnon laajuus on pääsääntöisesti 140 ov ja työharjoittelun osuus siitä on 20 ov. Tutkinnon suorittaminen kestää noin 3,5 vuotta. Liiketalouden ammattikorkeakoulututkinnon tutkintonimekkeitä ovat tradenomi sekä Bachelor of Business Administration (BBA). Koulutusohjelmia alalla on kahdeksan kappaletta. Yleisimpiä näistä ovat liiketalouden koulutusohjelma, tietojenkäsittelyn koulutusohjelma sekä englanninkieliset koulutusohjelmat. (Liite 1.) Kaupan ja hallinnon alan koulutuksen tavoitteena on luoda opiskelijalle valmiudet toimia liiketalouden asiantuntijatehtävissä sekä koti- että ulkomailla. Liiketalouden ammattikorkeakoulututkinto antaa siis mahdollisuuden työllistyä monipuolisesti kaupan, teollisuuden, palveluyritysten tai julkishallinnon esimies- ja asiantuntijatehtäviin. (Opetushallitus 2000.) Ensimmäiset liiketalouden ammattikorkeakoulututkinnot suoritettiin vuonna 1996 (Parikka 1999, 72).

Aikaisempia tutkimuksia hallinnon ja kaupan alalta. Suomalaista kaupallisen alan koulutusta on tutkittu melko vähän. Parikan (1999) tutkimuksen tavoitteena olikin jäsentää aikaisempaa tarkemmin kaupallisen alan korkeakoulutuksen kenttää. Tutkimuksen keskeisimpänä aineistona käytettiin alkuvuodesta 1998 tehtyjä kyselytutkimuksia, mutta merkittävässä roolissa olivat myös erilaiset tilastot sekä muu kirjallinen materiaali. Tutkimukseen osallistui 85 tradenomia. Heistä kolme neljäsosaa (75 %) oli naisia. Ikäluokista suurimmat olivat alle 26-vuotiaat (41 %) sekä 26 - 30-vuotiaat (48 %). Yli kolmekymmentävuotiaita tutkimukseen osallistuneista oli vain joka kymmenes. Ylivoimaisesti yleisin peruskoulutus tutkimukseen osallistuneilla tradenomeilla oli ylioppilastutkinto (93 %). Aikaisempi amma-

tillinen tutkinto löytyi 34 %:lla vastanneista. (Parikka 1999, 13, 58, 74.) Tutkimuksen keskeisimmät tradenomeja koskevat tulokset löytyvät taulukosta 2.

Seinäjoen ammattikorkeakoulussa tehtiin tammikuussa 1999 seurantatutkimus, jossa tutkittiin viidestä eri koulutusyksiköstä (kaupan ala, maaseutu-ala, sosiaali-ala, tekniikan ala, terveysala) vuonna 1996 ja 1997 valmistuneiden opiskelijoiden elämäntilanteita ja sijoittumista työelämään. Tutkimuksen kohderyhmänä oli järjestyksessä toinen ammattikorkeakoulussa aloittanut vuosikurssi. Kartoitus toteutettiin kirjeitse lomakekyselynä ja siihen osallistui 250 ammattikorkeakoulututkinnon suorittanutta. Kaupan alalta tutkimukseen osallistui 103 tradenomia ja he olivat valmistuneet kevään 1996 - syksyn 1997 aikana. (Varamäki, Heikkilä & Taipalus 1999, 13-15.) Myös tämän tutkimuksen keskeisimmät tradenomeja koskevat tulokset on esitetty taulukossa 2.

Heikkilä (1996) tutki kesällä 1995 keskipohjalaisten työnantajien suhtautumista ammattikorkeakoulun antamaan koulutukseen sekä muihin toimintoihin. Haastattelut ajoituivat ajankohtaan, jolloin Kokkolan ammattikorkeakoulussa oli alkamassa neljäs kokeilu-vuosi. Kaupan ja hallinnon alalta tutkimukseen osallistui kymmenen työnantajaa. Tukku- ja vähittäiskauppoja näistä oli kolme, pankkeja ja vakuutuslaitoksia kaksi, huolinta-alan yrityksiä kaksi, yrityspalveluyrityksiä yksi ja julkishallinnon laitoksia kaksi kappaletta. Tutkimuksen keskeisimmät tulokset löytyvät taulukosta 2.

TAULUKKO 2. Keskeisimmät tulokset hallinnon ja kaupan alan aikaisemmista tutkimuksista.

Parikka (1999)	Varamäki, Heikkilä & Taipalus (1999)	Heikkilä (1996)
<ul style="list-style-type: none"> - Alan valintaa perusteltiin sen laaja-alaisuudella ja monipuolisuudella. - Tradenomit halusivat erottautua ekonomeista (amk-tutkinnon käytännönläheisyys ja työelämäsuhteet). - Koulutusta pidettiin pääsääntöisesti korkeatasoisena. - Tyytyväisimpiä oltiin koulutuksen työelämäyhteyksiin, käytännönläheisyyteen ja työelämän tarpeisiin vastaavuuteen. Kiitosta saivat myös koulutuksen kansainvälisyys, opetuksen ja kurssien joustavuus sekä koulutusyksiköiden kehityshalukkuus. - Kehittämisehdotuksia: erilaisen sosiaalisten tai psykologisten taitojen parantaminen (ihmissuhdetaidot, johtaminen, viestintä), harjoittelun ja käytännönläheisyyden lisääminen, opettajien tason nostaminen (työmotiv., pedagog. taidot, työelämä tietoisuus), enemmän teorian ja käytännön yhteensovittamista, paremmat yrittäjävalmiudet. - Koulutuksen heikkoutena pidettiin opetuksen tieteellisyyden puutetta. - Tärkeimpinä taitoina työelämässä pidettiin valmiutta omaksua uusia asioita, kykyä soveltaa tietoa sekä kykyä ottaa vastuuta. - 97% tradenomeista ilmoitti olevansa palkkatyössä. - Tradenomit olivat huolissaan tutkintonsa rinnastamisesta merkonomin tutkintoon. - Tradenomit uskoivat, että heidän työnsä tulee muuttamaan vastuullisemmaksi, haastavammaksi ja kansainvälisemmäksi ja he tulevat saamaan uraansa edistäviä tehtäviä. 	<ul style="list-style-type: none"> - Korkeimmat arvosanat amk-opetusta arvioidessaan tradenomit antoivat väittämille harjoitustyöt tukivat teoreettisen tiedon omaksumista, työharjoittelun määrä oli sopiva sekä itsenäisen opiskelun määrä oli sopiva. - Huonoimman arvosanan sai väite opetus oli yrittäjyyttä edistävä. - Opetusmenetelmistä hyödyllisimpänä pidettiin työharjoittelua, oppinäytetyön tekemistä, käytännön esimerkkejä yrityksistä sekä asiantuntijaluentoja. - Tradenomit olivat tyytyväisiä koulutuksen tarjoamiin ryhmätyötaitoihin, kykyyn työskennellä itsenäisesti, teoreettiseen tietoon sekä kielitaitoon. - Riittämättömiksi tai täysin puuttuviksi valmiuksiksi mainittiin useimmin kansainväliset taidot, johtamistaidot, käden taidot ja yrittäjyysvalmiudet. - Eniten tradenomeille oli työelämässä ollut hyötyä atk-tiedoista ja taidoista, kieliopinnoista sekä laskentatöiden opinnoista. - Koulutukseen kaivattiin huomattavasti lisää em. hyödyllisinä pidettyjä taitoja eli tietotekniikkaa ja kieliopinnoita. Lisäksi opetuksen toivottiin olevan entistäkin käytännönläheisempää. Lisää toivottiin myös työelämäyhteyksiä sekä työnhakukoulutusta. - Tutkimushetkellä työpaikka oli 75%:lla tradenomeista. - 81% vastanneista oli sitä mieltä, että heidän työtehtävänsä vastasivat joko täysin tai osittain suoritettua tutkintoa. - Tradenomit olivat melko tyytymättömiä tutkintonsa tunnettuuteen työelämässä. 	<ul style="list-style-type: none"> - Työnantajien mukaan tradenomien työtehtävät tulevat laajentumaan ja monipuolistumaan. - Tradenomien odotettiin hallitsevan tietotekniikan käyttö, osaavan kieliä sekä palvelevan hyvin asiakkaita. - Suurin osa haastatelluista piti liiketalouden ammattikorkeakoulututkinnon suorittanutta varteenotettavana vaihtoehtona korkeakoulututkinnon suorittanutta henkilöstöä valittaessa. - Puolessa haastatelluihin osallistuneista yrityksistä ja laitoksista oli ollut talouden ja hallinnon opiskelijoita työharjoittelussa. Kokemukset harjoittelijoista olivat myönteisiä. - Harjoittelijoille annetut työtehtävät olivat työnantajien mukaan olleet usein hyvin yksipuolisia ja rutiininomaisia. Työnantajat ehdottivatkin, että amk edellyttäisi tiettyä minimitasoa harjoittelupaikalta. - Harjoittelun kehittämiseksi ehdotettiin, että ohjaavat opettajat selvittäisivät työnantajille työharjoittelun tavoitteet, työtehtävien pääasiallisen sisällön ja seuraisivat harjoittelujakson toteutumista. - Kaikki haastatteluun osallistuneet olivat valmiita oppinäytetöiden toteuttamiseen yrityksissään ja laitoksissaan. Joka toinen oli valmis myös rahoittamaan niitä osittain.

6.2 Tekniikka ja liikenne

Tekniikan ja liikenteen alan ammattikorkeakoulutus. Tekniikan ja liikenteen alalla voidaan suorittaa kaksi tutkintoa, merenkulun ammattikorkeakoulututkinto ja tekniikan ammattikorkeakoulututkinto. Koulutusohjelmia alalla on 30 kappaletta. (Opetushallitus 2000.) (Liite 1.) Tässä työssä keskityn kuitenkin ainoastaan tekniikan ammattikorkeakoulututkintoon kuuluvaan insinöörikoulutukseen. Tutkintonimikkeinä ammattikorkeakoulujen insinöörikoulutuksessa ovat insinööri (AMK) sekä Bachelor of Engineering. Koulutuksen laajuus on pääsääntöisesti 160 ov ja sen suorittaminen vie noin neljä vuotta. Työharjoittelua tutkintoon sisältyy 20 opintoviikkoa. Ammattikorkeakoulun insinööritutkinto antaa valmiudet toimia teollisuuden ja muun elinkeinoelämän teknisissä suunnittelu-, asiantuntija-, kehitys- ja johtotehtävissä. (Opetushallitus 2000.)

Ammattien ja ammattirakenteiden jatkuvan muutoksen vuoksi ei ole perusteltua erikoistaa insinöörejä koulutuksessa kovin pitkälle. Ammattikorkeakoulujen insinöörikoulutukselle onkin asetettu kvalifikaatioiden näkökulmasta kaksi perusvaatimusta: 1) riittävän laajan ja liikkuvuuden mahdollistavan ammatillisen osaamisen tuottaminen ja 2) uuden tiedon omaksumisvalmiuksien kehittäminen. Ammattikorkeakoulusta valmistuneilla insinööreillä tulisi siis olla riittävän laaja teknis-luonnontieteellinen sivistyspohja, jolle varsinainen ammatillinen osaaminen rakennetaan. (Hautala, Orelma & Tulkki 1995, 78; Tulkki 1995, 201.) Vankan matemaattis-luonnontieteellisen pohjan sekä elinikäisen opiskelunvalmiuden lisäksi ammattikorkeakoulutuksen tulisi tarjota insinööreille kansainvälisyys- ja johtamisvalmiuksia sekä valmiuksia teknilliskaupallisissa tehtävissä toimimiseen (Opetushallitus 2000).

Insinöörikoulutuksen aloituspaikkamäärät ovat moninkertaistuneet viime vuosina. Aloituspaikkojen ja valmistuvien määrän välillä on kuitenkin havaittavissa epäsuhtaa. Syinä tähän ovat opiskeluaikojen venyminen sekä keskeyttäneiden määrän kasvu. Valmistumisaikoja venyttää sekä ammattikorkeakoulun mukanaan tuoma opintojen valinnaisuuden lisäys että suurempi mahdollisuus säädellä itse opintojen ajallista kestoja. Lisäksi 1990-luvulla vallinnut lama heikensi opiskelijoiden mahdollisuuksia saada harjoittelupaikkoja ja insinööriopintojen tekopaikkoja. (Insinööriliitto 1998a, 2-5.) Honkosen (1997) väitöskirjan mukaan insinööriopintojen keskeyttäminen johtuu puolestaan siitä, että osa opiskelijoista hakee statukseltaan ammattikorkeakouluja korkeampaa tasoa ja jättää koulutuksen kesken

mennäkseen muualle opiskelemaan, useimmiten tiedekorkeakouluihin. Toinen merkittävä syy keskeyttämiseen on oppilaitosten toimintatapa. Insinööri-koulutuksen perinteinen, tiukasti kontrolloitu pedagogiikka ei vastaa kaikkien opiskelijoiden toivomuksia ja he odottavat saavansa enemmän itsenäisyyttä ja vapautta muissa oppilaitoksissa. Muita keskeyttämiseen johtavia syitä Insinööriliiton (1998a) mukaan ovat nuorille työmarkkinatuen saamiseksi asetettu velvoite hakea koulutukseen sekä ammatinvalintaa vahvistavan pakollisen ennakkoharjoittelun puuttuminen. Myös taloudellinen suhdannevaihe vaikuttaa opintojen keskeyttämiseen. Lamakauden aikana keskeyttämisiä oli vähemmän, mutta taloudellisen elpymisen myötä opintojen keskeyttäminen on alkanut taas lisääntyä.

Aikaisempia tutkimuksia tekniikan ja liikenteen alalta. Insinööriliitto tiedusteli maaliskuussa 1998 vuonna 1997 insinööri- tai rakennusarkkitehtitutkinnon suorittaneilta heidän työelämään sijoittumisestaan sekä insinööri-koulutukseen liittyviä mielipiteitään. Kyselylomakkeen palautti 721 tutkinnon suorittanutta. Vastaajista oli miehiä 84 % ja naisia 16 % ja heidän keski-ikänsä oli 28 vuotta. Kaksi kolmasosaa vastanneista oli valmistunut ammattikorkeakoulusta. Opintoaloista yleisimpiä olivat tietotekniikka 17 %, koneautomaatio 12 % ja sähköautomaatio 11 %, loput hajautuivat eri opintoaloille. (Insinööriliitto 1998b, 3-4.) Tutkimuksen keskeiset tulokset on esitetty taulukossa 3.

Myös Seinäjoen ammattikorkeakoulussa on tehty kartoitus vuonna 1997 valmistuneiden insinöörien elämäntilanteesta ja sijoittumisesta työelämään. Tutkimus toteutettiin tammikuussa 1999 ja tutkittavat henkilöt edustivat järjestyksessä toista ammattikorkeakoulussa aloittanutta vuosikurssia. Kartoitus toteutettiin kirjeitse lomakekyselynä ja siihen osallistui 33 insinööriä. (Varamäki ym. 1999, 13-15.) Tutkimuksen tärkeimmät tulokset löytyvät taulukosta 3.

TAULUKKO 3. Keskeisimmät tulokset Vuonna 1997 valmistuneiden sijoittumistutkimuksesta (Insinööriliitto 1998b) sekä Seinäjoen ammattikorkeakoulun (Varamäki, Heikkilä & Taipalus 1999) tutkimuksesta (tekniikan ala).

Insinööriliitto (1998b)	Varamäki, Heikkilä & Taipalus (1999)
<ul style="list-style-type: none"> - 82% tutkimukseen osallistuneista oli täysin tai melko tyytyväinen saamaansa koulutukseen. - Koulutus arvioitiin melko vaativaksi ja se oli vastannut melko hyvin sille asetettuja odotuksia. - Yli kolme neljäsosaa koki insinööriyden ammattiin valmistumisen kannalta tarpeelliseksi tai melko tarpeelliseksi. - Lähes joka toisen mielestä yrittäjyyden opit olivat jääneet koulutuksessa liian vähäisiksi. Tyytymättömiä oltiin myös koulutuksen kansainvälisyyteen ja käytännönläheisyyteen. - Koulutuksen tarjoamat valinnanmahdollisuudet jakoivat vastaajakunnan kahteen leiriin, toiset pitivät tarjontaa riittävänä toiset taas liian suppeana. - Koulutuksen antamista valmiuksista parhaimmat arvosanat saivat atk-valmiudet, valmius omaksua uusia asioita, ryhmätyöskentelytaidot sekä omatoimisuus. - Huonoiten saavutetuiksi valmiuksiksi arvioitiin markkinointiosaaminen, ihmissuhdetaidot, esimiesvalmiudet, neuvottelutaito, valmiudet toimia kansainvälisessä ympäristössä sekä kielitaito. - Koulutukseen haluttiin lisää vieraita kieliä, käytännönläheisyyttä, työelämäyhteyksiä, ammattiaineita, työelämäntuntemusta omaavia ja motivoituneita opettajia, syvällisempää opetusta sekä ns. pehmeitä arvoja (esim. ihmissuhdetaitojen ja johtamistaitojen opetusta). - Kyselyyn vastanneista 89%:lla oli työpaikka. - Neljä viidestä työpaikan saaneesta ilmoitti työtehtäviensä vastaavan joko hyvin tai melko hyvin saatua koulutusta. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ammattikorkeakouluopetusta arvioidessaan insinöörit antoivat korkeimmat arvosanat väittämille työharjoittelun määrä oli sopiva, itsenäisen opiskelun määrä oli sopiva sekä harjoitustyöt tukivat teoreettisen tiedon omaksumista. - Huonoimmat arvosanat saivat väittämät opetuksessa oli teoriaa ja käytäntöä sopivassa suhteessa, opetus oli työelämälähtöistä sekä opetus oli yrittäjyyttä edistävää. - Opetusmenetelmistä hyödyllisimmiksi arvioitiin työharjoittelu, projektit, vierailijaluennot, yritysvierailut sekä oppinäytetyön tekeminen. - Insinöörit olivat tyytyväisiä koulutuksen tarjoamiin atk-taitoihin, ryhmätyövalmiuksiin sekä itsenäisen työskentelyn valmiuksiin. - Riittämättömiksi tai täysin puuttuviksi valmiuksiksi mainittiin useimmin kädentaidot, yrittäjyysvalmiudet, kansainväliset taidot, johtamistaidot sekä käytännön ammattitaito. - Hyödyllisimpiä opintoja työelämän kannalta olivat insinöörien mielestä olleet tietotekniikan opinnot, ammattiopinnot, ryhmätyöt, viestintään liittyvät opinnot, matematiikka ja kielten opinnot. - Koulutukseen toivottiin lisää kieliopintoja, käytännönläheisyyttä ja työelämäyhteyksiä. - Tutkimukseen osallistuneista insinööreistä 85%:lla oli työpaikka. - Työssä olevista insinööreistä 89 % oli sitä mieltä, että heidän työtehtävänsä vastasivat täysin tai osittain suoritettua tutkintoa. - Insinöörit olivat melko tyytyväisiä tutkintonsa tunnettuuteen työelämässä.

Honkonen (1997) tutki väitöskirjassaan mm. miten ammattikorkeakoulun insinööriopiskelijat puhuvat koulutuksesta ja oppimisesta. Tutkimus toteutettiin Tampereen tekniikassa ammattikorkeakoulussa maaliskuussa 1994. Aineisto kerättiin ryhmäkeskustelujen avulla. Ryhmiä oli kuusi ja osanottajia yhteensä 23. Tutkimukseen osallistuneet opiskelijat olivat aloittaneet insinööriopintonsa syksyllä 1992 eli heillä oli menossa toinen opiskelu-

vuosi. Ryhmäkeskusteluista saatu aineisto analysoitiin diskurssianalyysin avulla. Insinööri-koulutukseen liittyviä repertuaareja muodostettiin kuusi kappaletta, esiintymistiheyden mukaan järjestettynä nämä ovat: 1) käytännönläheisyyden repertuaari, 2) vapausrepertuaari, 3) kontrollirepertuaari, 4) arvostusrepertuaari, 5) sukupuolirepertuaari ja 6) aikarepertuaari. Osittain toistensa kanssa ristiriitaisten repertuaarien keskeiset sisällöt on esitetty taulukossa 4. Tutkimustulokset osoittivat että ammattikorkeakoulu on kahden koulutuksellisen suuntauksen taistelulenttä, joista toinen on opettajakeskeinen, ammatillisen koulutuksen tradition mukainen ja toinen enemmän vapautta antava, opiskelijakeskeinen koulutusmuoto.

TAULUKKO 4. Honkosen (1997) repertuaarien sisällöt.

Honkosen (1997)

- *Käytännönläheisyyden repertuaari:* Pätevän ammatinharjoittajan identiteetti, käytännön kokemuksen arvostaminen. Opetuksen toivottiin olevan käytännönläheistä ja ongelmakeskeistä, ammatillisia aineita pidettiin tärkeimpinä kuin yleisaineita. Opettajien tehtävänä nähtiin työelämä tietouden siirtäminen opiskelijoille. Opiskelijat toivoivat, että opetusta järjestettäisiin enemmän yhteistyössä työelämän kanssa. Halu erottua diplomi-insinööreistä (teoreettisuus/käytännönläheisyys).
 - *Vapausrepertuaari:* Opiskelijoiden mielestä heillä ei ollut tarpeeksi vapautta opinnoissaan. Opiskelijat kokivat, että he olivat opettajien vallan alaisia ja heidän henkilökohtainen vapautensa oli rajoitettu. He katsoivat kuitenkin olevansa tarpeeksi vastuuntuntoisia tekemään omat valintansa. Opiskelijoiden mielestä oppilaitos oli pettänyt heidät, sillä se ei ollut tarjonnut niin paljon vapautta kuin oli luvattu. Tämä aiheutti ristiriitoja opiskelijoiden ja opettajien välille.
 - *Kontrollirepertuaari:* Ammattikorkeakoulua ei tulisi kehittää yliopistoa muistuttavaksi. Yliopistopedagogiikka koettiin uhaksi, sillä se sisälsi liian paljon vapautta. Opiskelijoiden mielestä opettajien täytyy kontrolloida opintoja, koska kaikki opiskelijat eivät kykene itsenäiseen opiskeluun. Opiskelijat halusivat valmistua tietyssä ajassa ja tämän ei katsottu olevan mahdollista ilman tiukkaa kontrollia. Opettajien opetustaitoja pidettiin erittäin tärkeinä ja riippuvaisuus opettajasta nähtiin luonnollisena asiana.
 - *Arvostusrepertuaari:* Insinöörin ammattia ja siihen liittyviä tehtävää alueita pidettiin arvostettuina. Insinöörien identiteetti sisälsi kuvan vaikutusvaltaisesta, voimakkaasta ja itsenäisestä henkilöstä, joka arvostaa omaa työtään eikä välitä muiden ihmisten mielipiteistä. Arvostusta heikentävänä seikkana pidettiin insinöörien ja insinööriopiskelijoiden liian suurta määrää. Puhe koulutuksesta saavutuksena lievensi kuitenkin arvostuksen heikentymisen kokemusta.
 - *Sukupuolirepertuaari:* Mies- ja naisopiskelijoiden kognitiossa nähtiin olevan eroja. Mies- ja naisopiskelijoiden tekniset perustiedot arvioitiin erilaisiksi (miehet tuntevat käytännön, naiset eivät) ja naisten ajattelutavan katsottiin poikkeavan miesten ajattelutavasta. Naisopiskelijat olivat kohdanneet sovinnistisia asenteita koulutuksen aikana ja he totesivat koulutuksen jälkeisten työmahdollisuuksiensa olevan rajoitettuja. Naisopiskelijat olivat kuitenkin oppineet selviytymään sukupuolten välisestä eriarvoisuudesta ja he kokivat taistelun sukupuoli-asenteita ja valta-asetelmia vastaan yksilölliseksi asiaksi.
 - *Aikarepertuaari:* opiskelijat hyväksyivät sen, että oppilaitos säätelee heidän ajankäyttöään ja kokivat tarvitsevansa ajan kontrolloimista. Insinööriopisk. eivät vaatineet lisää itsenäisyyttä lukujärj. laatimiseen, mutta toivoivat että heidän ajankäyttönsä suunniteltaisiin huolellisemmin. Jatkuva kiire nähtiin ongelmaksi, opettajat joutuivat opettamaan liian paljon liian nopeasti. Opiskelijoiden mielestä, se että he eivät oppineet tarpeeksi olikin oppilaitoksen vika. Oman ajan ja opiskeluun käytettävän ajan selvä erottelu.
-

Tulkki ym. toteuttivat vuoden 1993 aikana Turun ja Porin läänin alueella sarjan teemahaastatteluja, joissa he kartoittivat työelämän edustajien ammattikorkeakouluun suuntautuvia odotuksia. Tutkimushenkilöitä oli yhteensä 74 ja he edustivat työpaikkoja, joihin Turun ja Porin läänin ammattikorkeakoulujen ajateltiin tuottavan työntekijöitä. Työnantajat olivat yleisesti tyytyväisiä insinöörikoulutuksen tuottamaan tekniikan hallintaan. Tyytymättömyyttä ilmeni sen sijaan kielten osaamisen, kaupallisen osaamisen ja sosiaalisen osaamisen alueilla. Insinööreille asetetut kvalifikaatiovaatimukset ovat muuttuneet siten, että heidän odotetaan tuotannon teknisen puolen hallinnan lisäksi osaavan myydä itse suunnittelemansa tuotteet ja pystyvän työskentelemään ryhmissä sekä Suomessa että vieraiden kulttuurien piirissä. (Tulkki 1995, 201-202; Hautala ym. 1995, 78.)

Heikkilän (1996) keskipohjalaisiin työnantajiin kohdistuneessa tutkimuksessa oli mukana myös kymmenen teknisen alan työnantajaa. Haastatelluista työnantajista seitsemän edusti teollisuusyrityksiä, kaksi yrityspalveluyrityksiä ja yksi julkishallinnon laitosta. Työnantajien mukaan insinöörit tulevat yhä useammin työskentelemään ryhmissä ja käyttämään työssään tietotekniikkaa. Työn menestyksellinen hoitaminen edellyttää monesti myös kieli- taitoa ja ulkomaisten kulttuurien tuntemusta. Lähes kaikki haastatellut pitivät ammattikorkeakoulusta valmistunutta insinööriä vartenotettavana vaihtoehtona haettaessa korkeakoulututkinnon suorittanutta työvoimaa. Puolet haastateltavista työnantajista ei kuitenkaan pitänyt korkeakoulututkintoa keskeisimpänä kriteerinä henkilöstöä valittaessa, vaan tärkeämmäksi tekijäksi nousi henkilön tosiasiallinen osaaminen. Työelämän edustajien arviot harjoittelijoista olivat yleensä positiivisia. Työnantajat toivat kuitenkin esiin, että harjoittelijoista oli myös paljon vaivaa. Harjoittelun kehittämiseksi he ehdottivatkin, että ohjaavat opettajat olisivat aktiivisemmin mukana opiskelijoiden ohjauksessa ja pitäisivät yhteyttä harjoittelutyöpaikoille. Myös työpaikoilla olisi nimettävä harjoittelun ohjaajat. Valtaosa työnantajista piti opinnäytetöitä hyödyllisinä yrityksensä tai laitoksensa toiminnan kannalta. Lähes kaikki olivat kiinnostuneita järjestämään opinnäytetöiden aiheita opiskelijoille ja valtaosa oli myös valmis rahoittamaan niitä. (Heikkilä 1996, 16, 20, 26-27.)

6.3 Sosiaali- ja terveysala

Sosiaali- ja terveydenhuolto. Sosiaali- ja terveydenhuoltoon kuuluu erilaisia lakisääteisiä ja organisoituja toimintoja ja palveluja. Näiden toimintojen ja palvelujen tavoitteena on edistää ja ylläpitää yksityisen henkilön, perheen sekä yhteisön sosiaalista turvallisuutta, terveystä ja toimintakykyä. (Könnilä 1999, 23; Opetushallitus 2000.) Sosiaalihuoltoon kuuluvat sosiaalipalvelut, toimeentulotuki, sosiaaliavustukset sekä niihin liittyvät toiminnot. Terveydenhuolto sisältää puolestaan terveystalvveluja ja niihin liittyviä toimintoja, kuten terveyden edistämistä, sairauksien ennaltaehkäisyä ja terveydensuojelua. Sosiaali- ja terveystalvvelut tarkoittavat näiden alojen palveluja riippumatta palvelujen tuottajasta. Sosiaali- ja terveystalvvelu alan työtä ja palveluja tuottavat julkisen sektorin lisäksi yksityiset yritykset ja henkilöt. Yhä useammin palveluja annetaan myös kolmannen sektorin eli yhdistysten ja vapaaehtoisjärjestöjen toimesta. (Taipale, Lehto, Mäkelä, Kokko, Kling & Viialainen 1997, 25, 143-147.)

Työskentely sosiaali- ja terveystalvvelualla. Terveydenhuollon ammatinharjoittamista säädellään lailla ja asetuksella. Sosiaali alan ammattien lakisääteisyydestä vasta neuvotellaan. Laissa terveydenhuollon ammattihenkilöistä määritellään laillistetut ammatit, joille on laissa myönnetty ammatinharjoittamislupa ja nimikesuojatut ammatit, joilla on koulutuksensa perusteella oikeus käyttää ammattinimikettä. Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista laillistettuihin ammattihenkilöihin kuuluvat sairaanhoitajat, kättilöt, terveydenhoitajat, fysioterapeutit, laboratoriohoitajat, röntgenhoitajat, hammashuoltajat, toimintaterapeutit, optikot ja hammasteknikot. Nimikesuojattuja ammattikorkeakoulututkinnoista ovat puolestaan apuneuvoteknikot sekä osteopaatit. (Könnilä 1999, 45; Taipale ym. 1997, 176-178; Perälä & Ponkala 1999, 20.) Sosiaali- ja terveystalvvelu alan tehtävät sisältävät monimuotoista auttamista, tukea ja läsnäoloa. Työn keskeinen sisältö koostuu käytännön tehtävistä yhdistettynä toimivaan ja läheiseen vuorovaikutukseen autettavan kanssa. Ominaista suomalaiselle sosiaali- ja terveystalvvelu alan työlle on naisvaltaisuus, sitkeä ammatillisuuden kehittäminen sekä yhteiskunnan rakenteita tukeva hyvinvoinnin lisääminen. (Könnilä 1999, 24, 53.)

Sosiaali- ja terveystalvvelu alan ammattikorkeakoulutus. Sosiaali- ja terveystalvvelu alla voidaan suorittaa kaksi tutkintoa, kauneudenhoitoalan sekä sosiaali- ja terveystalvvelu alan ammattikorkeakoulututkinto (Opetushallitus 2000). Jätän kuitenkin tässä työssä kauneudenhoitoalan ammattikorkeakoulututkinnon kokonaan tarkastelun ulkopuolelle. Jatkossa tarkoitan siis sosiaali- ja terveystalvvelu alasta puhuessani koulutusohjelmia, jotka sisältyvät sosiaali- ja terveystalvvelu alan

ammattikorkeakoulututkintoon. Sosiaali- ja terveystalalle on vuodeksi 2001 vahvistettu 17 koulutusohjelmaa, joiden laajuudet vaihtelevat 140:stä 180:een opintoviikkoon (Opetushallitus 2000, liite 1). Koulutusohjelmasta riippuen sosiaali- ja terveystalan ammattikorkeakoulututkinnon suorittaminen kestää 3,5 - 4,5 vuotta (Perälä & Ponkala 1999, 23-24). Sosiaalialalla koulutusohjelmia on vain yksi. Tutkintonimikkeenä sosiaalialan ammattikorkeakoulututkinnossa on sosionomi (AMK) ja harjoittelua siihen sisältyy 30 opintoviikkoa. Terveystalalla koulutusohjelmia on puolestaan useita ja tutkintonimikkeet vaihtelevat koulutusohjelmittain. Harjoittelua terveystalan tutkinnoissa on 50 - 90 opintoviikkoa. Vanhustyön koulutusohjelma on sikäli poikkeava, että se sisältää opintoja sekä sosiaali- että terveystalalta. Sairaanhoidajan, terveydenhoitajan ja sosionomin koulutukset voidaan puolestaan suorittaa siten, että niistä saa kirkollisen pätevyyden (diakonissa, diakoni). (Opetushallitus 2000.) (Liite 1.)

Sosiaalialan ammattikorkeakoulujen perustehtävänä on tuottaa tavoitteiltaan ammatillisesti painottuneita, vaativiin palvelutehtäviin sekä alansa työelämän suunnittelu- ja kehittämistehtäviin laaja-alaisesti päteviä tutkintoja, joilla on hyvä vastaavuus työelämän vaatimuksiin. Sosiaalialalla koulutetaan henkilöstöä pääsääntöisesti kasvatuksen, hoito- ja huolenpitotyön sekä sosiaalisen tuen edellyttämän ammattitaidon alueille. (Sosiaalialan oppilaitosten ja korkeakoulujen koulutustehtävä ja työnjako 1994, 8, 21). Terveystalan koulutuksen tehtävänä on puolestaan tuottaa työntekijöitä, joiden työn lähtökohtana ovat kehittyvän ammattialan lisääntyvä tieteellinen tieto, monitieteinen tieto ihmisestä, terveydestä ja yhteiskunnasta sekä monipuolinen ammattitaito ja humanistis-eettinen arvoperusta. Terveystalan työntekijän tulisi myös olla halukas kehittämään itseään ja ammattiaan sekä vaikuttamaan yhteiskunnallisesti. (Manninen 1995, 106.) Tavoitteena on, että terveystalan ammattikorkeakoulututkinnon suorittanut kykenee harjoittamaan ammattiaan alansa asiantuntijana sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä pystyy käyttämään suuntautumisopintojensa mukaista erityisasiantuntemusta (Opetushallitus 2000).

Sosiaali- ja terveystalan työn muutossuunnat näyttävät tietä ammatilliselle ydinosaamiselle ja antavat haasteita alan ammattikorkeakoulutukselle. Tämän hetken muutossuuntia sosiaali- ja terveydenhuollossa ovat: 1) kunnallisen itsehallinnon vahvistaminen, 2) alueellinen väestövastuu, 3) kunnallisen hallinnon kiristytvä resurssi- ja talouspoliittinen vastuu, 4) vaihtoehtoisten työ- ja palvelumuotojen käyttöönotto, 5) henkilöstörakenteen uudelleen mitoittaminen ja tehokkaampien työmenetelmien käyttöönotto sekä 6) asenne-

muutosten, todellisen yhteistyön ja yhteistavoitteellisuuden tarve ammatillisessa toiminnassa. Näistä muutossuunnista johdetut ammatillisen ydinosaamisen tarpeet ovat puolestaan: tehokkuus, yhteistoiminnallisuus, innovatiivisuus, muutossopeutuvuus, joustavuus ja uusiutuva ammatillisuus. (Könnilä 1999, 67.)

Aikaisempia tutkimuksia sosiaali- ja terveystalalta. Metsämuuronen (1998) pyrki tutkimuksessaan tuottamaan tietoa sosiaali- ja terveystalalan tulevaisuuden osaamistarpeista. Tutkimuksen aineisto kerättiin kyselyllä ja haastattelulla sosiaali- ja terveystalalan työntekijöiltä, koulutuksen ammattilaisilta sekä sosiaali- ja terveystalalan opiskelijoilta. Tulosten mukaan sosiaali- ja terveystalalla tullaan tarvitsemaan aitoa tulevaisuuden osaamista, potentiaalista tulevaisuuden osaamista sekä perusosaamista. (Metsämuuronen 2000.) Näiden osaamisalueiden tarkemmat sisällöt on esitetty taulukossa 5.

Peltari (1997) kuvaa tutkimuksessaan sairaanhoitajan työn nykyisiä ja tulevaisuuden kvalifikaatiovaatimuksia. Kohdehenkilöitä tutkimuksessa oli yhteensä 30; kuusi potilasta, kuusi sairaanhoitajaa, kuusi hoitotyön hallinnon ja suunnittelun edustajaa, kuusi hoitotyön koulutuksen edustajaa ja kuusi hoitotyön tutkijaa. Aineisto kerättiin teemahaastattelun avulla ja aineiston analysoinnissa käytettiin Colaizzin fenomenologista metodia. Tutkimustulosten mukaan sairaanhoitajan työn kvalifikaatiovaatimuksissa korostuvat nyt ja tulevaisuudessa ns. ”ihminen-ihmiselle” –vaatimukset. Tarkemmat tulokset Pelttarin (1997) tutkimuksesta on esitetty taulukossa 5.

Hildénin (1999) tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää mm. työyhteisöjen odotuksia sairaanhoitajan ammatillisesta pätevydestä, sairaanhoitajan ammatillisen pätevyyden nykytilaa sekä sairaanhoitajan ammatillisen pätevyyden kehittämisen tarvetta. Tutkimuksen aineistonkeruu tapahtui kyselyn ja teemahaastattelun avulla. Kyselyn kohdejoukkona toimi yhden sairaanhoitopiirin ja yhden kansanterveystyön kuntayhtymän kaikki sairaanhoitajat (N=429), teemahaastatteluun osallistui 14 osastonhoitajaa. Tutkimuksen keskeiset tulokset löytyvät taulukosta 5.

TAULUKKO 5. Metsämuurosen (1998), Pelttarin (1997) sekä Hildénin (1999) tutkimusten keskeiset tulokset.

Metsämuuronen (1998)	Pelttari (1997)	Hildén (1999)
<ul style="list-style-type: none"> - <i>Aito tulevaisuuden osaaminen</i>: teknologinen osaaminen, kansainvälisyysosaaminen ja yrittäjyysosaaminen. - <i>Potentiaalinen tulevaisuuden osaaminen</i>: yhteiskuntaosaaminen, itsepuolustustaito, projektiosaaminen, vastuunotto, tiedonhankintaosaaminen, yhteistyöosaaminen, aktiivisen muuttamisen osaaminen, itseohjautuvuusosaaminen, muuttumisen osaaminen, innovatiivinen työnote, työhön ja työssä vaikuttamisen osaaminen, johtamisosaaminen, sosiaalinen osaaminen, palveluosaaaminen sekä vaikeiden päätösten tekemisen osaaminen. - <i>Perusosaaminen</i>: äänettömien ja pehmeiden taitojen hallinta, ihmisten kohtaamisen osaaminen, arvo-osaaminen, eettinen osaaminen sekä oman persoonan käytön osaaminen. 	<ul style="list-style-type: none"> - Sairaanhoidajilta edellytetään vuorovaikutusvalmiuksia, empaattisuutta, ystävällisyyttä, vastuullisuutta, huolenpitoa, ihmisten monien ongelmien kokonaisvaltaista kohtaamista ja auttamisvalmiutta sekä kykyä toimia asiakkaan/potilaan asianajajana. - Lisäksi sairaanhoidajan työssä painottuvat monikulttuuriset valmiudet, terveyden edistämismuutokset, jatkuva itsensä ammatillisten asioiden suhteen ajan tasalla pitäminen ja kehittämisvalmius sekä muutoksen hallinta. - Tulevaisuudessa työssä tulevat painottumaan entistä enemmän moniammatilliset yhteistyövalmiudet, tutkimus- ja tiedonhankkimisvalmiudet, johtamisvalmiudet sekä asiakkaan/potilaan itsehoitoa tukevat valmiudet. - Laatu ja sen hallinta tulevat olemaan osa jokaisen sairaanhoidajan työtä, myös työn vaativuus ja raskaus lisääntyvät. - Sairaanhoidajan tulee lisääntyvässä määrin tuoda julki omaa asiantuntijuuttaan, kyetä markkinoimaan sitä sekä pyrkiä vaikuttamaan yhteiskunnan eri tasoilla. 	<ul style="list-style-type: none"> - Sairaanhoidajan ammatillisessa pätevyudessa korostuu nykyisin vahva ja laaja-alainen tiedonhallinta sekä hyvät tiedon soveltamistaidot. - Lisäksi sairaanhoidajilta edellytetään vastuunottotaitoa ja taitoa itsenäiseen työskentelyyn. - Myös suunnittelu-, organisointi-, arviointi- ja kehittämistaidot ovat tärkeitä, samoin kuin ohjaus-, yhteistyö-, auttamis- ja muutoksenhallintataidot sekä tekniset taidot. - Sairaanhoidaja tarvitsee myös hyvää paineensietokykyä sekä taitoa ja halua arvostaa omaa työtään ja omaa ammattiaan. - Osastonhoitajien mielestä viime vuosina valmistuneilla sairaanhoidajilla on erittäin hyvät yleiset teoreettiset tiedot. Erityisalan tiedot ovat puolestaan vähäisemmät ja käytännön taidot jopa heikot. - Uudet sairaanhoidajat haluavat ja osaavat osastonhoitajien mukaan hakea uutta tietoa, he näkevät uusia kehittämiskohteita ja tarttuvat niihin. Uudet sairaanhoidajat kykenevät myös asioiden pohdintaan sekä itsearviointiin ja heillä on tutkimuksellinen ote työhön.

Korkeakoulujen arviointineuvosto suoritti vuosina 1998 - 1999 terveystalon korkeakoulutuksen arvioinnin, jonka tarkoituksena oli mm. selvittää ja muodostaa kokonaiskuva siitä, miten terveystalon korkeakoulutusta toteutetaan yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa sekä arvioida, miten koulutus vastaa yhteiskunnan, työelämän ja koulutuksen kehittämiseksi asetettuihin vaatimuksiin. Arviointi kohdistui yhdeksään ammattikorkeakouluun sekä viiteen yliopistoon. Arviointi koostui organisaatioiden itsearvioinneista ennalta laaditun lomakkeen mukaan sekä ulkoisen arviointiryhmän vierailuista organisaatioissa. Vierailujen aikana arviointiryhmä haastatteli opiskelijoita, opetushenkilökuntaa, organisaatioiden johtoa sekä terveydenhuollon toimintayksiköiden edustajia. Keskeisimmät kehittämistarpeet terveystalon ammattikorkeakouluissa liittyivät opetussuunnitelmiin, opiskelijoiden ohjaukseen, opiskelun tiiviyyteen sekä harjoitteluun. Terveystalon ammattikorkeakoulut eivät olleet myöskään hyödyntäneet monialaisuutta parhaalla mahdollisella tavalla. (Perälä & Ponkala 1999, 7, 57.) Tarkempia tietoja tutkimuksen tuloksista löytyy taulukosta 6.

Könnilän (1999) tutkimuksen tehtävänä oli tarkastella ja kuvata tekijöitä, joilla on merkitystä sosiaali- ja terveystalon työn ja ammattikorkeakoulutuksen kehittämiseksi, muutoshallinnalle sekä koulutuksen ja työelämän yhteyksille. Tutkimus toteutettiin vuosina 1996 - 1998. Tutkimuksessa oli mukana 9 työyksikköä, joista 2 oli ammattikorkeakoulun koulutusyksikköä (Lahden ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveystalon laitos ja Espoon-Vantaan väliaikaisen ammattikorkeakoulun Vantaan ammattiopisto) ja 7 sosiaali- ja terveystalon kenttäyksikköä. Tutkimusaineisto koostui opettajien, opiskelijoiden, valmistuneiden opiskelijoiden sekä työelämän asiantuntijoiden haastatteluaineistosta ja kirjallisten kyselyjen tuloksista. Olen keskittynyt tarkastelemaan tuloksia opiskelijoiden näkökulmasta. Yhdistettäessä opiskelijoiden haastattelu- ja kyselytulokset, voitiin opiskelijoiden ammattikorkeakoulutuksen kehittämisehdotukset listata seuraavasti: opetuksen kehittäminen/tehostaminen, koulun ja kentän yhteistyöhankkeet, sosiaali- ja terveystalon koulutuksen yhteistyö, teorian syventäminen/erikoistuminen sekä käytännönläheisyyden/harjoittelun lisääminen. Lisää tietoa tutkimuksen tuloksista löytyy taulukosta 6.

TAULUKKO 6. Keskeisiä tuloksia Korkeakoulujen arviointineuvoston (Perälä & Ponkala 1999) sekä Könnilän (1999) tutkimuksista.

Korkeakoulujen arviointineuvosto (1999)	Könnilä (1999)
<ul style="list-style-type: none"> - Opiskelijat valitsivat opinto-ohjelmiinsa vähän opintoja muilta koulutusaloilta. - Opinnot koettiin tiiviiksi, tiivyyttä aiheutti esim. harjoittelujen suorittaminen lukukausi- en aikana. - Lähiopetuksen vähentäminen huolestutti sekä opiskelijoita, opettajia että terveyden- huollon edustajia. Itsenäisen opiskelun osuus opinnoissa oli lisääntynyt tuntuvasti. - Opiskelijoiden mielestä koulutuksen tavoitteet oli asetettu liian korkealle, esim. opin- näytetyö. - Opiskelijat kokivat saaneensa liian vähän ohjausta, erityisesti harjoittelun ohjaukseen toivottiin lisää panostusta. - Terv.huollon edustajat toivat esiin huolensa opettajien kliinisestä työstä vieraantumisesta. - Ammattikorkeakoulut olivat toteuttaneet runsaasti erilaisia projekteja terv.huollon toimintayksiköiden kanssa, opiskelijat pitivät näitä projekteja erittäin hyödyllisinä. - Opiskelijoita pidettiin itsenäisinä, teoreetti- sesti korkeatasoisina sekä kehitysmyönteis- inä, heidän kädentaitonsa arvioitiin kuiten- kin aikaisempaa harjaantumattomammiksi. - Opiskelijat pitivät koulutusta liian teoreetti- sena ja toivoivat lisää käytännölläisyyttä. - Noin puolet valmistuneista saa valmistuttu- aan koulutusta vastaavaa työtä, työt ovat usein lyhytaikaisia sijaisuuksia. 	<ul style="list-style-type: none"> - Koulutuksen laaja-alaisuuteen suhtauduttiin risti- riitaisesti, sen ongelmana nähtiin erikoisosaamisen vähentyminen. - Terveysalan opiskelijat kritisoivat opintoja pakol- listen luentosarjojen osalta. - Sosiaalialan opiskelijat kokivat osallistumismah- dollisuutensa valinnaisille kursseille vähäiseksi. - Opiskelijat halusivat enemmän asiantuntijaluento- ja sekä intensiivistä opiskelua. - Osa opiskelijoista oli sitä mieltä, että ryhmätöitä ja itsenäistä opiskelua oli ollut liikaa. - Koulutuksen toivottiin antavan enemmän käytän- nön taitoja. - Opiskelijat toivoivat, että opettajat lähetettäisiin välillä kentälle oppimaan käytännön taitoja. - Työelämäyhteyksien merkitystä korostettiin op- pimisessa ja koulutuksen kehittämisessä (sos. & terv.alan yhteistyö). - Käytännön harjoittelua pidettiin erittäin tärkeänä ja sitä toivottiin lisää. - Opiskelijat halusivat rehellistä palautetta ja arvi- ointia harjoitteluistaan. - Opiskelijoiden mukaan kenttä ei tuntenut riittävä- si ammattikorkeakoulua ja sen oppimistavoitteita. - Opiskelijat kokivat epävarmuutta opintojen anta- mien ammatillisten valmiuksien sekä tulevien työ- tehtävien vaatimustason suhteen (erit. terv. ala). Huolta aiheuttivat myös epäselvyydet nimikeasi- oissa (sosiaaliala) sekä huono työllisyystilanne.

Seinäjoen ammattikorkeakoulussa (1999) tehdyssä seurantatutkimuksessa mukana olivat myös sosiaali- ja terveysalalta valmistuneet. Lomakekyselyyn vastasi 54 sosiaalialan ja 30 terveysalan tutkinnon suorittanutta. Kaikki tutkimukseen osallistuneet olivat valmis- tuneet vuoden 1997 aikana. (Varamäki ym. 1999, 13-15.) Tutkimuksen keskeiset tulokset löytyvät taulukosta 7.

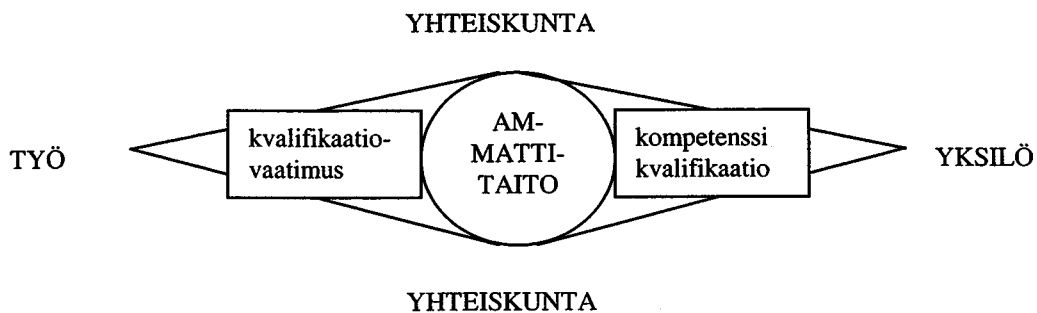
TAULUKKO 7. Keskeiset tulokset Seinäjoen ammattikorkeakoulussa tehdystä seuranta-
tutkimuksesta (Varamäki ym. 1999) sosiaali- ja terveysalan osalta.

Varamäki, Heikkilä & Taipalus (1999)

- Sosiaalialalta valmistuneet antoivat korkeimmat arvosanat väitteille työharjoittelun määrä oli sopiva, opetus oli itseohjautuvuutta edistävää, opetus oli yhteistyövalmiuksia edistävää sekä harjoitustyöt tukivat teoreettisen tiedon omaksumista.
- Terveysalalta valmistuneet antoivat parhaimmat arvosanat väitteille opetus oli itseohjautuvuutta edistävää, opetus oli yhteistyövalmiuksia edistävää sekä opettajat olivat riittävän vaativia.
- Huonoimman arvosanan sosiaalialalta valmistuneet antoivat väitteelle opetus oli yrittäjyyttä edistävää.
- Terveysalalta valmistuneet antoivat huonot arvosanat väitteille opetus oli yrittäjyyttä edistävää, itsenäisen opiskelun määrä oli sopiva, opetuksessa oli teoriaa ja käytäntöä sopivassa suhteessa sekä työharjoittelun määrä oli sopiva.
- Opetusmenetelmistä hyödyllisimpänä pidettiin molemmilla aloilla työharjoittelua.
- Sosiaalialalta valmistuneet olivat tyytyväisiä koulutuksen tarjoamiin kädentaitoihin, vuorovaikutustaitoihin, ryhmätyötaitoihin, tiedonhankintataitoihin sekä kykyyn työskennellä itsenäisesti.
- Terveysalalta valmistuneet olivat tyytyväisiä tiedonhankintataitoihin, ryhmätyötaitoihin, kykyyn työskennellä itsenäisesti sekä vuorovaikutustaitoihin.
- Riittämättömiksi tai täysin puuttuviksi valmiuksiksi sosiaalialalta valmistuneet arvioivat useimmin yrittäjyysvalmiudet, johtamistaidot sekä kansainväliset taidot. Terveysalalla vastaaviksi valmiuksiksi arvioitiin yleisimmin johtamistaidot, kansainväliset taidot, käytännön ammattitaito sekä kädentaidot.
- Sosiaalialalta valmistuneille oli työelämässä ollut erityisesti hyötyä sosiaalijärjestelmän ja sosiaalisten ongelmien ymmärtämisestä ja tuntemisesta. Hyödyllisiä olivat olleet myös vuorovaikutus- ja ryhmätyötaitot, sosiaalityön menetelmät, kyky itsenäiseen työskentelyyn sekä työelämään liittyvät tiedot ja taidot.
- Terveysalalla erityisen hyödyllisenä pidettiin työharjoittelun kautta hankittua käytännön tietoutta. Hyödyllisinä mainittiin myös lääkehoidon ja lääketieteellisten opintojen kautta hankitut tiedot ja taidot, erikoistumisopinnot, tiedonhankintataidot sekä oma-aloitteisuus.
- Sosiaalialalta valmistuneet kaipasivat koulutukseen enemmän käytännön työelämän tietoja ja taitoja, tietojenkäsittelyyn ja atk:hon liittyvää opetusta, johtamiseen ja erilaisiin esimiestaitoihin liittyviä opintoja, työnhakuun liittyviä opintoja sekä vaativampaa kielenopetusta.
- Terveysalalta valmistuneet kaipasivat lisää käytännön työelämäharjoittelua sekä käytännön työhön liittyvää teoria- ja taustatietoutta (esim. anatomia ja fysiologia), lääketieteellisiä ja lääkehoidon opintoja sekä kädentaitojen opetusta.
- Tutkimushetkellä työpaikka oli 61%:lla sosiaalialalta ja 80%:lla terveysalalta valmistuneista.
- Sosiaalialalta valmistuneista 81% ja terveysalalta valmistuneista 93% oli sitä mieltä, että nykyiset työtehtävät vastasivat joko täysin tai osittain suoritettua tutkintoa.
- Tutkinnon tunnettuutta työelämässä pidettiin terveysalalla hyvänä ja sosiaalialalla huonona (tutkinnonimikkeen puuttuminen).

7 KVALIFIKAATIO JA KVALIFIKAATIOVAATIMUS

Suomalaisessa kvalifikaatiokeskustelussa termejä kvalifikaatio, kompetenssi ja ammattitaito käytetään osittain synonyymeinä. Kaikki em. käsitteet ovat suhde-käsitteitä eli tehtävä-, tilanne- ja kontekstisidonnaisia. Ollessaan kompetentti, kvalifioitu tai ammattitaitoinen, ihminen on pätevä tiettyyn tehtävään/työhön, tietyissä olosuhteissa ja tietyssä toimintaympäristössä. Käsitteet ovat myös yksilön ominaisuuksia ja ammattitaidon ulottuvuuksia. Kompetenssi-käsitteen painopiste on kuitenkin yksilössä ja kvalifikaatio-käsitteen työssä. Kvalifikaatiovaatimukset ovat puolestaan työstä johdettuja yksilön ammattitaidolle asetettuja vaatimuksia. Käsitteiden laajempaan kehykseen toimii yhteiskunta. (Kuvio 2.) Ammattitaito, kompetenssi ja kvalifikaatio omaksutaan koulutuksen ja elämän aikana, ja omaksumisessa yksilöllä on aktiivinen rooli. (Pelttari 1997, 45.)

KUVIO 2. Kvalifikaatiovaatimus-, kvalifikaatio-, kompetenssi- ja ammattitaito-käsitteiden väliset suhteet (Pelttari 1997, 45).

7.1 Kvalifikaatio-käsitteet määrittelyä

Kvalifikaation käsite on noussut avainkäsitteeksi koulutuskeskusteluissa ja koulutuksen suunnittelussa. Käsitteen kautta on pyritty johtamaan koulutuksen tavoitteita työelämän asettamista vaatimuksista. (Väärälä 1995, 38.) Kivisen ja Rinteen (1993, 23) mukaan kvalifikaatiodiskurssilla tarkoitetaan koulutuksen tuottamien ja työssä vaadittavien kvalifikaati-

oiden yhteensovittamista. Keskeisiä kysymyksiä koulutus- ja ammattirakenteiden kytkeytymisessä ovat:

- Millaisia kvalifikaatioita työ edellyttää?
- Miten niitä voidaan ja kannattaa tuottaa?
- Miten ja missä määrin koulutuksella tuotetut kvalifikaatiot ovat käännettävissä työmarkkina-aseman määritteiksi?
- Miten koulutuksen ja työn lopullinen yhteensovittuminen tapahtuu?

Takalan (1983, 9-10) mukaan kvalifikaatio-käsitteen määrittely on tarkoituksenmukaisuuskysymys. Hän on määritellyt kaksi kvalifikaation ulottuvuutta. Kvalifikaation suppea merkitys pitää sisällään työprosessien työvoimalta edellyttämät ominaisuudet. Laajempi merkitys kattaa puolestaan yksilöiden valmiudet, joita hän käyttää toimiessaan yhteiskunnassa sekä ihmisten keskinäisissä suhteissa että ihmisten ja ympäristön välisissä suhteissa.

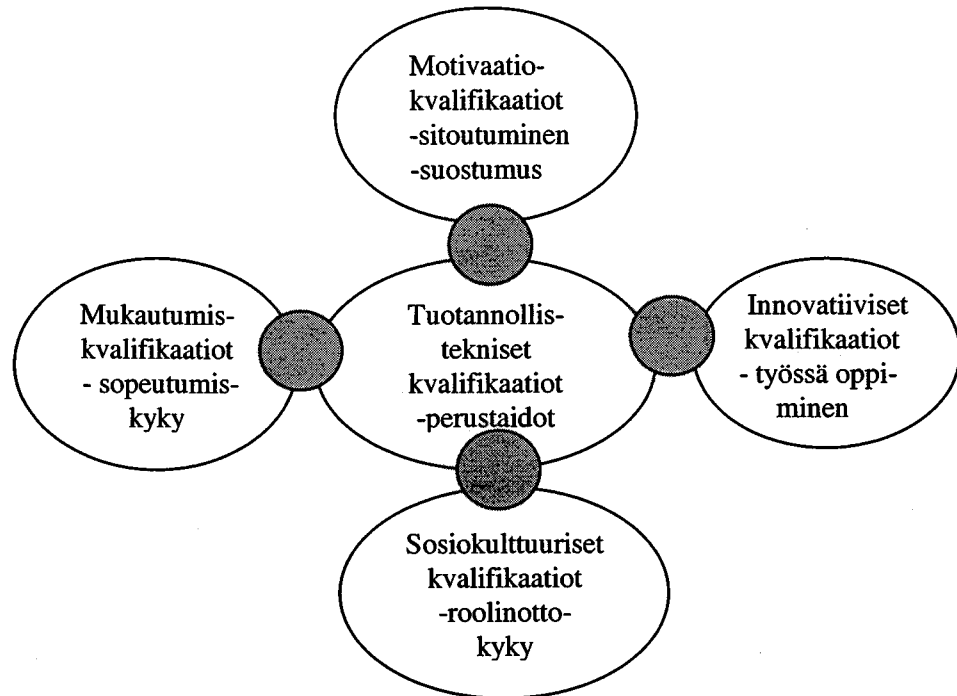
Myös Väärälä (1995, 47-48) on sitä mieltä, ettei kvalifikaatioita tulisi tarkastella ainoastaan työelämän asettamina ehtoina ja vaatimuksina työntekijöille eikä yksilöiden ominaisuuksina, vaan työelämän ja ihmisten välisenä suhteena. Työntekijät kohtaavat työelämässä enemmän tai vähemmän valmiina annettuja kvalifikaatiovaatimuksia, mutta samalla he myös osallistuvat työmarkkinoiden välityksellä niiden tuottamiseen. Kvalifikaatiovaatimuksia ja niiden muutoksia voidaan Väärälän mukaan tarkastella kolmella eri tasolla; joko yhteiskunnan, työmarkkinoiden tai työprosessien kehityksen näkökulmasta.

Kivinen ym. (1993) jakavat myös kvalifikaatiot kolmeen eri tasoon: koulutus-, työmarkkina- ja työkvalifikaatioihin. Koulutuksessa hankitut kvalifikaatiot muuttuvat työmarkkinoilla todistusten ja tutkintojen kautta työn vaatimukset täyttäväksi työmarkkinakvalifikaatioiksi ja edelleen työkvalifikaatioiksi. (Kivinen, Rinne, Kankaanpää, Haltia & Ahola 1993, 32.)

7.2 Kvalifikaatiotyypit

Väärälä (1995) on kehittänyt alun perin Vuorisen esittämästä (Ollus ym. 1990), saksalaiseen kvalifikaatiokeskusteluun liittyvästä kvalifikaatiomallista luokittelun, joka sisältää viisi kvalifikaatiotyyppiä. Nämä tyypit ovat: tuotannollis-tekniset, motivaatio-, mukautumis-, sosiokulttuuriset sekä innovatiiviset kvalifikaatiot. Kukin kvalifikaatiotyyppi joutuu uudes-

sa tilanteessa uusiin suhteisiin toisten kvalifikaatiotyyppien kanssa. Tätä ilmiötä on kuvattu alla olevassa kuviossa 3 harmailla alueilla.

KUVIO 3. Kvalifikaatiotyypit (Väärälä 1995, 44).

- 1) *Tuotannollis-tekniiset kvalifikaatiot* tarkoittavat niitä teknisesti painottuvia ammatillisia tietoja, taitoja ja pätevyksiä, jotka ovat välttämättömiä työn välittömässä suorittamisessa. Ammatillisen koulutuksen suunnittelussa on perinteisesti painotettu juuri näitä taitoja. Ammatti on siis nähty rajattujen työtehtävien joukkona ja ammattitaito yksittäisten, tehtävän suorittamisen kannalta välttämättömien taitojen ja tietojen summana.
- 2) *Motivaatiokvalifikaatiot* on yleensä ymmärretty yksilöiden suhteellisen pysyvinä henkilökohtaisina ominaisuuksina eikä niinkään ammattitaidon osa-alueina ja kehitettävissä olevina piirteinä. Tietoyhteiskunnassa orientoituminen muuttuviin työmarkkinoihin, työorganisaatioihin ja työtehtäviin kasvaa kuitenkin pätevyudeksi. Motivaatio, sitoutuminen, itseohjautuvuus, reflektiivisuus, suostumus ja lojaliteetti ovat tärkeitä kvalifikaatioita henkistyneessä ja abstrahoituneessa työelämässä.

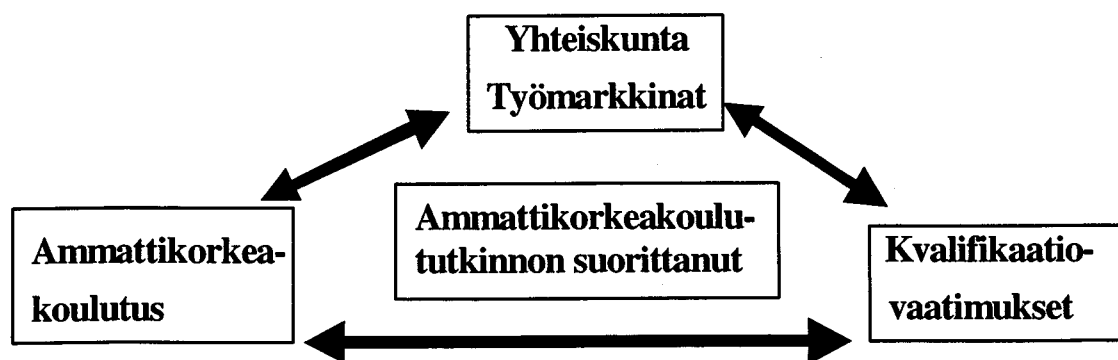
- 3) *Mukautumiskvalifikaatiot* liittyvät niihin työhön sopeutumisen ja suostumisen peruskäsitteisiin, joihin jokaisen työntekijän on jossain määrin alistuttava. Näitä ovat esim. työaika, työtahti, työyhteisö ja tunnollisuus.
- 4) *Sosiokulttuuriset kvalifikaatiot* tarkoittavat ominaisuuksia, joita tarvitaan työntekijän ja työorganisaation välisten sekä oman organisaation ulkopuolisten suhteiden (esim. asiakassuhteet) hoitamiseen. Tärkeitä sosiokulttuurisia kvalifikaatioita ovat mm. vuorovaikutus-, kommunikointi- ja roolinotto- ja roolintoteuttamiskyky, suhteuttamiskyky sekä sosiaalinen kyvyttöisyys.
- 5) *Innovatiiviset kvalifikaatiot* tarkoittavat niitä rutiineista poikkeavia toimintoja, jotka ovat keskeisiä työprosessin kehittämisessä. Innovatiiviset kvalifikaatiot rakentuvat mm. seuraavista tekijöistä:
 - a) Taito suhteuttaa oma työnsä osaksi koko työprosessia, työjärjestelmää ja yhteiskunnallista toimintaa.
 - b) Kyky nähdä oma työnsä ja koko työprosessi jatkuvasti muuttuvana ja kehittyvänä toimintana.
 - c) Kyky analysoida työnsä perustekijöitä, erityisesti työnsä muuttuvaa kohdetta sekä kyky kohdistaa työtänsä. Kyky kehittää uusia välineitä muuttuvien haasteiden mukaisesti.
 - d) Kyky jatkuvaan oppimiseen sekä ammattitaidon joustavaan kehittämiseen.

(Väärälä 1995, 44-47.)

Selviytyäkseen nyky-yhteiskunnan työmarkkinoiden kilpailussa ei siis riitä, että osaa työnsä teknisesti hyvin (tuotannollis-tekniset kvalifikaatiot). Työmarkkinoiden logiikka vaatii, että taitoja on osattava käyttää monenlaisilla areenoilla (sosiokulttuuriset kvalifikaatiot), niitä on osattava kehittää (innovatiiviset kvalifikaatiot) ja niiden kanssa on sopeututtava ja sitouduttava tiettyihin oloihin (mukautumiskvalifikaatiot ja motivaatiokvalifikaatiot). (Väärälä 1995, 104.) Tässä tutkimuksessa kvalifikaatiotyyppinä käytettiin koulutuksen antamien työelämävalmiuksien mitaamisen pohjana.

8 TUTKIMUSASETELMA JA TUTKIMUSONGELMAT

Koulutuksen vaikuttavuutta voidaan arvioida monella tavalla ja monesta eri näkökulmasta. Tässä tutkimuksessa ammattikorkeakouluopetuksen vaikuttavuutta arvioidaan sosiologisesta näkökulmasta. Tutkinnon suorittaneiden koulutusta koskevia arvioita tarkastellaan sekä ammattikorkeakoulujärjestelmän, yleisen yhteiskunnallisen tilanteen että työelämän kvalifikaatiovaatimusten asettamista viitekehyksistä. (Kuvio 4.)

KUVIO 4. Tutkimusasetelma.

Tutkimuksessa selvitetään millaisiksi ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet arvioivat koulutuksensa antamat työelämävalmiudet ja eroavatko arviot koulutusaloittain (kauppa ja hallinto, tekniikka ja liikenne, sosiaali- ja terveysala). Lisäksi kartoitetaan valmistuneiden yleisiä arvioita koulutuksesta ja katsotaan poikkeavatko ne toisistaan koulutusaloittain.

Tutkimusongelmat:

- 1) Millaisiksi ammattikorkeakoulusta valmistuneet arvioivat tutkintonsa antamat työelämävalmiudet?
 - Eroavatko valmistuneiden arviot koulutuksen antamista työelämävalmiuksista koulutusaloittain?
- 2) Miten ammattikorkeakoulusta valmistuneet arvioivat koulutustaan?
 - Eroavatko arviot koulutusaloittain?

9 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tutkimuksessa käytetty survey-aineisto on osa Jyväskylän yliopiston Koulutuksen tutkimuslaitoksessa, tutkimushankkeessa ”Ammattikorkeakoulututkinto yksilöllistyvän työmarkkinauran perustana” kerättyä aineistoa (liite 2). Em. hankkeen tarkoituksena on arvioida ammattikorkeakoulujärjestelmän saavutuksia ja tilaa siltä kannalta, miten ammattikorkeakoulusta valmistuneet ovat sijoittuneet työmarkkinoille ja miten he arvioivat koulutustaan ja tutkintoaan tulevan työuran perustana verrattuna vastinalojen yliopistokoulutuksen saaneisiin. Tutkimus on kohdistettu kaupallisen, teknisen ja sosiaali- ja terveysalan koulutuksiin. (Koulutuksen tutkimuslaitos 2001.) Hankkeesta on ilmestynyt kolme osaraporttia; Kaupallisen korkea-asteen tutkinnolla työelämään (Korhonen, Mäkinen & Valkonen 1999), Insinöörin tutkinnolla työelämään (Korhonen, Mäkinen & Valkonen 2000) sekä Sosiaali- ja terveysalan tutkinnolla työelämään (Korhonen, Mäkinen & Valkonen 2001). Tässä tutkimuksessa vastinalojen yliopistokoulutuksen saaneet on jätetty kokonaan tarkastelun ulkopuolelle.

9.1 Tutkimuksen kohdejoukko

Kaupan ja hallinnon alan perusjoukko koostui 1.8.1996 - 31.7.1997 välisenä aikana, suomenkielisissä oppilaitoksissa kaupallisen alan ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista. Tutkimuksessa mukana olivat yhtä lukuun ottamatta kaikki ne ammattikorkeakoulut, joista lukuvuonna 1996 - 1997 valmistui tradenomeja. Ammattikorkeakoulujen lukumäärä oli näin ollen 14. (Korhonen ym. 1999, 40.) (Liite 3.)

Tekniikan ja liikenteen koulutusalan kohderyhmän muodostivat 1.8.1997 - 31.7.1998 välisenä aikana valmistuneet ammattikorkeakouluinsinöörit. Ammattikorkeakouluja oli tutkimuksessa mukana 13, eli kahta lukuun ottamatta kaikki ne, joista lukuvuonna 1997 - 1998 valmistui amk-insinöörejä. (Korhonen ym. 2000, 15.) (Liite 3.)

Sosiaali- ja terveysalan perusjoukko koostui puolestaan 1.8.1998 - 31.7.1999 välisenä aikana, suomenkielisissä sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakouluissa tutkinnon suorittaneista. Tutkimukseen osallistui kymmenen ammattikorkeakoulua, kahta lukuun ottamatta kaikki ne, joista lukuvuonna 1998 - 1999 valmistui sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkintoja. (Korhonen ym. 2001, 22.) (Liite 3.)

9.2 Tutkimuksen kulku

Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden henkilötiedot saatiin oppilaitosten opiskelijarekistereistä ja osoitteet Väestörekisterikeskuksesta. Tiedot hankittiin tradenomeista marraskuussa 1997, insinööreistä marraskuussa 1998 ja sosiaali- ja terveysalalta joulukuussa 1999. Osoite löytyi 1443 tradenomille, 1549 insinöörille ja 1309 sosiaali- ja terveysalalta valmistuneelle. Tutkimukset toteutettiin postikyselyinä kotiosoitteisiin. Tradenomien tutkimus toteutettiin marras-joulukuussa 1997, insinöörien marras-joulukuussa 1998 ja sosiaali- ja terveysalan tammi-helmikuussa 2000. Kahden uusintakyselyn jälkeen kyselyyn vastasi 896 tradenomia, 1021 insinööriä ja 925 sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinnon suorittanutta. Tradenomien vastausprosentiksi muodostui näin ollen 62,1 %, insinöörien 65,9 % ja sosiaali- ja terveysalan 70,7 %. (Korhonen ym. 1999, 40; Korhonen ym. 2000, 15; Korhonen ym. 2001, 22.)

10 TULOKSET

Tutkimukseen osallistui yhteensä 2842 ammattikorkeakoulututkinnon suorittanutta. Koulutusaloittain tutkimushenkilöt jakaantuivat melko tasaisesti. Tradenomeja aineistossa oli 32 %, insinöörejä 36 % ja sosiaali- ja terveysalan tutkinnon suorittaneita 33 %. (Taulukko 8.)

TAULUKKO 8. Tutkimukseen osallistuneet koulutusaloittain.

koulutusala	f	%
tradenomit	896	31,5
insinöörit	1021	35,9
sos.terv.	925	32,5
kaikki	2842	100,0

10.1 Tutkimukseen osallistuneiden taustatiedot

Sukupuoli. Miehiä tutkimukseen osallistuneista oli noin 40 % ja naisia 60 %. Sukupuolijakauma vaihteli kuitenkin koulutusaloittain. Naiset muodostivat enemmistön sekä kaupan ja hallinnon (70 %) että sosiaali- ja terveysalalla (93 %). Tekniikan ja liikenteen alalla vallitsi puolestaan selvä miesenemmistö (82 %). (Taulukko 9.)

TAULUKKO 9. Tutkimukseen osallistuneiden sukupuolijakaumat koulutusaloittain.

koulutusala	mies	nainen
tradenomit	265 29,6 %	631 70,4 %
insinöörit	832 81,6 %	188 18,4 %
sos.terv.	63 6,8 %	862 93,2 %
kaikki	1160 40,8 %	1681 59,2 %

Ikä. Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden keski-ikä tutkimushetkellä oli noin 29 vuotta. Keski-ikä vaihteli kuitenkin jonkin verran koulutusaloittain. Tradenomien keski-ikä tutkimushetkellä oli hieman alle 28 vuotta, insinöörien hieman yli 28 ja sosiaali- ja terveysalalta valmistuneiden noin 30 vuotta. Suurimman ikäluokan kaikilla koulutusaloilla muodosti 25 - 29-vuotiaat. (Taulukko 10.)

TAULUKKO 10. Tutkimukseen osallistuneiden ikäjakaumat koulutusaloittain.

koulutusala	alle 25 v	25-29 v	30 v >	keski-ikä
tradenomit	314 35,2 %	377 42,2 %	202 22,6 %	27,7 v
insinöörit	255 25,0 %	504 49,5 %	259 25,4 %	28,4 v
sos.terv	165 17,9 %	437 47,3 %	322 34,8 %	30,3 v
kaikki	734 25,9 %	437 46,5 %	322 27,6 %	28,8 v

Opintojen aloitusvuosi. Valtaosa tradenomeista oli aloittanut opintonsa vuosina 1992 - 1994. Insinöörit olivat aloittaneet opintonsa useimmiten vuosina 1993 - 1994 ja sosiaali- ja terveysalalta valmistuneet vuosina 1995 - 1996. (Taulukko 11.)

TAULUKKO 11. Tutkimukseen osallistuneiden opintojen aloitusvuosi koulutusaloittain.

koulutusala	-91	-92	-93	-94	-95	-96	-97	-98	-99
tradenomit		158 17,8 %	437 49,3 %	233 26,3 %	55 6,2 %	3 0,3 %	1 0,1 %		
insinöörit	9 0,9 %	59 6,1 %	207 21,2 %	590 60,5 %	75 7,7 %	32 3,3 %	3 0,3 %		
sos.terv.		1 0,1 %	12 1,3 %	59 6,5 %	475 52,1 %	232 25,4 %	107 11,7 %	24 2,6 %	2 0,2 %
kaikki	9 0,3 %	218 7,9 %	656 23,6 %	882 31,8 %	605 21,8 %	267 9,6 %	111 4,0 %	24 0,9 %	2 0,1 %

Pohjakoulutus. Ammattikorkeakouluun tultiin yleisimmin ylioppilaspohjalta. Ns. puhtaita ylioppilaita tutkimukseen osallistuneista oli 43 %. Ylioppilaita, joilla oli lisäksi ammatillinen koulutus löytyi aineistosta 32 %. Myös korkeakouluopintoja omaavia ylioppilaita löytyi aineistosta jonkin verran (4 %). Peruskoulupohjalta, ammatillisten opintojen kautta tulleita oli ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista viidennes. Ylioppilaspohjalta ammattikorkeakouluun tultiin useimmin kaupan ja hallinnon alalla (yli 90 %) ja peruskoulupohjalta tekniikan ja liikenteen alalla (yli 30 %). (Taulukko 12.)

Alakohtainen työkokemus ennen opintojen alkua. Alakohtaista työkokemusta ennen opintojen alkua oli kahdella kolmanneksella tutkimukseen osallistuneista. Yleisintä alakohtainen työkokemus ennen ammattikorkeakoulutukseen tuloa oli tradenomeilla (72 %) ja harvinaisinta sosiaali- ja terveysalalla (64 %). (Taulukko 13.)

TAULUKKO 12. Tutkimukseen osallistuneiden pohjakoulutus koulutusaloittain.

koulutusala	peruskoulu	pk + amm.op.	pk + kk.op.	yo ei amm.op.	yo + amm.op.	Yo + kk.op.
tradenomit	-	75	1	430	319	39
	-	8,7 %	0,1 %	49,8 %	36,9 %	4,5 %
insinöörit	3	323	5	391	238	31
	0,3 %	32,6 %	0,5 %	39,5 %	24,0 %	3,1 %
sos.terv.	-	158	4	351	335	52
	-	17,6 %	0,4 %	39,0 %	37,2 %	5,8 %
kaikki	3	556	10	1172	892	122
	0,1 %	20,2 %	0,4 %	42,5 %	32,4 %	4,4 %

TAULUKKO 13. Tutkimukseen osallistuneiden alakohtainen työkokemus ennen opintojen alkua.

koulutusala	ei	kyllä
tradenomit	253	643
	28,2 %	71,8 %
insinöörit	325	696
	31,8 %	68,2 %
sos.terv.	336	589
	36,3 %	63,7 %
kaikki	914	1928
	32,2 %	67,8 %

10.1.1 Koulutusohjelmat

Suurin osa koulutusohjelmansa ilmoittaneista *tradenomeista* (84 %) oli valmistunut talouden ja hallinnon koulutusohjelmasta. Tietojenkäsittelyn koulutusohjelmasta oli valmistunut 8 % ja sihteerityön ja kielten koulutusohjelmasta 6 %. (Taulukko 14.)

Insinööreistä joka viides oli valmistunut rakennustekniikkaan liittyvistä koulutusohjelmista ja lähes yhtä moni konetekniikan koulutusohjelmista. Tietotekniikan ja sähkötekniikan koulutusohjelmista oli valmistunut hieman useampi kuin joka kymmenes. (Taulukko 14.)

Sosiaali- ja terveystieteistä valmistuneista lähes kaksi kolmannesta oli opiskellut terveystieteiden koulutusohjelmissa ja joka neljäs sosiaalialan koulutusohjelmissa. Kuntoutusalalla tutkimukseen osallistuneista oli opiskellut alle kymmenes. Muiden koulutusohjelmien osuudet olivat hyvin pieniä. (Taulukko 14.)

TAULUKKO 14. Tutkimukseen osallistuneiden koulutusohjelmat koulutusaloittain.

Tradenomit

Koulutusohjelmat	f	%
Talouden ja hallinnon ko.	740	83,7
Tietojenkäsittelyn ko.	66	7,5
Sihteerityön ja kielten ko.	54	6,1
Muut	24	2,7
Yhteensä	884	100,0

Insinöörit

Koulutusohjelmat	f	%
Rakennustekniikkaan liittyvät	213	20,9
Konetekniikkaan liittyvät	193	18,9
Tietotekniikkaan liittyvät	132	12,9
Sähkötekniikkaan liittyvät	125	12,3
Tuotantotekniikkaan liittyvät	51	5,0
Muut	306	30,0
Yhteensä	1020	100,0

Sosiaali- ja terveystieteet

Koulutusohjelmat	f	%
Terveystieteiden ko.	571	61,9
Sosiaalialan ko.	221	24,0
Kuntoutusalan ko.	70	7,6
Sosiaali- ja terveystieteiden ko.	33	3,6
Laboratorioalan ko.	15	1,6
Diakonian ko.	12	1,3
Yhteensä	922	100,0

10.1.2 Työtilanne

Pääasiallinen toiminta tutkimushetkellä. Hieman alle kolme neljännestä valmistuneista oli tutkimushetkellä palkkatyössä. Työttömänä oli joka kymmenes ja opiskelemissa 8 %. Yrittäjäys ja free lancerina toimiminen oli harvinaista kaikilla koulutusaloilla. Työttömiä, opiskelijoita ja yrittäjiä löytyi eniten kaupan ja hallinnon alalta. Parhaiten työllistyneitä olivat tekniikan ja liikenteen alalta valmistuneet. (Taulukko 15.)

Työsuhteen pysyvyys. Vakituinen työsuhde ei ollut mikään itsestäänselvyys ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden keskuudessa. Tutkimushetkellä vakinainen työ oli runsaalla puolella, yli neljänneksellä työsuhde oli määräaikainen ja joka kymmenellä ei ollut varmuutta työsuhteen pysyvyydestä. Työllistämisrahalla työskenteleminen oli harvinaista. Vakinainen työsuhde oli yleisin insinööreillä. Määräaikaisessa työsuhteessa tai epävarmassa tilanteessa työsuhteen pysyvyyden suhteen työskentelivät puolestaan useimmiten sosiaali- ja terveysalalta valmistuneet. (Taulukko 16.)

Työn luonne. Lähes 90% tutkimukseen osallistuneista työskenteli kokopäiväisesti. Osa-aikaisesti työskenteli hieman vajaa kymmenes ja satunnaisesti 4 %. Kokopäiväinen työskentely oli yleisintä insinööreillä (97 %). Osa-aikainen ja satunnainen työskentely oli puolestaan yleisintä sosiaali- ja terveysalalla. (Taulukko 17.)

Asema organisaatiossa. Yli puolet ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista työskenteli suoritustason tehtävissä ja runsas neljännes asiantuntija-, suunnittelu- ja kehittämistehtävissä. Työnjohto-, päällikkö- ja liikkeenjohtotasolla työskenteleminen oli melko harvinaista, samoin kuin opetustehtävissä toimiminen. Suoritustason tehtävissä työskentelivät useimmiten sosiaali- ja terveysalalta valmistuneet (86 %). Asiantuntija-, suunnittelu- ja kehittämistehtävissä toimiminen oli puolestaan yleisintä insinöörien keskuudessa (54 %). (Taulukko 18.)

TAULUKKO 15. Tutkimukseen osallistuneiden pääasiallinen toiminta tutkimushetkellä.

koulutusala	palkkatyö	yrittäjä	free lancer	opiskelu	työtön	muu
tradenomit	621 69,6 %	28 3,1 %	4 0,4 %	81 9,1 %	104 11,7 %	54 6,1 %
insinöörit	763 75,0 %	21 2,1 %	6 0,6 %	84 8,3 %	88 8,6 %	56 5,5 %
sos.terv.	672 72,8 %	9 1,0 %	4 0,4 %	52 5,6 %	91 9,9 %	95 10,3 %
kaikki	2056 72,6 %	58 2,0 %	14 0,5 %	217 7,7 %	283 10,0 %	205 7,2 %

TAULUKKO 16. Tutkimukseen osallistuneiden työsuhteen pysyvyys koulutusaloittain.

koulutusala	vakainainen	ei varmuutta	työllist.rahalla	määräaikainen	muu
tradenomit	451 66,1 %	48 7,0 %	16 2,3 %	140 20,5 %	27 4,0 %
insinöörit	551 68,8 %	69 8,6 %	1 0,1 %	167 20,8 %	13 1,6 %
sos.terv.	227 32,9 %	108 15,6 %	26 3,8 %	314 45,4 %	16 2,3 %
kaikki	1229 56,5 %	225 10,3 %	43 2,0 %	621 28,6 %	56 2,6 %

TAULUKKO 17. Tutkimukseen osallistuneiden työn luonne koulutusaloittain.

koulutusala	kokopäiväinen	osa-aikainen	satunnainen
tradenomit	609 88,9 %	64 9,3 %	12 1,8 %
insinöörit	779 96,5 %	15 1,9 %	13 1,6 %
sos.terv.	537 77,6 %	101 14,6 %	54 7,8 %
kaikki	1925 88,1 %	180 8,2 %	79 3,6 %

TAULUKKO 18. Tutkimukseen osallistuneiden asema organisaatiossa koulutusaloittain.

koulutusala	suoritust.	työnjohto	päällikköt.	liikkeenj.	asiant. ym.	opetusteht.	muu
tradenomit	445 65,8 %	17 2,5 %	41 6,1 %	17 2,5 %	128 18,9 %	11 1,6 %	17 2,5 %
insinöörit	167 20,9 %	87 10,9 %	57 7,1 %	8 1,0 %	429 53,7 %	31 3,9 %	20 2,5 %
sos.terv.	591 85,4 %	24 3,5 %	5 0,7 %	4 0,6 %	35 5,1 %	33 4,8 %	- -
kaikki	1203 55,5 %	128 5,9 %	103 4,8 %	29 1,3 %	592 27,3 %	75 3,5 %	37 1,7 %

10.2 Ammattikorkeakoulututkinnon antamat työelämävalmiudet

Koulutuksen antamien työelämävalmiuksien mittaamisessa käytettiin apuvälineenä edellä esitettyä Väärälän (1995) kvalifikaatiotyypiluokitusta. Muuttujien ryhmittely eri kvalifikaatiotyyppeihin suoritettiin teoreettisena ryhmittelynä eikä siinä käytetty hyväksi matemaattistilastollisia menetelmiä. Tähän menettelyyn päädyttiin, koska Väärälän (1995) luokittelun pohjalta selvästi samaan kvalifikaatiotyyppiin kuuluvien valmiuksien (esim. sosiokulttuurisiin kvalifikaatioihin sisältyvien kansainvälistymis-, yhteistyö- ja viestintävalmiuksien) korrelaatiokertoimet eivät olisi välttämättä olleet kovin korkeita. Eri kvalifikaatiotyyppeihin ryhmitellyt muuttujat löytyvät kysymyslomakkeen (liite 2) kysymyspattereista 20 ja 46. Lomakkeen 5-portaiset Likert asteikot muutettiin 3-portaisiksi siten, että lomakkeen arvot yksi ja kaksi saivat uuden arvon yksi (erittäin tai melko huono), arvo kolme muutettiin kahdeksi (kohtalainen) ja arvot neljä ja viisi kolmeksi (melko tai erittäin hyvä). Koulutusalojen välisten erojen selvittämisessä käytettiin apuna ristiintaulukointia ja tulosten tilastollinen merkitsevyys mitattiin χ^2 -testillä. Esittelen seuraavassa tulosten lisäksi, mitkä valmiudet olen luokitellut kuhunkin kvalifikaatiotyyppiin ja mistä kohdin ne löytyvät kyselylomakkeesta.

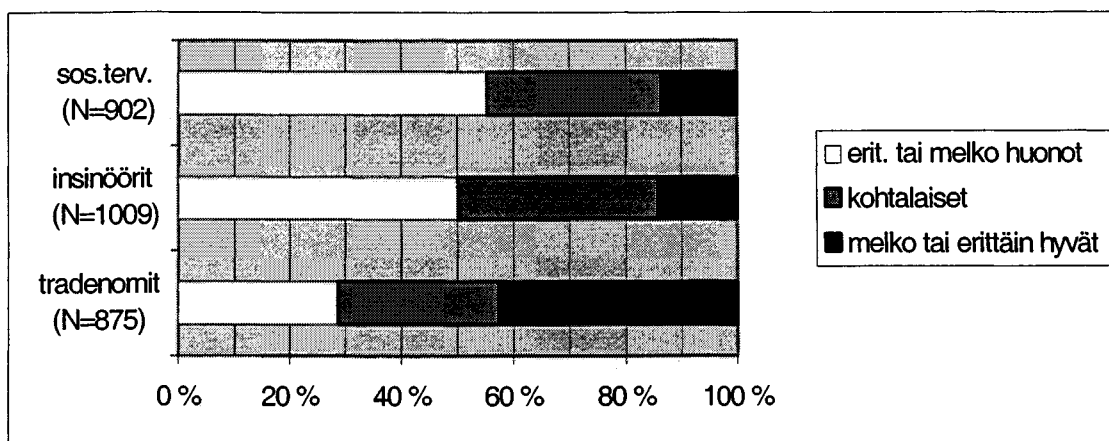
10.2.1 Tuotannollis-tekniset kvalifikaatiot

Tuotannollis-teknisiin kvalifikaatioihin luokittelin Väärälän (1995) mallin pohjalta seuraavat valmiudet (kunkin valmiuden perässä on lomakkeen kysymyksen/alakohdan numero):

- Yrittäjyysvalmiudet (20/3)
- Käytännön ammattitaito (20/4)
- Tietopuolinen pätevyys, työn teoreettinen hallinta (20/5)
- Johtamis- ja organisointivalmiudet (20/7)
- ATK-valmiudet (20/9)
- Päätötyön teossa kehittyneet valmiudet (20/10)
- Muiden opiskeluun sisältyvien tehtävien ja projektien tuomat valmiudet (20/11)
- Kyky teoreettiseen ajatteluun (20/12)

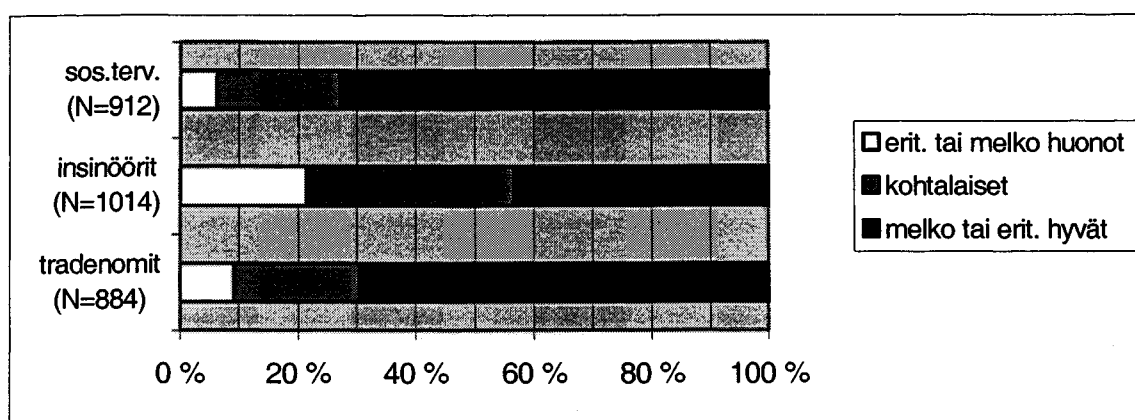
Hieman alle puolet tutkimukseen osallistuneista arvioi tuotannollis-tekniset kvalifikaationsa melko tai erittäin hyväksi. Kohtalaisiksi ko. kvalifikaatiot arvioi vajaa kolmannes ja melko tai erittäin huonoiksi viidennes. Parhaiten saavutetuiksi valmiuksiksi tuotannollis-teknisistä kvalifikaatioista arvioitiin ATK-valmiudet, tietopuolinen pätevyys/työn teoreettinen hallinta sekä käytännön ammattitaito. Noin kaksi kolmannesta ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista arvio nämä valmiudet melko tai erittäin hyväksi. (Liite 5.)

Tarkasteltaessa *yrittäjyysvalmiuksia* koulutusaloittain huomataan, että tradenomit arvioivat yrittäjyyteen liittyvät valmiutensa huomattavasti positiivisemmin kuin insinöörit ja sosiaali- ja terveysalalta valmistuneet. Tradenomeista yli kaksi viidennestä arvioi yrittäjyysvalmiutensa melko tai erittäin hyväksi, runsas neljännes kohtalaisiksi ja yhtä usea melko tai erittäin huonoiksi. Insinööreistä ja sosiaali- ja terveysalan edustajista yrittäjyysvalmiutensa arvioi melko tai erittäin huonoksi useampi kuin joka toinen, kohtalaisina niitä piti noin joka kolmas ja melko tai erittäin hyvinä runsas kymmenys. Arviot yrittäjyysvalmiuksista olivat tilastollisesti erittäin merkitsevästi riippuvia koulutusalaista ($\chi^2=302,392$, $p=0,000$). (Kuvio 5.) (Liite 5.)

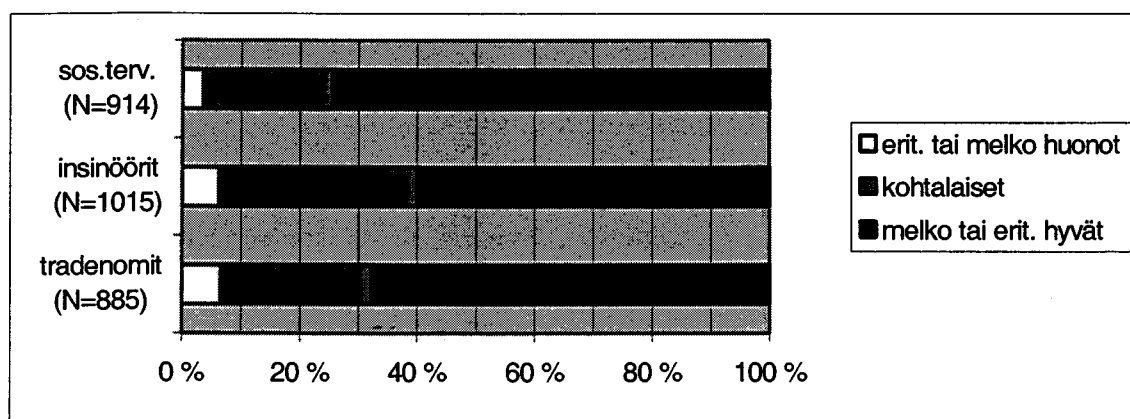
KUVIO 5. Arviot yrittäjäysvalmiuksista koulutusaloittain (N=2786).

Käytännön ammattitaitoonsa tyytyväisimpiä olivat sosiaali- ja terveysalalta valmistuneet, myös tradenomit arvioivat taitonsa positiivisesti. Sosiaali- ja terveysalan edustajista valmiutensa melko tai erittäin hyväksi arvioi noin kolme neljännestä ja tradenomeista kaksi kolmannesta. Kohtalaiseksi käytännön ammattitaidon arvioi molemmilla koulutusaloilla noin joka viides ja melko tai erittäin huonoksi harvempi kuin joka kymmenes. Insinöörit eivät olleet yhtä tyytyväisiä käytännön ammattitaitoonsa. Heistä yli kaksi viidennestä arvioi valmiuden melko tai erittäin hyväksi, runsas kolmannes kohtalaiseksi ja noin viidennes melko tai erittäin huonoksi. Arvioiden riippuvuus koulutusalasta oli tilastollisesti erittäin merkitsevä ($\chi^2=232,037$, $p=0,000$). (Kuvio 6.) (Liite 5.)

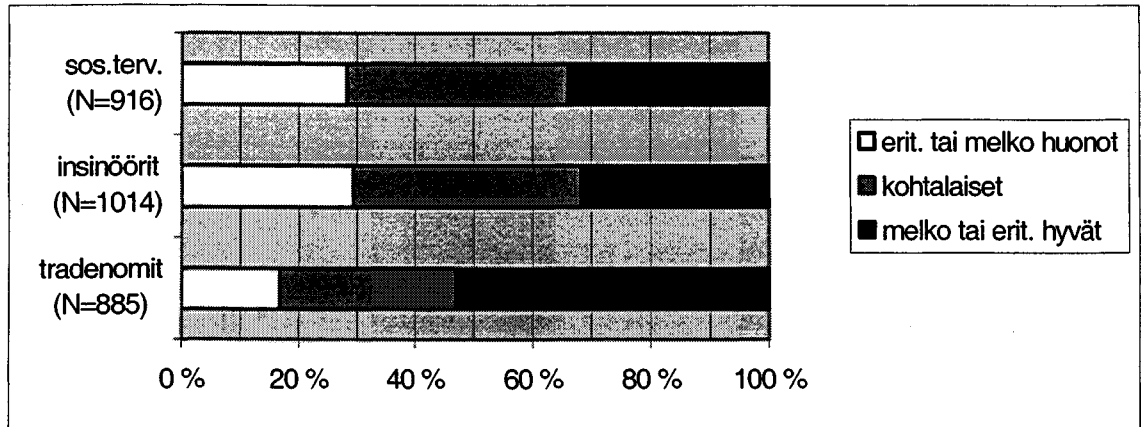
KUVIO 6. Arviot käytännön ammattitaidosta koulutusaloittain (N=2810).

Tietuoluinen pätevyys/työn teoretinen hallinta arvioitiin kautta linjan erittäin positiivisesti. Positiivisimmin tietuoluiseen pätevyytensä arvioivat kuitenkin sosiaali- ja terveystalalta valmistuneet. Heistä kolme neljänneestä piti ko. valmiutta melko tai erittäin hyvänä, viidennes kohtalaisena ja vain erittäin harva (4 %) melko tai erittäin huonona. Tradenomeista tietuoluista pätevyyttään melko tai erittäin hyvänä piti hieman yli kaksi kolmannesta ja insinööreistä vajaan kaksi kolmannesta. Kohtalaisena työn teoretista hallintaa piti tradenomeista neljännes ja insinööreistä kolmannes. Melko tai erittäin huonoksi ko. valmiuden arvioi sekä kaupallisen että teknisen alan edustajista noin 6 %. Koulutusalojen väliset erot olivat tilastollisesti erittäin merkitseviä ($\chi^2=49,496$, $p=0,000$). (Kuvio 7.) (Liite 5.)

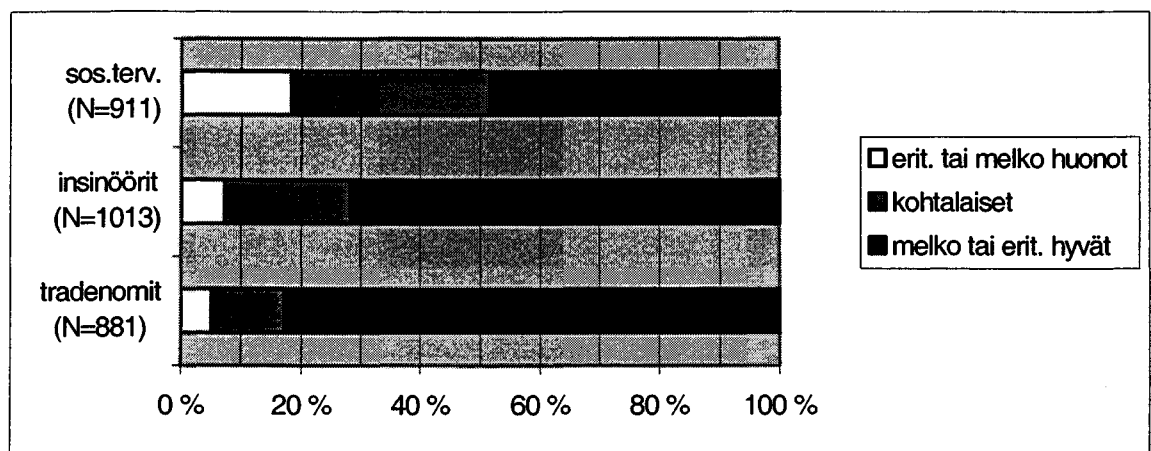
KUVIO 7. Arviot tietuoluudesta pätevydestä/työn teoretisesta hallinnasta koulutusaloittain (N=2814).

Myös *johtamis- ja organisointivalmiuksien* arviot olivat tilastollisesti erittäin merkitsevästi riippuvaisia koulutusaloista ($\chi^2=111,264$, $p=0,000$). Positiivisimmin johtamis- ja organisointivalmiutensa arvioivat tradenomit. Heistä yli puolet arvioi ko. valmiudet melko tai erittäin hyväksi, vajaan kolmannes kohtalaisiksi ja vajaan viidennes melko tai erittäin huonoiksi. Sosiaali- ja terveystalalta valmistuneista ja insinööreistä melko tai erittäin hyvinä johtamis- ja organisointivalmiuksiaan piti noin kolmannes. Kohtalaisina valmiuksiaan em. aloilla piti runsas kolmannes ja melko tai erittäin huonoina yli neljännes. (Kuvio 8.) (Liite 5.)

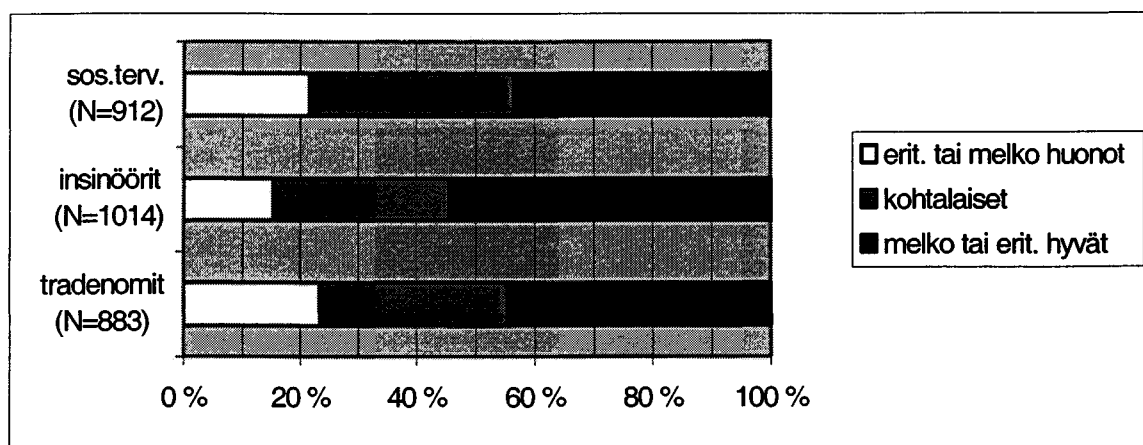
KUVIO 8. Arviot johtamis- ja organisointivalmiuksista koulutusaloittain (N=2815).

Tradenomit ja insinöörit pitivät saavuttamiaan *ATK-valmiuksia* valtaosin hyvinä. Tradenomeista yli neljä viidennestä ja insinööreistä vajaa kolme neljännestä piti *ATK-valmiuksiaan* melko tai erittäin hyvinä. Sosiaali- ja terveysalalta valmistuneista valmiutensa melko tai erittäin hyväksi arvioi alle puolet. Kohtalaisina *ATK-valmiuksiaan* piti sosiaali- ja terveysalalla kolmannes, teknisellä alalla viidennes ja kaupallisella alalla hieman useampi kuin joka kymmenes. Melko tai erittäin huonona valmiuksiaan piti sosiaali- ja terveysalan edustajista vajaa viidennes, insinööreistä 7 % ja tradenomeista 5 %. *ATK-valmiuksien* arviot olivat tilastollisesti erittäin merkitsevästi riippuvaisia koulutusaloituksesta ($\chi^2=263,800$, $p=0,000$). (Kuvio 9.) (Liite 5.)

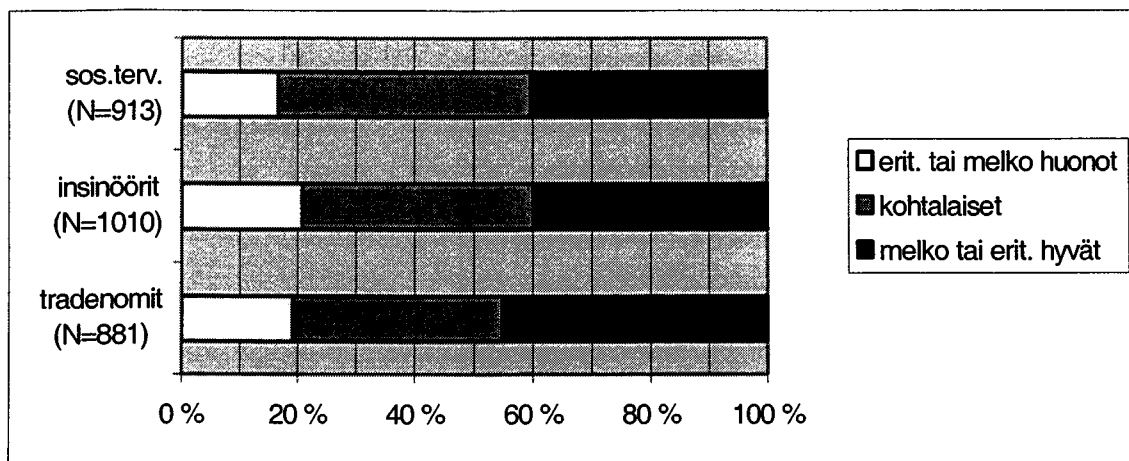
KUVIO 9. Arviot ATK-valmiuksista koulutusaloittain (N=2805).

Hieman yli puolet insinööreistä arvioi *päättötöön teossa kehittyneet valmiutensa* melko tai erittäin hyväksi. Kohtalaisina niitä piti vajaa kolmannes ja melko tai erittäin huonoina 15 %. Tradenomeista ja sosiaali- ja terveysalalta valmistuneista päättötöön teossa kehittyneitä valmiuksia melko tai erittäin hyvinä piti runsaat kaksi viidennestä, kohtalaisiksi ne arvioi noin kolmannes ja melko tai erittäin huonoina niitä piti runsas viidennes. Koulutusalat erosivat toisistaan tilastollisesti erittäin merkittävästi ($\chi^2=35,273$, $p=0,000$). (Kuvio 10.) (Liite 5.)

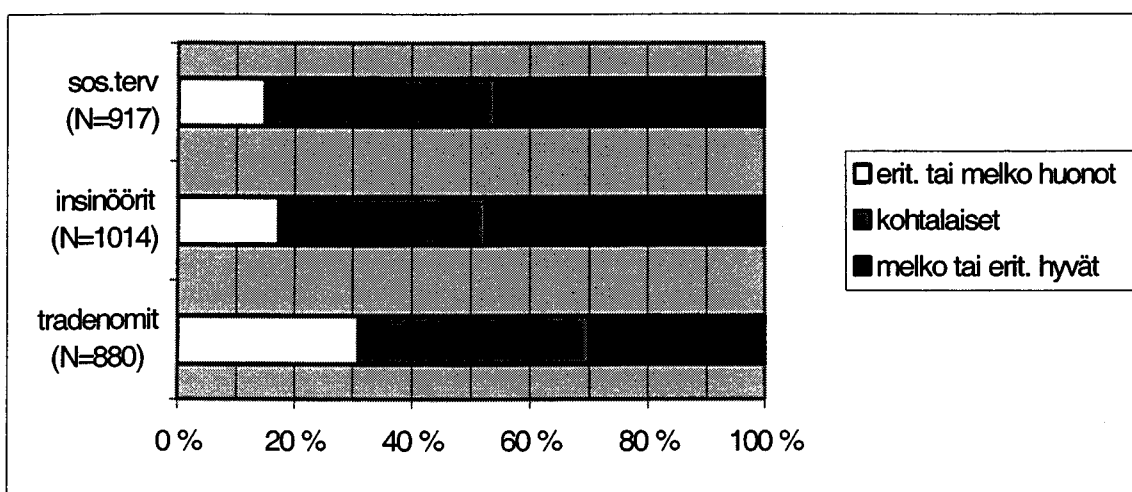
KUVIO 10. Arviot päättötöön teossa kehittyneistä valmiuksista (N=2809).

Muiden opiskeluun liittyvien tehtävien ja projektien tuomat valmiudet positiivisimmin arvioi kaupalliselta alalta valmistuneiden ryhmä. Heidän joukostaan noin 45 % arvioi ko. valmiudet melko tai erittäin hyväksi, runsas kolmannes kohtalaisiksi ja noin viidennes melko tai erittäin huonoiksi. Sekä sosiaali- ja terveysalan että teknisen alan edustajista muiden opiskeluun liittyvien tehtävien ja projektien tuomat valmiudet melko tai erittäin hyväksi arvioi 40 %. Kohtalaisiksi ne arvio sosiaali- ja terveysalalla hieman yli ja insinöörien joukossa hieman alle kaksi viidennestä. Melko tai erittäin huonoina ko. valmiuksia piti insinööreistä viidennes ja sosiaali- ja terveysalan edustajista 17 %. Koulutusalojen väliset erot olivat tilastollisesti merkitseviä ($\chi^2=14,216$, $p=0,007$). (Kuvio 11.) (Liite 5.)

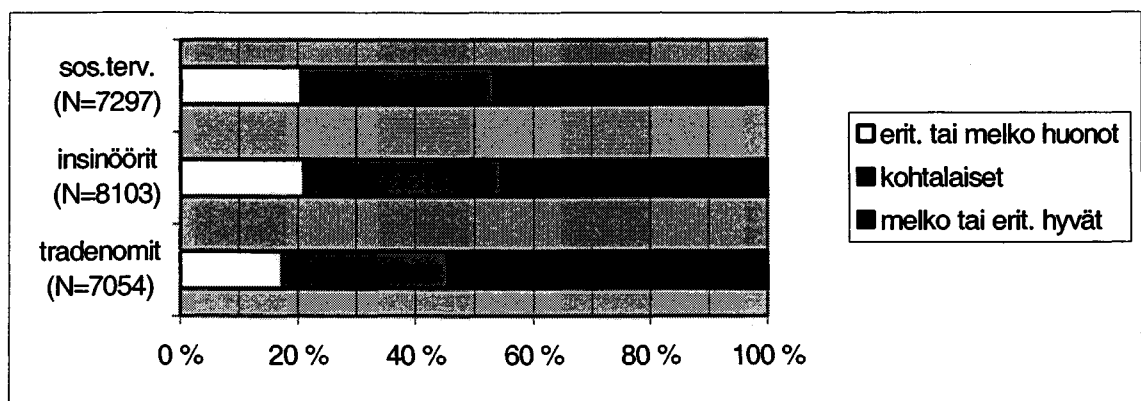
KUVIO 11. Arvioit muiden opiskeluun liittyvien tehtävien ja projektien tuomista valmiuksista koulutusaloittain (N=2804).

Kyky teoreettiseen ajatteluun oli tilastollisesti erittäin merkittävästi riippuvainen koulutusaloista ($\chi^2=108,956$, $p=0,000$). Insinööreistä ja sosiaali- ja terveysalalta valmistuneista vajaa puolet arvioi koulutuksen antamat kyvyt teoreettiseen ajatteluun melko tai erittäin hyväksi. Tradenomeista tätä mieltä oli vajaa kolmannes. Kohtalaisiksi kykynsä teoreettiseen ajatteluun arvio kaikilla koulutusaloilla yli kolmannes. Melko tai erittäin huonoiksi kykynsä arvioi tradenomeista vajaa kolmannes, insinööreistä vajaa viidennes ja sosiaali- ja terveysalan edustajista noin 15 %. (Kuvio 12.) (Liite 5.)

KUVIO 12. Kyky teoreettiseen ajatteluun, ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden arviot koulutusaloittain (N=2811).

Tarkasteltaessa *tuotannollis-teknisiä* kvalifikaatioita *kokonaisuudessaan* havaitaan, että positiivisimmin tähän kvalifikaatiotyyppiin sisältyvät valmiudet arvioivat tradenomit. Heistä yli puolet oli sitä mieltä, että tuotannollis-tekniset kvalifikaatiot oli koulutuksen aikana saavutettu melko tai erittäin hyvin. Kohtalaisiksi ko. kvalifikaatiot arvioi runsas neljännes ja melko tai erittäin huonoiksi vajaa viidennes. Sekä insinööreistä että sosiaali- ja terveystieteistä valmistuneista tuotannollis-tekniset kvalifikaatiot arvioi melko tai erittäin hyväksi vajaa puolet, kohtalaisiksi noin kolmannes ja melko tai erittäin huonoiksi viidennes. Arviot tuotannollis-teknisistä kvalifikaatioista olivat tilastollisesti erittäin merkitsevästi riippuvaisia koulutusalaista ($\chi^2=142,556$, $p=0,000$). (Kuvio 13.) (Liite 5.)

KUVIO 13. Arviot tuotannollis-teknisistä kvalifikaatioista koulutusaloittain (N=22454).

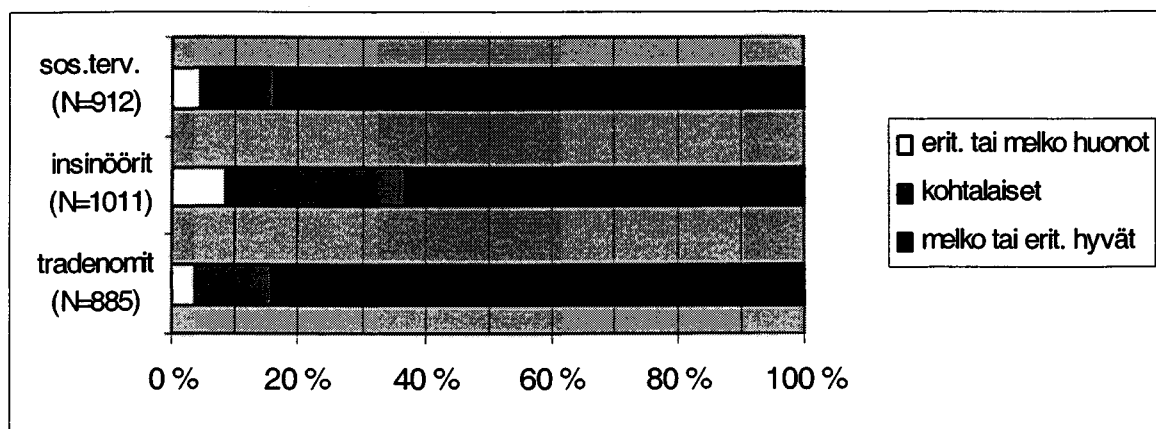
10.2.2 Motivaatiokvalifikaatiot

Motivaatiokvalifikaatioihin luokittelin seuraavat ominaisuudet:

- Omatoimisuus (20/2)
- Tulen työskentelemään samalla alalla koko työurani ajan (46/1)
- Tulen melko pian kiinnittymään pysyvästi johonkin työpaikkaan (46/5)
- Tavoitteenani on pysyvä työpaikka (46/9)
- Tuloni tulevat olemaan vakaat ja nousevat koko urani ajan (46/11)
- Haluan, että perhe, ura ja itseni kehittäminen ovat sopusoinnussa keskenään (46/22)

Noin 60 % ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista arvioi motivaatio-kvalifikaationsa melko tai erittäin hyväksi. Kohtalaisiksi ko. kvalifikaatiot arvio vajaa neljännnes ja melko tai erittäin huonoiksi vajaa viidennes. Positiivisimmin arvioitiin väite ”haluan, että perhe, ura ja itseni kehittäminen ovat sopusoinnussa keskenään”, 93 % vastaajista piti väitettä melko tai erittäin hyvin itselleen sopivana. Positiivisesti arvioitiin myös omatoimisuutta sekä pysyvää työpaikkaa koskevat väittämät. Noin kolme neljännestä piti näitä melko tai erittäin hyvin itselleen sopivina. (Liite 6.)

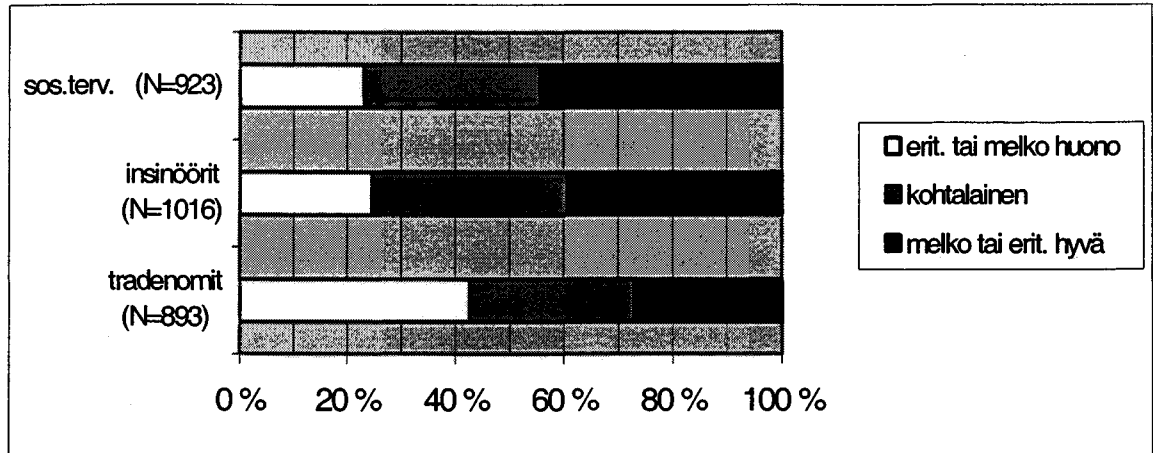
Tradenomeista sekä sosiaali- ja terveystalalta valmistuneista yli neljä viidesosaa arvioi valmiutensa *omatoimisuuteen* melko tai erittäin hyväksi. Kohtalaiseksi sen arvioi runsas kymmenes ja melko tai erittäin huonoksi noin 4 %. Insinöörit eivät arvioineet omatoimisuuttaan yhtä positiivisesti. Vajaa kaksi kolmannesta heistä piti valmiuttaan omatoimisuuteen melko tai erittäin hyvänä, yli neljännnes kohtalaisena ja vajaa kymmenes melko tai erittäin huonona. Arviot olivat tilastollisesti erittäin merkitsevästi riippuvaisia koulutusaloista ($\chi^2=157,074$, $p=0,000$). (Kuvio 14.) (Liite 6.)

KUVIO 14. Arviot omatoimisuus-valmiuksista koulutusaloittain (N=2808).

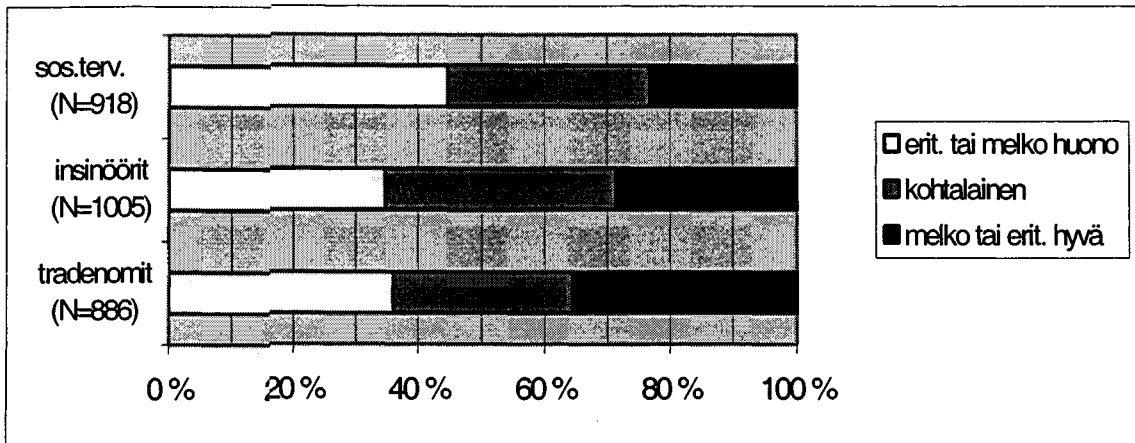
Väitteen ”tulen työskentelemään samalla alalla koko työurani ajan” arvioivat positiivisimmin sosiaali- ja terveystalalta valmistuneet. Heistä yli kaksi viidennestä arvioi ko. väitteen melko tai erittäin hyvin itselleen sopivaksi, kolmannes kohtalaiseksi ja vajaa neljännnes melko tai erittäin huonoksi. Insinööreistä väitettä itselleen melko tai erittäin hyvin sopivana piti vajaa kaksi viidennestä, kohtalaisena runsas kolmannes ja melko tai erittäin huonona neljännnes. Kriittisimmin väittämään suhtautuivat tradenomit.

Heistä väitettä itselleen melko tai erittäin hyvänä piti vain hieman yli neljännes. Kohtalaisena sen sopivuutta piti vajaa kolmannes ja melko tai erittäin huonona yli kaksi viidennestä. Koulutusalojen arviot erosivat toisistaan tilastollisesti erittäin merkitsevästi ($\chi^2=114,753$, $p=0,000$). (Kuvio 15.) (Liite 6.)

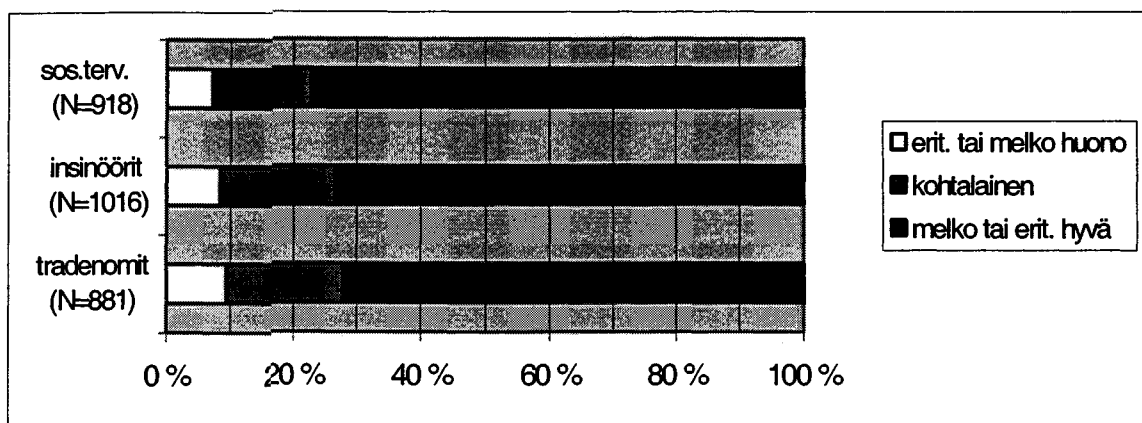
KUVIO 15. Eri koulutusalojen arviot väittämän ”tulen työskentelemään samalla koko työurani ajan” sopivuudesta itselleen (N=2832).

Tradenomeista yli kolmannes oli sitä mieltä, että väittämä ”*tulen melko pian kiinnittymään pysyvästi johonkin työpaikkaan*” kuvasi heitä melko tai erittäin hyvin. Insinööreistä tätä mieltä oli runsas ja sosiaali- ja terveystalalta valmistuneista vajaa neljännes. Kohtalaisena väittämän sopivuutta piti insinööreistä ja sosiaali- ja terveystalan edustajista suunnilleen kolmannes ja tradenomeista yli neljännes. Heikoimpina mahdollisuuksiaan kiinnittyä pysyvästi johonkin työpaikkaan pitivät sosiaali- ja terveystalalta valmistuneet. Heistä yli kaksi viidennestä oli sitä mieltä, että väittämä kuvasi heidän tilannettaan melko tai erittäin huonosti. Tradenomeista ja insinööreistä tätä mieltä oli runsas kolmannes. Arviot olivat tilastollisesti erittäin merkitsevästi riippuvaisia koulutusalaista ($\chi^2=46,955$, $p=0,000$). (Kuvio 16.) (Liite 6.)

KUVIO 16. Eri koulutusalojen arviot väittämän ”tulen melko pian kiinnittymään pysyvästi johonkin työpaikkaan” sopivuudesta itselleen (N=2809).

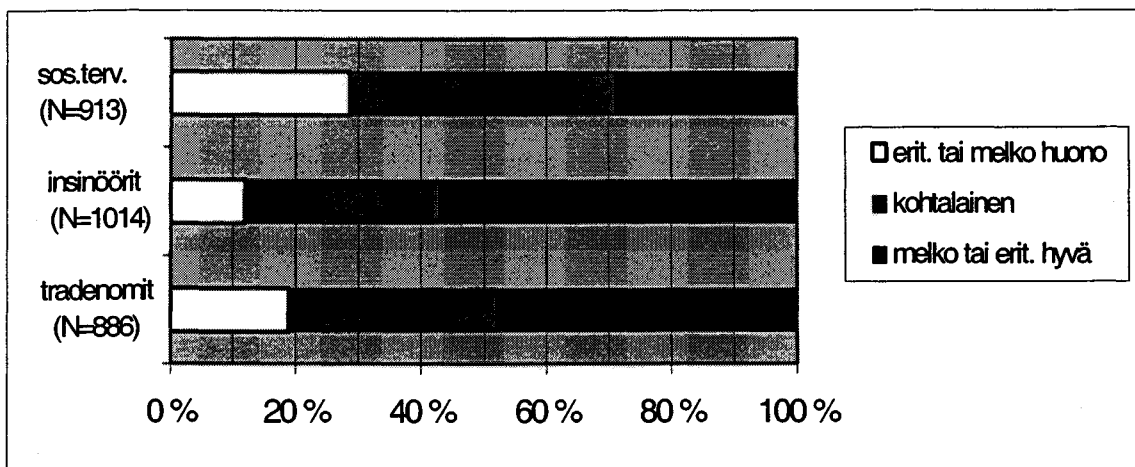
Noin kolme neljänestä sekä tradenomeista, insinööreistä että sosiaali- ja terveystieteistä oli sitä mieltä, että väittämä ”*tavoitteenani on pysyvä työpaikka*” kuvasi heidän tilannettaan melko tai erittäin hyvin. Kohtalaisena väitteen paikkansa pitävyyttä piti kaikilla koulutusaloilla vajaa viidennes ja melko tai erittäin huonona noin joka kymmenes. Arviot tämän väittämän kohdalla eivät olleet riippuvaisia koulutusalaista ($\chi^2=7,084$, $p=0,132$). (Kuvio 17.) (Liite 6.)

KUVIO 17. Eri koulutusalojen arviot väittämän ”*tavoitteenani on pysyvä työpaikka*” sopivuudesta itselleen (N=2815).

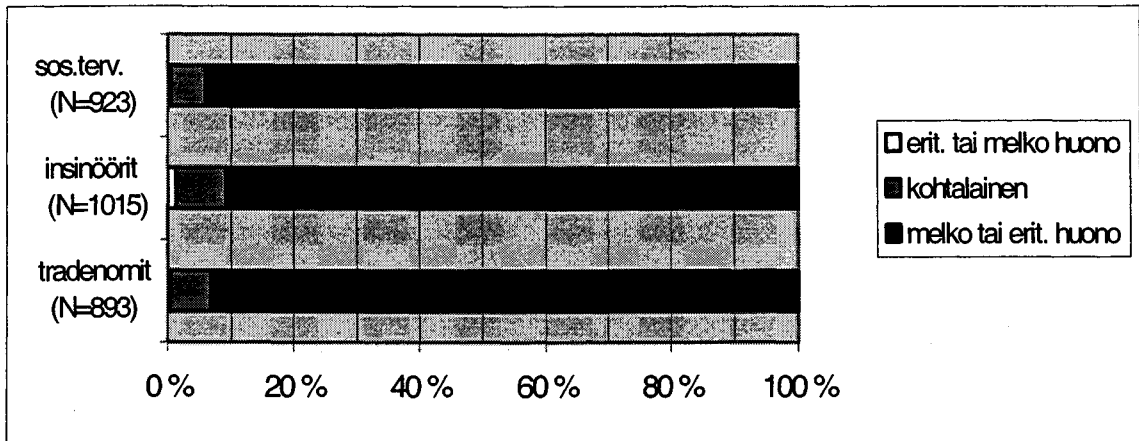
Yli puolet insinööreistä ja hieman alle puolet tradenomeista oli sitä mieltä, että väite ”*tuloni tulevat olemaan vakaat ja nousevat koko urani ajan*” piti heidän

kohdallaan paikkansa melko tai erittäin hyvin. Sosiaali- ja terveysalan edustajat suhtautuivat väittämään kriittisemmin, ainoastaan vajaa kolmannes heistä oli sitä mieltä, että väite kuvasi heidän tilannettaan melko tai erittäin hyvin. Kohtalaisena väitteen paikkaansa pitävyyttä piti tradenomeista ja insinööreistä noin kolmannes ja sosiaali- ja terveysalalta valmistuneista hieman yli kaksi viidennestä. Huonona sitä piti tradenomeista vajaa viidennes, insinööreistä noin joka kymmenes ja sosiaali- ja terveysalan edustajista runsas neljännnes. Väittämän arviot olivat tilastollisesti erittäin merkitsevästi riippuvaisia koulutusalaista ($\chi^2=174,743$, $p=0,000$). (Kuvio 18.) (Liite 6.)

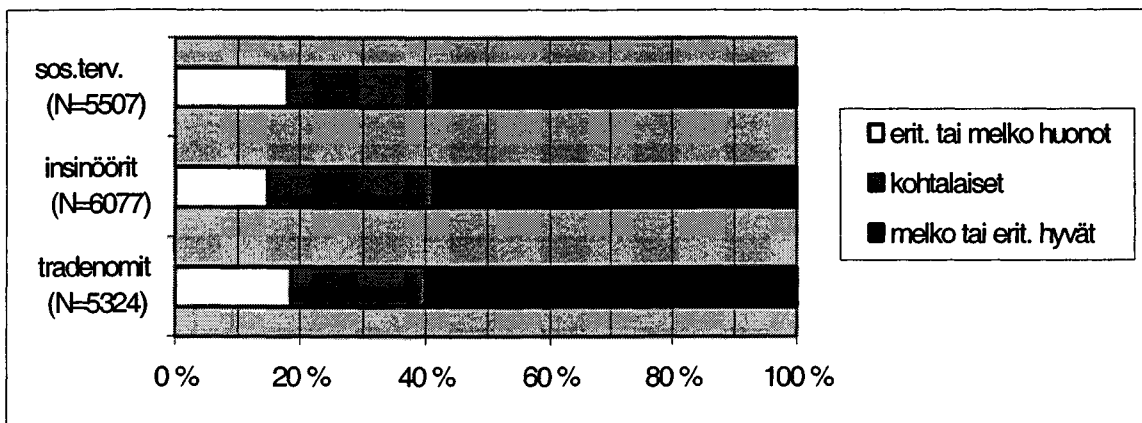
KUVIO 18. Eri koulutusalojen arviot väittämän ”tuloni tulevat olemaan vakaa ja nousevat koko urani ajan” sopivuudesta itselleen (N=2813).

Kaikki koulutusalat arvioivat erittäin positiivisesti väittämän ”*haluan että perhe, ura ja itseni kehittäminen ovat sopusoinnussa keskenään*” paikkaansa pitävyyttä. Kaikilla koulutusaloilla ko. väitteen melko tai erittäin hyvin paikkaansa pitäväksi arvio yli 90 % vastaajista. Kohtalaisena sitä piti insinööreistä 8 %, tradenomeista 6 % ja sosiaali- ja terveysalan edustajista 5 %. Melko tai erittäin huonoksi väitteen sopivuuden itselleen arvioi insinööreistä 12 vastaajaa (1,2 %), sosiaali- ja terveysalalta valmistuneista viisi (0,5 %) ja tradenomeista neljä (0,4 %). Arviot olivat tilastollisesti melkein merkitsevästi riippuvaisia koulutusalaista ($\chi^2=9,811$, $p=0,044$). (Kuvio19.) (Liite 6.)

KUVIO 19. Eri koulutusalojen arviot väittämän ”haluan että perhe, ura ja itseni kehittäminen ovat sopusoinnussa keskenään” sopivuudesta itselleen (N=2831).

Tarkasteltaessa *motivaatiokvalifikaatioita kokonaisuudessaan* havaitaan, että noin 60 % kaikkien koulutusalojen edustajista arvioi motivaatiokvalifikaatiot melko tai erittäin hyvin saavutetuiksi. Kohtalaisina niitä piti insinööreistä hieman yli neljännes, sosiaali- ja terveystalalta valmistuneista vajaa neljännes ja tradenomeista runsas viidennes. Melko tai erittäin huonoiksi motivaatiokvalifikaatiot arvioi sekä kaupallisen että sosiaali- ja terveystalan edustajista vajaa viidennes ja tekniseltä alalta valmistuneista noin 15 %. Arviot motivaatiokvalifikaatioista olivat tilastollisesti erittäin merkitsevästi riippuvaisia koulutusaloista ($\chi^2=56,184$, $p=0,000$). (Kuvio 20.) (Liite 6.)

KUVIO 20. Arviot motivaatiokvalifikaatioista koulutusaloittain (N=16908).

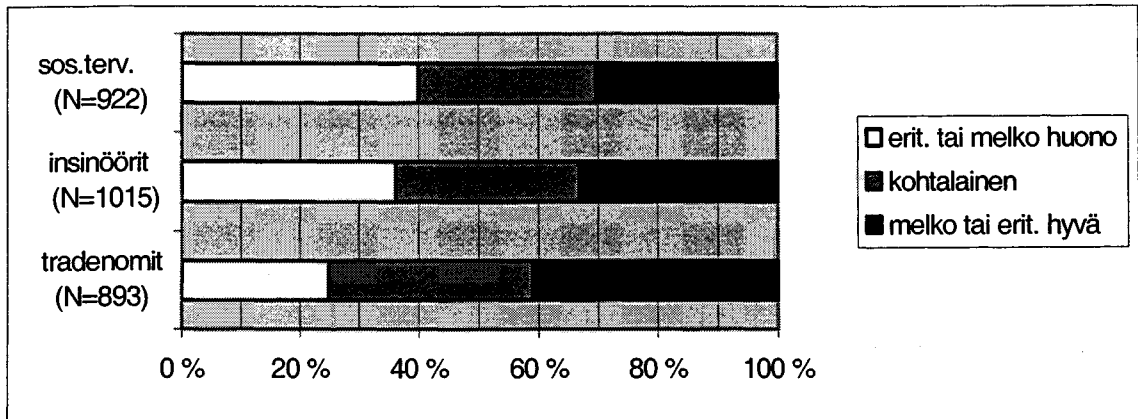
10.2.3 Mukautumiskvalifikaatiot

Mukautumiskvalifikaatioihin luokittelin Väärän (1995) tyypittelyn pohjalta seuraavat väittämät:

- Työurani aikana minulla tulee olemaan useita ammatteja (46/6)
- Työurani tulee koostumaan ns. epätyypillisistä työsuhteista, kuten määräaikainen työ, osa-aikatyö, free lancerina toimiminen (46/7)
- Tuloni tulevat vaihtelemaan edestakaisin urani aikana (46/8)
- Olen valmis päättämään asuinpaikkakunnastani ammattiurani vaatimalla tavalla (46/12)
- Työurani on ennustamaton ja riippuu yhteiskunnallisesta kehityksestä (46/15)
- Haluan työssäni olla riippumaton ja tehdä asiat omalla tavallani ja omaan tahtiini (käänteinen) (46/16)

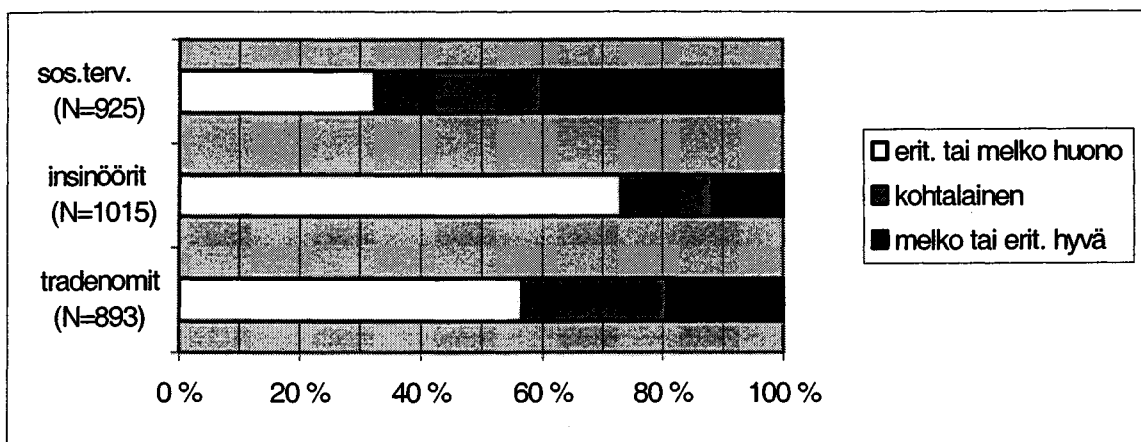
Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista vajaa kolmannes arvioi mukautumiskvalifikaationsa melko tai erittäin hyväksi, samoin kohtalaisiksi. Melko tai erittäin huonoina mukautumiskvalifikaatioitaan piti kaksi viidennestä. Mukautumiskvalifikaatioon kuuluvat väittämät arvioitiin kautta linjan varovaisemmin kuin muiden kvalifikaatiotyyppien väittämät. Positiivisimminkin arvioituissa väittämissä melko tai erittäin hyvin -vaihtoehdon oli valinnut vain kaksi viidennestä vastaajista. (Liite 7.)

Väittämä ”*työurani aikana minulla tulee olemaan useita ammatteja*” oli tilastollisesti erittäin merkitsevästi riippuvainen koulutusalaista ($\chi^2=51,949$, $p=0,000$). Tradenomit arvioivat väittämän siten, että kaksi viidesosaa piti sitä melko tai erittäin hyvin itselleen sopivana, kolmannes kohtalaisena ja neljäs melko tai erittäin huonona. Insinööreistä väittämän melko tai erittäin hyvin itselleen sopivaksi arvioi kolmannes ja sosiaali- ja terveysalalta valmistuneista vajaa kolmannes. Kohtalaisena sitä piti molemmilla koulutusaloilla hieman alle kolmannes ja melko tai erittäin huonosti itselleen sopivaksi sen arvioi insinööreistä hieman yli kolmannes ja sosiaali- ja terveysalan edustajista kaksi viidennestä. (Kuvio 21.) (Liite 7.)

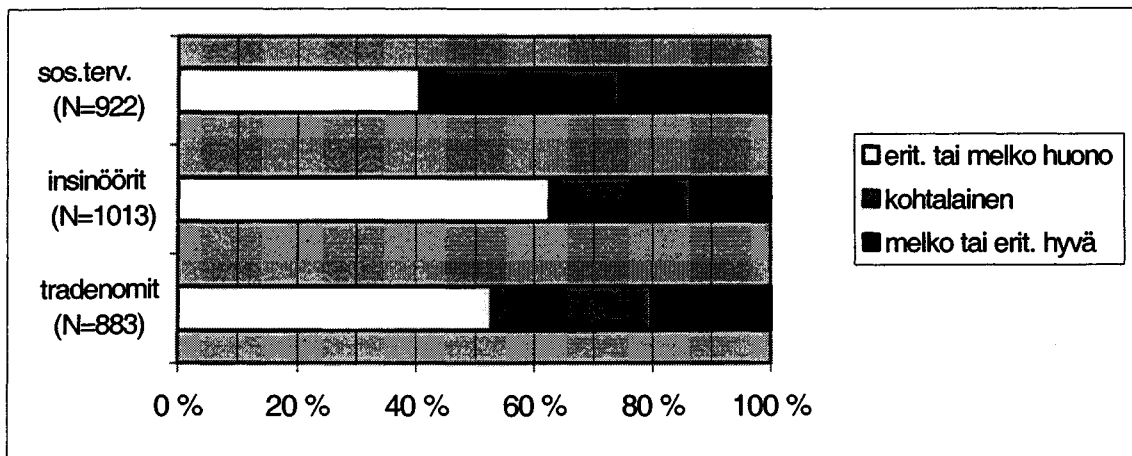
KUVIO 21. Eri koulutusalojen arviot väittämän ”työurani aikana minulla tulee olemaan useita ammatteja” sopivuudesta itselleen (N=2830).

Myös väittäjä ”työurani tulee koostumaan ns. epätyypillisistä työsuhteista, kuten määräaikainen työ, osa-aikatyö, free lancerina toimiminen” oli tilastollisesti erittäin merkittävästi riippuvainen koulutusalaista ($\chi^2=359,686$, $p=0,000$). Väittämän melko tai erittäin hyvin itselleen sopivaksi arvioi sosiaali- ja terveysalalta valmistuneista kaksi viidennestä, tradenomeista viidennes ja insinööreistä hieman yli kymmenys. Kohtalaisena väitteen paikkaansa pitävyyttä piti tradenomeista ja sosiaali- ja terveysalan edustajista noin neljännestä ja insinööreistä 15%. Melko tai erittäin huonoksi väittämän sopivuuden arvio puolestaan lähes kolme neljännestä insinööreistä, yli puolet tradenomeista ja kolmannes sosiaali- ja terveysalan tutkinnon suorittaneista. (Kuvio22.) (Liite 7.)

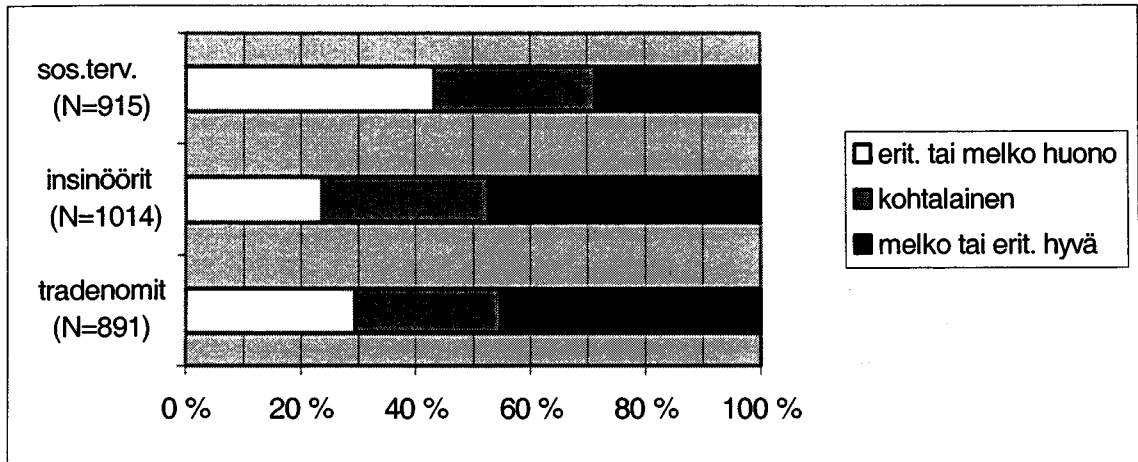
KUVIO 22. Eri koulutusalojen arviot väittämän ”työurani tulee koostumaan ns. epätyypillisistä työsuhteista” sopivuudesta itselleen (N=2833).

Neljännes sosiaali- ja terveysalalta valmistuneista, viidennes tradenomeista ja runsas kymmenesosa insinööreistä oli sitä mieltä, että väittämä ”*tuloni tulevat vaihtelevaan edestakaisin urani aikana*” kuvasi heidän tilannettaan melko tai erittäin hyvin. Kohtalaisena sen sopivuutta piti kolmannes sosiaali- ja terveysalan edustajista, runsas neljännes tradenomeista ja hieman alle neljännes insinööreistä. Melko tai erittäin huonona väitteen paikkaansa pitävyyttä piti lähes kaksi kolmasosaa insinööreistä, yli puolet tradenomeista ja kaksi viidennestä sosiaali- tai terveysalan tutkinnon suorittaneista. Arviot olivat tilastollisesti erittäin merkitsevästi riippuvaisia koulutusalaista ($\chi^2=97,455$, $p=0,000$). (Kuvio 23.) (Liite 7.)

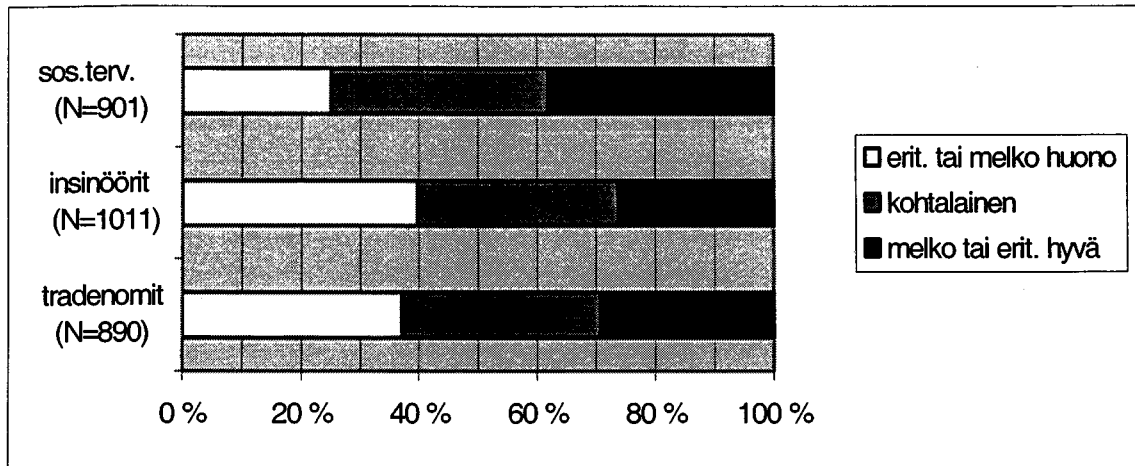
KUVIO 23. Eri koulutusalojen arviot väittämän ”*tuloni tulevat vaihtelevaan edestakaisin urani aikana*” sopivuudesta itselleen (N=2818).

Vajaa puolet insinööreistä ja tradenomeista oli sitä mieltä, että väittämä ”*olen valmis päättämään asuinpaikkakunnastani ammattiurani vaatimalla tavalla*” piti heidän kohdallaan paikkansa melko tai erittäin hyvin. Sosiaali- ja terveysalalta valmistuneista tätä mieltä oli vain runsas neljännes. Kohtalaiseksi väittämän sopivuuden arvioi kaikilla koulutusaloilla noin joka neljäs. Melko tai erittäin huonona sitä piti sosiaali- ja terveysalan edustajista yli kaksi viidennestä, tradenomeista vajaa kolmannes ja insinööreistä vajaa neljännes. Arviot ko. väittämän paikkaansa pitävyydestä olivat tilastollisesti erittäin merkitsevästi riippuvaisia koulutusalaista ($\chi^2=110,549$, $p=0,000$). (Kuvio 24.) (Liite 7.)

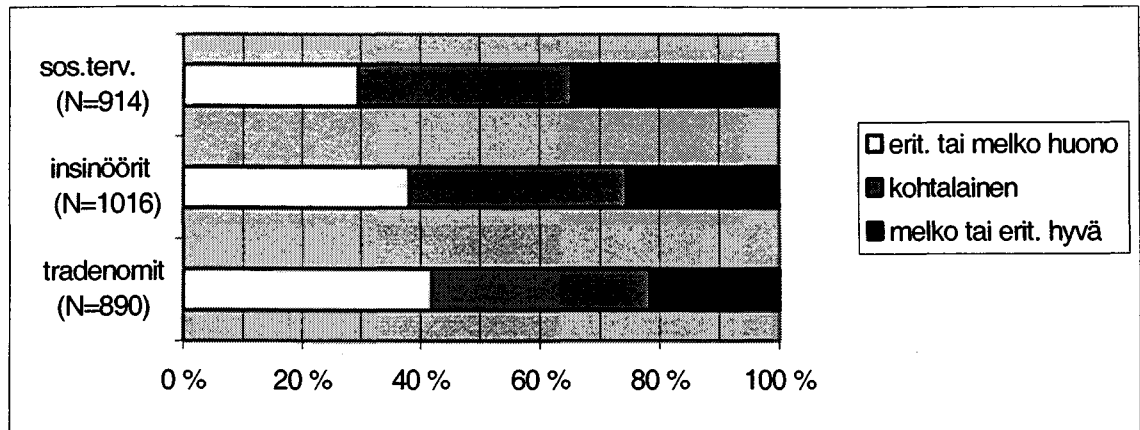
KUVIO 24. Eri koulutusalojen arviot väittämän ”olen valmis päättämään asuinpaikkakunnastani ammattiurani vaatimalla tavalla” sopivuudesta itselleen (N=2820).

Yli neljännes tradenomeista ja insinööreistä oli sitä mieltä, että väite ”työurani on ennustamaton ja riippuu yhteiskunnallisesta kehityksestä” piti heidän kohdallaan paikkansa melko tai erittäin hyvin. Kolmannes heistä piti väittämän osuvuutta kohtalaisena ja vajaa kaksi viidesosaa melko tai erittäin huonona. Sosiaali- ja terveysalalta valmistuneista vajaa kaksi viidennestä oli puolestaan sitä mieltä, että väittäjä kuvasi heidän tilannettaan melko tai erittäin hyvin. Kohtalaisena sen paikkaansa pitävyyttä piti runsas kolmannes ja melko tai erittäin huonona joka neljäs. Väittämän arvioinnit olivat tilastollisesti erittäin merkitsevästi riippuvaisia koulutusalasta ($\chi^2=58,709$, $p=0,000$). (Kuvio 25.) (Liite 7.)

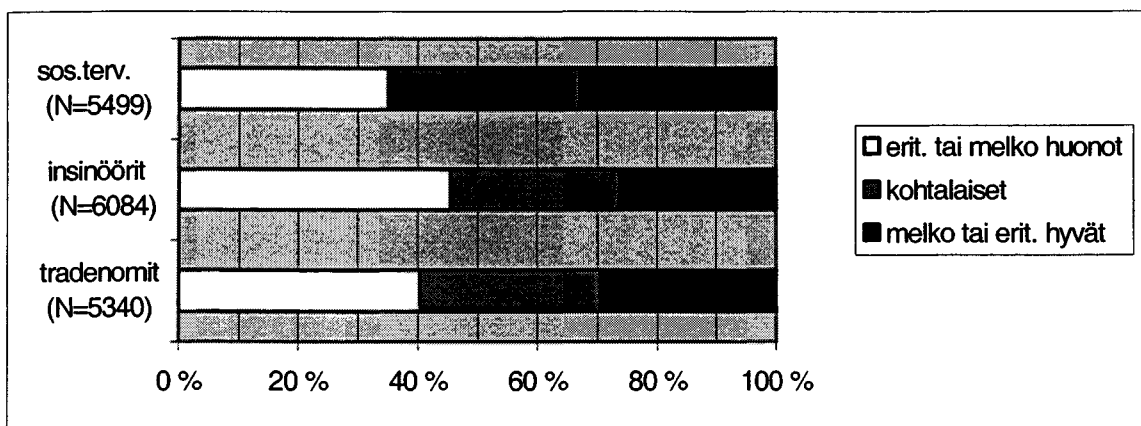
KUVIO 25. Eri koulutusalojen arviot väittämän ”työurani on ennustamaton ja riippuu yhteiskunnallisesta kehityksestä” sopivuudesta itselleen (N=2802).

Väittämää ”*haluan olla työssäni riippumaton, tehdä asiat omalla tavallani ja omaan tahtiini*” tarkasteltiin tässä käänteisessä merkityksessä. Tässä arvioitava väite vastaa siis muotoa ”*hyväksyn sen, etten pysty olemaan työssäni riippumaton, enkä tekemään asioita omalla tavallani ja omaan tahtiini*”. Tämän käännetyn väitteen arvioi melko tai erittäin hyvin itselleen sopivaksi kolmannes sosiaali- ja terveystalalta valmistuneista, neljännes insinööreistä ja hieman yli viidennes tradenomeista. Kohtalaisena sen paikkaansa pitävyyttä piti runsas kolmasosa kaikkien koulutusalojen edustajista ja melko tai erittäin huonoksi sen osuvuuden arvio noin kaksi viidennestä tradenomeista ja insinööreistä sekä vajaa kolmannes sosiaali- ja terveystalalan edustajista. Arviot olivat tilastollisesti erittäin merkitsevästi riippuvaisia koulutusaloista ($\chi^2=49,482$, $p=0,000$). (Kuvio 26.) (Liite 7.)

KUVIO 26. Eri koulutusalojen arviot väittämän ”haluan olla työssäni riippumaton, tehdä asiat omalla tavallani ja omaan tahtiini” (käänteinen) sopivuudesta itselleen (N=2820).

Tarkasteltaessa *mukautumiskvalifikaatioita kokonaisuudessaan*, huomataan että kolmasosa sosiaali- ja terveystalalta valmistuneista, vajaa kolmasosa tradenomeista ja hieman yli neljännnes insinööreistä arvioi mukautumiskvalifikaationsa melko tai erittäin hyväksi. Kohtalaisina niitä piti kaikilla koulutusaloilla vajaa kolmannes. Melko tai erittäin huonoina mukautumiskvalifikaatioitaan piti vajaa puolet insinööreistä, kaksi viidesosaa tradenomeista ja runsas kolmannes sosiaali- ja terveystalalan tutkinnon suorittaneista. Kokonaisarviot olivat tilastollisesti erittäin merkitsevästi riippuvaisia koulutusaloista ($\chi^2=133,622$, $p=0,000$). (Kuvio 27.) (Liite 7.)

KUVIO 27. Arviot mukautumiskvalifikaatioista koulutusaloittain (N=16923).

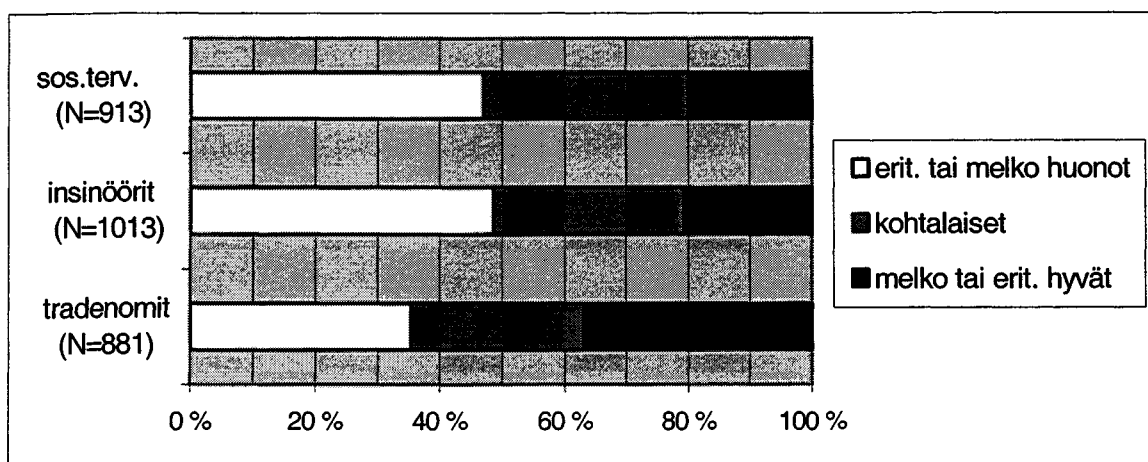
10.2.4 Sosiokulttuuriset kvalifikaatiot

Sosiokulttuurisiin kvalifikaatioihin luokittelin Väärälän (1995) tyypittelyn pohjalta:

- Kansainvälistymisvalmiudet (20/1)
- Yhteistyövalmiudet (20/6)
- Viestintävalmiudet (20/8)

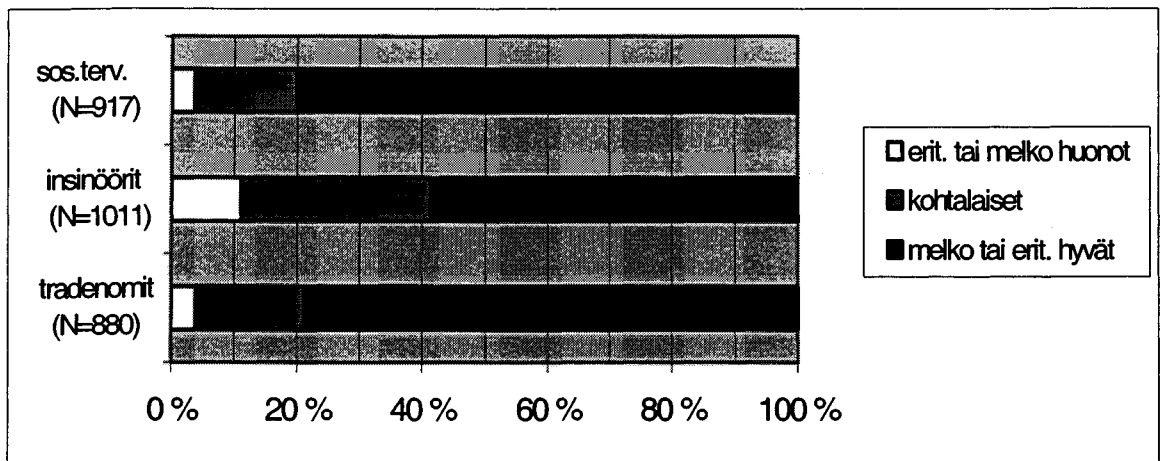
Puolet ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista arvio saavuttaneensa sosiokulttuuriset kvalifikaatiot melko tai erittäin hyvin. Kohtalaisesti sosiokulttuuriset kvalifikaatiot arvioi saavuttaneensa runsas neljännes ja melko tai erittäin huonosti viidennes. Parhaiten saavutetuksi valmiudeksi sosiokulttuurisista kvalifikaatioista arvioitiin yhteistyövalmiudet. Heikoiten ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet arvioivat puolestaan saavuttaneensa kansainvälistymisvalmiudet. (Liite 8.)

Tarkasteltaessa *kansainvälistymisvalmiuksia* koulutusaloittain, havaitaan että arviot ovat tilastollisesti erittäin merkitsevästi riippuvaisia koulutusaloista ($\chi^2=89,397$, $p=0,000$). Parhaiten kansainvälistymisvalmiudet ovat saavuttaneet tradenomit. Heistä yli kolmannes arvio saavuttaneensa kansainvälistymisvalmiudet melko tai erittäin hyvin, runsas neljännes kohtalaisesti ja yli kolmannes melko tai erittäin huonosti. Insinöörien ja sosiaali- ja terveystieteiden valmistuneiden arviot painottuvat puolestaan toisin. Lähes puolet sekä insinööreistä että sosiaali- ja terveystieteiden edustajista arvioi saavuttaneensa kansainvälistymisvalmiudet melko tai erittäin huonosti, noin kolmannes kohtalaisesti ja vain viidennes melko tai erittäin hyvin. (Kuvio 28.) (Liite 8.)

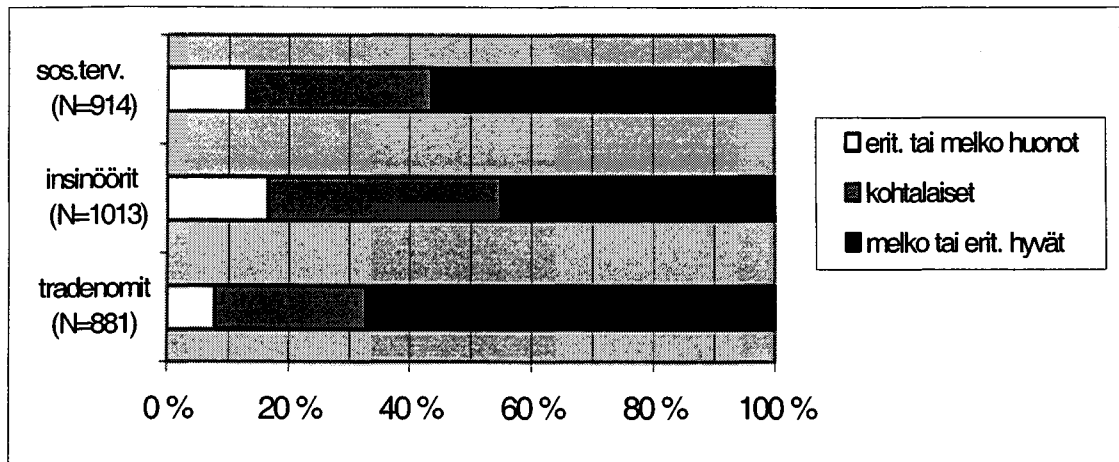
KUVIO 28. Arviot kansainvälistymisvalmiuksista koulutusaloittain (N=2807).

Myös *yhteistyövalmiuksien* arviot erosivat koulutusaloittain tilastollisesti erittäin merkitsevästi ($\chi^2=148,308$, $p=0,000$). Tradenomien ja sosiaali- ja terveystalalta valmistuneiden arviot olivat lähes identtisiä. Heistä noin 80 % arvioi saamansa yhteistyövalmiudet melko tai erittäin hyväiksi, hieman alle viidennes kohtalaisiksi ja vain 4 % melko tai erittäin huonoiksi. Insinööreistä puolestaan hieman vajaa 60 % arvio saadut yhteistyövalmiudet melko tai erittäin hyväiksi, 30 % kohtalaisiksi ja runsas kymmenes melko tai erittäin huonoiksi. (Kuvio 29.) (Liite 8.)

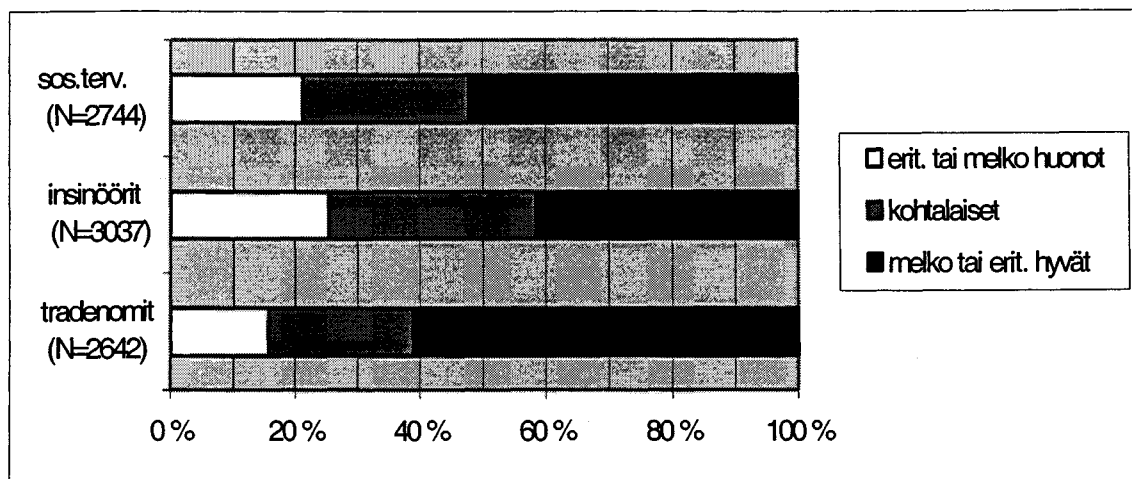
KUVIO 29. Arviot yhteistyövalmiuksista koulutusaloittain (N=2808).

Tradenomit arvioivat koulutuksensa antamat *viestintävalmiudet* koulutusaloista positiivisimmin. Heistä kaksi kolmannelle arvioi viestintävalmiutensa melko tai erittäin hyväiksi, neljännes kohtalaisiksi ja vajaa kymmenes melko tai erittäin huonoiksi. Sosiaali- ja terveystalalta valmistuneista melko tai erittäin hyväiksi saadut viestintävalmiudet arvioi yli puolet ja insinööreistä alle puolet. Kohtalaisiksi viestintävalmiudet arvioi sosiaali- ja terveystalalla hieman alle kolmannes ja teknisellä alalla hieman yli kolmannes. Melko tai erittäin huonoina saatuja viestintävalmiuksia piti sosiaali- ja terveystalan edustajista hieman useampi kuin joka kymmenes ja insinööreistä vajaa viidennes. Koulutusalojen viestintävalmiuksien arviot erosivat toisistaan tilastollisesti erittäin merkitsevästi ($\chi^2=97,837$, $p=0,000$). (Kuvio 30.) (Liite 8.)

KUVIO 30. Arviot viestintävalmiuksista koulutusaloittain (N=2808).

Tarkasteltaessa *sosiokulttuurisia kvalifikaatioita kokonaisuudessaan* huomataan, että arviot riippuvat koulutusaloista tilastollisesti erittäin merkittävästi ($\chi^2=221,185$, $p=0,000$). Parhaiten sosiokulttuuriset kvalifikaatiot olivat saavuttaneet tradenomit. Heistä yli 60 % arvioi sosiokulttuuriset kvalifikaationsa melko tai erittäin hyväksi, melkein joka neljäs kohtalaiseksi ja vajaa viidennes melko tai erittäin huonoiksi. Sosiaali- ja terveysalalta valmistuneista hieman yli puolet arvioi sosiokulttuuriset kvalifikaationsa melko tai erittäin hyväksi, runsas neljäs kohtalaiseksi ja hieman yli viidennes melko tai erittäin huonoiksi. Insinööreistä sosiokulttuuriset kvalifikaationsa melko tai erittäin hyväksi arvioi ainoastaan hieman yli kaksi viidennestä. Kohtalaiseksi ko. kvalifikaatiot arvio kolmannes ja melko tai erittäin huonoiksi neljäsnes. (Kuvio 31.) (Liite 8.)

KUVIO 31. Kokonaisarviot sosiokulttuurisista kvalifikaatioista koulutusaloittain (N=8423).

10.2.5 Innovatiiviset kvalifikaatiot

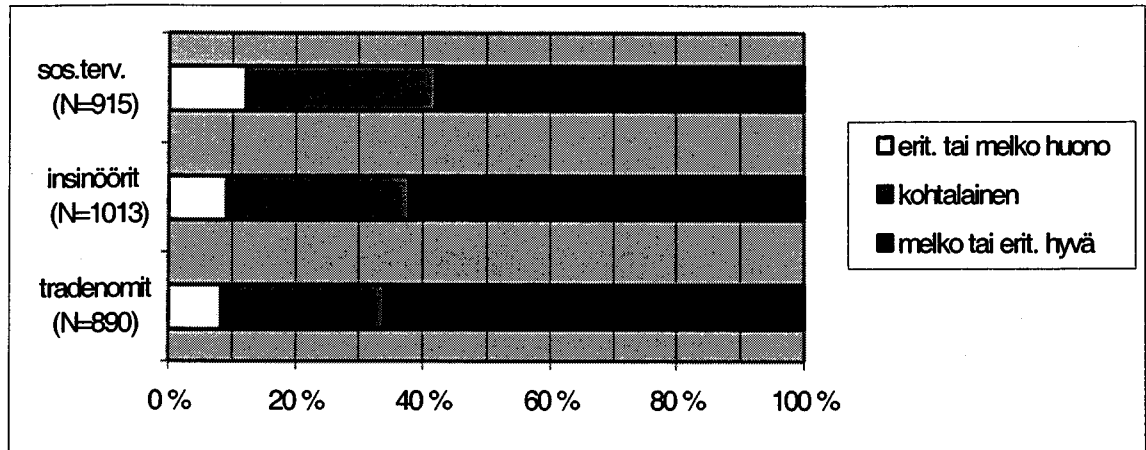
Innovatiivisiin kvalifikaatioihin luokittelin Väärälän (1995) tyypittelyn pohjalta seuraavat väittämät:

- Tulen jatkuvasti opiskelemaan omaa alaani ja ammattiani varten (46/13)
- Työurani tulee poikkeamaan muiden saman tutkinnon suorittaneiden työurista (46/14)
- Minulla on tarve luoda, tehdä ja kehittää businesta (46/18)
- Haluan, että työssäni on haasteita (46/21)

Puolet ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista oli sitä mieltä, että heidän innovatiiviset kvalifikaationsa olivat melko tai erittäin hyvät. Sekä kohtalaisina että melko tai erittäin huonoina niitä piti neljännes. Positiivisimmin tutkimukseen osallistuneet arvioivat väittämän ”haluan että työssäni on haasteita”. Lähes 90 % vastaajista oli sitä mieltä, että väittämä piti heidän kohdallaan paikkansa melko tai erittäin hyvin. Varovaisimmat arvioit esitettiin puolestaan väittämän ”työurani tulee poikkeamaan muiden saman tutkinnon suorittaneiden työurista” kohdalla, vain runsas viidennes piti väittämän osuvuutta melko tai erittäin hyvänä. (Liite 9.)

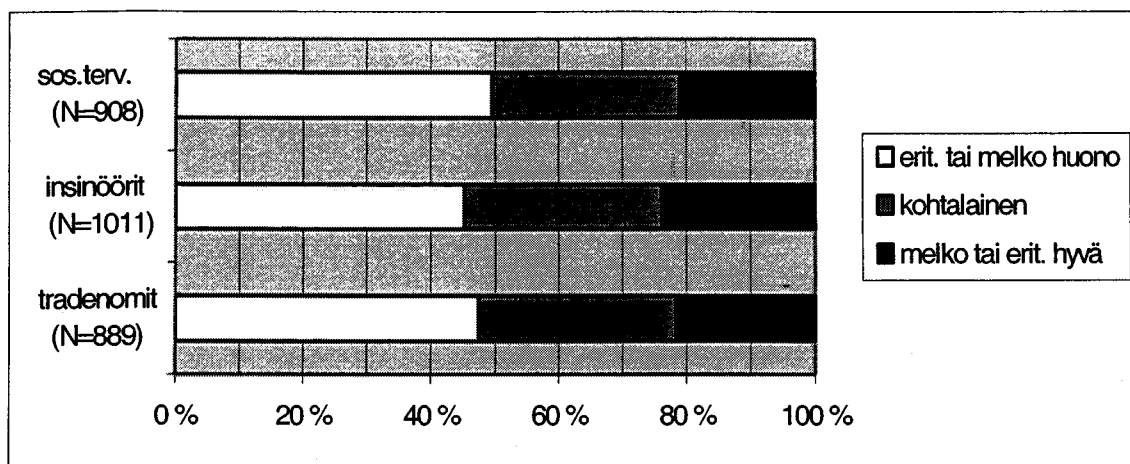
Kaksi kolmasosaa tradenomeista, vajaa kaksi kolmasosaa insinööreistä ja yli puolet sosiaali- ja terveystieteistä valmistuneista oli sitä mieltä, että väittämä ”tulen

jatkuvasti opiskelemaan omaa alaani ja ammattiani varten” piti heidän kohdallaan paikkansa melko tai erittäin hyvin. Kohtalaisena sen osuvuutta piti noin neljannes kaikilla koulutusaloilla. Melko tai erittäin huonona väittämän sopivuutta itselleen piti sosiaali- ja terveystieteiden edustajista runsas kymmenes ja insinööreistä ja tradenomeista vajaa kymmenes. Arviot olivat tilastollisesti merkitsevästi riippuvaisia koulutusalaista ($\chi^2=14,808$, $p=0,005$). (Kuvio 32.) (Liite 9.)

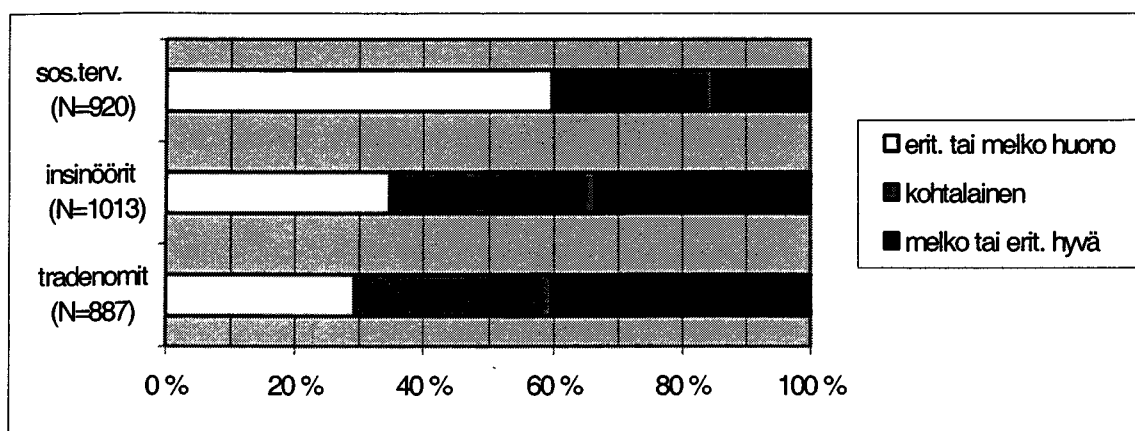
KUVIO 32. Eri koulutusalojen arviot väittämän ”Tulen jatkuvasti opiskelemaan omaa alaani ja ammattiani varten” sopivuudesta itselleen (N=2818).

Hieman yli viidennes kaikkien koulutusalojen edustajista arvioi väittämän ”*työurani tulee poikkeamaan muiden saman tutkinnon suorittaneiden työurista*” melko tai erittäin hyvin itselleen sopivaksi. Vajaa kolmannes arvioi sen osuvuuden kohtalaiseksi ja vajaa puolet melko tai erittäin huonoksi. Väittämän arvioit eivät näin ollen olleet riippuvaisia koulutusalaista ($\chi^2=4,105$, $p=0,392$). (Kuvio 33.) (Liite 9.)

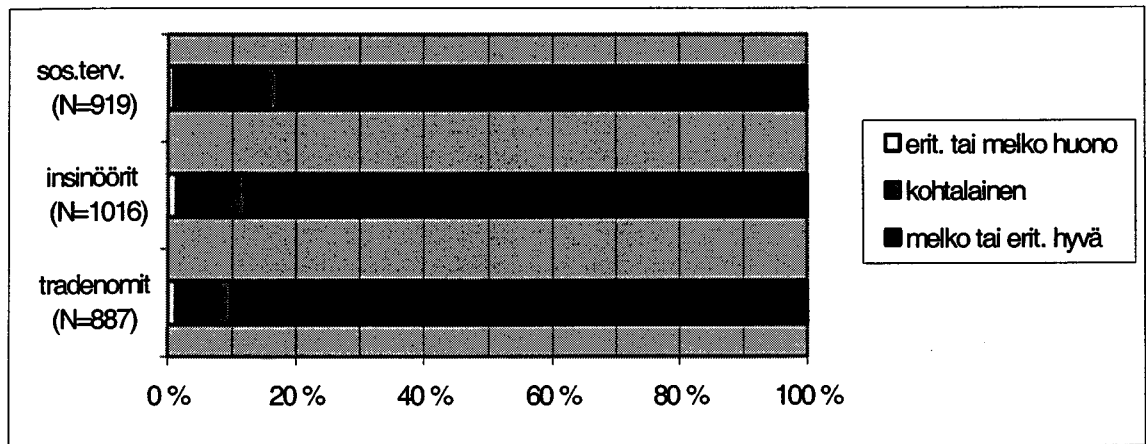
KUVIO 33. Eri koulutusalojen arviot väittämän ”työurani tulee poikkeamaan muiden saman tutkinnon suorittaneiden työurista” sopivuudesta itselleen (N=2808).

Kaksi viidennestä tradenomeista, kolmannes insinööreistä ja 15 % sosiaali- ja terveysalalta valmistuneista oli sitä mieltä, että väittämä ”*minulla on tarve luoda, tehdä ja kehittää businesta*” piti heidän kohdallaan paikkansa melko tai erittäin hyvin. Kohtalaisena sen sopivuutta piti vajaa kolmannes tradenomeista ja insinööreistä ja neljännes sosiaali- ja terveysalan edustajista. Melko tai erittäin huonoksi väitteen osuvuuden arvioi puolestaan yli puolet sosiaali- ja terveysalan tutkinnon suorittaneista, hieman yli kolmannes insinööreistä ja vajaa kolmannes tradenomeista. Arviot olivat tilastollisesti erittäin merkitsevästi riippuvaisia koulutusalaista ($\chi^2=227,853$, $p=0,000$). (Kuvio 34.) (Liite 9.)

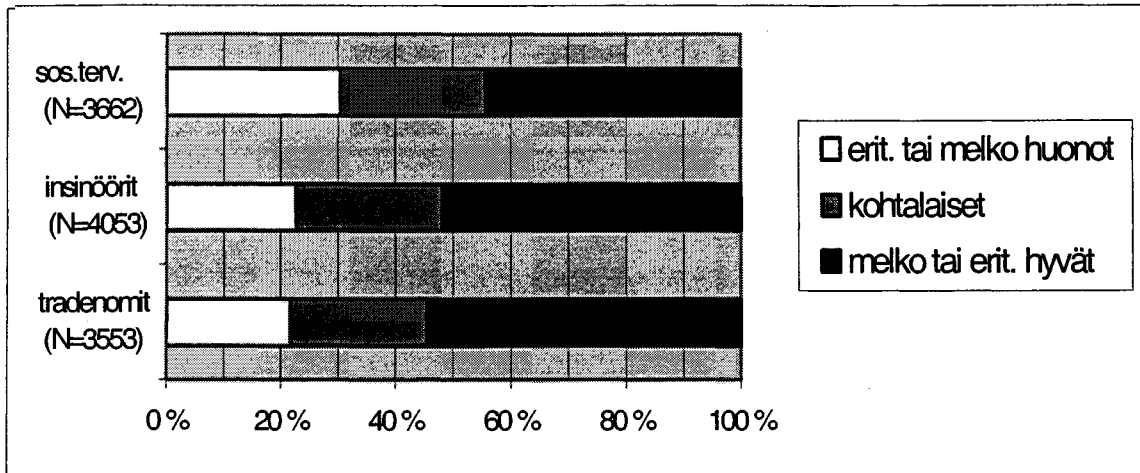
KUVIO 34. Eri koulutusalojen arviot väittämän ”minulla on tarve luoda, tehdä ja kehittää businesta” sopivuudesta itselleen (N=2820).

Noin 90 % tradenomeista ja insinööreistä ja yli neljä viidennestä sosiaali- ja terveystalouden edustajista oli sitä mieltä, että väittämä ”haluan että työssäni on haasteita” piti heidän kohdallaan paikkansa melko tai erittäin hyvin. Kohtalaisena sen sopivuutta piti vajaa viidennes sosiaali- ja terveystalouden tutkinnon suorittaneista ja noin joka kymmenes insinööreistä ja tradenomeista. Melko tai erittäin huonoksi väitteen osuvuuden arvioi 13 insinööriä (1,3 %), 11 tradenomia (1,2 %) ja 7 sosiaali- ja terveystaloudelta valmistunutta (0,8 %). Väittämään kohdistuneet arvioit olivat tilastollisesti erittäin merkitsevästi riippuvaisia koulutusalaista ($\chi^2=27,410$, $p=0,000$). (Kuvio 35.) (Liite 9.)

KUVIO 35. Eri koulutusalojen arviot väittämän ”haluan että työssäni on haasteita” sopivuudesta itselleen (N=2822).

Tradenomit ja insinöörit arvioivat innovatiiviset kvalifikaationsa kokonaisuudessaan hieman positiivisemmin kuin sosiaali- ja terveystaloudelta valmistuneet. Melko tai erittäin hyväksi innovatiiviset kvalifikaationsa arvioi yli puolet tradenomeista ja insinööreistä ja runsas kaksi viidennestä sosiaali- ja terveystalouden edustajista. Kohtalaisina niitä piti noin neljännes kaikilla koulutusaloilla. Melko tai erittäin huonoina ko. kvalifikaatioita piti puolestaan vajaa kolmannes sosiaali- ja terveystalouden tutkinnon suorittaneista ja runsas viidennes insinööreistä ja tradenomeista. Arviot olivat tilastollisesti erittäin merkitsevästi riippuvaisia koulutusalaista ($\chi^2=112,622$, $p=0,000$). (Kuvio 36.) (Liite 9.)

KUVIO 36. Arviot innovatiivisista kvalifikaatioista koulutusaloittain (N=11268).

10.3 Koulutusta koskevat arviot

Koulutusta koskevien arvioiden tulokset perustuvat pääasiassa avokysymyksen 47 (liite 2) vastausten sisällönanalyysiin. Kysymyksessä 47 tutkimukseen osallistuneilla oli mahdollisuus kertoa vapaasti mielipiteensä tutkinnostaan ja koulutuksestaan tulevan työuransa perustana. Avokysymykseen vastasi 52 % tutkimukseen osallistuneista tradenomeista, 26 % insinööreistä ja 51 % sosiaali- ja terveystieteiden valmistuneista. Aineistosta nostettiin esiin neljä tutkimusongelmaa valaisevaa teemaa; koulutuksen sisältö, opetus- ja opiskelumenetelmät, koulutuksen aikana saavutetut valmiudet sekä työelämään siirtyminen. Koulutusalojen väliset erot teemojen sisällä saatiin esiin laskemalla kunkin teeman sisältökomponenttien esiintymistiheydet koulutusaloittain. (Liite 10.) Teemoihin sisällytettiin myös muiden koulutuksen arviointia käsittelevien kysymysten tuloksia. Näiden kysymysten tarkemmat tulokset löytyvät liitteenä työn lopusta (liite 11).

10.3.1 Koulutuksen sisältö

Ammattikorkeakoulututkinnon *laaja-alaisuus* sai valmistuneiden vastauksissa osakseen sekä kiitosta että moitteita. Tutkinnon vahvuudeksi sen nostivat erityisesti tradenomit (45 mainintaa) ja sosiaali- ja terveystieteiden valmistuneet (34 mainintaa). Koulutuksen laaja-alaisuudella katsottiin kuitenkin olevan myös kääntöpuolensa.

Ammattikorkeakoulututkinnon sisältö koettiin melko usein hajanaiseksi. Koulutus oli tarjonnut tietoa monilta eri aloilta, mutta *kokonaisuuksien hahmottuminen ja erityisosaamisen saavuttaminen* olivat jääneet vajanaisiksi. Tämä oli tyypillistä kaikille koulutusaloille, mutta erityisen voimakasta kritiikki oli sosiaali- ja terveysalalta valmistuneiden keskuudessa (36 mainintaa). (Liite 10.)

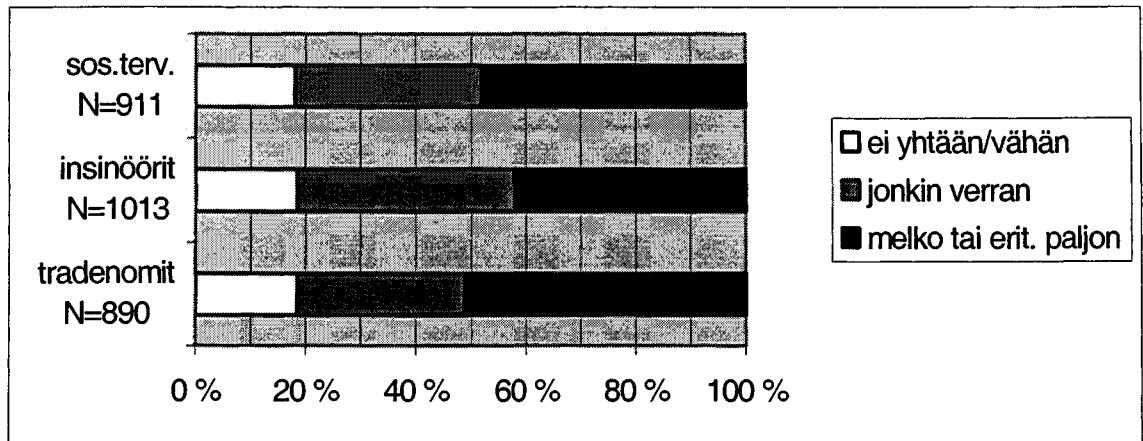
“Koulutus on ollut monipuolinen ja antanut mahdollisuuksia kehittyä omanlaisekseen työntekijäksi.” (sosiaali- ja terveysala)

“Ammattikorkeakouluopinnoissa on liikaa hajanaisuutta. Pitäisi keskittyä selkeämmin muutamaa aiheeseen ja sitten erikoistua yhteen/kahteen. On ajanhukkaa lukea perusteita monesta aineesta ja sitten lopulta ei hallitse mitään kunnolla.” (tradenomi)

“Tutkintoni ei ole tarpeeksi erikoistunut mihinkään tehtävään vaan tunnen olevani ns. yleismies Jantunen, joka tietää yhtä sieltä ja toista täältä.” (insinööri)

“Mielestäni sosiaalialan ammattikorkeakoulututkintoon on haluttu haalia liikaa erilaisia kursseja. Nyt opinnot koostuvat pienistä paloista sieltä ja täältä ja mitään asiaa ei opiskella kunnolla. Opinnoissa korostetaan aivan liikaa laaja-alaisuutta ja monien työtehtävien hallintaa. Parempi olisi keskittyä kunnolla vähempiin aiheisiin ja käydä niitä kunnolla läpi. Nykyisellään aivan liian hajanainen koulutus!” (sosiaali- ja terveysala)

Lomakkeessa oli myös kysymys (21/10), jossa valmistuneita pyydettiin arvioimaan minkä verran *opintojen monialaisuus* oli auttanut heitä työelämään sijoittumisessa ja siinä menestymisessä. Tradenomeista hieman yli puolet, sosiaali- ja terveysalalta valmistuneista hieman alle puolet ja insinööreistä runsas kaksi viidennestä oli sitä mieltä, että opintojen monialaisuus oli auttanut heitä erittäin tai melko paljon. Jonkin verran monialaisuus oli auttanut yli kolmannesta insinööreistä, kolmannesta sosiaali- ja terveysalan edustajista ja hieman alle kolmannesta tradenomeista. Vähäisenä tai täysin merkityksettömänä opintojen monialaisuutta piti kaikilla koulutusaloilla vajaa viidennes. Koulutusalojen arviot poikkesivat toisistaan tilastollisesti erittäin merkittävästi ($\chi^2=20,552$, $p=0,000$). (Kuvio 37.) (Liite 11.)

KUVIO 37. Koulutusaloittaiset arviot siitä, minkä verran opintojen monialaisuus on auttanut työelämään sijoittumisessa ja siinä menestymisessä (N=2814).

Tutkintoon sisällyvistä *valinnan mahdollisuuksista* puhuttiin valmistuneiden vastauksissa melko vähän. Yleisimmin valinnaisuudesta puhuivat tradenomit (yhteensä 24 mainintaa) sekä sosiaali- ja terveysalalta valmistuneet (yhteensä 23 mainintaa). Valmistuneiden joukosta löytyi sekä valinnanmahdollisuuksiin tyytyväisiä että tyytymättömiä. Tyytymättömyyttä aiheuttivat rajalliset mahdollisuudet valita opiskeltavia aineita ja suorittaa opintoja muissa oppilaitoksissa esim. opiskelujen tiiviyn vuoksi. (Liite 10.)

“... opintoihin sisältyi myös mahdollisuus muokata opinto-ohjelma oman maunsa mukaisesti pitkältikin. Erinomainen ratkaisu henkilölle, joka tietää mitä tahtoo!”
(tradenomi)

“Ehkä se mitä olen jäänyt koulutuksesta kaipaamaan on tietty vapaaehtoisuus sisällyttää tutkintoon omaa erikoisosaamistaan. Kaikki oli hyvin tiukkaan puukattuja kokonaisuuksia ettei edes tutkinnon ulkopuolella pystynyt opiskelemaan lisää.”
(sosiaali- ja terveysala)

Tutkintovaatimuksia arvostelivat vastauksissaan erityisesti sosiaali- ja terveysalalta valmistuneet (132 mainintaa). Heidän mielestään ammattikorkeakoulututkinto sisälsi liikaa ns. yleisaineita ja liian vähän ammattiaineita ja kädentaitojen harjoittelua. Myös insinöörit (56 mainintaa) toivoivat tutkintoonsa lisää ammattiaineita. Insinöörit kritisivat koulutustaan myös siksi, että he kokivat osan opetuksessa annetuista tiedoista olleen vanhentuneita. Heidän mielestään koulutus ei ollut pystynyt

kaikilla aloilla seuraamaan tekniikan nopeaa kehitystä, vaan opetus oli laahannut kehityksen perässä. Lisäksi he toivoivat tutkintoonsa lisää kieliopintoja, kaupallisia aineita sekä vuorovaikutustaitoja. Tradenomit esittivät kritiikkiä tutkimusvaatimuksista sosiaali- ja terveysalaan ja insinööreihin verrattuna vähän (34 mainintaa). (Liite 10.)

“Mielestäni olisi saanut olla enemmän nimenomaan sairaanhoidollista opetusta ja ns. sivuaineita, kuten esim. tieteen filosofiaa, kieliä, äidinkieltä, kasvatustiedettä yms. vähemmän.” (sosiaali- ja terveysala)

“Ammattikorkeakoulussa ollaan jossain määrin jouduttu hakoteille, koska opetuksessa on nyk. paljon ns. turhaa opetusta, jonka voisi käyttää ihan esim. kädentaitojen harjaannuttamiseen. Eli tärkeille aineille ja laboraatioille jää aivan liian vähän aikaa.” (sosiaali- ja terveysala)

“Koulutus vanhanaikaista ja suppeaa tietyiltä osiltaan, koulutus ei ole pysynyt mukana kehityksessä...” (insinööri)

”Kielitaidon, kaupallisen alan ja ihmistuntemuksen kehittämisen opetus oli vaillinaista opiskelupaikassani.” (insinööri)

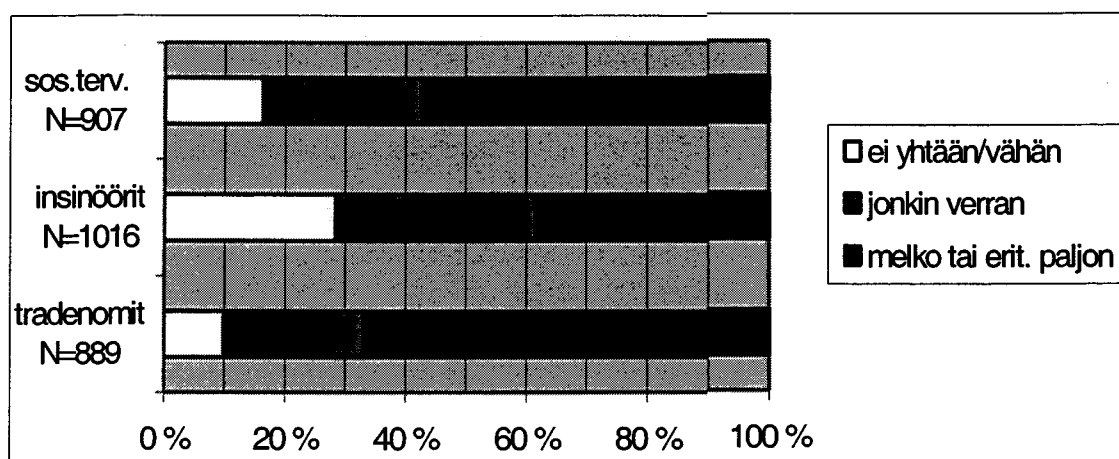
10.3.2 Opetus- ja opiskelumenetelmät

Ammattikorkeakoulusta valmistuneet kokivat tutkinnon *käytännönläheisyyden* erittäin tärkeäksi asiaksi. Tradenomit olivat sitä mieltä, että juuri käytännönläheisyys on heidän valttinsa työmarkkinoilla verrattuna tiedekorkeakouluista valmistuneisiin ekonomeihin ja kauppatieteiden maistereihin (34 mainintaa). Käytännönläheisyyttä toivottiin kuitenkin lisää kaikille aloille. Erityisen voimakkaana toivomus esitettiin sosiaali- ja terveysalalla (93 mainintaa). (Liite 10.)

“Tradenomiopiskelu on enemmän käytännönläheisempää kuin esim. yliopisto-opiskelu. Nykyään nimenomaan käytännönläheistä tietämystä/osaamista arvostetaan enemmän kuin teoreettista osaamista.” (tradenomi)

“Koulutus ei ole kovin käytännönläheistä ja antaa paljon teoreettista tietoa. Liian paljon on tunteja teoreettiseen tutkimustyöhön liittyen, vaikka sillä on hyvin vähän tekemistä käytännön hoitotyön kanssa... Koulutuksen pitäisi antaa enemmän valmiuksia jokapäiväiseen sair.hoitajan työhön osastolla yms. vastaavassa yksikössä. Ns. sairaanhoitajan kädentaidot ovat erittäin tärkeät tässä työssä.” (sosiaali- ja terveysala)

Käytännönläheisyyden tärkeys sosiaali- ja terveysalan sekä kaupallisen alan edustajille tuli esiin myös kysymyksessä (21/3), jossa valmistuneet arvioivat miten paljon koulutuksen käytännönläheisyys oli auttanut heitä työelämään sijoittumisessa ja siinä menestymisessä. Kaksi kolmannelta tradenomeista, yli puolet sosiaali- ja terveysalan edustajista ja vajaa kaksi viidennestä insinööreistä oli sitä mieltä, että käytännönläheisyys oli auttanut heitä erittäin tai melko paljon. Jonkin verran siitä koki hyötynensä kolmannes insinööreistä, hieman yli neljännes sosiaali- ja terveysalalta valmistuneista ja hieman alle neljännes tradenomeista. Erittäin vähäisenä tai täysin olemattomana opintojen käytännönläheisyyden merkitystä piti runsas neljännes insinööreistä, vajaa viidennes sosiaali- ja terveysalan tutkinnon suorittaneista ja joka kymmenes tradenomeista. Arviot koulutuksen käytännönläheisyyden tärkeydestä olivat tilastollisesti erittäin merkitsevästi riippuvaisia koulutusalaista ($\chi^2=184,053$, $p=0,000$). (Kuvio 38.) (Liite 11.)

KUVIO 38. Koulutusaloittaiset arviot siitä, minkä verran koulutuksen käytännönläheisyys on auttanut työelämään sijoittumisessa ja siinä menestymisessä (N=2812).

Liiallisen *teoreettisuuden* (49 mainintaa) lisäksi sosiaali- ja terveysalalta valmistuneet kritisoivat *itsenäisen opiskelun* määrää koulutuksessa (33 mainintaa). He toivoivat lisää *kontaktiopetusta*, sillä itsenäinen opiskelu ei heidän mielestään soveltunut käytännön hoitotaitojen opetteluun. (Liite 10.)

“Lisäksi kun valmistun käytännönläheiseen ammattiin, kontaktitunteja oli liian vähän ja itsenäistä opiskelua vastaavasti liian paljon. Valmistuminen hyväksi sairaan-/terveydenhoitajaksi oli aivan liian paljon omalla vastuulla...” (sosiaali- ja terveysala)

Erityisesti sosiaali- ja terveysalan tutkinnon suorittaneet (41 mainintaa) ja tradenomit (38 mainintaa) pitivät työharjoittelua ja muita työelämäyhteyksiä koulutuksen parhaana antina. Työharjoittelua toivottiin kuitenkin lisää kaikille koulutusaloille. Toivomus oli selkeästi voimakkain sosiaali- ja terveysalalla (48 mainintaa). Tradenomit (5 mainintaa) ja insinöörit (6 mainintaa) nostivat vastauksissaan esille myös sen, että työharjoittelun tulisi olla laadukasta, tutkintoa vastaavaa ammattiharjoittelua, eikä mitä tahansa työtä. (Liite 10.)

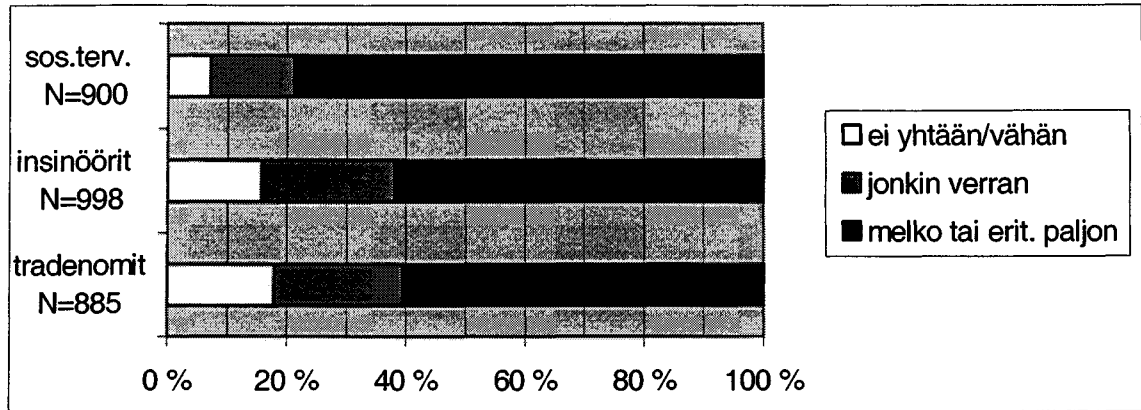
“Kaikista merkittävin anti on todelliset projektit yritysten kanssa yhteistyössä.” (tradenomi)

“...opiskelijoille tulisi antaa mahdollisuus soveltaa teoriatietoja enemmän “oikeaan” sairaalaelämään. Lisää siis työharjoittelua. Ennen opiskelijat ovat saaneet olla omalla alallaan lomat ja vapaapäivät töissä. Nykyajan opiskelijoilla siihen ei ole mahdollisuutta useimmissa tapauksissa. Käytännöntaito siis vähäisempää työelämään siirryttäessä kuin ennen. Tämä tulisi ottaa huomioon koulutusohjelmia suunniteltaessa.” (sosiaali- ja terveysala)

“Alakohtainen työharjoittelu tulisi olla myös oikeiden tulevien työtehtävien harjoittelua, ei sellaista kuin esim. tuleva muovi-insinööri on muoviyrityksessä pihan lakaisijana, trukkikuskina tai jonain muuna pakkaajana ja näin ei pääse edes lähelle prosesseja johon koulutus valmistaa opiskelijaa. Silti näistä muun alan tehtävistä annetaan alakohtaista työharjoittelua.” (insinööri)

Lomakkeessa kysyttiin ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneilta myös, miten paljon koulutukseen sisältyvä työpaikkaharjoittelu oli auttanut heitä työelämään sijoittumisessa ja siinä menestymisessä (kysymys 21/5). Tässä kysymyksessä esiin tuli myös insinöörien työpaikkaharjoittelulle antama arvostus. Hieman alle neljä viidennestä sosiaali- ja terveysalan edustajista oli sitä mieltä, että työpaikkaharjoittelu oli auttanut heitä erittäin tai melko paljon. Kohtalaisena sen merkitystä piti runsas kymmenys ja vähäisenä tai täysin merkityksettömänä vajaa kymmenys. Tradenomien ja insinöörien arviot koulutukseen sisältyvän työpaikkaharjoittelun merkityksestä olivat hyvin samansuuntaisia. Kolme viidennestä heistä oli sitä mieltä, että harjoittelu oli helpottanut työelämään sijoittumista ja siinä menestymistä erittäin tai melko paljon, hieman yli viidennes piti sen merkitystä kohtalaisena ja vajaa viidennes vähäisenä tai täysin

merkityksettömänä. Arviot työpaikkaharjoittelun tärkeydestä olivat tilastollisesti erittäin merkitsevästi riippuvaisia koulutusalaista ($\chi^2=90,494$, $p=0,000$). (Kuvio 39.) (Liite 11.)

KUVIO 39. Koulutusaloittaiset arviot siitä, minkä verran koulutukseen sisältyvä työpaikkaharjoittelu on auttanut työelämään sijoittumisessa ja siinä menestymisessä (N=2783).

Suurin osa *opinnäytetyötä* koskevista maininnoista tuli sosiaali- ja terveysalalta valmistuneilta. He kritisoivat voimakkaasti opinnäytetyön painoarvoa tutkinnossaan ja kokivat sen vieneen liiaksi aikaa käytännön taitojen harjoittelulta (38 mainintaa). Tradenomit ja insinöörit mainitsivat opinnäytetyön vastauksissaan hyvin harvoin. Näissä tapauksissa opinnäytetyö koettiin kuitenkin myönteisenä asiana esim. työllistymisen kannalta. (Liite 10.)

“Itselleni jäi lisäksi opinnäytetyöstä vähän tympeä maku. Tuntui, että loppuaikana ei enää muusta puhuttukaan kun se oli niin työläs urakka. Syventävä käytännönjaksokin kärsi huomattavasti kun piti ajatella vaan, että ehtii työstää työnsä valmiiksi ajallaan.” (sosiaali- ja terveysala)

“Päättötyön tekeminen yritykselle oli todella antoisaa ja opetti parhaiten ymmärtämään yrityselämää.” (tradenomi)

Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden *työelämäyhteyksien yleisyyttä* kartoitettiin kysymyksellä 17. *Opinnäytetyön yritykselle* (17/1) oli tehnyt kolme neljännestä insinööreistä, kolme viidennestä tradenomeista ja puolet sosiaali- ja terveysalalta valmistuneista. *Tutkimus- tai kehittämishankkeen tekeminen yritykselle* (17/2) oli harvinaisempaa. Tällaiseen toimintaan oli osallistunut noin neljannes

tradenomeista, hieman alle viidennes sosiaali- ja terveysalan edustajista ja 15 % insinööreistä. *Konkreettisen tehtävän yritykselle oli suunnitellut ja toteuttanut (17/3) noin viidennes kaikilla koulutusaloilla. (Liite 11.)*

Opiskelua, harjoittelua ja työskentelyä ulkomailla kartoitettiin kysymyksessä 18. Ulkomailla oli opiskellut 14 % tradenomeista, 9 % insinööreistä ja 8 % sosiaali- ja terveysalan edustajista. Työharjoittelun ulkomailla oli suorittanut 16 % sosiaali- ja terveysalan tutkinnon suorittaneista, 11 % tradenomeista ja 8 % insinööreistä. Muuten ulkomailla oli työskennellyt kaikilta koulutusaloilta noin 3 %. (Liite 11.) Avokysymyksen vastauksissa ulkomailla opiskelua, harjoittelua ja työskentelyä käsiteltiin hyvin vähän. Eniten asiasta kommentteja esittivät tradenomit (11 mainintaa). He pitivät mahdollisuutta *opiskella, harjoitella ja työskennellä ulkomailla* erittäin tärkeänä. (Liite 10.)

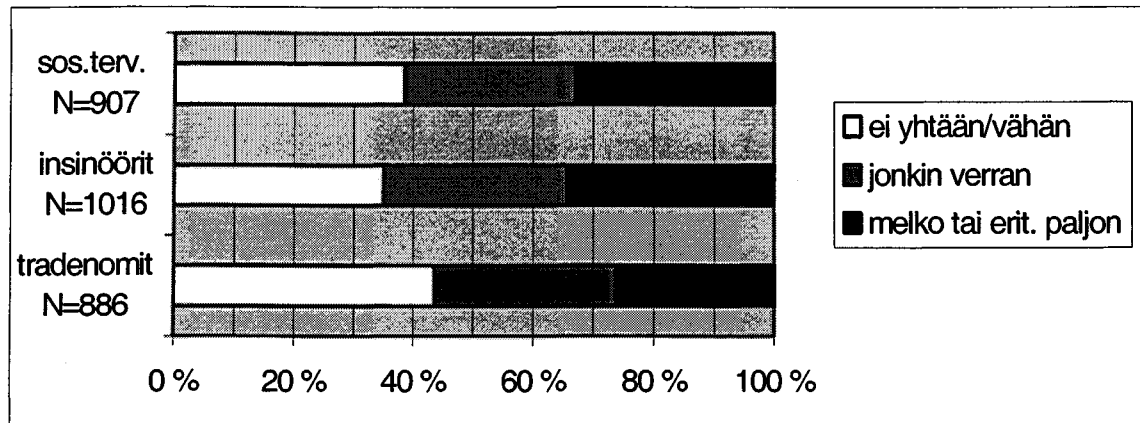
“Omassa tutkinnossani työuraani edistävänä seikkana pidän ulkomaisia opintoja Saksassa (yksi lukuvuosi). Paras tapa oppia kieltä, kansainvälisyyttä, sopeutumista...” (tradenomi)

Kritiikkiä opettajia ja opetuksen laatua kohtaan esiintyi kaikilla koulutusaloilla. Erityisen voimakasta tämä kritiikki oli kuitenkin sosiaali- ja terveysalalla (76 mainintaa). Tyytymättömyyttä herätti lähinnä opettajien huono työelämä tietous. Asian parantamiseksi ehdotettiin, että opettajien tulisi palata tasaisin väliajoin käytännön työhön. (Liite 10.)

“Käytännön opettajien olisi hyvä olla välillä itse töissä kyseisellä alalla, jota opettavat. Silloin heilläkin olisi enemmän tietoa päivän käytännöstä, menetelmistä ja materiaaleista. He myös osaisivat paremmin painottaa oikeita osa-alueita opiskelijoille. Tästä olisi suuri etu töitä hakiessa ja töitä tehdessä.” (Sosiaali- ja terveysala)

Kysymyksessä 21/4 ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneilta kysyttiin, minkä verran *opettajakunnan omat työelämäyhteydet* olivat auttaneet heitä työelämäänsä sijoittumisessa ja siinä menestymisessä. Insinöörien ja sosiaali- ja terveysalan edustajien arvioit olivat hyvin samansuuntaisia. Noin kolmannes heistä oli sitä mieltä että opettajien työelämäyhteydet olivat auttaneet heitä työurallaan erittäin tai melko paljon. Kohtalaisiksi vaikutukset arvioi vajaa kolmannes ja vähäisiksi tai täysin merkityksettömiksi vajaa kaksi viidennestä. Tradenomeista neljännes oli sitä mieltä, että opettajien työelämäyhteydet olivat auttaneet heitä erittäin tai melko paljon, vajaa kolmannes piti vaikutusta kohtalaisena ja runsas kaksi viidennestä vähäisenä tai täysin

merkityksettömänä. Arviot olivat tilastollisesti erittäin merkitsevästi riippuvaisia koulutusaloista ($\chi^2=20,252$, $p=0,000$). (Kuvio 40.) (Liite 11.)

KUVIO 40. Koulutusaloittaiset arviot siitä, minkä verran opettajakunnan omat työelämäyhteydet ovat auttaneet työelämään sijoittumisessa ja siinä menestymisessä (N=2809).

10.3.3 Tutkinnon antamat valmiudet

Vastausten perusteella voidaan sanoa, että valtaosa ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista koki saaneensa joko *hyvät valmiudet* työelämään tai että koulutus oli antanut *perusvalmiudet*, joita on hyvä lähteä kehittämään (yhteensä 363 mainintaa). (Liite 10.)

“Antanut ihan tukevan pohjan työelää varten.” (tradenomi)

“Monipuolinen, useisiin tehtäviin perusvalmiudet antava koulutus, jossa myös erikoistumismahdollisuuksia.” (insinööri)

“Koulutus on antanut paljon välineitä työelämään. Tiivis yhteys työelämän kanssa on luonut hyvän perustan valmistuessa ja koen päässeeni heti erittäin hyvin työelämään mukaan.” (Sosiaali- ja terveysala)

Tradenomit toivat koulutusaloista useimmin esiin sen, että koulutus oli antanut heille *itseluottamusta* omiin kykyihinsä (13 mainintaa). Sosiaali- ja terveysalalta valmistuneet korostivat puolestaan sitä, että he olivat saaneet koulutuksensa ansiosta kokemuksia, jotka olivat *kehittäneet heitä ihmisinä* (7 mainintaa). Lisäksi he kokivat

koulutuksen valmentaneen heitä hyvin yhteiskunnan ja työelämän muutoksiin (9 mainintaa). (Liite 10.)

“Opinnot antavat myös varmuutta omasta kyvykkyydestä suorittaa erilaisia työtehtäviä.” (tradenomi)

“Koulutus on kuitenkin kasvattanut minua ihmisenä, toivon että lisääntyneet vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoni, rohkeus sekä avoimuus auttavat minua joskus saamaan mieleiseni työpaikan.” (sosiaali- ja terveysala)

“Ammattikorkeakoulututkinto on antanut laajan ja hyvän pohjan siirtyä työelämään. Vaikka kokemuksessa kolleegoille häviän, olen huomannut, että minulla on laajemmat ja monipuolisemmat valmiudet muuttuvaan/kehittymistä (jatkuvaa) vaativaan työelämään (viestintätaidot, ATK-osaaminen, projekti- ja tiimityöskentelytaidot, organisointi- ja johtamistaidot, innovointikyvyt). Tästä on hyvä ponnistaa!” (sosiaali- ja terveysala)

Tradenomit ilmaisivat koulutusaloista useimmin tyytyväisyytensä kansainvälistymisvalmiuksiinsa (14 mainintaa). Sosiaali- ja terveysalalla tyytyväisyytensä ilmaisi 7 ja tekniikan ja liikenteen alalla 4 vastaajaa. Kansainvälistymisvalmiuksia kritisovia mainintoja ei aineistosta juurikaan löytynyt. (Liite 10.)

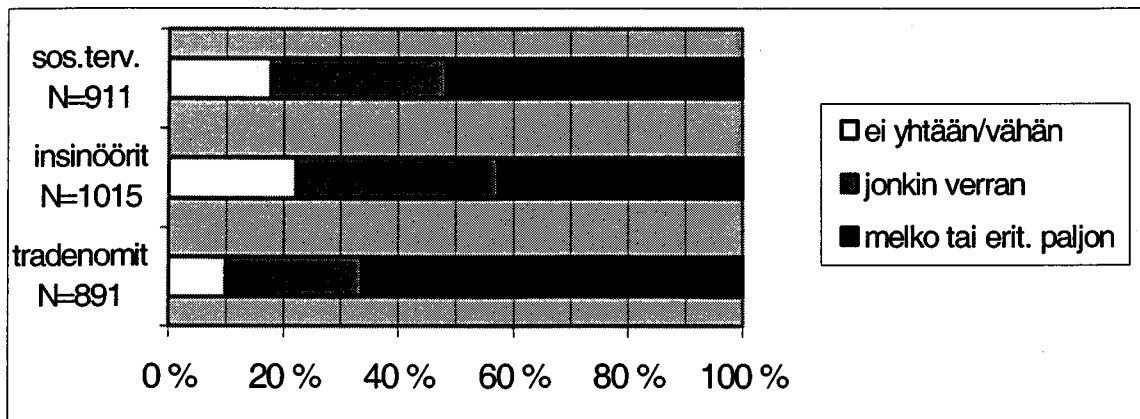
“Tradenomiksi opiskelu oli mielestäni mielekästä ja kiinnostavaa. Erityisesti kansainvälinen ote opiskelussa viehätti – ulkomailla opiskelun mahdollisuus oli huippujuttu!... Ammattikorkeakoulun antaman ulkomailla opiskelun mahdollisuuden ansiosta kielitaitoni parani huomasti, joka on yksi tärkeimmistä taidoista työuran perustana.” (tradenomi)

Valmistuneiden joukosta löytyi myös niitä, jotka kokivat saaneensa riittämättömät valmiudet työelämään. Eniten koulutuksen antamiin valmiuksiin tyytymättömiä löytyi sosiaali- ja terveysalalta (70 mainintaa). Tyytymättömyyden aiheena oli useimmiten vähäiset valmiudet käytännön hoitotyöhön. (Liite 10.)

“Koulutus ei valmentanut minua tarpeeksi hyvin työn vaatimuksiin. En tunne osaavani kaikkea tarpeeksi hyvin ja joitakin asioita en osaa ollenkaan.” (sosiaali- ja terveysala)

Kysymyksessä 21/2 tutkimukseen osallistuneet arvioivat minkä verran se, että koulutus perustuu työelämän tarpeisiin on auttanut heitä työelämään sijoittumisessa ja siinä menestymisessä. Kaksi kolmannesta tradenomeista, hieman yli puolet sosiaali- ja terveysalan edustajista ja runsas kaksi viidennestä insinööreistä oli sitä mieltä, että koulutuksen työelämän tarpeisiin perustuminen oli auttanut heitä erittäin tai melko paljon. Kohtalaisena sen vaikutusta piti runsas kolmannes insinööreistä, vajaa

kolmannes sosiaali- ja terveystalalta valmistuneista ja vajaa neljäs tradenomeista. Vähäisenä tai merkityksettömänä vaikutusta piti runsas viides insinööreistä, vajaa viides sosiaali- ja terveystalalan tutkinnon suorittaneista ja joka kymmenes tradenomeista. Koulutusalojen arviot erosivat toisistaan tilastollisesti erittäin merkittävästi ($\chi^2=114,057$, $p=0,000$). (Kuvio 41.) (Liite 11.)

KUVIO 41. Koulutusaloittaiset arviot siitä, minkä verran koulutuksen perustuminen työelämän tarpeisiin on auttanut työelämään sijoittumisessa ja siinä menestymisessä (N=2817).

10.3.4 Työelämään siirtyminen

Työllistymiseen ja tutkinnon arvostukseen liittyvät asiat nousivat usein esille valmistuneiden vastauksissa. Tradenomit (27 kpl) ja erityisesti sosiaali- ja terveystalalta valmistuneet (40 kpl) kokivat *työllistymisen* koulutuksen jälkeen *vaikeaksi*. Tradenomit kuitenkin uskoivat, että *tilanne tulee paranemaan* tulevaisuudessa (7 mainintaa). Erityisesti sosiaali- ja terveystalalta valmistuneet olivat sitä mieltä, että *alalle koulutetaan liikaa ihmisiä* (19 mainintaa). Heidän joukosta löytyi myös niitä, jotka eivät aikoneet jäädä odottelemaan työllisyystilanteen paranemista, vaan *aikoivat tai olivat jo vaihtaneet alaa* (13 mainintaa). Insinöörien arvioinneissa työllistymiseen liittyvät kommentit jäivät vähäisiksi johtuen siitä, että he ovat sijoittuneet työmarkkinoille suhteellisen kivuttomasti valmistumisen jälkeen ja osittain jo opiskeluaikanakin. (Liite 10.)

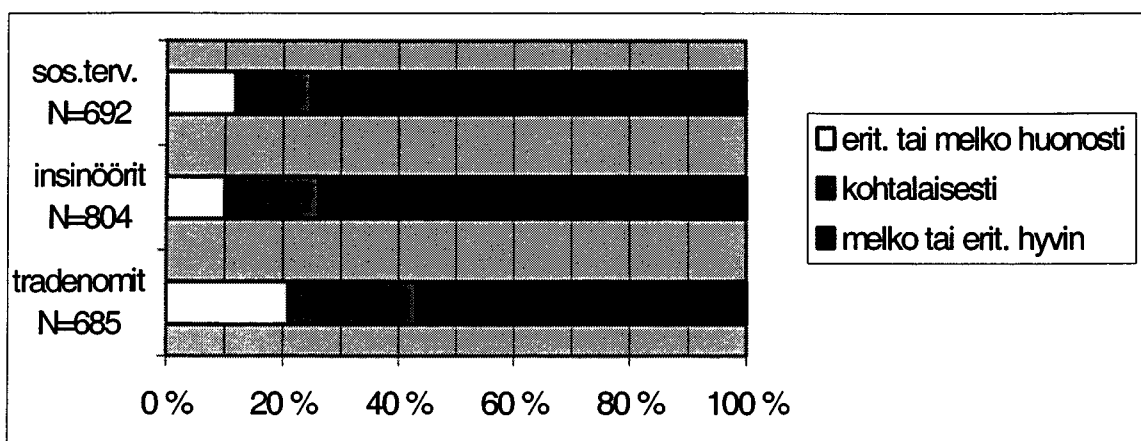
”Tulevaisuudessa työllistymisnäköymät paranevat muuallakin kuin Etelä-Suomessa. Toivon mukaan yrityksissä opitaan tuntemaan ja arvostamaan tradenomien tiedot ja

taidot, kun tunnettuus lisääntyy. Tällä hetkellä vielä valitettavan monet ovat tietämättömiä tradenomi-koulutuksen saaneiden osaamisesta. Uskoisin, että tulevaisuudessa työllistymismahdollisuudet paranevat.” (tradenomi)

”Vaikuttaa epätodennäköiseltä, että tulen toimimaan kesän 2000 jälkeen sairaanhoitajan tehtävissä. Syyt: 1) ATK-alan opiskelijat työllistyvät hyvin jo opiskeluaikanaan ja 2) sairaanhoitajat ovat tällä hetkellä työnantajien ”heittopusseja”, jollaiseksi en aio enää alistua. Mielestäni onkin erittäin valitettavaa, että hienon ammatin pitää olla näin vahvan aliarvostuksen kohteena kuin se nykyään on.” (sosiaali- ja terveysala)

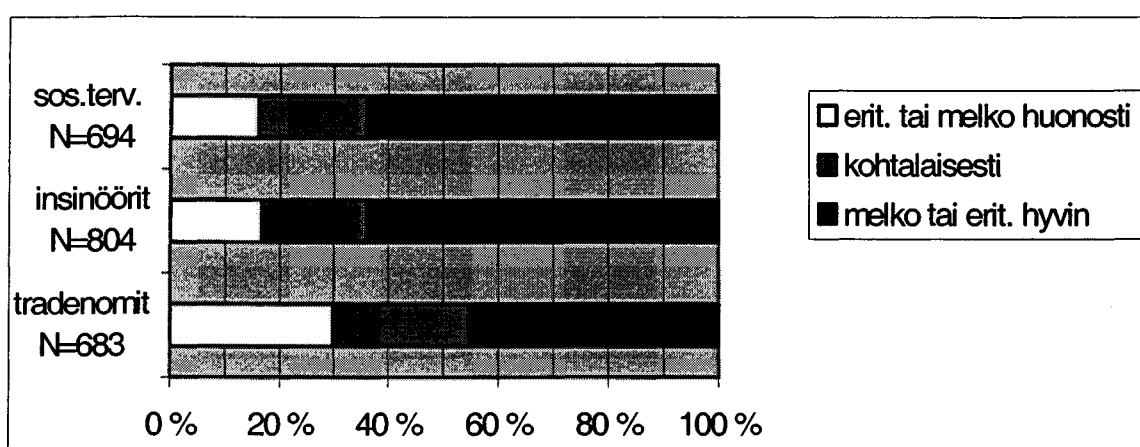
”Minulla oli valmistumishetkellä 2 kpl koulutusta vastaavia työpaikkoja tarjolla.” (insinööri)

Kysymyksessä 33 ammattikorkeakoulututkinon suorittaneet saivat arvioida koulutuksensa ja työtehtäviensä vastaavuutta. Sosiaali- ja terveysalalta valmistuneista ja insinööreistä noin kolme neljäsosaa arvioi väittämän (33/1) ”toimin koulutustani vastaavalla alalla” itselleen erittäin tai melko hyvin sopivaksi. Kohtalaiseksi väitteen arvio heistä reilu kymmenes ja melko tai erittäin huonoksi noin joka kymmenes. Tradenomien arviot poikkesivat jonkin verran insinöörien ja sosiaali- ja terveysalan tutkinon suorittaneiden arvioista. Yli puolet heistä arvioi väittämän itselleen erittäin tai melko hyvin sopivaksi, hieman yli viidennes kohtalaiseksi, samoin kuin melko tai erittäin huonoksi. Arviot väitteen sopivuudesta olivat tilastollisesti erittäin merkitsevästi riippuvaisia koulutusalaista ($\chi^2=73,838$, $p=0,000$). (Kuvio 42.) (Liite 11.)

KUVIO 42. Arviot väittämän ”toimin koulutustani vastaavalla alalla” osuvuudesta koulutusaloittain (N=2181).

Insinöörien ja sosiaali- ja terveystieteiden valmistuneiden arviot olivat lähes identtiset myös väittämän (33/2) ”työtehtävieni vaatimustaso vastaa koulutustani” kohdalla. Vajaa kaksi kolmannelle heistä piti väittämän osuvuutta itselleen erittäin tai melko hyvänä. Kohtalaiseksi sen arvioi viidennes ja melko tai erittäin huonoksi vajaa viidennes. Tradenomit arvioivat puolestaan väittämän siten, että vajaa puolet heistä piti sen osuvuutta kohdallaan erittäin tai melko hyvänä, neljännes kohtalaisena ja vajaa kolmannes melko tai erittäin huonona. Arviot olivat tilastollisesti erittäin merkitsevästi riippuvaisia koulutusaloista ($\chi^2=76,350$, $p=0,000$). (Kuvio 43.) (Liite 11.)

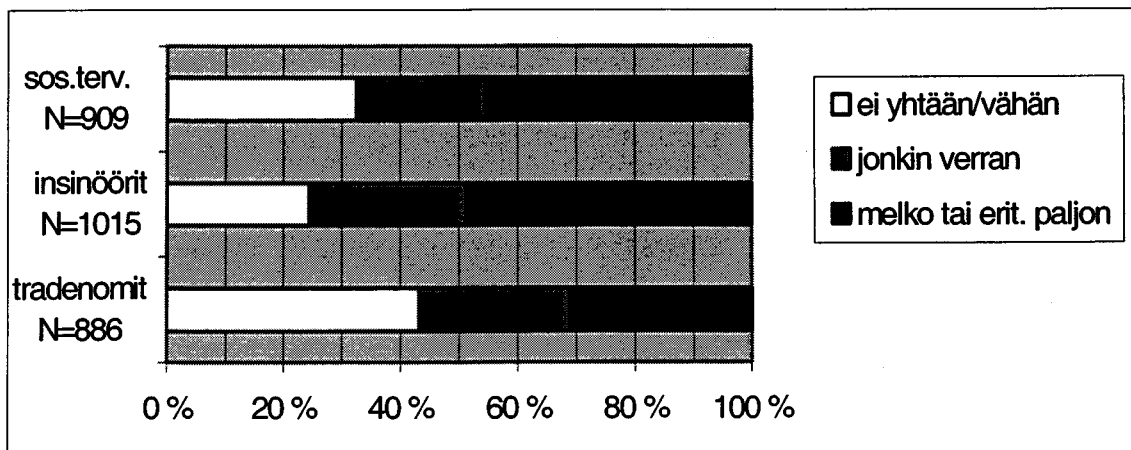
KUVIO 43. Arviot väittämän ”työtehtävieni vaatimustaso vastaa koulutustani” osuvuudesta koulutusaloittain (N=2181).

Ammattikorkeakoulututkinnon *tunnettuuteen* ja *arvostukseen* oltiin tyytymättömiä kaikilla koulutusaloilla. Erityisen voimakasta tämä tyytymättömyys oli tradenomien keskuudessa (154 mainintaa). He kokivat, että työnantajat rinnastivat tradenomit liiaksi merkonomeihin, eikä tutkintoa vastaavia työpaikkoja ollut tarjolla. (Liite 10.)

”...tradenomien arvostus ei ole sellainen, kuin ollaan luultu. Mielestäni tradenomit ovat väliinputoajia. Työtä ei löydy, koska ollaan liian koulutettuja tai jos koulutusta vastaavaa työtä löytyy, ekonomit vievät paikat.”

Tradenomien tyytymättömyys tutkinnon tunnettuuteen ja arvostukseen tuli esille myös kysymyksessä 21/9, jossa ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden tuli arvioida minkä verran *tutkinnon tunnettuus* ja *sen työnantajien piirissä nauttima*

arvostus oli auttanut heitä työelämään sijoittumisessa ja siinä menestymisessä. Vajaa puolet insinööreistä ja sosiaali- ja terveysalan edustajista oli sitä mieltä, että näistä asioista oli ollut heille erittäin tai melko paljon apua. Tradenomeista tätä mieltä oli ainoastaan vajaa kolmannes. Kohtalaisena tunnettuuden ja arvostuksen merkitystä piti noin neljäsos tradenomeista ja insinööreistä ja hieman yli viidennes sosiaali- ja terveysalan tutkinnon suorittaneista. Vähäisenä tai merkityksettömänä näitä asioita piti puolestaan hieman yli kaksi viidennestä tradenomeista, noin kolmannes sosiaali- ja terveysalalta valmistuneista ja neljäsos insinööreistä. Arviot olivat tilastollisesti erittäin merkitsevästi riippuvaisia koulutusalaista ($\chi^2=93,193$, $p=0,000$). (Kuvio 44.) (Liite 11.)

KUVIO 44. Koulutusaloittaiset arviot siitä, minkä verran tutkinnon tunnettuus ja sen työnantajien piirissä nauttima arvostus on auttanut työelämään sijoittumisessa ja siinä menestymisessä (N=2810).

11 DISKUSSIO

Tarkastelen seuraavissa kappaleissa tutkimuksen tuloksia tutkimusongelmittain. Käsittelen ensin ammattikorkeakoulututkinnon antamia työelämävalmiuksia koskevia tuloksia yleisesti (kaikki alat). Tämän jälkeen siirryn tarkastelemaan saavutettuja työelämävalmiuksia koulutusaloittain. Kolmannessa kappaleessa tarkastelen ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden yleisiä arvioita koulutuksesta ja neljännessä kappaleessa tarkastelen näiden arvioiden koulusalakohtaisia eroja. Lopuksi pohdin vielä tutkimuksen luotettavuuteen liittyviä seikkoja.

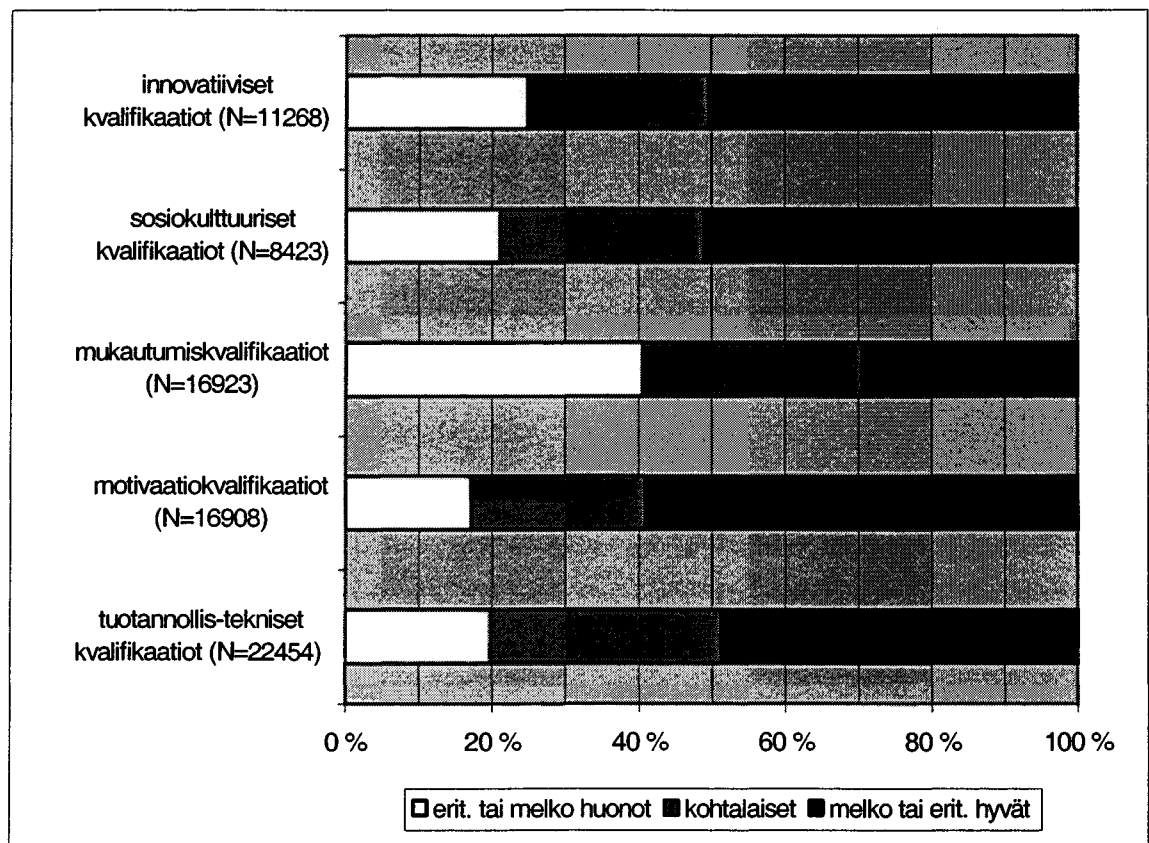
11.1 Ammattikorkeakouluista valmistuu motivoituneita moniosaajia

Parhaiten saavutetuksi kvalifikaatiotyypikseen ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet arvioivat motivaatiokvalifikaatiot. Noin 60 % valmistuneista arvioi motivaatiokvalifikaationsa melko tai erittäin hyväksi. (Kuvio 45.) Motivaatiokvalifikaatioihin luokiteltujen ominaisuuksien arvioissa esiintyi kuitenkin jonkin verran hajontaa. Tasapaino eri elämänalueiden välillä, omatoimisuus ja pysyvän työpaikan tavoittelu koettiin erittäin tärkeiksi asioiksi. Usko vakaisiin ja nouseviin tuloihin, samalla alalla pysymiseen koko työuran ajan sekä pysyvään työpaikkaan kiinnittymiseen ei ollut kuitenkaan yhtä vahvaa. (Liite 12.)

Noin puolet ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista arvio sosiokulttuuriset, innovatiiviset ja tuotannollis-tekniset kvalifikaationsa melko tai erittäin hyväksi (kuvio 45). Sosiokulttuurisiin kvalifikaatioihin luokitelluista valmiuksista tyytyväisimpiä oltiin yhteistyö- ja viestintävalmiuksiin. Runsaasti parantamiseen varaa koettiin sen sijaan olevan kansainvälisyysvalmiuksissa. (Liite 12.) Innovatiivisiin kvalifikaatioihin kuuluvista tekijöistä tärkeinä pidettiin työn haasteellisuutta ja jatkuvaa oman alan ja ammatin opiskelua. Usko siihen, että oma työura tulisi poikkeamaan muiden saman tutkinnon suorittaneiden työurista oli sen sijaan heikko. Heikoksi arvioitiin myös tarve luoda, tehdä ja kehittää businesta. (Liite 12.) Tuotannollis-teknisiin kvalifikaatioihin kuuluvista valmiuksista hyvin saavutetuiksi arvioitiin ATK-valmiudet, tietopuolinen pätevyys/työn teoreettinen hallinta sekä käytännön ammattitaito. Parantamisen varaa koettiin sen sijaan olevan päättötyön teossa kehittyneissä valmiuksissa, muiden

opiskeluun sisältyvien tehtävien ja projektien tuomissa valmiuksissa, kyvyssä teoreettiseen ajatteluun sekä johtamis- ja organisointivalmiuksissa. Erityisen heikoiksi ammattikorkeakoulusta valmistuneet arvioivat yrittäjäysvalmiutensa. (Liite 12.)

Heikoiten saavutetuksi kvalifikaatiotyypiksi ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet arvioivat mukautumiskvalifikaatiot. Ainoastaan vajaa kolmannes valmistuneista piti mukautumiskvalifikaatioitaan melko tai erittäin hyvinä (kuvio 45). Mukautumiskvalifikaatioihin luokitellut tekijät arvioitiin kautta linjan varovaisesti. Ammattikorkeakoulusta valmistuneet eivät ole kovinkaan valmiita vaihtamaan asuinpaikkakuntaansa työn takia, he eivät pidä todennäköisenä että heillä tulisi olemaan työuransa aikana useita ammatteja, eivätkä he usko yleisesti että heidän työuransa olisi ennustamaton ja riippuisi yhteiskunnallisesta kehityksestä. Vastavalmistuneet eivät myöskään hyväksy sitä, että he eivät saisi tehdä asioita omalla tavallaan ja omaan tahtiinsa, että heidän työuransa tulisi koostumaan ns. epätyypillisistä työsuhteista ja että heidän tulonsa tulisivat vaihtelemaan edestakaisin uran aikana. (Liite 12.)

KUVIO 45. Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden arvioit saavutetuista työelämävalmiuksista kvalifikaatiotyypeittäin (N=75 976).

Nykyisin lähes kaikissa ammateissa työn rakenteet ja pätevyysvaatimukset muuttuvat nopeasti (Unesco 1998, 12-13). Työntekijöiltä edellytetään aktiivista muutosten hallintaan sekä oman työnsä kriittistä hallintaa (Eteläpelto 1992, 29). Työmarkkinoilla selviytyminen vaatii sisäistä yrittäjyyttä ja omatoimisuutta (Niemelä 1997, 180). Myös työelämän ulkopuolella vaadittavat, omaan elämänhallintaan kytkeytyvät kvalifikaatiot tulevat korostumaan (Eteläpelto 1992, 28-29). Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden motivaatiokvalifikaatioita koskevien arvioiden perusteella voidaan todeta, että ammattikorkeakoulu on pystynyt vastaamaan näihin yhteiskunnan ja työelämän asettamiin haasteisiin erittäin hyvin. Arvioista tulee esiin, että vastavalmistuneet ovat omatoimisia ja varautuneita siihen, että he joutuvat työuransa aikana vaihtamaan työpaikkaa ja mahdollisesti alaakin. Lisäksi arvioista ilmenee, että ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet pitävät erittäin tärkeinä myös työelämän ulkopuolella tarvittavia kvalifikaatioita.

Yhteiskunnan kansainvälistymisen myötä työntekijöiltä on alettu edellyttää valmiuksia toimia kansainvälisissä työtehtävissä. Työmarkkinoilla vaaditaan yhä useammin hyvää kielitaitoa sekä vieraiden kulttuureiden tuntemusta. (Unesco 1998, 16.) Vuorovaikutus- ja kommunikaatiotaidot korostuvat myös siksi, että töitä tehdään yhä useammin tiimeissä, osana hyvinkin laajoja verkostoja (esim. Kautto-Koivula 1995, 178). Yhä useammassa töissä tarvitaan myös sosiaalisia taitoja vaativaa palveluosaamista (esim. Kasvio 1997, 56). Sosiokulttuuria kvalifikaatioita koskevien tulosten perusteella voidaan sanoa, että ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet omaavat erittäin hyvät yhteistyövalmiudet. Viestintä- ja erityisesti kansainvälisyysvalmiuksien opettamiseen tulisi sen sijaan kiinnittää jatkossa enemmän huomiota. Opetusministeriö (2000) on asettanutkin opetussuunnitelmien kansainvälistämisen yhdeksi ammattikorkeakoulujen tärkeimmäksi tavoitteeksi vuosina 1999 - 2004.

Työelämä vaatii työntekijöiltä jatkuvaa uusien haasteiden kohtaamista ja toiminnan kehittämistä. Työntekijöiden on oltava valmiita oppimaan jatkuvasti uutta ylläpitääkseen ammatillista pätevyyttään. (Eteläpelto 1992, 29.) Heidän oletetaan myös olevan innovatiivisia ja luovia työssään (Unesco 1998, 16). Ammattikorkeakoulun voidaan katsoa onnistuneen melko hyvin innovatiivisten kvalifikaatioiden tuottamisessa, sillä suurin osa valmistuneista piti tärkeänä juuri työn haasteellisuutta ja jatkuvaa oman alan ja ammatin opiskelua. Kehittämisen varaa koulutuksessa näyttäisi sen sijaan vielä olevan opiskelijoiden luovuuteen ja innovatiivisuuteen rohkaisemisessa.

Melko harva tutkinnon suorittaneista uskoo lähtevänsä ammattiurallaan tavallisuudesta poikkeavalle reitille, eikä bisnesajatteluakaan koeta kovin läheiseksi.

Tulevaisuudessa monialaista ja korkeatasoista tietämystä vaativien töiden määrä tulee lisääntymään entisestään. Työntekijöiltä edellytetään mm. tietojenkäsittelyyn sekä informaatio- ja kommunikaatioteknologiaan liittyviä taitoja. (Unesco 1998, 12-13.) Organisaatioiden toiminnan ja päätöksenteon hajauttaminen asettavat uusia vaatimuksia työntekijöiden johtamis- ja organisointivalmiuksille. Lisäksi keskiöön nousevat yrittäjyysvalmiudet, sillä yrittäjyys ja itsensä työllistäminen nähdään merkittävänä keinoina vähentää työttömyyttä. (Kautto-Koivula 1995, 177.) Ammattikorkeakouluopetus näyttää valmistavan opiskelijoitaan näistä tuotannollis-teknisiä kvalifikaatioita vaativista tehtävistä hyvin tietojenkäsittelyyn, korkeatasoista tietämystä vaativiin tehtäviin sekä käytännön työtehtäviin. Johtamis- ja organisointivalmiuksissa näyttäisi sen sijaan olevan hieman parantamisen varaa. Runsaasti lisäpanostusta vaatii sen sijaan yrittäjyysvalmiudet. Yksi opetusministeriön (2000) ammattikorkeakoululle asettamista kehittämistavoitteista liittyikin juuri yritystoiminnan ja yrittäjyyden edistämiseen.

Elämme nopean muutoksen tietoyhteiskunnassa, jossa tulevaisuutta on vaikea ennustaa (esim. Niemelä 1997, 175). Vanhoja ammatteja kuolee ja uusia syntyy. Yhä useampi meistä joutuu rakentamaan työuransa monta kertaa uudestaan. (Esim. Eteläpelto 1992, 24, 26.) Myös ei-tyypilliset työsuhteet (osa-aikatyö, määräaikaiset työsuhteet) yleistyvät (Suikkanen 1993, 42). Työn vakaus ja turvallisuus tulevat siis katoamaan (Unesco 1998, 12-13). Tämä tarkoittaa sitä, että työntekijöiltä edellytetään yhä enenevässä määrin joustavuutta ja epävarmuudensietokykyä. Ammattikorkeakoulusta valmistuneiden mukautumiskvalifikaatioita koskevien arvioiden perusteella näyttäisi siltä, etteivät tutkinnon suorittaneet koe yhteiskunnan ja työelämän muutoksia yleisenä uhkana omalle työuralleen. Suurin osa heistä uskoo, että he tulevat välttymään epävakailta tuloilta, epätyypillisiltä työsuhteilta sekä ammatinvaihdolta. Lisäksi he uskovat pääsevänsä tehtäviin, joissa he voivat työskennellä suhteellisen itsenäisesti ilman ulkopuolisia pakotteita.

11.2 Tradenomit tyytyväisimpiä työelämävalmiuksiinsa

Kaikkien viiden kvalifikaatiotyypin arviot olivat tilastollisesti erittäin merkitsevästi riippuvaisia koulutusaloista. Näin kävi myös lähes kaikkien yksittäisten valmiuksien kohdalla. Tämä johtuu pääosin tutkimuksen suuren otoskoon vaikutuksesta χ^2 -merkitsevyydestin tuloksiin. Ainoat väittämät, joista ei löytynyt tilastollisesti merkitseviä eroja koulutusalojen väliltä olivat ”tavoitteenani on pysyvä työpaikka” sekä ”työurani tulee poikkeamaan muiden saman tutkinnon suorittaneiden työurista”. Tässä kohdin täytyykin muistaa, että tutkimuksen tulosten yhteiskunnallinen tai käytännöllinen merkitsevyys on eri asia kuin tilastollinen merkitsevyys (Erätuuli, Leino & Yli-Luoma 1996, 74). Yleisarviona eri kvalifikaatiotyyppien saavuttamisesta voidaan sanoa, että tyytyväisimpiä työelämävalmiuksiinsa olivat tradenomit. Ainoastaan mukautumiskvalifikaatioiden kohdalla heidän osuutensa valmiutensa melko tai erittäin hyviksi arvioineiden joukossa ei ollut suurin. (Liitteet 5-9, 13.)

Tuotannollis-tekniset kvalifikaatiot. Tradenomit arvioivat tuotannollis-tekniset kvalifikaationsa koulutusaloista positiivisimmin. Heistä yli puolet (55 %) arvioi valmiutensa melko tai erittäin hyviksi. Insinööreistä ja sosiaali- ja terveysalan edustajista tuotannollis-teknisiä valmiuksiaan melko tai erittäin hyvinä piti puolestaan vajaa puolet (45 % ja 47 %). Yksittäisten valmiuksien kohdalla suurimmat erot koulutusalojen välillä olivat yrittäjyysvalmiuksissa, käytännön ammattitaidossa sekä ATK-valmiuksissa.

Tradenomit arvioivat yrittäjyysvalmiutensa kohtuullisen hyviksi, mutta insinöörit ja sosiaali- ja terveysalalta valmistuneet pitivät valmiuksiaan toimia yrittäjinä hyvin heikkoina. Arviot selittyvät varmasti osittain koulutusalojen välisillä luonneeroilla. Yrittäjyys on perinteisesti liitetty kaupalliseen alaan. Tradenomeille yrittäjäksi ryhtyminen on luonnollisempi vaihtoehto kuin sosiaali- ja terveysalalta valmistuneille, jotka ovat perinteisesti työllistyneet julkiselle sektorille. Yrittäjyyden opetuskin sosiaali- ja terveysalalla on vielä suhteellisen uutta. Insinöörien heikot yrittäjyysvalmiudet eivät mielestäni kuitenkaan selity teknisen alan luonteella. Tekninen ala liitetään ainakin nykyisin kiinteästi kaupalliseen alaan. Lisäksi tuotannon hajauttaminen on lisännyt pienten, erikoistuneiden yritysten menestymismahdollisuuksia (Kasvio 1997, 28).

Lähes kolme neljännestä (73 %) sosiaali- ja terveysalalta valmistuneista ja 70 % tradenomeista arvioi käytännön ammattitaitonsa melko tai erittäin hyväksi.

Insinöörit suhtautuivat käytännön ammattitaitoonsa puolestaan paljon kriittisemmin, vain runsas kaksi viidennestä (43 %) piti käytännön taitojaan melko tai erittäin hyvinä. Tämä voi johtua osittain teknisen alan erittäin nopeasta kehitysvauhdista. Teknisen alan opiskelijoille saattaa käydä niin, että heidän koulutuksessa saamansa käytännön opetus on vanhentunut jo heidän siirtyessään työelämään. Tämän vuoksi ammattikorkeakoulun insinöörikoulutuksen tavoitteeksi onkin asetettu vankan matemaattis-luonnontieteellisen pohjan sekä elinikäisen opiskeluvalmiuden luominen (Opetushallitus 2000).

Tradenomit ja insinöörit olivat erittäin tyytyväisiä saavuttamiinsa ATK-valmiuksiin. Tradenomeista 83 % ja insinööreistä 72 % piti tietotekniikkaan liittyviä valmiuksiaan melko tai erittäin hyvinä. Sosiaali- ja terveysalalta valmistuneet eivät sen sijaan olleet yhtä tyytyväisiä, ainoastaan vajaa puolet (48 %) heistä piti ATK-valmiuksiaan melko tai erittäin hyvinä. Erot koulutusalojen välillä voivat selittyä sillä, että ATK-laitteistot ovat keskeisiä työvälineitä kaupallisella ja teknisellä alalla. Sosiaali- ja terveysalalla työ liittyy puolestaan kiinteämmin ihmisten auttamiseen ja tukemiseen. Tietotekniikan osaamistarve on kasvanut kuitenkin myös sosiaali- ja terveysalalla esim. potilastietojen ATK:lle siirtämisen myötä.

Motivaatiokvalifikaatiot. Noin 60% sekä tradenomeista, insinööreistä että sosiaali- ja terveysalalta valmistuneista piti motivaatiokvalifikaatioitaan melko tai erittäin hyvinä. Insinöörit pitivät motivaatiokvalifikaatioitaan kuitenkin kohtalaisena hieman useammin kuin tradenomit ja sosiaali- ja terveysalan edustajat. Yksittäisten valmiuksien kohdalla selvimmät erot koulutusalojen välillä olivat omatoimisuuden sekä väittämän ”tuloni tulevat olemaan vakaat ja nousevat koko urani ajan” kohdalla.

Yli neljä viidennestä (84 %) tradenomeista ja sosiaali- ja terveysalalta valmistuneista piti valmiuksiaan omatoimisuuteen melko tai erittäin hyvinä. Insinööreissä omatoimisuutensa melko tai erittäin hyväksi arvioineiden osuus oli sen sijaan huomattavasti pienempi (63 %). Näyttää siis siltä, että kaupallisen ja sosiaali- ja terveysalan koulutukset valmentavat opiskelijoitaan paremmin omatoimisuuteen kuin teknisen alan koulutus. Syy tähän voi löytyä käytetyistä opetusmenetelmistä. Saattaa olla, että tradenomit ja sosiaali- ja terveysalan opiskelijat joutuvat työskentelemään koulutuksensa aikana useammin itsenäisesti kuin teknisen alan opiskelijat. Tähän viittäisi ainakin Honkosen (1997) väitöskirjassaan saama tulos siitä, että ammattikorkeakoulun insinöörikoulutus on kahden koulutuksellisen suuntauksen taistelukenttä joista toinen on opettajakeskeinen, ammatillisen tradition mukainen ja toinen enemmän vapautta antava, opiskelijakeskeinen koulutusmuoto.

Insinöörit ja tradenomit uskovat useammin kuin sosiaali- ja terveysalalta valmistuneet, että heidän tulonsa tulevat olemaan vakaat ja nousevat koko uran ajan. Insinööreistä yli puolet (57 %) ja tradenomeista hieman alle puolet (48 %) arvioi väittämän itselleen melko tai erittäin hyvin sopivaksi. Sosiaali- ja terveysalalla tätä mieltä oli ainoastaan alle kolmannes (29 %). Tämä johtunee alojen välisistä työllistymismahdollisuuksista. Sosiaali- ja terveysalalla työllistymismahdollisuudet ovat olleet pitkään suhteellisen huonot, joten on aivan luonnollista että usko vakaisiin ja nouseviin tuloihin on heikko. Esimerkiksi Korkeakoulujen arviointineuvoston (Perälä & Ponkala 1999) suorittamassa terveysalan korkeakoulutuksen arvioinnissa todettiin, että vain noin puolet valmistuneista saa valmistuttuaan koulutusta vastaavaa työtä ja että työt ovat usein lyhytaikaisia sijaisuuksia. Tähän tutkimukseen osallistuneet (1998 - 1999 valmistuneet) sosiaali- ja terveysalan edustajat olivat työllistyneet sen sijaan melko hyvin, mutta vain kolmanneksella työsuhde oli vakainainen.

Mukautumiskvalifikaatiot. Sosiaali- ja terveysalalta valmistuneet arvioivat mukautumiskvalifikaationsa hieman paremmiksi kuin tradenomit ja insinöörit. Kolmannes (33 %) sosiaali- ja terveysalan edustajista piti mukautumiskvalifikaatioitaan melko tai erittäin hyvinä. Tradenomeista tätä mieltä oli alle kolmannes (30 %) ja insinööreistä hieman yli neljännes (26 %). Arvioiden erot selittyvät ainakin osittain koulutusalojen erilaisilla luonteenpiirteillä. Sosiaali- ja terveysalalla tehtävä työ on ollut perinteisesti säädellympää kuin kaupallisen ja teknisen alan työ. Terveysalalla jo itse ammatinharjoittamista säädellään lailla ja työtehtävät ovat tarkkaan rajattuja. Myös työyhteisöt ovat hierarkkisempia kuin kaupallisella ja teknisellä alalla. Näiden lisäksi sosiaali- ja terveysalalla on jouduttu sopeutumaan muita aloja vahvemmin siihen, että yhteiskunnalliset tilanteet vaikuttavat heidän työ-mahdollisuuksiinsa ja työoloihinsa. Tämä näkyi selvästi väittämän ”työurani tulee koostumaan ns. epätyypillisistä työsuhteista” arvioiden kohdalla. Kaksi viidennestä sosiaali- ja terveysalan edustajista (40 %) piti väittämän osuvuutta kohdallaan melko tai erittäin hyvänä, tradenomeista tätä mieltä oli noin viidennes (19 %) ja insinööreistä vain runsas kymmenes (12 %).

Sosiokulttuuriset kvalifikaatiot. Positiivisimmin sosiokulttuuriset kvalifikaationsa arvioivat tradenomit, 61 % heistä piti valmiuksiaan melko tai erittäin hyvinä. Sosiaali- ja terveysalalta valmistuneista sosiokulttuuriset kvalifikaationsa melko tai erittäin hyväksi arvioi 52 % ja insinööreistä 42 %. Erot alojen välille syntyivät siitä, että tradenomit arvioivat kansainvälistymisvalmiutensa selvästi positiivisemmin kuin insinöörit ja sosiaali- ja terveysalalta valmistuneet. Yhteistyövalmiuksissa vahvoilla

olivat tradenomien lisäksi sosiaali- ja terveysalan edustajat. Viestintävalmiutensa vahvimiksi arvioivat taas tradenomit ja heikoimmiksi insinöörit.

Tradenomien vahvuus kansainvälistymisvalmiuksissa ei ollut yllätys, liitetäänhän kansainvälinen toiminta yleisesti kaupalliseen alaan. Sen sijaan hienoinen yllätys oli se, että tradenomit olivat kärjessä myös yhteistyö- ja viestintävalmiuksissa. Etukäteen olisi saattanut olettaa, että nämä valmiudet olisivat olleet selvästi vahvimpia läheistä vuorovaikutusta vaativalla sosiaali- ja terveysalalla. Toisaalta vaaditaanhan kaupallisen alan asiakaspalvelutehtävissäkin juuri näitä samoja valmiuksia. Insinöörien sosiaalikultuurisissa kvalifikaatioissa näyttäisi olevan parantamisen varaa kautta linjan. Insinöörien kansainvälistymisvalmiudet ovat heikot, vaikka heidän työnsä edellyttää usein kielitaitoa ja vieraiden kulttuurien tuntemusta. Kehitettävää olisi myös yhteistyö- sekä viestintävalmiuksissa, tulevathan insinöörit työskentelemään yhä useammin ryhmissä (vrt. Hautala ym. 1995, Heikkilä 1996, Tulkki 1995). Sosiaali- ja terveysalan kompastuskiveksi sosiokulttuurisissa kvalifikaatioissa muodostuivat kansainvälistymisvalmiudet. Kansainvälistymisopetukseen olisi syytä panostaa myös sosiaali- ja terveysalalla, sillä vieraiden kulttuurien edustajat tulevat yleistymään entisestään heidän asiakaskunnassaan (vrt. Metsämuuronen 1998 ja Peltari 1997).

Innovatiiviset kvalifikaatiot. Hieman yli puolet tradenomeista (55 %) ja insinööreistä (52 %) sekä vajaa puolet (45 %) sosiaali- ja terveysalalta valmistuneista piti innovatiivisia kvalifikaatioitaan melko tai erittäin hyvinä. Suurimmat erot koulutusalojen välille syntyivät väittämän ”minulla on tarve luoda, tehdä ja kehittää businesta” kohdalla. Business-ajattelun itselleen läheisimmäksi tunsivat odotetusti tradenomit. Hieman vieraammaksi sen arvioivat insinöörit ja lähes täysin vieraana sitä pitivät sosiaali- ja terveysalalta valmistuneet. Muuten erot innovatiivisiin kvalifikaatioihin kuuluvissa väittämässä olivat koulutusalojen välillä suhteellisen pienet (joskin lähes kaikissa tapauksissa tilastollisesti merkitsevät).

11.3 Ammattikorkeakoululle asetetut tavoitteet saavutettu melko hyvin

Vakinaista ammattikorkeakoulua koskevassa laissa ammattikorkeakoulujärjestelmän tavoitteiksi määriteltiin mm. koulutustason kohottaminen, uusiin ammattitaitovaatimuksiin vastaaminen, ammatillisen koulutuksen vetovoiman lisääminen sekä ammatillisen koulutuksen kansainvälisen rinnastettavuuden parantaminen. Keinoina

näiden tavoitteiden saavuttamiseksi esitettiin opetuksen tason kohottamista, opiskelumenetelmien kehittämistä, koulutuksen ja työelämän vuorovaikutuksen parantamista sekä koulutuksen kansainvälistämistä. (Ministry of Education 1998, 71-72.) Ammattikorkeakoulujärjestelmän vakiintuessa näiden järjestelmäkeskeisten tavoitteiden lisäksi ovat alkaneet painottua myös käytännönläheisemmät ja yksilökeskeisemmät tavoitteet. Tällaisia tavoitteita ovat joustavuuden, yksilöllisyyden, itseohjautuvuuden ja laaja-alaisuuden tavoitteet. (Salminen 1999, 31, 37.)

Ammattikorkeakoulupedagogiikassa oleellista on teorian ja käytännön yhdistäminen. Tästä johtuen oppimisprosessit edellyttävät kiinteää yhteistyötä opiskelijoiden, opettajien ja työelämän edustajien välillä (Männikkö 1995, 171). Ammattikorkeakoulun työelämäyhteyksissä näyttäisi kuitenkin olevan vielä parantamisen varaa. Tutkimukseen osallistuneet ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet toivoivat alasta riippumatta lisää yhteyksiä työelämään, erityisesti haluttiin lisätä työharjoittelujen osuuksia tutkinnoissa. Myös opettajien työelämätietyoudessa koettiin olevan parantamisen varaa. Työelämäyhteyksien lisäksi valmistuneet arvostelivat käytettyjä opetus- ja opiskelumenetelmiä. Opetuksen toivottiin olevan kaikilla aloilla entistäkin käytännönläheisempää.

Ammattikorkeakoulujen kansainvälistymisen pitkän aikavälin tavoitteeksi on asetettu, että kolmannes valmistuneista olisi opiskellut tai harjoitellut ulkomailla vähintään kolmen kuukauden jakson (Numminen ym. 1999, 85). Tämä tavoite näyttää toteutuneen vielä melko huonosti. Tutkimukseen osallistuneista ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista ulkomailla oli opiskellut noin joka kymmenes ja lähes yhtä harvinaista oli myös ulkomailla harjoittelu. Koulutuksen kansainvälistämiseen olisikin syytä panostaa jatkossa enemmän, sillä työelämä edellyttää työntekijöiltä yhä useammin valmiuksia toimia kansainvälisissä toimintaympäristöissä (esim. Eteläpelto 1992, 28).

Valinnaisuus ja valinnan vapaus ovat eräitä yksilöllisyyden/joustavuuden tavoitteen sekä opiskelijälähtöisyyden avainsisältöjä. Opiskelijan tulisi voida vaikuttaa omaan opinto-ohjelmaansa ja valita mahdollisimman pitkälle itse opiskelutapansa. (Salminen 1999, 31-32.) Tutkimukseen osallistuneet ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet puhuivat avovastauksissaan valinnanmahdollisuuksista melko vähän ja mainintojen joukosta löytyi sekä positiivisia että negatiivisia kommentteja. Koska valmistuneet eivät tuoneet esiin suurempia epäkohtia valinnaisuuden suhteen, voidaan

ammattikorkeakoulujen katsoa onnistuneen yksilöllisyyden/joustavuuden tavoitteessaan melko hyvin.

Itseohjautuvuus on yksi nykyisen oppimisajattelun peruskäsitteistä. Opiskelijat ovat vastuussa omasta työstään, oppimisestaan ja arvioinnistaan (Salminen 1999, 33). Ammattikorkeakoulun itseohjautuvuuden tavoitteen toteutumista on hieman vaikea arvioida, sillä avokysymyksen vastauksissa esiintyi melko vähän suoranaisia mainintoja itseohjautuvuudesta. Aineistosta löytyi kuitenkin mainintoja esim. hyvistä tiedonhankinnan taidoista sekä jatko-opintovalmiuksista. Lisäksi lomakkeen strukturoidussa osassa tuli selvästi ilmi, että ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet ovat erittäin halukkaita opiskelemaan jatkuvasti omaa alaa ja ammattiaan varten.

Laaja-alaisuuden/monialaisuuden tavoite nähdään koulutuksen sisällöllisenä vastauksena työelämän kehitykseen. Laaja-alaisuuden katsotaan antavan työntekijöille valmiuksia toimia nykyistä monipuolisemmin työelämässä ja mahdollistavan joustavan ammatin vaihdon ja uudelleen kouluttautumisen. Monialaisuuden tavoitteeseen kohdistuu kuitenkin ristipaineita, sillä siinä tasapainoillaan laaja-alaisuuden ja erityisosaamisen välillä. Työelämässä tarvitaan kuitenkin sekä yleis- että erikoistaitoja. Koska ammattikorkeakoulujen opetussuunnitelmissa korostetaan voimakkaasti laaja-alaisuutta, erikoistumistaidot jäävät usein hankittaviksi peruskoulutuksen jälkeen työelämässä. (Salminen 1999, 34-37.) Nämä seikat tulivat esiin myös tutkimukseen osallistuneiden avovastauksissa. Osa valmistuneista koki, että tutkinto oli antanut monipuoliset valmiudet ja mahdollisuudet sijoittua työelämään. Toisten mielestä taas ammattikorkeakoulututkinto ei ollut antanut riittäviä valmiuksia. He kokivat, ettei koulutus ollut tarjonnut kokonaiskuvaa opiskeltavasta alasta, vaan opinnot olivat jääneet hajanaisiksi. Toisaalta tutkinto ei heidän mielestään ollut antanut valmiuksia millekään erityisalueellekaan. Ammattikorkeakoulujen tulisikin jatkossa kiinnittää enemmän huomiota siihen, että ne pystyisivät tarjoamaan opiskelijoilleen eheän koulutuskokonaisuuden, joka tarjoaisi sekä laajan ammattisivistyksen että erityisosaamisen tietyille alueille.

11.4 Kriittisimmin koulutukseen suhtaudutaan sosiaali- ja terveysalalla

Laaja-alaisuuden tutkinnon vahvuudeksi nostivat erityisesti tradenomit. Opintojen laaja-alaisuuden arvostus on tullut esiin myös aikaisemmissa kaupallisen alan tutkimuksissa. Esimerkiksi Parikan (1999) tutkimukseen osallistuneet tradenomit perustelivat kaupallisen alan valintaansa juuri tutkinnon laaja-alaisuudella ja monipuolisuudella. Sosiaali- ja terveysalan edustajista löytyi lähes yhtä paljon niitä, jotka arvostivat tutkinnon laaja-alaisuutta kuin niitä, jotka pitivät tutkinnon laaja-alaisuutta negatiivisena asiana. Osa sosiaali- ja terveysalalta valmistuneista koki, että laaja-alaisuuden myötä tutkinnosta oli tullut hajanainen; koulutus oli tarjonnut tietoa monilta eri aloilta, mutta kokonaisuuksien hahmottuminen ja erityisosaamisen saavuttaminen olivat jääneet vajavaisiksi. Tämä ristiriitainen suhtautuminen koulutuksen laaja-alaisuuteen tuli esiin myös Könnilän (1999) sosiaali- ja terveysalaa koskevassa tutkimuksessa. Lisäksi Peltokallion (2000) fysioterapian opettajia koskevassa väitöskirjassa osa haastateltavista nosti esiin sen, etteivät moniammatillisuuden ja laaja-alaisuuden tavoitteet ole yksiselitteisiä ja ongelmattomia, eikä niitä ole harkittu loppuun asti. Tästä johtuen opinnot ovat hajottavia, pinnallisia ja substanssiopetuksen tavoite on riittämätön koulutuksessa saatavan asiantuntijuuden saavuttamiseksi.

Tutkinnon sisältöä kritisoivat ylivoimaisesti voimakkaimmin sosiaali- ja terveysalalta valmistuneet. Heidän mielestään tutkinto sisälsi liikaa yleisaineita ja liian vähän ammattiaineita sekä kädentaitojen harjoittelua. Lisäksi he pitivät opetusta liian teoreettisena ja toivoivat lisää käytännönläheisyyttä. Samanlaisia tuloksia on saatu myös aikaisemmissa sosiaali- ja terveysalaa koskevissa tutkimuksissa. Sekä Korkeakoulujen arviointineuvoston (Perälä & Ponkala 1999), Könnilän (1999) että Varamäen ym. (1999) tutkimuksissa opiskelijoiden käytännön ammattitaito arvioitiin riittämättömäksi ja koulutukseen toivottiin lisää käytännönläheisyyttä. Insinöörit toivoivat koulutukseensa lisää ammattiaineita, kieliopintoja, kaupallisia aineita sekä vuorovaikutustaitojen opetusta. Nämäkin toiveet ovat tuttuja alan aikaisemmista tutkimuksista (esim. Insinööriliitto 1998b; Varamäki ym. 1999). Tradenomit kokivat puolestaan, että käytännönläheisyys oli heidän koulutuksensa valtti verrattuna kauppatieteiden maistereihin. Käytännönläheisyys ja työelämäsuhteet nousivat esiin tradenomien erottautumiskeinoina myös Parikan (1999) tutkimuksessa.

Sosiaali- ja terveysalalta valmistuneet kokivat, että koulutukseen oli sisältynyt liikaa itsenäistä opiskelua. He olisivat halunneet lisää kontaktiopetusta, sillä itsenäinen opiskelu ei heidän mielestään soveltunut käytännön hoitotaitojen opetteluun (vrt. Peltokallio 2000, 74). Lähiopetuksen vähentäminen huolestutti opiskelijoita myös Korkeakoulujen arviointineuvoston (Perälä & Ponkala 1999) terveysalan korkeakoulutusta koskevassa arvioinnissa. Tutkimuksen mukaan itsenäisen opiskelun osuus terveysalan opinnoissa oli lisääntynyt tuntuvasti ja opiskelijat kokivat saaneensa liian vähän ohjausta. Myös Könnilän (1999) ja Varamäen ym. (1999) tutkimuksissa saatiin samansuuntaisia tuloksia. Toisaalta Varamäen ym. (1999) tutkimuksessa sosiaali- ja terveysalalta valmistuneet olivat sitä mieltä, että opetus oli ollut itseohjautuvuutta edistävää. Peltokallion (2000, 76) mukaan itsenäisen opiskelun onnistuminen riippuikin pitkälti opettajan tavasta ja mahdollisuuksista organisoida työskentelyä tarkoituksenmukaisella, oppimista edistävällä tavalla.

Tradenomien ja sosiaali- ja terveysalalta valmistuneiden mielestä työharjoittelut ja muut työelämäyhteydet olivat olleet koulutuksen parasta antia (vrt. Perälä & Ponkala 1999; Parikka 1999). Työharjoittelua toivottiin lisää kaikille aloille, mutta erityisen voimakas toivomus oli sosiaali- ja terveysalalla. Työharjoittelua on toivottu yleisesti lisää myös aikaisemmissa sosiaali- ja terveysalaa koskevissa tutkimuksissa (esim. Könnilä 1999; Varamäki ym. 1999). Sosiaali- ja terveysalan koulutuksen erityispiirteeksi nousi myös se, että opinnäytetyön painoarvo tutkinnossa arvioitiin liian suureksi. Valmistuneet kokivat, että opinnäytetyön tekeminen oli vienyt liikaa aikaa käytännön taitojen harjoittelulta. Samansuuntainen tutkimustulos saatiin myös Korkeakoulujen arviointineuvoston (Perälä & Ponkala 1999) tekemässä arvioinnissa; opiskelijoiden mielestä opinnäytetyön tavoitteet oli asetettu liian korkealle. Terveysalan opiskelijoiden lisäksi myös opettajat ovat kiinnittäneet huomiota päättötöiden asemaan ammattikorkeakoulututkinnoissa. Esimerkiksi osa Peltokallion (2000, 68) tutkimukseen osallistuneista fysioterapian opettajista oli sitä mieltä, että yliopistoa myötäilevä suunta opinnäytetöiden ohjauksessa on väärä.

Kaikilla aloilla esitettiin kritiikkiä opettajia ja opetuksen laatua kohtaan, mutta erityisen voimakasta arvostelu oli sosiaali- ja terveysala. Kritiikki aiheutui suurimmaksi osaksi siitä, että opiskelijoiden mielestä opettajat olivat olleet liian kauan pois työelämästä, eivätkä näin ollen tienneet tarpeeksi työelämän todellisuudesta. Ongelman ratkaisuksi sosiaali- ja terveysalalta valmistuneet ehdottivat säännöllisiä työelämäjaksoja opettajille. Samanlaisen toivomuksen esittivät opiskelijat myös

Könnilän (1999) tutkimuksessa. Korkeakoulujen arviointineuvoston (Perälä & Ponkala 1999) arvioinnissa huolensa opettajien kliinisestä työstä vieraantumisesta toivat puolestaan esiin terveydenhuollon työelämän edustajat. Kritiikkiä opettajien ammattitaitoa kohtaan on esitetty myös teknisen ja kaupallisen alan aikaisemmissa tutkimuksissa. Insinööriliiton (1998b) tekemässä tutkimuksessa valmistuneet toivoivat koulutukseen lisää työelämäntuntemusta omaavia ja motivoituneita opettajia sekä syvällisempää opetusta. Tradenomit esittivät puolestaan Parikan (1999) tutkimuksessa, että opettajien tasoa tulisi nostaa erityisesti työmotivaation, pedagogisten taitojen ja työelämäätietouden osalta.

Eniten koulutuksen antamiin valmiuksiin tyytymättömiä löytyi sosiaali- ja terveysalalta. Tyytymättömyyden aiheena olivat yleensä vähäiset valmiudet käytännön hoitotyöhön. Opiskelijoiden vaatimattomat kädentaidot ovat tulleet esiin myös aikaisemmissa sosiaali- ja terveysalan koulutusta koskevissa tutkimuksissa (Perälä & Ponkala 1999; Könnilä 1999; Varamäki ym. 1999). Kriittinen suhde omiin käytännön taitoihin saattaa johtua osittain sosiaali- ja terveysalan luonteesta. Alalla työskennellään erittäin läheisissä ihmiskontakteissa ja toiminnassa saattaa olla kyse ihmishengistä. Lehtonen (1999) on todennutkin, että sosiaali- ja terveysalan opiskelijat suhtautuvat muita koulutusaloja kriittisemmin opiskeluunsa, mutta silti heistä 70 % on tyytyväisiä opintoihin ja opetukseen (Peltokallio 2000, 76). Myönteisimmin saatuun koulutukseen suhtautuivat tradenomit. Koulutus oli antanut heille itseluottamusta omiin kykyihinsä sekä hyvät kansainvälistymisvalmiudet. Myös Parikan (1999) tutkimuksessa tradenomit pitivät koulutustaan pääsääntöisesti korkeatasoisena.

Sosiaali- ja terveysalan sekä kaupallisen alan edustajien erilaiset suhtautumistavat tulivat esiin myös työllistymistä koskevissa kommentteissa. Molemmilla aloilla työllistyminen valmistumisen jälkeen koettiin vaikeaksi, mutta tradenomit uskoivat, että tilanne tulee helpottumaan tulevaisuudessa. Tällainen myönteinen suhtautuminen tulevaisuuteen tuli esiin myös Parikan (1999) tutkimuksessa, jossa tradenomit uskoivat työnsä muuttuvan vastuullisemmaksi, haastavammaksi ja kansainvälisemmäksi. Sosiaali- ja terveysalan edustajat olivat puolestaan sitä mieltä, että alalle koulutetaan liikaa ihmisiä ja osa heistä aikoi vaihtaa alaa. Myös Könnilän (1999) tutkimuksessa sosiaali- ja terveysalan opiskelijat kantoivat huolta huonosta työllistymistilanteesta. Teknisen alan hyvästä työllistymistilanteesta johtuen insinöörin vastauksista löytyi erittäin vähän työllistymistä koskevia mainintoja.

Ammattikorkeakoulututkintojen tunnettavuudessa näyttäisi olevan vielä parantamisen varaa. Erityisesti tradenomit olivat tyytymättömiä tutkintonsa arvostukseen. Tyytymättömyyttä aiheutti tradenomitutkinnon rinnastaminen merkonomitutkintoon sekä koulutusta vastaavien työpaikkojen puuttuminen. Ilmiö on tuttu myös aikaisemmista kaupallisen alan tutkimuksista (esim. Parikka 1999; Varamäki ym. 1999). Sosiaalialalla tyytymättömyyttä aiheutti puolestaan se, että alalta puuttui pitkään tutkintonimike (vrt. Könnilä 1999). Insinöörit sekä terveysalalta valmistuneet olivat sen sijaan melko tyytyväisiä tutkintonsa tunnettuuteen ja arvostukseen (vrt. Varamäki ym. 1999).

11.5 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimusaineiston luotettavuus riippuu paljolti tarvittavan tiedon luonteesta. Luotettavaa tietoa on helpointa kerätä sellaisista asioista, joista vastaajat ovat kiinnostuneita ja jotka liittyvät heidän arkiseen toimintaansa ja kokemuksiinsa. (Alkula, Pöntinen & Ylöstalo 1995, 121.) Koulutuksen arviointi työelämän vaatimuksista käsin on hyvin läheinen asia nuorille, joka ovat juuri siirtyneet opiskelijan roolista työntekijän rooliin. Tulosten luotettavuutta saattaa tosin hieman heikentää se, että opintojen päättymisestä on kulunut tutkimushetkellä vasta $\frac{1}{2}$ - $1\frac{1}{2}$ vuotta. Kaikki ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet eivät ole päässeet vielä tässä vaiheessa koulutustaan vastaaviin tehtäviin, eivätkä koulutuksen vahvuudet/heikkoudet ole näin ollen nousseet esiin. Jatkossa olisikin mielenkiintoista seurata, miten näiden työelämään siirtyneiden, eri alojen asiantuntijoiden arviot koulutuksen antamista kvalifikaatioista muuttuvat kun työkokemusta kertyy lisää.

Tutkimusmittarin kokonaisluotettavuus muodostuu sen reliaabeliudesta ja validiudesta. Aineiston reliaabelius alenee, jos mittauksen eri vaiheissa sattuu satunnaisvirheitä esim. tutkittava muistaa kysyttävän asian väärin tai aineistoa tietokoneelle tallentava henkilö tekee lyöntivirheitä. Tämän tutkimuksen reliaabeliutta pyrittiin parantamaan esim. koulutuksen yleisiä arvioita koskevassa tutkimuksen osassa teemoittelemalla ja laskemalla sisältökomponenttien esiintymistiheydet kahteen kertaan. Käsittelykertojen väli oli noin puoli vuotta. Mittavälineen validius alenee puolestaan systemaattisista virheistä. Validius määritelläänkin yleensä mittarin kyvyksi mitata täsmälleen sitä, mitä se on tarkoitettu mittaamaan. Koska validiteetti liittyy suoraan

operationalisoinnin vaikeuteen, ovat validiteettiongelmat yleisiä valmiita aineistoja käytettäessä. (Alkula ym. 1995, 77, 88-89, 94.) Törmäsin tähän ongelmaan myös itse, valitessani tutkimusongelmiini liittyviä muuttujia valmiista kyselylomakkeesta. Muuttujat oli muodostettu hieman toisenlaisiin tarpeisiin, eivätkä kysymyksenasettelut vastanneet aina täydellisesti tarpeitani. Näin oli asianlaita esim. kysymyspatterin 20 kohdalla, jossa kysymys oli muotoiltu muotoon ”Minkä verran seuraavat opiskelun aikana saavuttamasi valmiudet auttavat mielestäsi työelämään sijoittumisessa ja siinä menestymisessä?”, kun tutkimukseni kannalta validimpi kysymyksenasettelu olisi ollut muotoa ”Minkälaisiksi arvioit seuraavat opiskelun aikana saavuttamasi valmiudet suhteessa työelämän vaatimuksiin?”. Kysymyksen muoto aiheutti validiteettiongelmia erityisesti käytännön ammattitaitoa arvioitaessa. Kysymyksen 20/4 tulosten perusteella voitaisiin päätellä, että sosiaali- ja terveysalan tutkinnon suorittaneet ovat koulutusaloista tyytyväisimpiä käytännön ammattitaitoonsa. Tutkimuksen laadullisesta osuudesta selviää kuitenkin, että asia on päinvastoin. Sosiaali- ja terveysalan edustajat arvostavat kyllä käytännön ammattitaitoa erittäin paljon, mutta arvioivat omat valmiutensa käytännön työhön kuitenkin melko heikoiksi. Toinen validiteettiin liittyvä ongelma tutkimuksessani on se, ettei yksittäisten valmiuksien ryhmittelyssä eri kvalifikaatiotyyppeihin käytetty hyväksi matemaattistilastollisia menetelmiä, vaan ryhmittely suoritettiin teoreettisena ryhmittelyinä.

Tutkimustulosten yleistettävyyttä voidaan pitää melko hyvänä, sillä kerätyt aineistot ovat suhteellisen edustavia verrattuna niiden perusjoukkoihin (Korhonen ym. 1999, 2000, 2001; Erätuuli ym. 1996, 98-99). Tulosten vertailtavuutta heikentää kuitenkin se, että koulutusalojen aineistot on kerätty eri ajankohtina; esim. ammattikorkeakoulujärjestelmän kehittyneisyys ja tutkintojen tunnettavuus olivat luultavasti korkeammalla tasolla lukuvuonna 1998 - 1999 valmistuneiden sosiaali- ja terveysalan edustajien kuin 1996 - 1997 valmistuneiden tradenomien kohdalla. Lisäksi on muistettava se, että työmarkkinoiden ja elinkeinoelämän suhtautuminen ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneisiin saattaa olla tällä hetkellä jo huomattavastikin erilainen kuin esim. insinööriaineistoa kerättäessä (vuoden 1998 lopussa). Kaiken kaikkiaan tutkimuksen luotettavuus voidaan kuitenkin arvioida melko hyväksi, sillä saadut tulokset ovat sopusoinnussa aikaisempien Suomessa tehtyjen ammattikorkeakoulututkimusten tulosten kanssa. Työssä käytetyt lähteet ovatkin suurimmaksi osaksi kotimaisia juuri siksi, että tutkimus koskee suomalaista koulutusjärjestelmää, jolla ei sellaisenaan ole kansainvälistä vertailukohtaa (vrt. Salminen 2001, 14-15).

Lähteet

- Alkula, T., Pöntinen, S. & Ylöstalo, P. 1995. Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. 1.–2. painos. Porvoo: WSOY.
- Ekola, J. (toim.) 1992. Johdatusta ammattikorkeakoulupedagogiikkaan. Porvoo: WSOY.
- Erätuuli, M., Leino, J. & Yli-Luoma, P. 1996. Kvantitatiiviset analyysimenetelmät ihmistieteissä. 1.–2. painos. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Eteläpelto, A. 1992. Tulevaisuuden asiantuntijuuden kehittämiseen. Teoksessa J. Ekola (toim.) Johdatusta ammattikorkeakoulupedagogiikkaan. Porvoo: WSOY, 19-42.
- Hautala, J., Orelma, A. & Tulkki, P. 1995. Insinööri-koulutus valinkauhassa. Turun yliopisto. Koulutussosiologian tutkimuskeskus, Raportteja 25.
- Heikkilä, E.-M. 1996. Ammattikorkeakoulu ja työelämä. Keskipohjalaisen työelämän näkemyksiä Kokkolan ammattikorkeakoulusta. Jyväskylän yliopisto. Chydenius-instituutin tutkimuksia 1/1996.
- Hildén, R. 1999. Sairaanhoidajan ammatillinen pätevyys ja ammatilliseen pätevyyteen vaikuttavat tekijät. Tampereen yliopisto. Acta Universitatis Tampereensis 706.
- Honkakoski, A., Manninen, K. & Airakorpi, M. 1995. Sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulutus. Nuorisosaasteen koulutuskokeilut ja ammattikorkeakoulukokeilut, raportti 4. Helsinki: Opetusministeriö.
- Honkonen, R. 1997. Best or Second Best Choice? Polytechnic Education in the Lives of Engineering Students. University of Tampere. Acta Universitatis Tampereensis 546.
- Insinööriliitto 1998a. Koulutus ja tilastot. Insinööriliitto ry, Tutkimusosasto. Helsinki.
- Insinööriliitto 1998b. Vuonna 1997 valmistuneiden sijoittumistutkimus. Insinööriliitto ry, Tutkimusosasto. Helsinki.
- Jaatinen, P. 1999. Synergian siemenet ja torajyvät. Tutkimus monialaisen ammattikorkeakoulun organisaatiokulttuurista. Turun yliopisto. Julkaisusarja C, 148.
- Jakku-Sihvonen, R., Räisänen, A. & Väyrynen, P. (toim.) 1994. Virikkeitä koulutuksen arvioinnin kehittäjille. Opetushallitus. Arviointi ja seuranta 2. Helsinki.
- Kasvio, A. 1997. Uusi työn yhteiskunta. Suomalaisen työelämän muutokset ja kehittämismahdollisuudet. 3. painos. Helsinki: Gaudeamus.
- Kautto-Koivula, K. 1995. Työelämä ammattikorkeakoulujen haasteena. Teoksessa O. Lampinen (toim.) Ammattikorkeakoulut -vaihtoehto yliopistolle. Helsinki: Gaudeamus, 174-192.
- Kirjonen, J., Remes, P. & Eteläpelto, A. (toim.) 1997. Muuttuva asiantuntijuus. Jyväskylän yliopisto, Koulutuksen tutkimuslaitos.
- Kivinen, O. & Rinne, R. 1993. Työ- ja koulutusmarkkinoiden toiminta - haaste EY:n koulutuspolitiikalle. Aikuiskasvatus 13 (1), 21-29.
- Kivinen, O., Rinne, R., Kankaanpää, A., Haltia, P. & Ahola, S. 1993. Ammatti, koulutus ja kvaifikaatiot. Yhdysvaltojen ja Kanadan ammattien luokitusjärjestelmät ja niiden sovellusmahdollisuudet Suomessa. Turun yliopisto. Koulutussosiologian tutkimuskeskus, Raportteja 17.
- Korhonen, K., Mäkinen, R. & Valkonen, S. 1999. Kaupallisen korkea-asteen tutkinnolla työelämään. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos, Tutkimusselosteita 5.
- Korhonen, K., Mäkinen, R. & Valkonen, S. 2000. Insinöörin tutkinnolla työelämään. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos, Tutkimusselosteita 9.
- Korhonen, K., Mäkinen, R. & Valkonen, S. 2001. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkinnolla työelämään. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos, Tutkimusselosteita 13.

- Koulutuksen tutkimuslaitos. 2001. Ammatillinen koulutus ja työelämän muutos. Tutkimusprojektit. Saatavilla [www-muodossa: <URL:http://www.jyu.fi/ktl/tutkimus/ammko/ammkopro.html>](http://www.muodossa: <URL:http://www.jyu.fi/ktl/tutkimus/ammko/ammkopro.html>). 28.2.2001
- Kurtakko, K. 1995. Ammattikorkeakoulu instituutiona. Teoksessa O. Lampinen (toim.) Ammattikorkeakoulut -vaihtoehto yliopistolle. Helsinki: Gaudeamus, 104-113.
- Könnilä, P. 1999. Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulutus muuttuvassa ympäristössä. Tampereen yliopisto. Acta Universitatis Tamperensis 646.
- Lampinen, O. 1995a. Ammattikorkeakoulujen kehittämisen vaihtoehdot. Teoksessa O. Lampinen (toim.) Ammattikorkeakoulut -vaihtoehto yliopistolle. Helsinki: Gaudeamus, 11-25.
- Lampinen, O. (toim.) 1995b. Ammattikorkeakoulut -vaihtoehto yliopistolle. Helsinki: Gaudeamus.
- Lampinen, O. 1998. Suomen koulutusjärjestelmän kehitys. Helsinki: Gaudeamus.
- Lampinen, O. & Savola, M. 1995. Ammattikorkeakoulujen syntyvaiheet Suomessa. Teoksessa O. Lampinen (toim.) Ammattikorkeakoulut -vaihtoehto yliopistolle. Helsinki: Gaudeamus, 26-80.
- Launis, K. 1997. Moniammatillisuus ja rajojen ylitykset asiantuntijatyössä. Teoksessa J. Kirjonen, P. Remes & A. Eteläpelto (toim.) Muuttuva asiantuntijuus. Jyväskylän yliopisto, Koulutuksen tutkimuslaitos. 122-133.
- Manninen, K. 1995. Terveystieteiden opistoasteen koulutus – taustaraportti kansainvälistä arviointia varten. Teoksessa A. Honkakoski, K. Manninen & M. Airakorpi: Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulutus. Nuorisoasteen koulutuskokeilut ja ammattikorkeakoulukokeilut, raportti 4. Helsinki: Opetusministeriö, 95-137.
- Metsämuuronen, J. 2000. Maailma muuttuu – miten muuttuu sosiaali- ja terveysala? Sosiaali- ja terveysalan muuttuva toimintaympäristö ja tulevaisuuden osaamistarpeet. 2. painos. Helsinki: Edita.
- Ministry of Education 1998. Higher Education Policy in Finland. Helsinki: Ministry of Education.
- Männikkö, A.-L. 1995. Ammatillisen asiantuntijakoulutuksen lähtökohdat. Teoksessa O. Lampinen (toim.) Ammattikorkeakoulut -vaihtoehto yliopistolle. Helsinki: Gaudeamus, 155-173.
- Niemelä, S. 1997. Oppivan ryhmän uusi tuleminen tietoyhteiskunnassa. Teoksessa P. Sallila & J. Tuomisto (toim.) Työn muutos ja oppiminen. Aikuiskasvatuksen 38. vuosikirja. Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy, 173-194.
- Numminen, U., Lampinen, O., Mykkänen, T. & Blom, H. (toim.) 1999. Nuorisoasteen koulutuskokeilut ja ammattikorkeakoulut, raportti 9. Lukuvuodet 1992-1998. Helsinki: Opetusministeriö.
- Numminen, U. & Piilonen, A.-R. (toim.) 1992. Nuorisoasteen koulutuskokeilut ja ammattikorkeakoulut, raportti 1. Peruseräraportti. Helsinki: Opetusministeriö.
- Ollus, M., Lovio, R., Mieskonen, J., Vuorinen, P., Karko, J., Vuori, S. & Ylä-Anttila, P. 1990. Joustava tuotanto ja verkostotalous. Tekniikan, talouden ja yhteiskunnan vuorovaikutus 1990-luvulla. Helsinki: SITRA.
- Opetushallitus 1999. Suomen koulutusjärjestelmä, ammattikorkeakouluopetus. Saatavilla [www-muodossa: <URL:http://www.edu.fi/info/system/suomi/korkea/ammkope.html>](http://www.muodossa: <URL:http://www.edu.fi/info/system/suomi/korkea/ammkope.html>). 7.3.2000.
- Opetushallitus 2000. Ammattikorkeakouluopinnot. Saatavilla [www-muodossa: <URL:http://www.oph.fi/koulutusoppaat/ammkopinnot/index.html>](http://www.muodossa: <URL:http://www.oph.fi/koulutusoppaat/ammkopinnot/index.html>). 22.11.2000.

- Opetusministeriö 1989. Peruskoulun jälkeisen koulutuksen kehittäminen. Opetusministeriön pyytämät selvitykset nuorisoasteen koulutuksen ja ammattikorkeakoulun kehittämismuutosehdoista, niiden organisointitavoista ja kokeilumahdollisuuksista. Opetusministeriön työryhmien muistioita 1989: 54. Helsinki.
- Opetusministeriö 1999. Koulutuksen ja tutkimuksen tietostrategia 2000 - 2004. Saatavilla www-muodossa: <URL:http://www.minedu.fi/julkaisut/hankesuunnitelmat>. 10.2.2000.
- Opetusministeriö 2000. Koulutus ja tutkimus vuosina 1999 - 2004. Kehittämissuunnitelma. Saatavilla www-muodossa: <URL:http://www.minedu.fi/julkaisut/hankesuunnitelmat>. 10.2.2000.
- Parikka, A. 1999. Ekonomi vai tradenomi? Turun yliopisto. Koulutussosiologian tutkimuskeskus, Raportti 46.
- Peltokallio, L. 2000. Nyt olisi pysähtymisen paikka. Fysioterapian opettajien työhön liittyviä kokemuksia terveysalan ammatillisessa koulutuksessa. Jyväskylän yliopisto. *Studies in Sport, Physical Education and Health* 74.
- Pelttari, P. 1997. Sairaanhoidajan työn nykyiset ja tulevaisuuden kvalifikaatiovaatimukset. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, Tutkimuksia 80.
- Perälä, M.-L. & Ponkala, O. (toim.) 1999. Tietoa ja taitoa terveysalalle. Terveysalan korkeakoulutuksen arviointi. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 1999:8. Helsinki: Edita.
- Quiñones, M. A. & Ehrenstein, A. (toim.) 1997. *Training for a Rapidly Changing Workplace*. Washington DC: American Psychological Association.
- Rauhala, P. 1994. Ammatillisen koulutuksen vaikuttavuuden arviointi työelämän näkökulmasta. Teoksessa R. Jakku-Sihvonen, A. Räisänen & P. Väyrynen (toim.) *Virikkeitä koulutuksen arvioinnin kehittäjille*. Opetushallitus. Arviointi ja seuranta 2. Helsinki, 76-90.
- Rauhala, P. 1998. Palvelevatko ammattikorkeakoulut työelämää. *Aikuiskasvatus* 18 (3), 228-235.
- Ruohotie, P. 1999. Työelämä muuttuu – muuttuuko opetus? *Ammattikasvatuksen aikakauskirja* 1 (2), 4-7.
- Sallila, P. & Tuomisto, J. (toim.) 1997. Työn muutos ja oppiminen. *Aikuiskasvatuksen* 38. vuosikirja. Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy.
- Salminen, H. 1996. Miksi ja miten suomalainen ammattikorkeakoulu perustettiin. Tarkastelu suunnitteluprosessin käynnistymisestä ensimmäisten ammattikorkeakoulujen vakinaistamiseen 1.8.1996. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteen laitos. *Lisensiaatintyö*.
- Salminen, H. 1999. Ammattikorkeakoulu-uudistuksen ja nuorisoasteen koulutuskokeilun eräät opiskelijakeskeiset tavoitteet. *Ammattikasvatuksen aikakauskirja* 1 (2), 30-39.
- Salminen, H. 2000. Ammattikorkeakoulujen tulevaisuudesta. *Futura* 2/2000, 35-56.
- Salminen, H. 2001. Suomalainen ammattikorkeakoulu-uudistus opetushallinnon prosessina. Koulutussuunnittelu valtion keskushallinnon näkökulmasta. Opetusministeriö. Koulutus- ja tiedepolitiikan osaston julkaisusarja 81. Helsinki.
- Sosiaalialan oppilaitosten ja korkeakoulujen koulutustehtävä ja työnjako. 1994. Sosiaalialan koulutustyöryhmän raportti. Opetusministeriön työryhmien muistioita 1994:13. Helsinki.
- Stenvall, K. 1999. Opinnäytetyökulttuurit ammattikorkeakouluissa. Opetusministeriö. Koulutus- ja tiedepolitiikan osaston julkaisusarja 63. Helsinki.

- Suikkanen, A. 1993. Kansallisen koulutuksen uhat ja mahdollisuudet. Teoksessa T. Yliruikka (toim.) Ammattikorkeakoulun haasteita ja ongelmia. Lapin yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen julkaisuja N:o 38. 37-51.
- Taipale, V., Lehto, J., Mäkelä, M., Kokko, S., Kling, T. & Viialainen, R. (toim.) 1997. Sosiaali- ja terveydenhuollon perusteet. Porvoo: WSOY.
- Takala, T. 1983. Oppivelvollisuuskoulu ja yhteiskunnalliset intressit. Tutkimus kvalifikaatioihin ja koulutuskustannuksiin kohdistuvista intresseistä Suomen oppivelvollisuuskoulua koskevan koulutuspoliittisen päätöksenteon määreinä. Tampereen yliopisto. Acta Universitatis Tampereensis 151.
- Thayer, P. W. 1997. A Rapidly Changing World: Some Implications for Training Systems in the Year 2001 and Beyond. Teoksessa M. A. Quiñones & A. Ehrenstein (toim.) Training for a Rapidly Changing Workplace. Washington DC: American Psychological Association, 15-30.
- Tulkki, P. 1995. Ammattikorkeakoulu ja työelämä. Teoksessa O. Lampinen (toim.) Ammattikorkeakoulu – vaihtoehto yliopistolle. Helsinki: Gaudeamus, 193-211.
- Tuomisto, J. 1997. Työelämän uudet oppimisvaatimukset - lähtökohdat, haasteet ja ongelmat. Teoksessa P. Sallila & J. Tuomisto (toim.) Työn muutos ja oppiminen. Aikuiskasvatuksen 38. vuosikirja. Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy, 11-55.
- Turkulainen, M. 1999. Monialaisuus ammattikorkeakouluissa. Opetusministeriö. Koulutus- ja tiedepolitiikan osaston julkaisusarja 65. Helsinki.
- Tynjälä, P. & Nuutinen, A. 1997. Muuttuva asiantuntijuus ja oppiminen korkeakoulutuksessa. Teoksessa J. Kirjonen, P. Remes & A. Eteläpelto (toim.) Muuttuva asiantuntijuus. Jyväskylän yliopisto, Koulutuksen tutkimuslaitos. 182-195.
- Unesco. 1998. Higher Education in the Twenty-first Century Vision and Action. The Requirements of the World of Work. World Conference on Higher Education. Paris: Unesco.
- Varamäki, E., Heikkilä, T. & Taipalus, E. 1999. Ammattikorkeakoulusta työelämään: Seinäjoen ammattikorkeakoulusta 1996-1997 valmistuneiden sijoittuminen. Seinäjoen ammattikorkeakoulun julkaisusarja B, Raportteja ja selvityksiä.
- Varila, J. 1992. Työmarkkinakelpoisuus ja työssä oppiminen. Henkilöstön kehittämisen mahdollisuuksia, keinoja ja ehtoja. Valtionhallinnon kehittämiskeskus. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Virtanen, A. (toim.) 1997. Armottomat ammattikorkeakoulu. Matkalla kehittyneisiin arviointijärjestelmiin. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 1997:1. Helsinki: Edita.
- Virtanen, H. 2000. Ammatinhallinnan ja ammattitoiminnan oppimisen filosofiasta. Kasvatus 31 (2), 153-158.
- Väärälä, R. 1993. Koulutususkon, opettamisen ja elämäntavan murros. Teoksessa T. Yliruikka (toim.) Ammattikorkeakoulun haasteita ja ongelmia. Lapin yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen julkaisuja 38, 52-64.
- Väärälä, R. 1995. Ammattikoulutus ja kvalifikaatiot. Lapin yliopisto. Acta Universitatis Lapponiensis 9.
- Yliruikka, T. (toim.) 1993. Ammattikorkeakoulun haasteita ja ongelmia. Lapin yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen julkaisuja 38.
- Zuboff, S. 1990. Viisaan koneen aikakausi. Uusi tietotekniikka ja yritystoiminta. Helsinki: Otava.

AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINNOT

HALLINNON JA KAUPAN ALA

TUTKINTO: Liiketalouden ammattikorkeakoulututkinto

Koulutusohjelma	Suuntautumisvaihtoehto	Tutkintotutkimukset	Laajuus
Johdon assistenttityön ja kielten koulutusohjelma, Degree Programme for Multilingual Management Assistants	-	tradenomi/ Bachelor of Business Administration (BBA)	140 ov
Kansainvälisen kaupan koulutusohjelma (Degree Programme in International Business, Degree Programme in International Business and Marketing, Degree Programme in Business Management, Degree Programme in European Business Administration, Degree Programme in European Management/ Diplomstudiegang in Internationaler Betriebswirtschaft, Aussenhandhandel und Marketing)	-	tradenomi/ Bachelor of Business Administration (BBA)	140 ov
Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma	-	tradenomi	140 ov
Liiketalouden koulutusohjelma	-	tradenomi	140 ov
Liiketoiminnan logistiikan koulutusohjelma	-	tradenomi	140 ov
Pienen ja keskisuuren yritystoiminnan liikkeenjohdon koulutusohjelma	markkinointi tietojenkäsittely tuotantotalous	tradenomi	160 ov

(jatkuu)

Koulutusohjelma	Suuntautumis- vaihtoehto	Tutkinto- nimikkeet	Laajuus
Tietojenkäsittelyn koulutusohjelma, Degree Programme in Business Information Technology	vaihtelevat oppilaitoksittain	tradenomi/ Bachelor of Business Administration (BBA)	140 ov
Turvallisuusalan koulutusohjelma	-	tradenomi	140 ov

TEKNIIKAN JA LIIKENTEEN ALA

TUTKINTO: Merenkulun ammattikorkeakoulututkinto

Koulutusohjelma	Suuntautumis- vaihtoehto	Tutkinto- nimikkeet	Laajuus
Merenkulun koulutusohjelma	Merikapteenin sv	Merikapteeni (AMK)	180 ov

TUTKINTO: Tekniikan alan ammattikorkeakoulututkinto

Koulutusohjelma	Suuntautumis- vaihtoehto	Tutkinto- nimikkeet	Laajuus
Auto- ja kuljetustekniikan koulutusohjelma	vaihtelevat oppilaitoksittain	insinööri (AMK)	160 ov
Automaatiotekniikan koulutusohjelma	vaihtelevat oppilaitoksittain	insinööri (AMK)	160 ov
Bio- ja elintarvike- tekniikan koulutus- ohjelma	vaihtelevat oppilaitoksittain	insinööri (AMK)	160 ov
Elektroniikan koulutusohjelma	-	insinööri (AMK)	160 ov
Energia- ja laivakone- tekniikan koulutus- ohjelma	-	insinööri (AMK)	160 ov
Energiatekniikan koulutusohjelma	-	insinööri (AMK)	160 ov
Hyvinvointitekno- logian koulutus- ohjelma	vaihtelevat oppilaitoksittain	insinööri (AMK)	160 ov

(jatkuu)

Koulutusohjelma	Suuntautumisvaihtoehto	Tutkintotutkimukset	Laajuus
Kemiantekniikan Koulutusohjelma	-	insinööri (AMK)	160 ov
Kone- ja tuotantotekniikan koulutusohjelma	-	insinööri (AMK)	160 ov
Laboratorioalan koulutusohjelma	vaihtelevat oppilaitoksittain	laboratorioanalyttikko (AMK)	140 ov
Logistiikan koulutusohjelma	vaihtelevat oppilaitoksittain	insinööri (AMK)	160 ov
Materiaali- ja pintakäsittelytekniikan koulutusohjelma	Materiaalitekniikka: - rakennusteollisuus - kone- ja tuotantotekniikka - elektroniikkateollisuus Pintakäsittelytekniikka: - rakennusten pintakäsittely - teollinen pintakäsittely	insinööri (AMK)	160 ov
Mediatekniikan koulutusohjelma	vaihtelevat oppilaitoksittain	insinööri (AMK)	160 ov
Merenkulun koulutusohjelma	Merenkulkualan insinöörin sv	insinööri (AMK)	180 ov
Muovitekniikan koulutusohjelma	- tuote- ja muottisuunnittelu - tuotantotekniikka	insinööri (AMK)	160 ov
Ohjelmistotekniikan koulutusohjelma	-	insinööri (AMK)	160 ov
Palopäällystön koulutusohjelma	- johtaminen - paloturvallisuustekniikka	insinööri (AMK)	160 ov
Paperikoneteknologian koulutusohjelma	-	insinööri (AMK)	160 ov
Paperitekniikan koulutusohjelma	- paperitekniikka - kemianteollisuus - eng. kielinen sv	insinööri (AMK)	160 ov
Puutekniikan koulutusohjelma	- muotoilu ja tuotekehitys - puutuotteiden valmistus ja automaatio - kansainvälinen markkinointi - yrittäjätoiminta	insinööri (AMK)	160 ov

(jatkuu)

Koulutusohjelma	Suuntautumisvaihtoehto	Tutkintonimikkeet	Laajuus
Rakennustekniikan koulutusohjelma	vaihtelevat oppilaitoksittain	insinööri (AMK)	160 ov
Sähkötekniikan koulutusohjelma	vaihtelevat oppilaitoksittain	insinööri (AMK)	160 ov
Talotekniikan koulutusohjelma	vaihtelee oppilaitoksittain	insinööri (AMK)	160 ov
Tekstiili- ja vaatetustekniikan koulutusohjelma	-	insinööri (AMK)	160 ov
Tietotekniikan koulutusohjelma	vaihtelevat oppilaitoksittain	insinööri (AMK)	160 ov
Tuotantotalouden koulutusohjelma	vaihtelevat oppilaitoksittain	insinööri (AMK)	160 ov
Tuotekehityksen koulutusohjelma	-	insinööri (AMK)	160 ov
Venealan koulutusohjelma	- kaupallinen muotoilu - teollinen muotoilu	insinööri (AMK)	160 ov
Ympäristötekniikan koulutusohjelma	vaihtelevat oppilaitoksittain	insinööri (AMK)	160 ov

SOSIAALI- JA TERVEYSALA

TUTKINTO: Kauneudenhoitoalan ammattikorkeakoulututkinto

Koulutusohjelma	Suuntautumisvaihtoehto	Tutkintonimikkeet	Laajuus
Kauneudenhoitoalan ko	-	Ei vahvistettu	140 ov

TUTKINTO: Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto

Koulutusohjelma	Suuntautumisvaihtoehto	Tutkintonimikkeet	Laajuus
Apuvälinetekniikan ko	-	Apuvälineteknikko (AMK)	140 ov
Bioanalytiikan ko	-	Bioanalyttikko (AMK)	140 ov
Diakoninen sosiaali- ja terveys- ja kasvatusalan ko	hoitotyö terveydenhoitotyö -	Sairaanhoidtaja (AMK) Terveystenhoitaja (AMK) Sosionomi (AMK)	140 ov 160 ov 140 ov

(jatkuu)

Koulutusohjelma	Suuntautumis- vaihtoehto	Tutkinto- nimikkeet	Laajuus
Ensihoidon ko	-	Ensihoitaja (AMK)	160 ov
Fysioterapian ko	-	Fysioterapeutti (AMK)	140 ov
Hammastekniikan ko	-	Hammasteknikko (AMK)	140 ov
Hoitotyön ko	hoitotyö terveydenhoitotyö kätilötyö	Sairaanhoitaja (AMK) Terveystenhoitaja (AMK) Kätilö (AMK)	140 ov 160 ov 180 ov
Jalkaterapian ko	-	Jalkaterapeutti (AMK)	140 ov
Kuntoutusohjauksen ja –suunnittelun ko	-	Kuntoutuksen ohjaaja (AMK)	140 ov
Naprapatian ko	-	Naprapaatti (AMK)	160 ov
Optometrian ko	-	Optometrismi (AMK)	140 ov
Osteopatian ko	-	Osteopaatti (AMK)	160 ov
Radiografian ja sädehoidon ko	-	Röntgenhoitaja (AMK)	140 ov
Sosiaalialan ko	-	Sosionomi (AMK)	140 ov
Suun terveyden- hoidon ko	-	Suuhygienisti (AMK)	140 ov
Toimintaterapian ko	-	Toimintaterapeutti (AMK)	140 ov
Vanhustyön ko	-	Geronomi (AMK)	140 ov

Lähde: Opetushallitus. 2000. Ammattikorkeakouluopinnot.
Osoitteessa: <http://www.oph.fi/koulutusoppaat/amkopinnot/index.html>
22.11.2000.

A. TAUSTOJA

1. Sukupuoli

- 1 Mies
2 Nainen

2. Syntymävuosi 19 ____
3. Perhesuhteet

- 1 Yksineläjä
2 Avio-/avoliitossa

4. Lasten lukumäärä (alle 18 v)

- 1 Ei lapsia
2 Lapsia ____

5. Asuinkuntasi

- 1 15-vuotiaana _____
2 Tällä hetkellä _____

B. 1998/99 SUORITETTU TUTKINTO

6. Ammattikorkeakoulu, josta valmistuit lukuvuonna 1998/99 _____

7. Milloin

- 1 Aloitit opintosi ammattikorkeakoulussa kk ____ / v ____
2 Suoritit tutkinnon kk ____ / v ____

8. Opiskelitko

- 1 Nuorten tutkintoon johtavassa koulutuksessa
2 Aikuisten tutkintoon johtavassa koulutuksessa

9. Koulutusohjelmäsi _____

10. Tutkintonimikkeesi _____

11. Tutkintosi kokonaisopintoviikkomäärä _____ ov

12. Valmistuitko

- 1 Suunnitellussa aikataulussa
2 Keskimääräistä nopeammin
3 Keskimääräistä hitaammin

13. Pohjakoulutuksesi opintojen alkaessa

- 1 Peruskoulu
2 Lukio

14. Ammatillinen koulutuksesi ennen opintojen alkua (voit merkitä useampiakin)

- 1 Ei ammatillisia opintoja
2 Keskenäisiä koulu- tai opistoasteen ammatillisia opintoja, ala _____
3 Kouluasteen ammatillinen tutkinto samalta/lähialalta kuin juuri päättyneet opinnot
4 Kouluasteen ammatillinen tutkinto eri alalta, ala _____
5 Opisto-/ammatillisen korkea-asteen tutkinto samalta/lähialalta kuin juuri päättyneet opinnot
6 Opisto-/ammatillisen korkea-asteen tutkinto eri alalta kuin juuri päättyneet opinnot
7 Keskenäisiä ammattikorkeakouluopintoja, ala _____
8 Valmis ammattikorkeakoulututkinto, ala _____
9 Keskenäisiä yliopisto-/korkeakouluopintoja, ala _____
10 Valmis yliopisto-/korkeakoulututkinto, ala _____

15. Työkokemuksesi ennen opintojen alkua. Jos sinulla ei ole työkokemusta, merkitse 0 kk.

- 1 Sosiaali- ja terveysalan työtä _____ kk
- 2 Muuta työtä _____ kk

C. ARVIOITA OPISKELUSTA

16. Työharjoittelu ja muu työssäkäynti opiskeluaikanasasi? Jos et työskennellyt, merkitse 0 viikkoa/ov

- 1 Ohjattu, opiskeluun liittyvä työharjoittelu _____ viikkoa, joka korvasi tutkinnosta _____ ov
- 2 Muutoin alaan liittyvät työt _____ viikkoa
- 3 Alaan liittymättömät työt _____ viikkoa

17. Muut yhteydet työelämään opiskeluaikanasasi? (voit merkitä useampiakin)

- 1 Opinnäytetyö jollekin yksityiselle yritykselle, yhteisölle tai julkiselle laitokselle
- 2 Tutkimus- tai kehittämishanke jollekin yritykselle, yhteisölle tai julkiselle laitokselle tai yhteistyössä em. kanssa
- 3 Konkreettisen tehtävän suunnittelu ja toteutus jollekin yritykselle, yhteisölle tai julkiselle laitokselle tai yhteistyössä em. kanssa
- 4 Tutustumiskäynnit, lkm _____
- 5 Muut _____

18. Opiskelu, harjoittelu ja muu työskentely ulkomailla opiskeluaikanasasi?

- 1 Opiskelu, missä _____, _____ ov
- 2 Opintoihin kuuluva työharjoittelu, missä _____, _____ ov
- 3 Muu työskentely, _____ ov

19. Harkitsitko missään vaiheessa opintojesi keskeyttämistä ja mistä syystä?

- 1 En
- 2 Kyllä, koska
 - 21 Ala ei sopinut minulle tai minä en sopinut alalle
 - 22 Ala ei ollut kiinnostava
 - 23 Olin halunnut yliopistoon
 - 24 Opiskelu oli liian vaikeaa
 - 25 Opiskelu ei ollut riittävän haasteellista
 - 26 Taloudelliset syyt
 - 27 Työelämä houkutteli
 - 28 Muu syy, mikä _____

20. Minkä verran seuraavat opiskelun aikana saavuttamasi valmiudet auttavat mielestäsi työelämään sijoittumisessa ja siinä menestymisessä?

	ei yhtään	ehkä vähän	jonkin verran	melko paljon	erittäin paljon
1 Kansainvälistymisvalmiudet	1	2	3	4	5
2 Omatoimisuus	1	2	3	4	5
3 Yrittäjyysvalmiudet	1	2	3	4	5
4 Käytännön ammattitaito	1	2	3	4	5
5 Tietopuolinen pätevyys, työn teoreettinen hallinta	1	2	3	4	5
6 Yhteistyövalmiudet	1	2	3	4	5
7 Johtamis- ja organisointivalmiudet	1	2	3	4	5
8 Viestintävalmiudet	1	2	3	4	5
9 ATK-valmiudet	1	2	3	4	5
10 Päätötyön teossa kehittyneet valmiudet	1	2	3	4	5
11 Muiden opiskeluun sisältyvien tehtävien ja projektien tuomat valmiudet	1	2	3	4	5
12 Kyky teoreettiseen ajatteluun	1	2	3	4	5
13 Valmiudet tutkia, arvioida ja kehittää omaa työtä	1	2	3	4	5
14 Erilaisuuden hyväksyminen	1	2	3	4	5
15 Emotionaalinen kypsyyt	1	2	3	4	5

		ei yhtään	ehkä vähän	jonkin verran	melko paljon	erittäin paljon
16	Vastuullisuus	1	2	3	4	5
17	Taloudellinen ajattelukyky	1	2	3	4	5
18	Eettinen osaaminen	1	2	3	4	5
19	Asiakaspalvelutaidot	1	2	3	4	5
20	Keskustelu- ja kuuntelutaidot	1	2	3	4	5
21	Halu ja valmiudet itsensä jatkuvaan kehittämiseen	1	2	3	4	5
22	Ihmissuhdetaidot	1	2	3	4	5
23	Valmiudet jatko-opintoihin	1	2	3	4	5
24	Käsitys yhteiskunnasta	1	2	3	4	5
25	Valmiudet ennakoida tulevaa	1	2	3	4	5
26	Epävarmuuden sietokyky	1	2	3	4	5

21. Minkä verran seuraavat saamasi koulutuksen piirteet auttavat mielestäsi työelämään sijoittumisessa ja siinä menestymisessä?

		ei yhtään	ehkä vähän	jonkin verran	melko paljon	erittäin paljon
1	Ammattikorkeakouluopintoja edeltävä työkokemus ja ennakko-harjoittelu	1	2	3	4	5
2	Koulutus perustuu työelämän tarpeisiin	1	2	3	4	5
3	Koulutus käytännönläheistä	1	2	3	4	5
4	Opettajakunnan omat työelämäyhteydet	1	2	3	4	5
5	Koulutukseen sisältyvä työpaikkaharjoittelu	1	2	3	4	5
6	Koulutukseen sisältyvä päättötyö ja muut käytännön työelämään liittyvät tehtävät ja projektit	1	2	3	4	5
7	Oppilaitosten organisoimat erityisesti työllistämistä edistävät toimet	1	2	3	4	5
8	Opiskelijoiden itsensä organisoima työllistymistä edistävä toiminta	1	2	3	4	5
9	Tutkinnon tunnettuus ja sen työnantajien piirissä nauttima arvostus	1	2	3	4	5
10	Opintojen monialaisuus	1	2	3	4	5

22. Mihin tehtäviin katsot saamasi koulutuksen antavan sinulle parhaat mahdollisuudet työelämässä? Mainitse omin sanoin 1-3 parasta?

- 1 _____
 2 _____
 3 _____

D NYKYINEN TYÖTILANTEESI

23. Pääasiallinen toimintasi tällä hetkellä?

- 1 Palkkatyö
 2 Yrittäjä
 3 Free lancer, itsenäinen ammatinharjoittaja
 4 Opiskelu
 5 Työtön, lomautettu
 6 Muu, mikä _____

24. Oletko ollut työttömänä tai muutoin työelämän ulkopuolella valmistumisesi jälkeen?

- 1 En
 2 Kyllä, työttömänä _____ kk
 3 Kyllä, muutoin työelämän ulkopuolella _____ kk

Mikäli olet tällä hetkellä työttömänä tai muutoin työelämän ulkopuolella, siirry kysymykseen 35.

25. Työnantajasi?

- 1 Valtion virasto tai laitos
- 2 Valtionenemmistöinen yhtiö tai valtion liikelaitos
- 3 Kunnan/kuntaryhmän virasto tai laitos
- 4 Pieni/keskisuuri yksityinen yritys
- 5 Suuri yksityinen yritys
- 6 Oma yritys (muutakin työllistävä yrittäjä)
- 7 Free lancer, itsenäinen ammatinharjoittaja
- 8 Järjestö, säätiö tms.
- 9 Muu, mikä _____

26. Työnantajasi/yrityksesi toimiala? Katso koodi lomakkeen viimeiseltä sivulta. _____**27. Työpaikkasi/yrityksesi henkilöstön määrä?**

- 1 alle 10
- 2 10-100
- 3 101-250
- 4 251-500
- 5 yli 500

28. Miten työskentelet?

- 1 Kokopäiväisesti
- 2 Osa-aikaisesti
- 3 Satunnaisesti silloin tällöin

29. Miten pysyväksi arvioit nykyisen työsi?

- 1 Työni on pysyvä/vakinainen
- 2 Ei varmuutta työn pysyvyydestä
- 3 Olen työllistämisrahoilla töissä
- 4 Työni on määräaikainen
- 5 Jotain muuta, mitä _____

30. Ammattinimikkeesi tällä hetkellä?

31. Asemasi organisaatiossa tällä hetkellä? (vain yksi vaihtoehto)

- 1 Suoritustaso
- 2 Työnjohtotaso
- 3 Päällikkötaso
- 4 Liikkeenjohto
- 5 Asiantuntija-, suunnittelu- ja kehittämistehtävät
- 6 Opetustehtävät
- 7 Muu, mikä _____

32. Mikä on bruttopalkkasi (sis. luontaisedut)/tulosi tällä hetkellä? _____ mk/kk**33. Kuinka hyvin seuraavat väittämät pitävät paikkansa sinun kohdallasi?**

	erittäin huonosti	melko huonosti	kohtalaisesti	melko hyvin	erittäin hyvin
1 Toimin koulutustani vastaavalla alalla	1	2	3	4	5
2 Työtehtävieni vaatimustaso vastaa koulutustani	1	2	3	4	5
3 Tuloni vastaavat työtehtäviäni, asemaani ja työpanostani	1	2	3	4	5
4 Nykyinen työni edistää tulevaa uraani	1	2	3	4	5

34. Miten sait nykyisen työpaikkasi?

- 1 Vastasin työnantajan ilmoitukseen
- 2 Työvoimatoimiston kautta
- 3 Suoralla yhteydenotolla työnantajaan
- 4 Suoritin opiskeluun kuuluvan työharjoittelun nykyisessä työpaikassani
- 5 Tein päättötyön nykyiselle työnantajalleni
- 6 Olin työskennellyt aiemminkin nykyisessä työpaikassani (esim. kesätyöt)
- 7 Sukulaisten/tuttavien avulla
- 8 Perustin oman yrityksen
- 9 Internetistä
- 10 Oppilaitoksen työpaikkapörssin avulla
- 11 Muutoin, miten _____

35. Jos toimit/toimisit yrittäjänä, minkä verran kukin seuraavista on/olisi syynä siihen?

	ei yhtään	ehkä vähän	jonkin verran	melko paljon	erittäin paljon
1 Työpaikan hankkiminen muutoin oli/on vaikeaa/ työttömyys/ työttömyysuhka	1	2	3	4	5
2 Koulutus antoi hyvät valmiudet toimia yrittäjänä	1	2	3	4	5
3 Minulla oli/on hyvä liikeidea/löysin hyvän markkinaraoon	1	2	3	4	5
4 Kynnys aloittaa yrittäjänä oli/on matala (erilaiset tuet, avustukset, koulutus)	1	2	3	4	5
5 Haluan rikastua nopeasti	1	2	3	4	5
6 Haluan tehdä itsenäistä työtä	1	2	3	4	5
7 Minulla/perheelläni on yrittäjätausta	1	2	3	4	5
8 Muu syy, mikä _____	1	2	3	4	5

Kysymyksiin 36-38 vastaavat tällä hetkellä päätoimisesti opiskelevat

36. Oppilaitos, missä opiskelet? _____

37. Koulutus (koulutusohjelma, tutkinto, linja, kurssi ...)? _____

38. Miksi opiskelet? Voit ympyröidä useamman vaihtoehdon.

- 1 Huonot työllisyysnäköymät, työttömyys
- 2 Haluan kohottaa/syventää ammattipätevyytteni
- 3 Haluan monipuolistaa pätevyytteni opiskelemalla lisää jotain muuta alaa
- 4 Haluan vaihtaa alaa
- 5 Haluan yliopistotutkinnon
- 6 Muu syy, mikä _____

E. TYÖURIEN ENNAKOINTIA

39. Kuinka todennäköisenä pidät omalla kohdallasi seuraavia työllistymismuotoja viiden vuoden kuluttua?

	erittäin epätodennäköistä	melko epätodennäköistä	en osaa sanoa	melko todennäköistä	erittäin todennäköistä
1 Olen palkkatyössä	1	2	3	4	5
2 Olen yrittäjä	1	2	3	4	5
3 Olen free lancer, itsenäinen ammatinharjoittaja	1	2	3	4	5
4 Opiskelen	1	2	3	4	5
5 Olen työtön, lomautettu	1	2	3	4	5
6 Muu, mikä _____	1	2	3	4	5

40. Asemasi viiden vuoden kuluttua?

- 1 Suoritustaso
- 2 Työnjohtotaso
- 3 Päällikkötaso
- 4 Liikkeenjohto
- 5 Asiantuntija, suunnittelu- ja kehittämistehtävät
- 6 Opetustehtävät
- 7 Muu, mikä _____

41. Arvioi ammattinimikkeesi viiden vuoden kuluttua? _____42. Arvioi bruttopalkkasi/tulosi viiden vuoden kuluttua _____ mk/kk

43. Minkälaiset mahdollisuudet sinulla on työllistyä/sijoittua seuraaville maantieteellisille alueille?

	ei juuri mahdoll.	melko huonot	kohtalaiset	melko hyvät	erittäin hyvät
1 Ammattikorkeakoulun sijaintiläänin alueelle (vanha läänijako)	1	2	3	4	5
2 Muualle Suomeen	1	2	3	4	5
3 Muihin Pohjoismaihin	1	2	3	4	5
4 Baltian maihin ja Venäjän lähialueille	1	2	3	4	5
5 Muualle Eurooppaan	1	2	3	4	5
6 Euroopan ulkopuolelle	1	2	3	4	5

44. Millaiseksi arvioit oman asemasi työmarkkinoilla (työllistyminen, tulot, tehtävät), kun vertailukohtana ovat seuraavanlaisia muita tutkintoja suorittaneet?

Vertaa itseäsi/tutkintoasi seuraaviin - häviätkö vai voitatko?

	häviän selvästi	olen enempi heikoilla	kilpailen tasaveroisesti	olen enempi vahvoilla	voitan selvästi
1 Pelkkä ylioppilas + työkokemusta	1	2	3	4	5
2 Oman alasi kouluasteen tutkinnon suorittaneet (esim. perushoitajat, kehitysvammaistenhoitajat)	1	2	3	4	5
3 Oman alasi vanhan opistoasteen tutkinnon suorittaneet (esim. sairaanhoitajat, sosiaalikasvattajat)	1	2	3	4	5
4 Oman alasi alemman korkeakoulututkinnon suorittaneet (esim. terveystieteen kandidaatit, yhteiskuntatiet. kand.)	1	2	3	4	5
5 Oman alasi ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneet (esim. terveystieteen maisterit, yhteiskuntatiet. maist.)	1	2	3	4	5

45. Aiotko joskus vielä hakea johonkin tutkintoon johtavaan opiskeluun?

- 1 En
- 2 Kyllä, mihin _____
- 3 En osaa sanoa

46. Kuinka hyvin arvioit seuraavien väittämien pitävän paikkansa omalla työurallasi tai elämässäsi yleensä?

	erittäin huonosti	melko huonosti	kohtalaisesti	melko hyvin	erittäin hyvin
1 Tulen työskentelemään samalla alalla koko työurani ajan	1	2	3	4	5
2 Tulen työskentelemään kansainvälisissä tehtävissä	1	2	3	4	5
3 Tulen perustamaan oman yrityksen	1	2	3	4	5
4 Pääasia elämässäni on uralla eteneminen	1	2	3	4	5
5 Tulen melko pian kiinnittymään pysyvästi johonkin työpaikkaan	1	2	3	4	5
6 Työurani aikana minulla tulee olemaan useita ammatteja	1	2	3	4	5

TOIMIALALUOKITUS (EU:n toimialaluokituksen mukainen)

- 0100 Maatalous, riistatalous ja metsätalous
- 0200 Kalatalous
- 0300 Mineraalien kaivu
- 0400 Teollisuus
- 0500 Sähkö-, kaasu- ja vesihuolto
- 0600 Rakentaminen
- 0700 Tukku- ja vähittäiskauppa
- 0800 Majoitus- ja ravitsemistoiminta
- 0900 Kuljetus, varastointi ja tietoliikenne
- 1000 Rahoitustoiminta
- 1100 Kiinteistö-, vuokraus- ja tutkimuspalvelut, liike-elämän palvelut
- 1200 Julkinen hallinto ja maanpuolustus; pakollinen sosiaalivakuutus
 - 1201 Julkinen yleishallinto
 - 1202 Terveystieteiden, opetuksen, kulttuurin ja muiden yhteiskuntapalvelujen hallinto
 - 1203 Työvoima- ja elinkeinoasiain hallinto
 - 1204 Julkishallintoa tukevat toiminnot
 - 1205 Ulkoasiain hallinto
 - 1206 Maanpuolustus
 - 1207 Oikeustoimi ja vankeinhoito
 - 1208 Poliisitoimi ja rajojen vartiointi
 - 1209 Palo- ja pelastustoimi
 - 1210 Pakollinen sosiaalivakuutustoiminta
- 1300 Koulutus
- 1400 Terveystieteiden- ja sosiaalipalvelut
 - 1401 Sairaalapalvelut
 - 1402 Kunnalliset terveyskeskukset
 - 1403 Hammashoito
 - 1404 Fysikaalinen hoito
 - 1405 Laboratorio- ja röntgentutkimukset
 - 1406 Sairaankuljetuspalvelut
 - 1407 Muu terveystieteiden palvelu
 - 1408 Elinlääkintäpalvelut
 - 1409 Lasten ja nuorten huoltolaitokset
 - 1410 Vammaisten laitokset
 - 1411 Vanhusten laitokset
 - 1412 Päihdehuoltolaitokset
 - 1413 Palvelutalot ja -asunnot
 - 1414 Muut laitokset
 - 1415 Perhehoito
 - 1416 Lasten päivähoito
 - 1417 Vammaisten erityis päivähoito ja -opetus
 - 1418 Kotipalvelut
 - 1419 Suojatyö ja työhön kuntoutus
 - 1420 Muu sosiaalitoiminta
- 1500 Muut yhteiskunnalliset ja henkilökohtaiset palvelut
- 1600 Työnantajakotitaloudet
- 1700 Kansainväliset järjestöt ja ulkomaiset edustustot
- 1800 Muu toimiala

TUTKIMUKSESSA MUKANA OLLEET AMMATTIKORKEAKOULUT

Kauppa ja hallinto

Etelä-Karjalan va. ammattikorkeakoulu
Helsingin Liiketalouden ammattikorkeakoulu
Jyväskylän ammattikorkeakoulu
Kajaanin ammattikorkeakoulu
Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu
Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu
Lahden ammattikorkeakoulu
Mikkelin ammattikorkeakoulu
Oulun seudun ammattikorkeakoulu
Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu
Pohjois-Savon va. ammattikorkeakoulu
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Seinäjoen ammattikorkeakoulu
Yrittäjien va. Ammattikorkeakoulu

Tekniikka ja liikenne

Espoon-Vantaan teknillinen ammattikorkeakoulu
Etelä-Karjalan ammattikorkeakoulu
Hämeen ammattikorkeakoulu
Kajaanin ammattikorkeakoulu
Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu
Kymenlaakson ammattikorkeakoulu
Lahden ammattikorkeakoulu
Mikkelin ammattikorkeakoulu
Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu
Pohjois-Savon ammattikorkeakoulu
Seinäjoen ammattikorkeakoulu
Tampereen ammattikorkeakoulu
Turun ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveysala

Espoon-Vantaan ammattikorkeakoulu
Helsingin ammattikorkeakoulu
Jyväskylän ammattikorkeakoulu
Kajaanin ammattikorkeakoulu
Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu
Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu
Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Seinäjoen ammattikorkeakoulu
Oulun seudun ammattikorkeakoulu

MUUTTUJALUETTELO

Taustatiedot

Sukupuoli (1)

Ikä (2)

Opintojen aloitusvuosi (7/1)

Pohjakoulutus (13, 14)

Alakohtainen työkokemus ennen opintojen alkua (15/1)

Koulutusohjelma (9)

Pääasiallinen toiminta tutkimushetkellä (23)

Työsuhteen pysyvyys (29)

Työn luonne (28)

Asema organisaatiossa (31)

(Suluissa kyselylomakkeen kysymyksen/alakohdan numero)

**TUOTANNOLLIS-TEKNISET
KVALIFIKAATIOT**
(kaikki koulutusalat)

	1	2	3	
Yrittäjyysvalmiudet	1257 45,1 %	888 31,9 %	641 23,0 %	2786 100,0 %
Käytännön ammattitaito	356 12,7 %	735 26,2 %	1719 61,2 %	2810 100,0 %
Tietopuolinen pätevyys, työn teoreettinen hallinta	154 5,5 %	769 27,3 %	1891 67,2 %	2814 100,0 %
Johtamis- ja organisointi- valmiudet	704 25,0 %	1008 35,8 %	1103 39,2 %	2815 100,0 %
ATK-valmiudet	285 10,2 %	625 22,3 %	1895 67,6 %	2805 100,0 %
Päättötyön teossa kehittyneet valmiudet	558 19,9 %	908 32,3 %	1343 47,8 %	2809 100,0 %
Muiden opiskeluun sisältyvien Tehtävien ja projektien tuomat valmiudet	530 18,9 %	1102 39,3 %	1172 41,8 %	2804 100,0 %
Kyky teoreettiseen ajatteluun	585 20,8 %	1057 37,6 %	1169 41,6 %	2811 100,0 %
Yhteensä	4429 19,7 %	7092 31,6 %	10933 48,7 %	22454 100,0 %

1=erittäin tai melko huonot

2=kohtalaiset

3=melko tai erittäin hyvät

YRITTÄJYYSVALMIUDET

	1	2	3	
Tradenomit	251 28,7 %	250 28,6 %	374 42,7 %	875 100,0 %
Insinöörit	507 50,2 %	358 35,5 %	144 14,3 %	1009 100,0 %
Sosiaali- ja terveysala	499 55,3 %	280 31,0 %	123 13,6 %	902 100,0 %

$\chi^2 = 302,392$, $p=0,000$

KÄYTÄNNÖN AMMATTITAITO

	1	2	3	
Tradenomit	81 9,2 %	188 21,3 %	615 69,6 %	884 100,0 %
Insinöörit	218 21,5 %	356 35,1 %	440 43,4 %	1014 100,0 %
Sosiaali- ja terveysala	57 6,3 %	191 20,9 %	664 72,8 %	912 100,0 %

$\chi^2 = 232,037$, $p=0,000$

(jatkuu)

TIETOPUOLINEN PÄTEVYYS, TYÖN TEOREETTINEN HALLINTA

	1	2	3	
tradenomit	58 6,6 %	227 25,6 %	600 67,8 %	885 100,0 %
insinöörit	63 6,2 %	342 33,7 %	610 60,1 %	1015 100,0 %
sosiaali- ja terveysala	33 3,6 %	200 21,9 %	681 74,5 %	914 100,0 %

 $\chi^2=49,496$, $p=0,000$ **JOHTAMIS- JA ORGANISOINTIVALMIUDET**

	1	2	3	
tradenomit	149 16,8 %	266 30,1 %	470 53,1 %	885 100,0 %
insinöörit	297 29,3 %	395 39,0 %	322 31,8 %	1014 100,0 %
sosiaali- ja terveysala	258 28,2 %	347 37,9 %	311 34,0 %	916 100,0 %

 $\chi^2=111,264$, $p=0,000$ **ATK-VALMIUDET**

	1	2	3	
tradenomit	44 5,0 %	108 12,3 %	729 82,7 %	881 100,0 %
insinöörit	73 7,2 %	215 21,2 %	725 71,6 %	1013 100,0 %
sosiaali- ja terveysala	168 18,4 %	302 33,2 %	441 48,4 %	911 100,0 %

 $\chi^2=263,800$, $p=0,000$ **PÄÄTTÖTYÖN TEOSSA KEHITTYNEET VALMIUDET**

	1	2	3	
tradenomit	206 23,3 %	283 32,0 %	394 44,6 %	883 100,0 %
insinöörit	155 15,3 %	307 30,3 %	552 54,4 %	1014 100,0 %
sosiaali- ja terveysala	197 21,6 %	318 34,9 %	397 43,5 %	912 100,0 %

 $\chi^2=35,273$, $p=0,000$ **MUIDEN OPISKELUUN LIITTYVIEN TEHTÄVIEN JA PROJEKTtien TUOMAT VALM.**

	1	2	3	
tradenomit	168 19,1 %	314 35,6 %	399 45,3 %	881 100,0 %
insinöörit	210 20,8 %	396 39,2 %	404 40,0 %	1010 100,0 %
sosiaali- ja terveysala	152 16,6 %	392 42,9 %	369 40,4 %	913 100,0 %

 $\chi^2=14,216$, $p=0,007$

(jatkuu)

KYKY TEOREETTISEEN AJATTELUUN

	1	2	3	
tradenomit	273 31,0 %	342 38,9 %	265 30,1 %	880 100,0 %
insinöörit	175 17,3 %	356 35,1 %	483 47,6 %	1014 100,0 %
sosiaali- ja terveysala	137 14,9 %	359 39,1 %	421 45,9 %	917 100,0 %

$\chi^2=108,956$, $p=0,000$

TUOTANNOLLIS-TEKNISET VALMIUDET KOULUTUSALOITTAIN

	1	2	3	
tradenomit	1230 17,4 %	1978 28,0 %	3846 54,5 %	7054 100,0 %
insinöörit	1698 21,0 %	2725 33,6 %	3680 45,4 %	8103 100,0 %
sosiaali- ja terveysala	1501 20,6 %	2389 32,7 %	3407 46,7 %	7297 100,0 %

$\chi^2=142,556$, $p=0,000$

**MOTIVAATIO-
KVALIFIKAA TIOT**
(kaikki koulutusalat)

	1	2	3	
Omatoimisuus	158 5,6 %	503 17,9 %	2147 76,5 %	2808 100,0 %
Tulen työskentelemään samalla alalla koko työurani ajan	844 29,8 %	938 33,1 %	1050 37,1 %	2832 100,0 %
Tulen melko pian kiinnittymään pysyvästi johonkin työpaikkaan	1078 38,4 %	915 32,6 %	816 29,0 %	2809 100,0 %
Tavoitteenani on pysyvä työpaikka	233 8,3 %	489 17,4 %	2093 74,4 %	2815 100,0 %
Tuloni tulevat olemaan vakaat ja nousevat koko urani ajan	549 19,5 %	993 35,3 %	1271 45,2 %	2813 100,0 %
Haluan, että perhe, ura ja itseni kehittäminen ovat sopu soinnussa keskenään	21 0,7 %	185 6,5 %	2625 92,7 %	2831 100,0 %
Yhteensä	2883 17,1 %	4023 23,8 %	10002 59,2 %	16908 100,0 %

1=erit. tai melko huono

2=kohtalainen

3=melko tai erit. hyvä

OMATOIMISUUS

	1	2	3	
tradenomit	32 3,6 %	108 12,2 %	745 84,2 %	885 100,0 %
insinöörit	87 8,6 %	286 28,3 %	638 63,1 %	1011 100,0 %
sosiaali- ja terveysala	39 4,3 %	109 12,0 %	764 83,8 %	912 100,0 %

$\chi^2 = 157,074$, $p=0,000$

**TULEN TYÖSKENTELEMÄÄN SAMALLA ALALLA
KOKO TYÖURANI AJAN**

	1	2	3	
tradenomit	380 42,6 %	271 30,3 %	242 27,1 %	893 100,0 %
insinöörit	250 24,6 %	367 36,1 %	399 39,3 %	1016 100,0 %
sosiaali- ja terveysala	214 23,2 %	300 32,5 %	409 44,3 %	923 100,0 %

$\chi^2=114,753$, $p=0,000$

(jatkuu)

**TULEN MELKO PIAN KIINNI. PYSYVÄSTI
JOHONKIN TYÖPAIKKAAN**

	1	2	3	
tradenomit	319 36,0 %	252 28,4 %	315 35,6 %	886 100,0 %
insinöörit	350 34,8 %	367 36,5 %	288 28,7 %	1005 100,0 %
sosiaali- ja terveysala	409 44,6 %	296 32,2 %	213 23,2 %	918 100,0 %

$\chi^2=46,955$, $p=0,000$

TAVOITTEENANI ON PYSYVÄ TYÖPAIKKA

	1	2	3	
tradenomit	82 9,3 %	163 18,5 %	636 72,2 %	881 100,0 %
insinöörit	85 8,4 %	184 18,1 %	747 73,5 %	1016 100,0 %
sosiaali- ja terveysala	66 7,2 %	142 15,5 %	710 77,3 %	918 100,0 %

$\chi^2=7,084$, $p=0,132$

**TULONI TULEVAT OLEMAAN VAKAAT JA NOUSEVAT
KOKO URANI AJAN**

	1	2	3	
tradenomit	167 18,8 %	292 33,0 %	427 48,2 %	886 100,0 %
insinöörit	121 11,9 %	314 31,0 %	579 57,1 %	1014 100,0 %
sosiaali- ja terveysala	261 28,6 %	387 42,4 %	265 29,0 %	913 100,0 %

$\chi^2=174,743$, $p=0,000$

**HALUAN ETTÄ PERHE, URA JA ITSENI KEHITTÄMINEN
OVAT SOPUSOINNUSSA KESKENÄÄN**

	1	2	3	
tradenomit	4 0,4 %	56 6,3 %	833 93,3 %	893 100,0 %
insinöörit	12 1,2 %	80 7,9 %	923 90,9 %	1015 100,0 %
sosiaali- ja terveysala	5 0,5 %	49 5,3 %	869 94,1 %	923 100,0 %

$\chi^2=9,811$, $p=0,044$

MOTIVAATIOKVALIFIKAATIOT KOULUTUSALOITTAIN

	1	2	3	
tradenomit	984 18,5 %	1142 21,5 %	3198 60,1 %	5324 100,0 %
insinöörit	905 14,9 %	1598 26,3 %	3574 58,8 %	6077 100,0 %
sosiaali- ja terveysala	994 18,0 %	1283 23,3 %	3230 58,7 %	5507 100,0 %

$\chi^2=56,184$, $p=0,000$

**MUKAUTUMIS-
KVALIFIKAATIOT**

(kaikki koulutusalat)

	1	2	3	
Työurani aikana minulla tulee olemaan useita ammatteja	956 33,8 %	890 31,4 %	984 34,8 %	2830 100,0 %
Työurani tulee koostumaan ns. epätyypillisistä työsuhteista, kuten määräaikainen työ, osa-aikatyö, free lancerina toimiminen	1547 54,6 %	622 22,0 %	664 23,4 %	2833 100,0 %
Tuloni tulevat vaihtelevaan edestakaisin urani aikana	1474 52,3 %	790 28,0 %	554 19,7 %	2818 100,0 %
Olen valmis päättämään asuinpaikkakunnastani ammattiurani vaatimalla tavalla	896 31,8 %	776 27,5 %	1148 40,7 %	2820 100,0 %
Työurani on ennustamaton ja riippuu yhteiskunnallisesta kehityksestä	957 34,2 %	976 34,8 %	869 31,0 %	2802 100,0 %
Haluun työssäni olla riippumaton ja tehdä asiat omalla tavallani ja omaan tahtiini (käänteinen)	1028 36,5 %	1023 36,3 %	769 27,3 %	2820 100,0 %
Yhteensä	6858 40,5 %	5077 30,0 %	4988 29,5 %	16923 100,0 %

1=erit. tai melko huono

2=kohtalainen

3=melko tai erit. hyvä

**TYÖURANI AIKANA MINULLA TULEE
OLEMAAN USEITA AMMATTEJA**

	1	2	3	
tradenomit	222 24,9 %	304 34,0 %	367 41,1 %	893 100,0 %
insinöörit	366 36,1 %	312 30,7 %	337 33,2 %	1015 100,0 %
sosiaali- ja terveysala	368 39,9 %	274 29,7 %	280 30,4 %	922 100,0 %

$\chi^2=51,949$, $p=0,000$

**TYÖURANI TULEE KOOSTUMAAN
NS. EPÄTYYPILLISISTÄ TYÖSUHTEISTA**

	1	2	3	
tradenomit	505 56,6 %	215 24,1 %	173 19,4 %	893 100,0 %
insinöörit	742 73,1 %	154 15,2 %	119 11,7 %	1015 100,0 %
sosiaali- ja terveysala	300 32,4 %	253 27,4 %	372 40,2 %	925 100,0 %

$\chi^2=359,686$, $p=0,000$

(jatkuu)

TULONI TULEVAT VAIHTELEM.
EDESTAKAISIN URANI AIKANA

	1	2	3	
tradenomit	466 52,8 %	238 27,0 %	179 20,3 %	883 100,0 %
insinöörit	633 62,5 %	243 24,0 %	137 13,5 %	1013 100,0 %
sosiaali- ja terveysala	375 40,7 %	309 33,5 %	238 25,8 %	922 100,0 %

$\chi^2=97,455$, $p=0,000$

OLEN VALMIS PÄÄTTÄMÄÄN ASUINPAIKKAKUNNASTANI
AMMATTIURANI VAATIMALLA TAVALLA

	1	2	3	
Tradenomit	261 29,3 %	226 25,4 %	404 45,3 %	891 100,0 %
Insinöörit	240 23,7 %	293 28,9 %	481 47,4 %	1014 100,0 %
sosiaali- ja terveysala	395 43,2 %	257 28,1 %	263 28,7 %	915 100,0 %

$\chi^2=110,549$, $p=0,000$

TYÖURANI ON ENNUSTAMATON JA RIIPPUU
YHTEISKUNNALLISESTA KEHITYKSESTÄ

	1	2	3	
Tradenomit	330 37,1 %	300 33,7 %	260 29,2 %	890 100,0 %
Insinöörit	402 39,8 %	344 34,0 %	265 26,2 %	1011 100,0 %
sosiaali- ja terveysala	225 25,0 %	332 36,8 %	344 38,2 %	901 100,0 %

$\chi^2=58,709$, $p=0,000$

HALUAN OLLA TYÖSSÄNI RIIPPUMATON, TEHDÄ ASIAT OMALLA
TAVALLANI JA OMAAN TAHTIINI (KÄÄNTEINEN)

	1	2	3	
Tradenomit	372 41,8 %	325 36,5 %	193 21,7 %	890 100,0 %
Insinöörit	386 38,0 %	371 36,5 %	259 25,5 %	1016 100,0 %
sosiaali- ja terveysala	270 29,5 %	327 35,8 %	317 34,7 %	914 100,0 %

$\chi^2=49,482$, $p=0,000$

MUKAUTUMISKVALIFIKAATIOT KOULUT.ALOITTAIN

	1	2	3	
tradenomit	2156 40,4 %	1608 30,1 %	1576 29,5 %	5340 100,0 %
insinöörit	2769 45,5 %	1717 28,2 %	1598 26,3 %	6084 100,0 %
sosiaali- ja terveysala	1933 35,2 %	1752 31,9 %	1814 33,0 %	5499 100,0 %

$\chi^2=133,622$, $p=0,000$

**SOSIOKULTTUURISET
KVALIFIKAATIOT**
(kaikki koulutusalat)

	1	2	3	
Kansainvälistymisvalmiudet	1233 43,9%	855 30,5%	719 25,6 %	2807 100,0%
Yhteistyövalmiudet	180 6,4%	606 21,6%	2022 72,0%	2808 100,0%
Viestintävalmiudet	353 12,6%	892 31,8%	1563 55,7%	2808 100,0%
Yhteensä	1766 21,0%	2353 27,9%	4304 51,1%	8423 100,0%

1= erit. tai melko huonot

2= kohtalaiset

3= melko tai erit. hyvät

**KANSAINVÄLISTYMIS-
VALMIUDET**

	1	2	3	
Tradenomit	312 35,4%	244 27,7%	325 36,9%	881 100,0%
Insinöörit	492 48,6%	310 30,6%	211 20,8%	1013 100,0%
Sosiaali- ja terveysala	429 47,0%	301 33,0%	183 20,0%	913 100,0%

$\chi^2=89,397$, $p=0,000$

YHTEISTYÖVALMIUDET

	1	2	3	
Tradenomit	34 3,9%	151 17,2%	695 79,0%	880 100,0%
Insinöörit	112 11,1%	306 30,3%	593 58,7%	1011 100,0%
Sosiaali- ja terveysala	34 3,7%	149 16,2%	734 80,0%	917 100,0%

$\chi^2=148,308$, $p=0,000$

VIESTINTÄVALMIUDET

	1	2	3	
Tradenomit	68 7,7%	221 25,1%	592 67,2%	881 100,0 %
Insinöörit	167 16,5%	390 38,5%	456 45,0%	1013 100,0%
Sosiaali- ja terveysala	118 12,9%	281 30,7%	515 56,3%	914 100,0%

$\chi^2=97,837$, $p=0,000$

(jatkuu)

SOSIOKULTTUURISET
KVALIFIKAATIOT
KOULUTUSALOITTAIN

	1	2	3	
Tradenomit	414 15,7%	616 23,3%	1612 61,0%	2642 100,0%
Insinöörit	771 25,4%	1006 33,1%	1260 41,5%	3037 100,0%
sosiaali- ja terveysala	581 21,2%	731 26,6%	1432 52,2%	2744 100,0%
$\chi^2=221,185, p=0,000$				

**INNOVATIIVISET
KVALIFIKAATIOT**
(kaikki koulutusalat)

	1	2	3	
Tulen jatkuvasti opiskelemaan omaa alaani ja ammattiani varten	277 9,8 %	792 28,1 %	1749 62,1 %	2818 100,0 %
Työurani tulee poikkeamaan muiden saman tutkinnon suorittaneiden työurista	1327 47,3 %	856 30,5 %	625 22,3 %	2808 100,0 %
Minulla on tarve luoda, tehdä ja kehittää businesta	1162 41,2 %	818 29,0 %	840 29,8 %	2820 100,0 %
Haluan että työssäni on haasteita	31 1,1 %	333 11,8 %	2458 87,1 %	2822 100,0 %
Yhteensä	2797 24,8 %	2799 24,8 %	5672 50,3 %	11268 100,0 %

1=erit. tai melko huono

2=kohtalainen

3=melko tai erit. hyvä

**TULEN JATKUVASTI OPISKELEMAAN OMAA ALAANI JA
AMMATTIANI VARTEN**

	1	2	3	
tradenomit	74 8,3 %	229 25,7 %	587 66,0 %	890 100,0 %
insinöörit	92 9,1 %	291 28,7 %	630 62,2 %	1013 100,0 %
sosiaali- ja terveysala	111 12,1 %	272 29,7 %	532 58,1 %	915 100,0 %

$\chi^2=14,808$, $p=0,005$

**TYÖURANI TULEE POIKKEAMAAN MUIDEN SAMAN
TUTKINNON SUORITTANEIDEN
TYÖURISTA**

	1	2	3	
tradenomit	421 47,4 %	275 30,9 %	193 21,7 %	889 100,0 %
insinöörit	457 45,2 %	313 31,0 %	241 23,8 %	1011 100,0 %
sosiaali- ja terveysala	449 49,4 %	268 29,5 %	191 21,0 %	908 100,0 %

$\chi^2= 4,105$, $p=0,392$

(jatkuu)

MINULLA ON TARVE LUODA, TEHDÄ JA KEHITTÄÄ BUSINESSIA

	1	2	3	
tradenomit	260 29,3 %	268 30,2 %	359 40,5 %	887 100,0 %
insinöörit	353 34,8 %	320 31,6 %	340 33,6 %	1013 100,0 %
sosiaali- ja terveysala	549 59,7 %	230 25,0 %	141 15,3 %	920 100,0 %

 $\chi^2=227,853, p=0,000$
HALUAN ETTÄ TYÖSSÄNI ON HAASTEITA

	1	2	3	
tradenomit	11 1,2 %	76 8,6 %	800 90,2 %	887 100,0 %
insinöörit	13 1,3 %	109 10,7 %	894 88,0 %	1016 100,0 %
sosiaali- ja terveysala	7 0,8 %	148 16,1 %	764 83,1 %	919 100,0 %

 $\chi^2=27,410, p=0,000$
INNOVAATIIVISET KVALIFIKAATIOT KOULUTUSALOITTAIN

	1	2	3	
tradenomit	766 21,6 %	848 23,9 %	1939 54,6 %	3553 100,0 %
insinöörit	915 22,6 %	1033 25,5 %	2105 51,9 %	4053 100,0 %
sosiaali- ja terveysala	1116 30,5 %	918 25,1 %	1628 44,5 %	3662 100,0 %

 $\chi^2=112,622, p=0,000$

KOULUTUSTA KOSKEVAT ARVIOT TEEMOITTAIN

Kysymykseen 47 ”Mitä muuta haluaisit vielä sanoa tutkinnostasi ja koulutuksestasi tulevan työurasi perustana?” vastanneet/tutkimukseen osallistuneet .

	f	%
tradenomit	461/896	51,5
insinöörit	261/1021	25,6
sos.terv.	467/925	50,5
yhteensä	1189/2842	41,8

Teemat ja niihin luokiteltujen sisältökomponenttien esiintymistiheydet koulutusaloittain.

Koulutuksen sisältö

Laaja-alaisuus	tradenomit	insinöörit	sos.terv.
Positiiviset maininnat	45	14	34
Negatiiviset maininnat	20	17	36

Valinnan mahdollisuudet	tradenomit	insinöörit	sos.terv.
Positiiviset maininnat	9	-	6
Negatiiviset maininnat	15	4	17

Tutkintovaatimukset	tradenomit	insinöörit	sos.terv.
Kritiikki	34	56	132

Opetus- ja opiskelumenetelmät

Käytännönläheisyys	tradenomit	insinööri	sos.terv.
Koulutuksen vahvuus	34	6	7
Lisää käytännönläheisyyttä	23	15	93

Teoreettisuus	tradenomit	insinöörit	sos.terv.
Liian teoreettinen	4	12	49

Itsenäinen opiskelu	tradenomit	insinöörit	sos.terv.
Osuus liian suuri, lisää kontaktiopet.	1	2	33

Työharjoittelu ja muut työelämäyht.	tradenomit	insinöörit	sos.terv.
Koulutuksen parasta antia	38	3	41
Lisää työharj. ja muita työelämäyht.	26	31	48
Työharj. oltava laaduk. ammattiharj.	5	6	1

(jatkuu)

Liite 10/2

<u>Opinnäytetyö</u>	<u>tradenomit</u>	<u>insinöörit</u>	<u>sos.terv.</u>
Myönteinen asia	9	1	4
Liikaa painoarvoa	-	-	38

<u>Ulkomailla opisk., harj. ja työskent.</u>	<u>tradenomit</u>	<u>insinöörit</u>	<u>sos.terv.</u>
Tärkeä osa opintoja	11	1	1

<u>Opettajat ja opetuksen laatu</u>	<u>tradenomit</u>	<u>insinöörit</u>	<u>sos.terv.</u>
Kritiikki	49	32	76

Tutkinnon antamat valmiudet

<u>Hyvät valmiudet/perusvalmiudet</u>	<u>tradenomit</u>	<u>insinöörit</u>	<u>sos.terv.</u>
	175	63	125

<u>Antoi itseluottamusta omiin kykyihin</u>	<u>tradenomit</u>	<u>insinöörit</u>	<u>sos.terv.</u>
	13	-	7

<u>Kehittänyt ihmisenä</u>	<u>tradenomit</u>	<u>insinöörit</u>	<u>sos.terv.</u>
	-	-	7

<u>Valment. yht.kunnan ja työel. muut.</u>	<u>tradenomit</u>	<u>insinöörit</u>	<u>sos.terv.</u>
	-	-	9

<u>Kansainvälistymisvalmiudet</u>	<u>tradenomit</u>	<u>insinöörit</u>	<u>sos.terv.</u>
Hyvät	14	4	7
Huonot	1	-	-

<u>Riittämättömät valmiudet</u>	<u>tradenomit</u>	<u>insinöörit</u>	<u>sos.terv.</u>
	14	11	70

Työelämään siirtyminen

<u>Työllistyminen</u>	<u>tradenomit</u>	<u>insinöörit</u>	<u>sos.terv.</u>
Vaikeaa	27	3	40
Vaikeaa, mutta tulee helpottumaan	7	2	-
Vaikeaa, koska koulutetaan liikaa	6	2	19
Vaikeaa, harkitsee alan vaihtoa	1	-	13
Helppoa	14	4	-

<u>Tutkinnon tunnettuus ja arvostus</u>	<u>tradenomit</u>	<u>insinöörit</u>	<u>sos.terv.</u>
Heikko	154	26	84
Korkea	24	7	15

TARKEMMAT TULOKSET KOULUTUKSEN ARVIOINTIA KOSKEVISTA KYSYMYKSISTÄ

OPINTOJEN MONIALAISUUS (kysymys 21/10)

	ei yhtään/vähän	jonkin verran	melko tai erit. paljon	
tradenomit	164 18,4 %	270 30,3 %	456 51,2 %	890 100 %
insinöörit	186 18,4 %	400 39,5 %	427 42,2 %	1013 100,0 %
sos.terv.	164 18,0 %	308 33,8 %	439 48,2 %	911 100,0 %
	514 8,3 %	978 34,8 %	1322 47,0 %	2814 100,0 %

($\chi^2=20,552$, $p=0,000$)

KOULUTUS KÄYTÄNNÖNLÄHEISTÄ (kysymys 21/3)

	ei yhtään/vähän	jonkin verran	melko tai erit. paljon	
Tradenomit	88 9,9 %	205 23,1 %	596 67,0 %	889 100,0 %
Insinöörit	289 28,4 %	335 33,0 %	392 38,6 %	1016 100,0 %
sos.terv.	148 16,3 %	239 26,4 %	520 57,3 %	907 100,0 %
	525 18,7 %	779 27,7 %	1508 53,6 %	2812 100,0 %

($\chi^2=184,053$, $p=0,000$)

KOULUTUKSEEN SISÄLTYVÄ TYÖPAIKKAHARJOITTELU (kysymys 21/5)

	Ei yhtään/vähän	jonkin verran	melko tai erit. paljon	
Tradenomit	158 17,9 %	190 21,5 %	537 60,7 %	885 100,0 %
Insinöörit	157 15,7 %	224 22,4 %	617 61,8 %	998 100,0 %
sos.terv.	64 7,1 %	127 14,1 %	709 78,8 %	900 100,0 %
	379 13,6 %	541 19,4 %	1863 66,9 %	2783 100,0 %

($\chi^2=90,494$, $p=0,000$)

(jatkuu)

OPINNÄYTETYÖ YRITYKSELLE (kysymys 17/1)

	ei	kyllä	
tradenomit	350 39,1 %	546 60,9 %	896 100,0 %
insinöörit	244 23,9 %	777 76,1 %	1021 100,0 %
sos.terv.	462 49,9 %	463 50,1 %	925 100,0 %
	1056 37,2 %	1786 62,8 %	2842 100,0 %

($\chi^2=143,051$, $p=0,000$)

TUTKIMUS- TAI KEHITTÄMISHANKE YRITYKSELLE (kysymys 17/2)

	ei	kyllä	
Tradenomit	682 76,1 %	214 23,9 %	896 100,0 %
Insinöörit	869 85,1 %	152 14,9 %	1021 100,0 %
sos.terv.	756 81,7 %	169 18,3 %	925 100,0 %
	2307 81,2 %	535 18,8 %	2842 100,0 %

($\chi^2=25,552$, $p=0,000$)

KONKREETTISEN TEHTÄVÄN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS YRITYKSELLE (k 17/3)

	ei	kyllä	
Tradenomit	735 82,0 %	161 18,0 %	896 100,0 %
Insinöörit	814 79,7 %	207 20,3 %	1021 100,0 %
sos.terv.	737 79,7 %	188 20,3 %	925 100,0 %
	2286 80,4 %	556 19,6 %	2842 100,0 %

($\chi^2=2,116$, $p=0,347$)

OPISKELU ULKOMAILLA (kysymys 18/1)

	ei	kyllä	
tradenomit	772 86,2 %	124 13,8 %	896 100,0 %
insinöörit	932 91,3 %	89 8,7 %	1021 100,0 %
sos.terv.	850 91,9 %	75 8,1 %	925 100,0 %
	2554 89,9 %	288 10,1 %	2842 100,0 %

($\chi^2=19,928$, $p=0,000$)

(jatkuu)

TYÖHARJOITTELU ULKOMAILLA (kysymys 18/2)

	ei	kyllä	
tradenomit	795 88,7 %	101 11,3 %	896 100,0 %
insinöörit	942 92,3 %	79 7,7 %	1021 100,0 %
sos.terv.	780 84,3 %	145 15,7 %	925 100,0 %
	2517 88,6 %	325 11,4 %	2842 100,0 %

($\chi^2=30,230$, $p=0,000$)

MUU TYÖSKENTELE ULKOMAILLA (kysymys 18/3)

	ei	kyllä	
Tradenomit	866 96,7 %	30 3,3 %	896 100,0 %
Insinöörit	989 96,9 %	32 3,1 %	1021 100,0 %
Sos.terv.	902 97,5 %	23 2,5 %	925 100,0 %
	2757 97,0 %	85 3,0 %	2842 100,0 %

($\chi^2=1,278$, $p=0,528$)

OPETTAJAKUNNAN OMAT TYÖELÄMÄYHTEYDET (kysymys 21/4)

	Ei yhtään/vähän	jonkin verran	melko tai erit. paljon	
tradenomit	385 43,5 %	268 30,2 %	233 26,3 %	886 100,0 %
insinöörit	356 35,0 %	312 30,7 %	348 34,3 %	1016 100,0 %
sos.terv.	350 38,6 %	258 28,4 %	299 33,0 %	907 100,0 %
	1091 38,8 %	838 29,8 %	880 31,3 %	2809 100,0 %

($\chi^2=20,252$, $p=0,000$)

KOULUTUS PERUSTUU TYÖELÄMÄN TARPEISIIN (kysymys 21/2)

	Ei yhtään/vähän	jonkin verran	melko tai erit. paljon	
tradenomit	88 9,9 %	212 23,8 %	591 66,3 %	891 100,0 %
insinöörit	224 22,1 %	358 35,3 %	433 42,7 %	1015 100,0 %
sos.terv.	162 17,8 %	278 30,5 %	471 51,7 %	911 100,0 %
	474 16,8 %	848 30,1 %	1495 53,1 %	2817 100,0 %

($\chi^2=114,057$, $p=0,000$)

(jatkuu)

TOIMIN KOULUTUSTANI VASTAAVALLA ALALLA (kysymys 33/1)

	erit. tai melko huonosti	kohtalaisesti	melko tai erit. hyvin	
tradenomit	144 21,0 %	151 22,0 %	390 56,9 %	685 100,0 %
insinöörit	80 10,0 %	130 16,2 %	594 73,9 %	804 100,0 %
sos.terv.	82 11,8 %	90 13,0 %	520 75,1 %	692 100,0 %
	306 14,0 %	371 17,0 %	1504 69,0 %	2181 100,0 %

($\chi^2=73,838$, $p=0,000$)

TYÖTEHTÄVIENI VAATIMUSTASO VASTAA KOULUTUSTANI (kysymys 33/2)

	erit. tai melko huonosti	kohtalaisesti	melko tai erit. hyvin	
tradenomit	204 29,9 %	170 24,9 %	309 45,2 %	683 100,0 %
insinöörit	134 16,7 %	155 19,3 %	515 64,1 %	804 100,0 %
sos.terv.	111 16,0 %	139 20,0 %	444 64,0 %	694 100,0 %
	449 20,6 %	464 21,3 %	1268 58,1 %	2181 100,0 %

($\chi^2=76,350$, $p=0,000$)

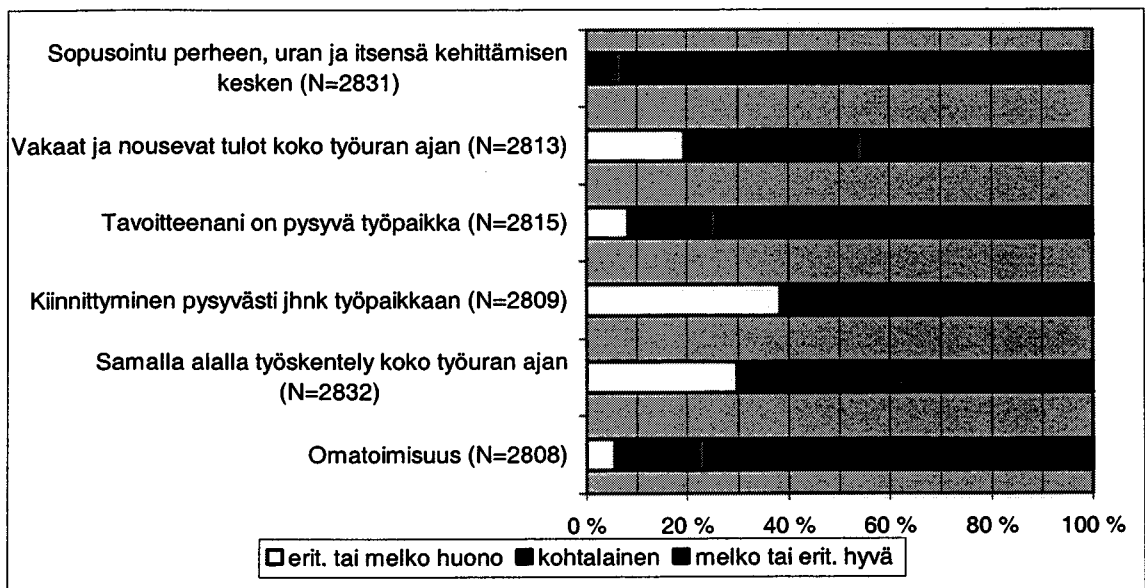
TUTKINNON TUNNETTUUS JA SEN TYÖNANTAJIEN PIIRISSÄ NAUTTIMA ARVOSTUS (kysymys 21/9)

	Ei yhtään/vähän	jonkin verran	melko tai erit. paljon	
tradenomit	383 43,2 %	227 25,6 %	276 31,2 %	886 100,0 %
insinöörit	249 24,5 %	270 26,6 %	496 48,9 %	1015 100,0 %
sos.terv.	296 32,6 %	200 22,0 %	413 45,4 %	909 100,0 %
	928 33,0 %	697 24,8 %	1185 42,2 %	2810 100,0 %

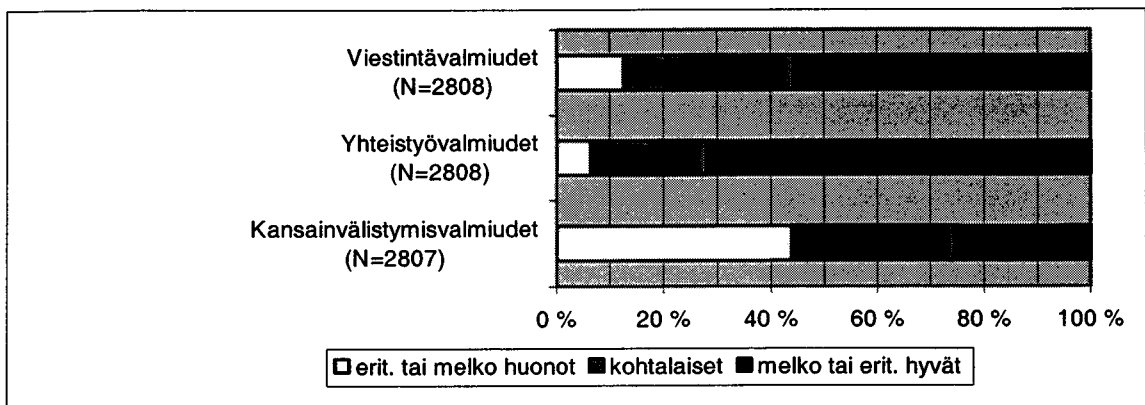
($\chi^2=93,193$, $p=0,000$)

AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINNON SUORITTA- NEIDEN ARVIOT TYÖELÄMÄVALMIUKSISTAAN KVALIFIKAATIOTYYPEITTÄIN

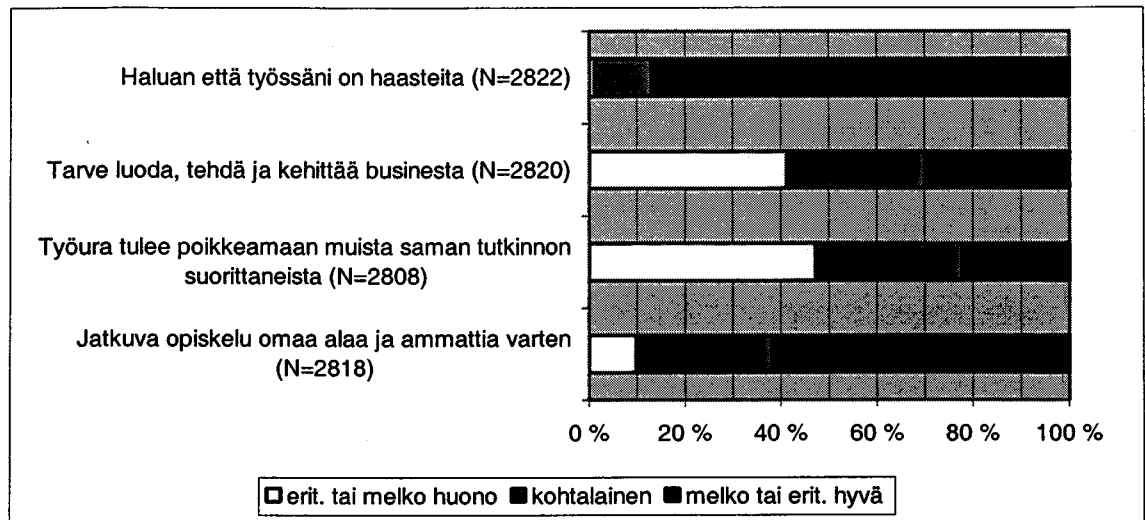
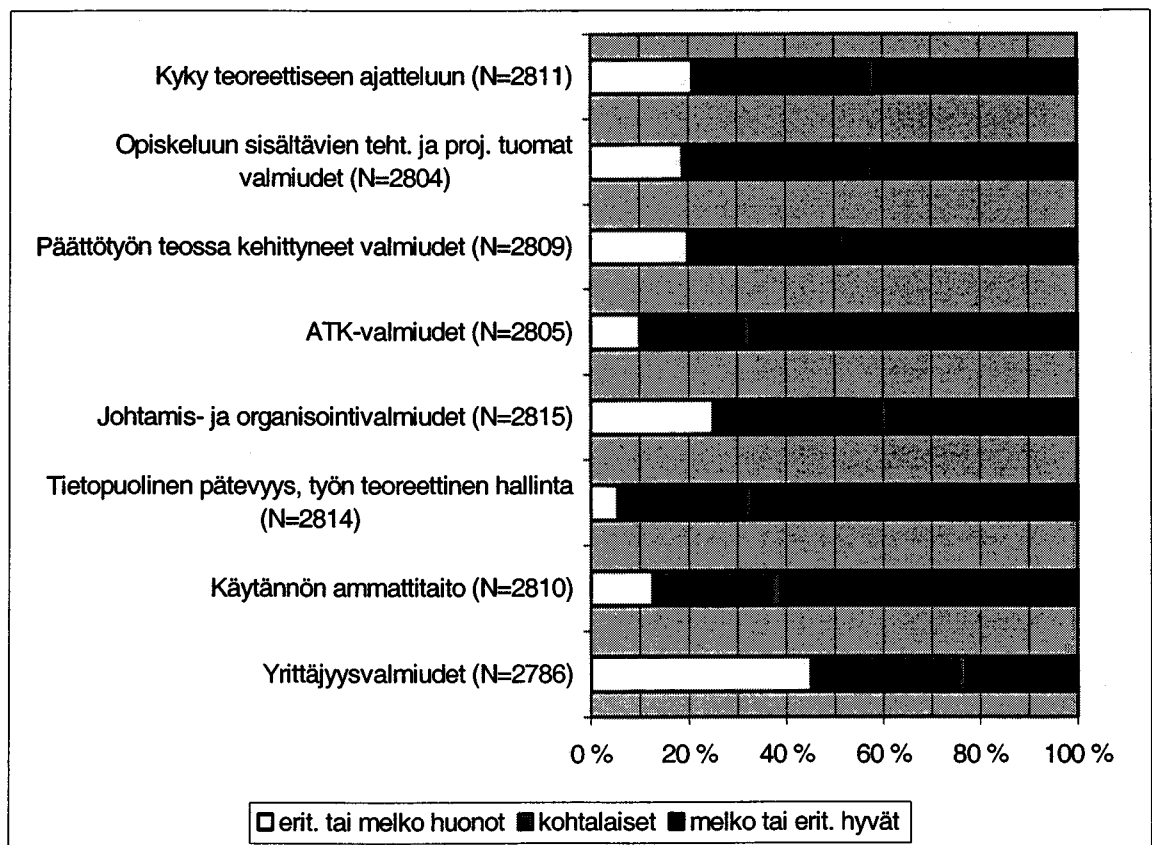
MOTIVAATIOKVALIFIKAATIOT (N= 16 908)

SOSIOKULTTUURISET KVALIFIKAATIOT (N= 8 423)

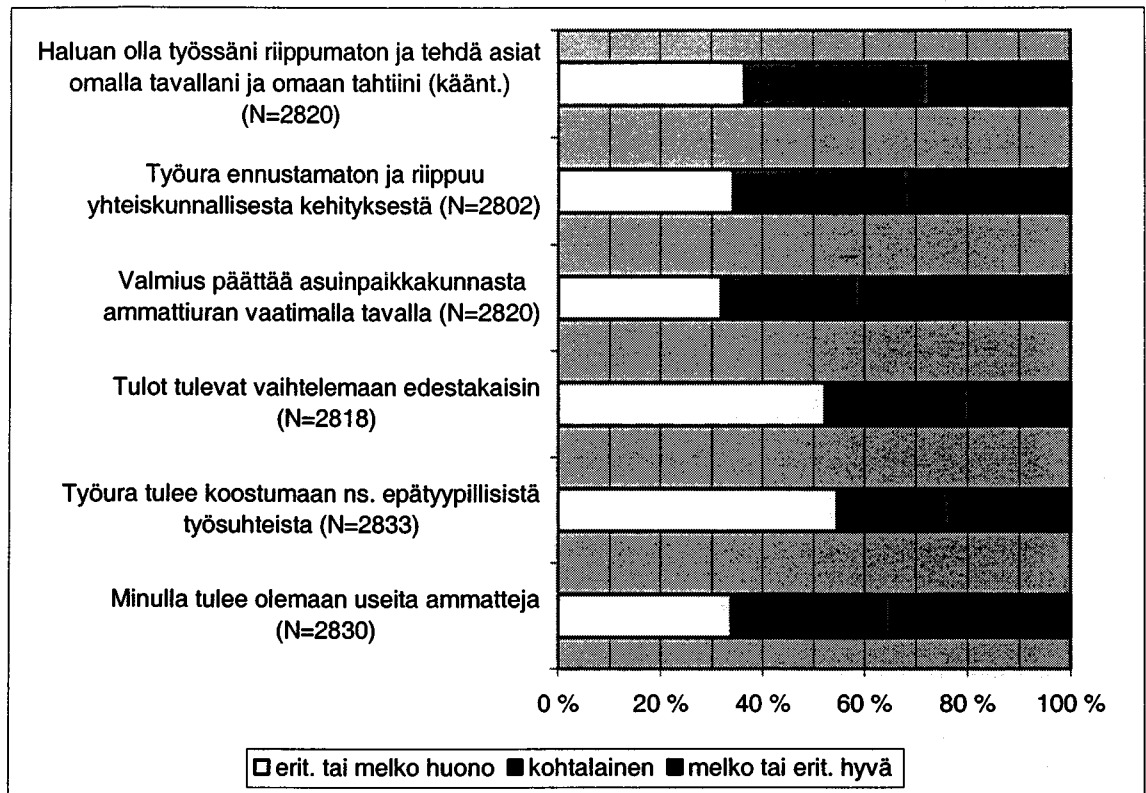

(jatkuu)

INNOVATIIVISET KVALIFIKAATIOT (N= 11 268)**TUOTANNOLLIS-TEKNISET KVALIFIKAATIOT (N= 22 454)**

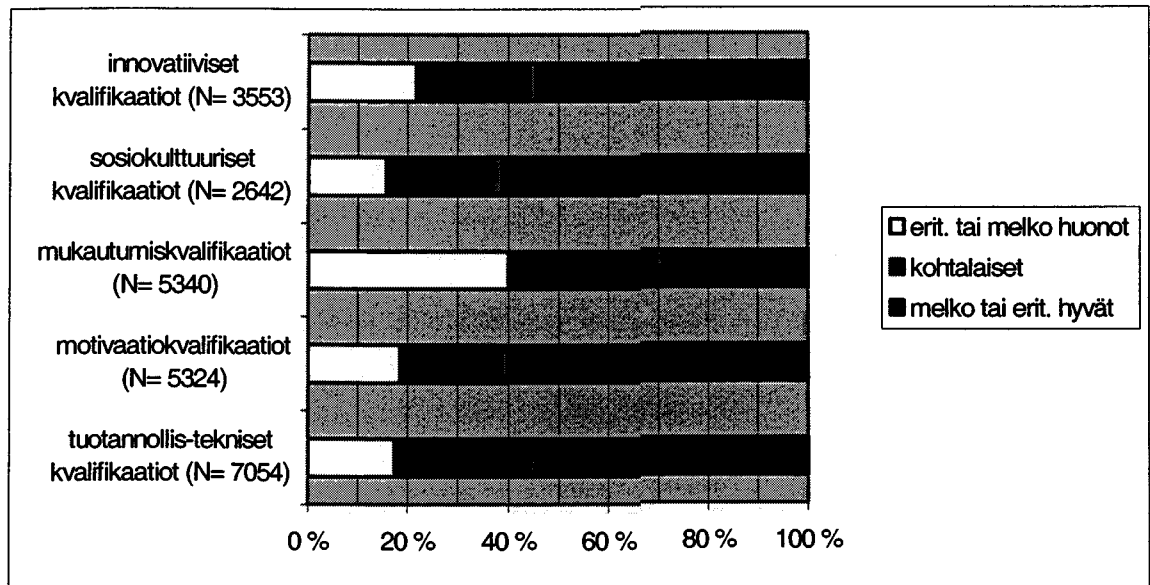
(jatkuu)

MUKAUTUMISKVALIFIKAATIOT (N= 16 923)

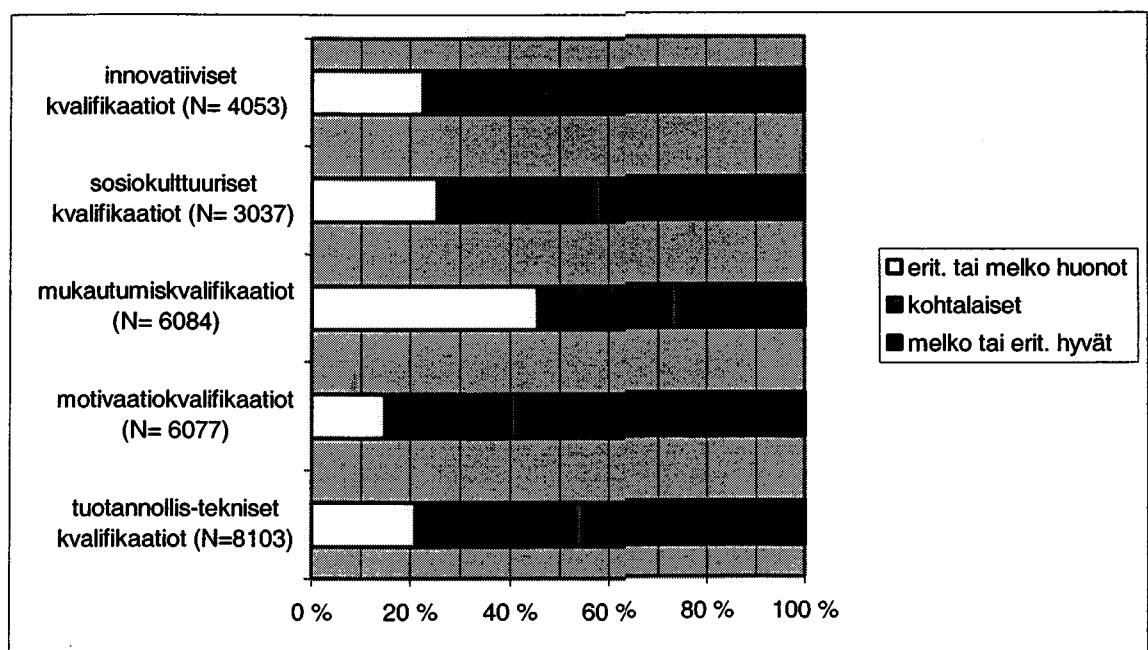

KOULUTUSALOITTAISET ARVIOT TYÖELÄMÄ- VALMIUKSISTA

TRADENOMIT (N= 23 913)

INSINÖÖRIT (N= 27 354)

(jatkuu)

SOSIAALI- JA TERVEYSALA (N= 24 709)

